Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye

OPORTÜNİZME KARŞI SAVAŞ BURJUVAZİYE KARŞI SAVAŞTAN AYRILMAZ

R. Yürükoğlu

DÖRDÜNCÜ BASIM

İŞÇİNİN SESİ YAYINLARI 7

EMPERYALİZMİN ZAYIF HALKASI TÜRKİYE

Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye

OPORTÜNİZME KARŞI SAVAŞ BURJUVAZİYE KARŞI SAVAŞTAN AYRILMAZ

R. Yürükoğlu

DÖRDÜNCÜ BASIM

İŞÇİNİN SESİ YAYINLARI 7

Birinci basım	Şubat 1978
İkinci genişletilmiş basım	Aralık 1978
Üçüncü genişletilmiş basım	Mart 1979
Dördüncü basım	Eylül 1979

Printed by Anvil Printers Ltd. (T.U.)

İÇİNDEKİLER

4. Basıma Önsöz 9

3. Basıma William Pomeroy'un Önsözü 13

William Pomeroy Kimdir? 19

Genişletilmiş İkinci Basıma Önsöz 23

Giriş 27

1. Dünya ve Türkiye 29

Dünya kapitalist sisteminin doğuşu — Devrimci merkez, zayıf halka — Dünya kapitalist sisteminin iç yapısı — Dünya kapitalist sisteminin zayıf halkaları — Geçiş kuşağı ülkeleri (orta derecede gelişmiş kapitalist ülkeler)

2. Türkiye'de Kapitalist Gelişmenin Yeni Aşaması: Devrimci Durumun ve Faşizm Tehlikesinin Genel Ekonomik Temeli 44

Emperyalist sömürü altındaki orta derecede gelişmiş bir kapitalist ülkede finans-kapital olabilir mi? — Devrimci durumun ve faşizm tehlikesinin genel ekonomik temeli

3. Türkiye İşçi Sınıfının İş ve Yaşam Koşulları ve Devrimci Süreç 59

Sömürü oranı — Ücretler — İş koşulları — Temel gereksinimlerin karşılanması — Kaçak işçiler — İşsizlik — Sonuç

4. Türkiye İşçi Sınıfının Savaşımı Giderek Siyasal Nitelik Alıyor 95

Türkiye işçi sınıfının savaşımında bazı yeni olgular — Ekonomik savaşımın siyasal nitelik alışı süregenleşiyor — Türkiye işçi sınıfının savaşım düzeyini nasıl değerlendirmek gerekir

5. Devrimci Durum ve Yükselen Faşizm Tehlikesi 114

6. Sonuç: Devrimci Durum Her Alanda Yenilik İster 130

Yararlanılan Kaynaklar 146

Ek I: Artık-Değer 153

Ek II: Ücretler 159

Ek III: Kitap Üzerine Bazı Tartışmalar 175

ANDIMIZ AYNI ANDDIR

Bütün ömrümüzü tümüyle
işçi sınıfının,
halkımızın kurtuluşuna adayacağımıza,
Leninci ilkelere,
devrime
bağlılığımızı geliştirip,
bu bilinç, bu onurdan ödün vermeyeceğimize,
İşçi sınıfının gücüne,
devrimin utkusuna
inatla, tutkuyla inanacağımıza,
Başarıdan baş dönmesine,
gerilemeden karamsarlığa kapılmayacağımıza,
Oportünizmin her türüne,
her belirtisine karşı
ardıcıl ve Leninci bir savaş yürüteceğimize,
Leninizme
ve proletarya enternasyonalizmine,
devrimlerin kalesi Sovyetler Birliği'ne
bağlılığı gözbebeğimiz gibi koruyacağımıza,
Onurlu bir savaş yolundan
yürüyeceğimize and içeriz!

Dördüncü Basıma Önsöz

Zayıf Halka'nın ilk yayınlanışından bu yana bir buçuk yıl geçti. Bu süre içinde Türkiye komünist hareketi kitap çevresinde önce üstü örtülü, sonra olayların ve kitaptaki fikirlerin hızla tabana yayılışının zorlamasıyla açık, giderek yoğunlaşan bir tartışmaya daldı. Ve ilk kez yığınlar önünde açık teorik bir tartışmaya daldı. *Zayıf Halka* yalnızca bu yönüyle bile yararlı bir görev görmüştür.

Bu arada Leninizme düşman, kitap-gazete yasaklama, dedikodu, çarpıtma, yanlış bilgi verme gibi yöntemler hızla yayılıyor. Böyle yöntemler, "bazıları"nın gerçekten kırmızı turpa benzediğini kanıtlıyor. Biraz kazıdık, altından bembeyaz çıkıverdi. Neyse, bunlar, uzun dönemde kullananı vuran yöntemlerdir, üstünde durmaya değmez.

Tartışmanın üstünde durulması gereken yönü henüz *yaşayan*, gelişen, hergün yeni yanlar kazanan bir tartışma oluşudur. Hesabı kapanmış, defteri dürülmüş değildir. Tersine, hareket halindedir, gelişiyor. Bu nedenle, gelişen fikir ayrılıklarını tam anlamıyla kavramak isteyen militan, tartışmanın bir noktasında "kim ne söylüyor" yanaşımıyla yetinmemelidir. Tartışmayı gelişimi içinde izlemelidir. Atılımları, Yeni Çağı, Ürün, Politika, Savaş Yolu'nu ve İşçinin Sesi'ni 1976'dan bu yana keskin bir gözle yeniden taramalıdır. Ancak böylece, bir tarafın "rüzgâr fırıldağı" tutumunu, öteki tarafın sarsılmaz ilkesel tutumunu açıkça görebilir.

Oportünistler ve ortacılar, hiçbir zaman *Zayıf Halka*'yı bütünlüğü içinde ele alıp değerlendirmediler, değerlendiremezler.

Onların yapabileceği ancak "cımbızlama", kapsamından sıyırma ve çarpıtmadır. Belki de ana fikirleri bulamıyorlardır! Olabilir. Öyleyse yardımcı olalım. *Zayıf Halka*'nın getirdiği fikirler, yani kitabın ana fikirleri şunlardır:

1. Sovyetler Birliği dünya devrimci merkezidir. (Nedense, proletarya enternasyonalizmi sözlerini dillerinden düşürmeyen oportünistler, bu konuda hiçbir şey söyleyemiyor. Öyle midir, değil midir?)
2. Az ve orta gelişmiş kapitalist ülkeler emperyalist zincirin zayıf halkalarıdır. (Ses yok!)
3. Türkiye'de devlet-tekelci kapitalizmi vardır. (Daha sonra Bilen yoldaş bu fikri Barış ve Sosyalizm Sorunları dergisine yazdığı bir yazıda kullandı. Ama ardından hiç yinelenmedi. Ses yok!)
4. Türkiye'nin bir yanda finans-kapitalin ekonomiyi ele geçirmiş, devlet-tekelci kapitalizmine ulaşmış bir ülke oluşu ile öte yanda emperyalist sömürü altında oluşu ekonomiyi yapısal bir *açmaza* sokmuştur. (Ses yok!)
5. Bu açmaz temeli üstünde Türkiye'de devrimci durum oluşmuştur. (Ses yok! Çarpıtma var!)
6. Ekonomik açmaz temelinde oluşan devrimci durum, finans kapitali faşizme zorlamakta, faşizm tehlikesini acilleştirmektedir. (Ses yok!)
7. Ekonomik açmaz temelinde devrimci durumun oluşması buna bağlı olarak faşizm isteğinin güçlenmesi toplumsal ve siyasal düzeyde *ikilem* getirmiştir: Ya faşizm, ya ileri demokratik halk devrimi. (Önce ikilemi kabul ettiler, belgi bile yaptılar, şimdi "goşistlik bu" diyorlar!)
8. Türkiye işçi sınıfının sömürüsü, emperyalist ülkelerde olduğundan çok daha yüksektir. (Ses yok ama en azından H. Erdal yoldaşın bu fikre yanlıştır dediğini biliyoruz)
9. Türkiye işçi sınıfının durumunda hem "toplumsal anlamda mutlak kötüleşme", hem "fiziksel anlamda mutlak kötüleşme" vardır. (Ses yok!)
10. Devrimci durum, ideolojik ve örgütsel konularda yeni bir yanaşım ister. Devrimci duruma uygun ideolojik çalışma ve örgütlenme gerekir. (İşte kıyamet burada kopuyor!)

Zayıf Halka'nın ana fikirlerini böyle alt alta yazınca kitap çevresinde yaratılan kör dövüşünün gerçek anlamı hemen ortaya çıkıyor. Oportünistlerin ve ortacıların ilgilendikleri tek şey, bugün izledikleri siyasetin açığa çıkmasıdır. Onun için yalnızca son fikirle boğuşuyorlar. Bu gerçek, 1976'dan bu yana yukardaki fikirleri (sonuncusu dışında) yazan *İşçinin Sesi*'ne neden *hiçbir* eleştiri gelmediğini açıklıyor. Böyle davranarak oportünistler ve ortacılar aslında kendi *eklektik*, tutarsız yanaşımlarını da sergilemiş oluyorlar. Son fikir, önceki fikirlerden ayrı düşünülemez. Tümü bir bütündür ve birbirinin kaçınılmaz uzantısıdır.

Zayıf Halka'nın bu dördüncü basımını değiştirmedik, genişletmedik. Aslında genişlemesi, açılması gereken çok yeri var. Ama bu denli yayılmış, okunmuş, üstünde geniş ve fırtınalı bir tartışma yürüyen kitabı geliştirme, genişletme hakkını kendimizde görmedik. Tartışmanın içinde yer aldığı biçimiyle kalmasını, böylece belgesel yönünü de korumasını daha uygun bulduk.

Yalnız, bu basıma bir üçüncü ek ekledik. Bu ekte Atılım ve TKP'nin Sesi'nin bize yönelttiği "eleştirileri" ve benim ve bazı yoldaşlarımızın verdikleri yanıtları bulacaksınız. Böylece, "eleştiriler"in ışığında yazdıklarımızı bir daha, ya da yazdıklarımız ışığında "eleştiriler"i bir daha değerlendirmek olanağı olacak.

Büyük bir iyiniyetle tartışma dediğimiz "tartışma" sürüyor. Gün ne getirir belli değil. Ama iyiyi getirecek. Önüne kimse geçemez. Tarih yürüyecek.

R. Yürükoğlu
Ağustos 1979

3. Basıma
William Pomeroy'un önsözü

Siyasal ortamı berrak olarak ve derinliğine anlamak ve ne yapılacağını tastamam bilmek — bunlar devrimci liderliğin iki temel gereğidir. Bunlar Marksizm-Leninizm'den kaynaklanan sorumluluk sahibi devrimci stratejisti, taktisyeni, sorumsuz slogancıdan ayıran özelliklerdir.

R. Yürükoğlu Yoldaş'ın bu kitabı bu yargının doğruluğunu gösteriyor. Kitap, hem geniş uluslararası konum, hem de iç ulusal koşullar açısından Türkiye toplumunun köklü bir çözümlemesidir. Türkiye'de gelişmekte olan devrimci krizi karşılamak için atılması gereken adımları da açık seçik ortaya koymaktadır.

"Zayıf Halka", en başta Türkiye emekçilerine ve toplumsal kurtuluş ve sosyalizm için savaşımda onlara yardımcı olmak, önderlik etmek için öne atılmış olanlara sesleniyor. Ama aynı zamanda öteki ülkelerde aynı amaçlara sahip herkesin yararlanacağı bir kitaptır. Bugün dünyanın dört bir yanındaki halkların devrimci savaşımları, geçmiş çağlarda olduğundan çok daha fazla ve giderek artan ölçüde birbirine bağlanmıştır. Bir bölgedeki savaşım dünyanın her yerinde halkların yaşamına yansımakla kalmıyor, uluslararası düzeyde aktif destek gerektiriyor. Bu nedenle, tek tek ülkelerdeki savaşımın deneyleri ve bir hareketin savaşımla bağlı görevlere nasıl yanaştığı, tüm halklar için teorik ve pratik bilgi hazinesidir.

Tek bir ülkenin sınırları içinde ortaya çıkan devrimci durumun uluslararası önemini, günümüz dünyasında iki ana etken daha da artırmıştır.

Bunlardan birisi, Büyük Ekim devriminden bu yana dünyanın iki ana toplumsal sisteme — sosyalizm ve kapitalizm — bölünmüşlüğüdür. Bu süreç öyle bir noktaya erişmiştir ki dünyanın hangi köşesinde olursa olsun her ulusal devrim ya da toplumsal dönüşüm, yükselen sosyalist sistemin yararına, kapitalist sistemin zararına belirleyici bir güç kayması demek oluyor. Bu büyük tarihsel eğilim, her yerde insanların dikkatini, artan bir ilgiyle, Afganistan'daki bir darbede, Namibya'daki bir ulusal kurtuluş hareketinde, Tahran'daki bir yığınsal gösteride, İstanbul'daki bir genel grevde topluyor. Bunlardan her biri, iki dünya sistemi arasındaki güçler dengesinde önemli bir ileri değişime yol açabilir oluyor.

Öteki ana etken, dünyanın kapitalist kesimi küçüldükçe, emperyalistlerin giderek hızlanan ve yoğunlaşan örgütlenmesidir. Baş emperyalist güçler, her bakımdan — çok uluslu şirketlerin eylemleri, bankaların ve öteki mali kuruluşların işleyişleri, askersel ve siyasal blokların yaratılması açısından, sosyalist olmayan tüm ülkeleri kendi denetim örgüleri içinde toplamaya çalışıyorlar. Bu oluşum, günümüzdeki yeni sömürgecilik döneminde, açık sömürgecilik döneminde olduğundan daha tam bir biçimde gerçekleşmiştir. Ve bununla, yalnızca daha yoğun bir sömürü değil, devrimci dönüşümlere engel olmak amaçlanmaktadır.

Son yarım yüzyılda emperyalizm, özellikle ABD ve Britanya emperyalizmi, devrimi dayanaklarından ayrı tutmak için zincirler ya da kordonlar örmek konusunda neredeyse fanatik bir sabit fikre kapıldılar. Bu gelişim NATO, SEATO ve CENTO'nun birbirlerine bağlanmasıyla 1940'ların sonunda, 1950'lerin başında doruğuna ulaştı. Ne var ki, sosyalist ülkelere ve ulusal kurtuluş hareketlerine karşı yönelmiş bu bloklar askersel anlamda büyük bir stratejik fiyasko oldu. Sömürü blokları olarak ise, emperyalist sistemde zayıf halkaların yoğun gelişmesine yol açtıklarından, bunların sonuçları daha da beter çıktı. SEATO dağıldı ve Vietnam-Laos-Kamboçya devriminin utkusuyla, sonunda yıkıldı. Oysa bir bakıma bu devrimi engellemek için kurulmuştu. NATO iç kavgalarla sarsıldı ve de üye ülkeler halklarınca artık giderek yük olarak görülüyor. CENTO ise Irak'taki devrimin açtığı yarayla birlikte dağılmaya başlamıştı.

Emperyalist zincirden bir halkanın, hem askersel bloklar, hem ekonomik sömürü anlamında, belki de en çok sesi çıkartarak kopuşu İran'daki anti-Şah, anti-emperyalist devrimle oldu. Bu

devrim aynı zamanda emperyalizmin Orta Doğu'daki bir "jandarmasını" yok etti ve ticaret, yatırım, kredi açılarından emperyalist güçlere büyük kayıplar verdirdi: İran, zengin petrol gelirleriyle emperyalist beslemesi ordusuyla emperyalizmin güçlü bir bağlaşığı olarak gözüküyordu. Ama devrimci durum gelişti, şaşırtıcı bir hızla olgunlaştı ve bu durum dev yığın eylemlerinde yansıdı. Bu gelişimin nedeni, İran halkının, ülkenin emperyalizme bağlaşıklığıyla belirlenen ağır sömürü ve baskı altında oluşuydu.

"Zayıf Halka" İran halkının Şah'a ve emperyalist ortaklarına karşı, kazanılmasında Komünist Tudeh Partisi'nin ve onun etkilediği işçilerin önemli payının olduğu utkudan önce yazılmıştır. İran devriminin çeşitli yanları Yürükoğlu Yoldaş'ın öne sürdüğü görüşleri, en başta Türkiye ve İran gibi orta gelişmiş ülkelerin emperyalist zincirin zayıf halkaları olduğuna ilişkin savı güçlendirdi.

İran olayı, emperyalizmin Orta Doğu'da kurmuş olduğu zincirde bazı önemli zayıflıkların varlığını da gösterdi. Bir askersel blok olarak CENTO, İran ve Türkiye'nin Sovyetler Birliği'yle sınır oluşundan kalkarak, anti-Sovyet bir savaşta emperyalizme saldırı avantajı vereceği düşünülen stratejik değerlendirmeleri ve emperyalizmin blok üyesi ülkelerdeki ulusal devrimci hareketleri bastırmak için müdahalede askersel bağlaşıklığı kullanabileceği anlayışını kapsıyordu. İran deneyimi bu görüşlerin geçerliliğini yok etti. Sovyetler Birliği bir müdahaleye karşı emperyalist güçlere uyarı yaptı. Böylece Sovyetler'in, sınır komşuluğu nedeniyle İran devrimini koruma durumunda olduğu ortaya çıktı. İran'daki üslerine ve 40.000 askersel danışmanına karşın ABD emperyalizmi, Sovyetler'in bölgeye yakınlığından çekinerek, aynı zamanda Orta Doğu'da yığınsal bir anti-emperyalist tepki yaratacağı korkusuyla, müdahaleye yönelik güçsüz jestler yapmaktan öteye geçemedi. Bunların yanısıra, saldırgan Vietnam savaşı sırasında ABD'nin kendi içinde yükselen büyük anti-savaş, anti-emperyalist hareketi hatırlamak da, emperyalizmin müdahale isteğine set çekti.

Tüm bu oluşumlar, yazarın öne sürdüğü "zayıf halka" teorisine ağırlık kazandırıyor. Türkiye halkını, emperyalizmle bağı koparma, kendini sömüren yeni-sömürgeci kapitalist sistemi yıkma yolunda daha kararlı kılıyor.

"Zayıf halka" teorisinin, bir ülkedeki devrimin birbiri arkasından komşu ülkelerde de devrimlere yol açacağını ileri süren

emperyalistlerin gerçek dışı "domino teorisi"yle bir ilgisi yoktur. Emperyalistler "domino teorisi"ni bir ülkede devrim bastırılmazsa bütün bir bölgenin tümden "kaybedileceği"ni ileri sürerek devrim olan ülkelere müdahaleye kılıf diye keşfettiler.

Oysa ülkeler dominolar değildir ve devrimler de bu biçimde yayılmaz. Kapitalist sistemde devrimci durumların gelişmesi için ortamı hazırlayan şey emperyalizme bağımlı ülkelerdeki yeni-sömürgeci sömürü ve baskı koşullarıdır.

Ayrıca, Yürükoğlu Yoldaş'ın kitabı Türkiye'de ta 1968'lerden bu yana devrimci durumun geliştiğine işaret ediyor. Bu oluşum bundan sonra hızlanırsa, bu, İran halkı içinde bulunduğu koşullara dayanmayı artık reddetti ve yönetenleri devirdi diye olmayacaktır. Şimdi emperyalizmin Türkiye'deki denetimini ve varlığını yoğunlaştırmaya çalışacağı ve Türkiye işbirlikçi burjuvazisinin de işçi sınıfını denetim altında tutabilmek amacıyla daha baskıcı yollar kullanmaya çabalayacağı için olacaktır...

Gerçekten de, tüm Orta Doğu'da bir başkaldırı potansiyeli vardır. Bölgedeki ülkelerin hiçbirinde bu başkaldırı dışardan, İran'dan ya da Sovyetler Birliği'nden, ya da başka bir yerden gelmeyecektir. Her ülkede iç koşulların olgunlaşmasıyla ortaya çıkacaktır. Eğer bölgede bir devrim ötekini izleyecek olursa, bu, yalnızca başkaldırı noktasına aynı anda ulaşıldığı için olacaktır.

Türkiye, emperyalistlerin de belirttiği gibi, NATO'yla CENTO'ya, her iki blok arasında bir köprü ya da halka işini görsün diye sokulmuştu. Bu paktlardaki üyeliğiyle Türkiye, emperyalizmin tüm az ve orta gelişmiş ülkelerle "ortaklığını" simgeleyen aynı ağır askersel yüklerin, borçların, eşitsiz ticaret ilişkilerinin, engellenmiş endüstriyel gelişmenin tuzağına giderek daha bir çekildi. Yürükoğlu Yoldaş'ın da belirttiği gibi, bunun sonucunda Türkiye yabancı sermayenin ve yabancı sermayeyle ortak ve aç gözlü yerli burjuvazinin sömürüsüyle krize sürüklendi, emperyalist sistemin "zayıf halkası" oldu. Türkiye bu durumu Asya, Latin Amerika ve Afrika'daki birçok az ve orta gelişmiş ülkeyle paylaşıyor. Bu ülkeler dominolar değil, devrimci durumların olgunlaşmasına yatkın, kaçınılmaz bir zayıf halkalar dizisidir. Bu ülkelerdeki devrimci hareketler Yürükoğlu Yoldaş'ın getirdiği çözümlemeyi öğrenmekte yarar göreceklerdir.

Bu kitapta genel bir devrim teorisi ele alınmıyor. Türkiye'de anti-emperyalist, anti-tekelci hedeflere yönelik giderek yükselen

yığın eylemleriyle savaşıma hazır örgütlü bir işçi sınıfı doğuran koşulların ve etkenlerin dikkatli, derin bir çözümlemesi yer alıyor. Aynı derecede dikkatli bir biçimde de, Türkiye burjuvazisi, onun niteliği, tutumu, sınırlılıkları, emperyalistlerin de onayıyla işçilere süper sömürü dayatabilmenin bir aracı olarak faşizme yönelme eğilimleri inceleniyor.

Türkiye'deki koşulların, özellikle 1950'den sonra endüstrinin, endüstriyel işçi sınıfının ve sınıf örgütlenmesinin hızlı büyüyüşünün incelenmesi kitabın özünü oluşturuyor. Ama kitap yalnızca çözümlemelerden oluşmuş değil. Yürükoğlu Yoldaş aynı zamanda kullandığı yöntemi, kullandığı kavramları ve Türkiye ortamına uyguladığı formülasyonları da açıklıyor. Bunun sonucunda ortaya çıkan, hem teorik, hem pratik-programatik bir yapıttır. Lenin'in polemik stilinde yazılmış Marksçı bir yanaşımdır.

Son olarak Yürükoğlu Yoldaş TKP'nin önünde duran görevleri tartışıyor ve tanımlıyor: Onsuz hiçbir devrimci durumun utkan sonuca ulaştırılamayacağı gerekli öznel öge olarak TKP'nin güçlendirilmesi, parti kadrolarının nitel düzeyinin yükseltilmesi, yığın partisi (yani yığınlara yakın, onları gelişen yığın eylemlerinde yönetebilen bir partinin) durumuna getirilmesi, oportünizme ve aşırı solculuğa karşı savaşım vermenin gereksinimi ve gelişen duruma uygun örgüt biçimlerini bulmanın gerekliliği. Tüm bunlar Türkiye'ye ve Türkiye işçi sınıfına özgü koşullarla bağlı olarak tartışılıyor.

Şu da belirtilmeye değer ki belirli örgütlenme ya da savaşım biçimleri öne sürülmüyor. Türkiye işçi sınıfına özellikle silâhlı savaşa, ya da legal savaşa ya da bunların belli karışımlarına dayanması söylenmiyor. Vurgulanan partinin gelişen durumu esnek bir biçimde karşılama yeteneğinin gerekliliğidir. Yine de, işçilerin faşizme karşı yalnızca savunma için değil, faşist baskı sistemine karşı, onu ezebilmek için saldırıya elverişli örgütler kurmaları salık veriliyor.

Emperyalizmin zayıf halkaları kendi kendine paslanmaz ya da kopmaz. İlkeli, bilimsel ideolojiye dayanan devrimci örgütlerin önderliğindeki halkın devrimci savaşımıyla koparılır.

Yürükoğlu Yoldaş'ın kitabı Türkiye'de bu savaşımı ileriye götürmek için güçlü bir silâhtır.

William Pomeroy

W. Pomeroy Kimdir?

W. Pomeroy 25 kasım 1916'da Amerika Birleşik Devletleri'nde New York'un küçük bir kasabası olan Waterloo'da doğdu. Babası fabrika işçisiydi. Metal parlatıcısıydı. Çocuk yaştayken ailesi New York'un endüstri şehri Rochester'a göç etti.

1934'de okulu bırakan Pomeroy, uzun yıllar fabrikalarda çalıştı. Fotoğraf makinası fabrikasında, dökümhanede, metal bileycisi ve parlatıcısı olarak kilit fabrikasına çalıştı. Zımba ve matkap presi işçiliği yaptı. Gazetecilikte, gemi taşımacılığında ofis işçisi olarak ve daha çeşitli işlerde çalıştı.

1930'da dünyanın çeşitli ülkelerinde faşizme karşı yükselen savaşımdan, özellikle İspanya cumhuriyetçilerinin faşist Franko'ya karşı savaşlarından etkilendi. 1937'de ABD Komünist Partisi'ne girdi. ABD gençlik hareketinde ve parti eğitim çalışmalarında aktif görev aldı. Bu arada boş zamanlarında yazılar yazdı.

II. Dünya Savaşı'nda, dört yıl, ABD ordusundaydı. Önce hava kuvvetlerinde uçak mekanikliği yaptı. Sonra savaş tarihinin materyalini yazan tarih gurubunun üyesi olarak görev yaptı. Savaş döneminin çoğunu ülke dışında, Pasifik ülkelerinde geçirdi. Avustralya'dan Tokyo'ya kadar her yerde, Yeni Gine, Filipinler ve Olanava seferlerinde bulundu.

William Pomeroy Filipinler seferi sırasında Japon işgalcilerine karşı savaşan ve komünistlerin önderlik ettiği Hukboug Bayan L. Sa H. (Japonlara karşı halk ordusu) adlı gerilla hareketini yakından tanıma olanağı elde etti. Filipinler o zaman Amerika sömürge-

siydi ve Japonlar tarafından işgal edilmişti. Bu güçlü halk ordusunun merkezi Luzun adasındaydı. Daha çok köylüler arasında destek bulmuştu. ABD ordusu adaya gelince bu harekete baskı yaptı. Bunu gören Pomeroy ABD emperyalizminin iç yüzünü daha iyi öğrendi. Bu deney onun anti-emperyalist duygularını çok daha güçlendirdi.

Savaştan ve askerliğini bitirdikten sonra Filipinlere dönmek için gemi parasını çıkarana kadar yapı işçiliği yaptı. Ve 1946 sonunda Filipinlere döndü.

Filipinlere döndüğü sırada yeni bir silâhlı savaş patlak verdi. Filipinler 1946'da siyasal bağımsızlık elde etmişti. Ancak komünistlerin önderlik ettiği yığın hareketi, ABD emperyalizminin dayattığı yeni sömürgecilik koşullarına karşı gerçek bağımsızlık için savaşımı sürdürüyordu. ABD'nin güdümündeki kukla yenisömürge hükümeti, bu halk hareketine karşı silâhlı baskıya başladı. Halk gerilla güçleri de yeniden örgütlenerek, karşı saldırıya geçtiler. Silâhlı savaş böyle patlak verdi.

Pomeroy Filipinler Üniversitesi'nde öğrencilik yapıyordu. Bu arada yeraltı hareketiyle ilişkiye geçerek, hareket hakkında bir kitap yazdı. Kitap için gerillalarla, yöneticilerle ve Marila yeraltı hareketi militanları ile yaptığı görüşmeler sırasında hareketin önderlerinden Celia Mariano ile tanıştı. Ve 1948'de evlendiler. Pomeroy harekete katıldı.

1950'de William ve Celia Pomeroy dağlarda halk gerilla güçlerine katılma görevini aldılar. Burada hareketin eğitim ve propaganda çalışmalarını yönlendirdiler. Komünistlerin önderlik ettiği Huk hareketi, erki ele geçirmeye yönelik silâhlı savaşı yükseltti.

ABD emperyalizminin doğrudan saldırısı ve Huk hareketinin bazı taktik hataları sonucunda Huk silâhlı savaşımı bastırıldı, yenildi. 1952'de William ve Celia Pomeroy yakalandılar. "Katliam, kundakçılık, soygunculuk, adam kaçırma ve isyan" (böyle bir madde ceza yasasında yoktu) "suçlarından" yaşam boyu hapis cezasına çarptırıldılar. Siyasal suçlu olarak 10 yıl hapiste yattılar. Serbest bırakılmaları için yürütülen uluslararası kampanya sonucu koşullu afla serbest bırakıldılar.

William ve Celia Pomeroy o zamandan beri İngiltere'de sürgün olarak yaşıyorlar. William Pomeroy yazarlık yapmakta, özellikle ulusal kurtuluş savaşları hakkında yazmaktadır. 12 yıldır ABD Komünist Partisi gazetesi Daily World'ün uluslararası muhabiridir.

Enternasyonalist bir savaşçı olan William Pomeroy, ABD'nin yeni-sömürgeciliği üzerine yaptığı araştırma için 1972'de ise SSCB Bilimler Akademisi'nden tarih doktorası aldı. 1977'de ise SSCB Yüksek Sovyet'i Pomeroy'a Halkların Dostluğu Nişanı'nı verdi.

Yazdığı kitaplar:

Halktan Doğma (bir Filipin Huk liderinin biyografisi)

Engellerin Ötesinde (karısı Celia'ya hapiste yazdığı şiirler)

Orman (Huk gerilla savaşı deneyimlerinin anlatımı)

Gerilla ve Kontr-gerilla savaşı

Sosyalizmin Yarım Yüzyılı (1960'larda Sovyet yaşamı)

Amerikan Yeni-sömürgeciliği: Filipinler ve Asya'da ortaya çıkışı

Irk Ayırımı Ekseni (ABD siyaseti ve Güney Afrika)

Bir Yoldaki Adam (kısa hikayeler)

Gerilla Savaşı ve Marksizm (gerilla savaşı üzerine Marksist yazıların bir derlenişi)

Amerikan Yapısı Trajedi (Filipinler'de ABD yeni-sömürgeciliği)

70'lerde Sovyet Gerçeği

Son kitabı, Sovyetler Birliği'nde Rusça olarak yayınlanmıştır. Yakında Progress Publishers'dan İngilizce olarak da çıkacaktır.

Genişletilmiş 2. Basıma Önsöz

Amerika'da yayınlanan *Institutional Investor* dergisi, "Türkiye'yi Kurtarma Yarışı" başlığını taşıyan bir yazıda, "Türkiye eşikten dönecek mi" diye soruyor. Batı Alman *Wirtscahftskurier*, "Türkiye Batı'dan kopabilir" diyor. İngiltere'de *Financial Times*, en büyük eklerinden birini Türkiye için çıkarıyor, "Türkiye'nin Batı ile ilişkilerinde çok derinlere giden gerçek bir bunalım var" dedikten sonra, Türkiye'nin Batı'dan kopma olasılığından söz ediyor. "Dokuzlar" Türkiye'yi tartışıyor. NATO'da günün baş sorunlarından biri Türkiye. İngiliz parlamentosunda Leybır-Tori çekişme konularının arasında "Türkiye'ye tutum" var. Dünyanın en büyük bankaları, finans odakları Türkiye'yi "görüşüyor".

Türkiye'yi "ne"den kurtarmak? Türkiye hangi "eşik"ten dönecek? "Batı" neyi simgeliyor? "Batı'dan kopmak" ne anlama geliyor? Nedir bu "Türkiye" konusu? Türkiye yeni mi keşfedildi? Tüm bu soruların en duru yanıtı şudur: Türkiye emperyalist zincirin zayıf halkasıdır! Emperyalistler bunun bilincinde ve telaşındadır. Söz konusu olan, zayıf halkayı kopmaktan "kurtarmaktır". "Batı" dedikleri emperyalizmdir. "Eşik" dedikleri devrimci durumdur.

Türkiye zayıf halka. Hem de giderek olgunlaşan bunalımın ve devrimci durumun gün güne daha çok zayıflattığı bir halka. Emperyalizmin gördüğü bu gerçeği, Türkiye burjuvazisi de görüyor. Görmek ne söz, ta içinde duyuyor. Burjuvazi korkuyor.

Yığınsal çıkışlar, devrimci savaşım neye karşı olursa olsun,

burjuvaziyi korkutur. Yurdumuzda yığın çıkışları, yığınlardaki devrimci birikim, emperyalizme ve işbirlikçi-tekelci burjuvaziye, faşist tırmanışa karşıdır. İşsizliğe, pahalılığa karşıdır. Ama, yığınları siyasetten uzak, pasif tutma üstüne kurulu kapitalist "rejimin" tümünü nesnel olarak tehdit ediyor.

İşte bu nedenle, son yıllarda herkesin ağzında bir "rejimi kurtarma" sözüdür gidiyor. Burjuvazi bu yolda çeşitli almaşıklar deniyor. Faşistleri salıyor. Orduyu çağırıyor. AP-CHP işbirliği diyeni var. MC isteyeni var. Bazı çevrelere "umut" gibi gözüken bir almaşık da sağ sosyal demokrasi.

Ecevit, bir süre önce *Cumhuriyet* gazetesinde yayınlanan bir röportajda, amacının "patlamayı"(!) önlemek olduğunu açıkça söylemişti. Gerçekten de, şu emperyalistlerin sözünü ettiği "kurtarma"yı başarmak, Türkiye'yi "eşik"ten döndürmek için elinden geleni yaptı, yapıyor. Sağ sosyal demokrasinin faşist tırmanışa karşı "önlemler"i, faşistlerden çok yığınlardaki anti-faşist birikimi pasifize etmeyi hedef alıyor. Amerikan emperyalizmini överken, Avrupa emperyalizmini "yererek" sağ sosyal demokrasi, halkımızın anti-emperyalist duygularının içini boşaltmaya çabalıyor.

Sözün kısası, emperyalizm, finans oligarşisi ve onlarla bütünleşenler Türkiye'nin zayıf halka olduğunu, devrimci durumu, yığınlardaki olağandışı birikimi ve hareketliliği görüyor. Görüyor, korkuyor ve çabalıyor.

Türkiye'nin bugün böylesine açığa çıkan gerçeklerini işçi sınıfımızın biricik partisi, savaşkan öncüsü TKP bundan yıllar önce dile getirdi. TKP Genel Sekreteri İ. Bilen Yoldaş, 1974'de şöyle diyordu: "Bugün memlekette sınıflar arası çatışmalar, savaşlar böylesi ölçüler almıştır. Memleket iki birbirine düşman uca -- iki kampa ayrılmıştır. Bu süreç daha da gelişecektir. Veriler, olaylar bunu gösteriyor." (İ. Bilen Yoldaş'ın 30 nisan 1974'de "Türkiye'de 1 Mayıslar" üstüne yaptığı konuşmadan, *Bilen Yoldaş Çok Yaşa*. İşçinin Sesi Yayınları no: 4, s. 79)

Bilen Yoldaş'ın dedikleri çıktı. Sınıf savaşları her geçen yıl daha da sertleşti. Kamplaşma, kutuplaşma daha da netleşti. Ve 1976'da Bilen Yoldaş, "Türkiye emperyalizmin zayıf noktasıdır" sözüyle tüm bu gelişmeleri en özlü biçimde dile getirdi. Aynı süreç içinde TKP, günün gerektirdiği artan sorumluluğunun bilincinde, Bilen Yoldaş'ın önderliğinde oportünizmi devirdi, likidasyonu

kırdı. Tarihsel sorumluluklarını yerine getirebilmek için savaşlara daldı, savaşıyor.

Zayıf halkayı *koparmak* mı, *kurtarmak* mı sorusuna görüyoruz ki, işçi sınıfı ve burjuvazi açık yanıtlarını veriyor, kesin tutumlarını alıyor. Açık yanıt vermekten, kesin tutum almaktan korkan küçük burjuva sosyalistleridir, oportünistlerdir. Bunlar, günün sorumluluklarını göğüslemekten yan çizmek için, "Türkiye zayıf halka değildir" diyorlar. Devrimci durumun varlığını yadsımaya kalkıyor, üstelik Leninciler "devrim hayalciliği" ile suçluyorlar! İlkeselliğe "sekterlik" diyorlar. "Yığınlardan soyutlanmak"tan söz ediyorlar. (Siz o "yığınlar" sözünü CHP diye anlayın!) Görmüyorlar ki, bugün devrimcileri yığınlardan soyutlayacak olan Leninci yöntemler değil, pasifliktir.

TKP, emperyalizme, faşist tırmanışa, işbirlikçi-tekelcilere ve onların beşinci kollarına karşı döne döne savaşıyor. Bu iki cephede savaşın utkusu birbirinden ayrılmaz. İşçi sınıfımızın Marksizm-Leninizm temelindeki birliğini simgeleyen TKP ancak böyle savaşlar içinde güçlenebilir. İşçi-köylü bağlaşıklığı, halkımızın UDC'si ve öteki savaş örgütleri ancak TKP'nin daha da güçlenmesiyle kurulabilir, pekişebilir. Utku yolunda herşey gelip TKP'nin Leninci temeller üstünde güçlenmesinde, Leninci savaşında düğümleniyor.

"*Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye*"nin broşür olarak ilk basımı 1978 şubatında yapıldı. Çok önemli bir çözümlemenin ana yönlerini yoğun biçimde ele alan broşür geniş ilgi gördü. Öte yanda oportünistler, küçük burjuva sosyalistleri karşı çıktılar. Bu nedenle, ikinci basım için broşürün içeriği, oportünizme karşı savaşın tırmandığı yeni düzeyin gereklerine göre genişletildi, derinleştirildi ve elinizdeki kitap ortaya çıktı. Bu kitap bir yanıyla ikinci basımdır, bir yanıyla önemli sorunlara getirdiği duru yanıtlarla yepyeni yanlar taşımaktadır.

Yürükoğlu Yoldaş, Türkiye'nin zayıf halka oluşunu hem emperyalist sistemin geneli, hem Türkiye kapitalizminin çıkmazı açısından, sağlam bir metodolojiyle, ele alıyor, açıklıyor. Böylece kitap, aynı zamanda Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal yapısının da Leninci bilimsel çözümlemesini içeriyor. Bu yapıyla temelden bağlı olarak, işçi sınıfımızın iş ve yaşam koşullarını, ağır sömürüsünü bilimsel bir somutlukla gösteriyor. Hem ülkenin ekonomik-toplumsal yapısıyla, hem işçi sınıfımızın iş ve yaşam koşulla-

rıyla bağlı olarak da devrimci durum ve faşist tırmanışı ele alıyor. İleri demokratik halk devriminin zorunluğunu gösteriyor.

Bilen Yoldaş, 75. yaş gününde gençlere öğütler vermişti: İşçi sınıfının gücüne inanmak. Devrimin utkusuna inanmak. Her tür oportünizm belirtisine karşı ardıcıl ve Leninci bir savaş yürütmek... Yürükoğlu Yoldaş, bu kitabıyla Bilen Yoldaş'ın öğüdünü tutuyor. Kitap TKP'ye, işçi sınıfının ve halkın gücüne, devrime tutkulu bir inancı yansıtıyor. Zayıf halkayı koparma, yurdumuzu sosyalizmin aydınlık geleceğine götürme tutkusunu yansıtıyor. Menşevik bozuntularının pasifizmine, kuyrukçuluğuna, teori düşmanlığına, ortacılığın kararsızlığına, ikircimliliğine karşı Bolşevikliğin kararlılığını, devrimci ruhunu, ilkeselliğini, Leninci bilimselliğe sımsıkı bağlılığını yansıtıyor. Ve en önemlisi, "zayıf halka nasıl koparılır" sorusuna Leninci ilkesellikle yanıt veriyor.

Sözün kısası, Yürükoğlu Yoldaş, TKP'nin Leninci önderi Bilen Yoldaş'ın 75. yaş gününü anma toplantısında içtiği andı yaşama geçiriyor.

Emine Engin

Giriş

Türkiye Komünist Partisi Genel Sekreteri İ. Bilen Yoldaş, 29-30 Haziran 1976 tarihlerinde Berlin'de toplanan Avrupa Komünist ve İşçi Partileri Konferansı'nda yaptığı konuşmada, "Partimiz, Türkiye'de anti-emperyalist, demokratik hareketlerin güçlenmesinin objektif koşullardan doğduğuna, zıtların gittikçe sivrileştiğine, (...) *Türkiye'nin emperyalizmin zayıf noktası olduğuna inanıyor*" dedi. TKP Genel Sekreteri aynı fikri, 1977 Parti Konferansı'na sunduğu Merkez Komitesi Raporu'nda da yineledi. Türkiye işçi sınıfının genel kurmayının, öncü partisinin önderi tarafından ortaya konan bu fikir, Türkiye devrim hareketi için son derece önemlidir.

Yurdumuzda giderek olgunlaşan devrimci durum. Giderek artan faşizm tehlikesi. Bu tehlikeyle devrimci durumun birbirinden ayrılmazlığı. Geçici almaşıklar dışında ya otoriter bir düzen (açık ya da örtülü faşizm) ya sosyalizme açılan ileri demokratik halk devrimi dışında bir orta yol olmayışı. Bağlaşıklar sorunu. Yerli-yabancı tekellerin ortaklığına karşı halkın en geniş cephesini sağlayarak ülkeyi devrime götürme yolları... Daha da sayılabilir. Bu sorunların tümü gelip Bilen Yoldaş'ın yaptığı Marksçı-Leninci çözümlemeye bağlanıyor.

Biz de bu kitapta, olabildiğince kısa, bu konuya değineceğiz. Yalnız, tüm yönleriyle değinmenin bu çerçeve içinde olanaklı olmadığını baştan belirtelim. Bu nedenle, konunun bizim hareketi-

miz içinde değinilmemiş ya da az değinilmiş yönlerini vurgulayacağız ve giderek öne çıkan oportünizm hastalığına karşı savaşıma ağırlık vereceğiz.

R.Y.

1. Dünya ve Türkiye

Dünya komünist partilerinin strateji ve taktiklerinin altında, dünya devrim sürecinin evrensel olduğuna ilişkin Leninci fikir yatar. Buna bağlı olarak, bir ülkede devrimin nesnel ve öznel koşullarını değerlendirirken, o ülkeyi dünya bütünü içinde ele almak gerekir.

Türkiye de dünya içindedir, bir bütünün parçasıdır. Elma kurdu gibi, yalnızca Türkiye sınırları içinde gelişen olaylara bakarak Türkiye'nin dünyadaki yerini, rolünü ve de yurdumuzun içine girdiği ortamı anlayamayız. Bu nedenle, öncelikle Türkiye'nin nasıl bir dünya içinde yer aldığını görmek gerekir.

Dünya Kapitalist Sisteminin Doğuşu

Türkiye'nin bugün içinde yer aldığı "dünya kapitalist ekonomisi", rekabetçi kapitalizmin emperyalizme büyümesiyle ortaya çıktı.

Serbest rekabetçi dönemde ülkeler arası ticaret, savaş vardı, zor kullanıp sömürgelere oturmak vardı ama bir dünya sistemi yoktu. Kapitalizm daha o dönemlerde bir dünya pazarı yaratmış, ticaret yoluyla ağını dünyaya yaymıştı ama bu, mal değişimine dayanan yüzeysel bir bütündü. Emperyalizmle birlikte ortaya çıkan

"dünya kapitalist ekonomisi" ise, bir önceki dönemin ticaret ilişkilerinden çok daha derinlere, üretime dayanan köklü bir bütündür.

Dünya kapitalist ekonomisinin oluşmasıyla birlikte, tek tek ülkeler artık bir sistemin parçaları olmuşlardır. Bu sistemin adı, "uluslararası kapitalist ekonomik ilişkiler sistemi"dir. Bu sistem *uluslararası işbölümüne* dayanır. İşbölümü demek, herkesin birbirine bağlı, bağımlı olması demektir. Bu durum, sömürü ilişkisine ters birşey değildir. Çünkü uluslararası tekelci sermayenin yeniden üretim süreci, uluslararası işbölümüne sömürü damgasını vurmuştur. Daha sonra geleceğiz.

Emperyalizm öncesi dönemde mal alışverişi ve talan vardı. Emperyalizmde sermaye ihracı var. Sermaye İngiltere'den kalkıyor, gidiyor Afrika'ya. *Sermaye ihracı demek, kapitalist üretim biçiminin ihracı demektir.* Böylece, emperyalizmle birlikte dünyanın her yanında kapitalizm hızla gelişiyor. Sermayenin ulusal sınırları aşıp uluslararası alana çıkmasıyla artık "uluslararası emeğin sömürüsü"nden söz edebiliriz. Emek artık dünya çapında sömürülüyor. Dolayısıyla, kapitalizmin temel çelişkisi olan emek-sermaye çelişkisi tüm dünyaya yayılıyor. Bu, emperyalizmin doğurduğu en önemli sonuçlardan biridir. Ve bu sonuç, Lenin'in Marksizm'e yaptığı en önemli katkılardan birine yol açıyor: Metropollerden ihraç edilen sermaye, aynı zamanda kapitalist üretim ilişkilerini de yanında götürüyorsa, dünya bir *bütün olarak sosyalizm için olgunlaşmış* demektir.

Dünya kapitalist ekonomisi bir bütün olarak sosyalizm için olgunlaşmıştır demek, tüm ülkelerde aynı anda sosyalist devrimler olacak demek değildir. Dünya tarihi, devrimlerin "zayıf halka" denilen ülkelerde gerçekleştiğini öğretiyor.

Devrimci Merkez - Zayıf Halka

"Zayıf halka" ne demek? Türkiye devrim hareketinde 1968'lerden bu yana süren tartışmalar, "zayıf halka" ile "devrimci merkez" kavramları çevresinde sürekli ve bilinçli olarak kafa karıştırıldığını gösteriyor.

Zayıf halka — devrimci merkez konusunda başlıca üç yanlış

görüş var. *Birincisi*, ki bunu genel olarak teorisizliği "rehber" edinen "solcular" savunuyor, "dünya devrimci merkezi Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerindedir" diyor. *İkinci* görüş ki genel olarak oportünistler savunuyor, birinci görüşü reddediyor ama nerede olduğunu da bir türlü açıkça söylemiyor. Yazılarını dikkatle okuyunca, "dünya devrimci merkezi gelişmiş kapitalist ülkelerdedir çünkü proletarya asıl oralardadır" demek istediklerini anlıyoruz. *Üçüncü* görüş, ki bunu artık oportünizmle de bağları koparıp "Avrupa komünizmi" denen yeni sosyal demokratlığa kapılananlar savunuyor, "bugün artık dünyada devrimci merkez yoktur, herkes kendine baksın" diyor.

Üç görüş de kökünden yanlıştır. En başta üçüncüsü olmak üzere, üçü de Sovyetler Birliği'nin dünya devrim süreçindeki yerini gözlerden gizliyor. İkinci görüş ayrıca dünyada emperyalizm olgusunu ve bunun sonuçlarını anlamadığını sergiliyor.

Üç görüşün de neden yanlış olduğunu daha iyi görebilmek için ilk sorumuzu soralım: Dünya devrimci merkezi neresidir?

Dünya devrimci merkezi, proleter hareketinin, proleter savaşımının en yüksek aşamaya ulaştığı yerdir.

Kapitalizmin çelişkilerinin keskinleşmesine ve proleter savaşımının yükselen boyutlarına bağlı olarak, dünya devrimci merkezi ilk önce *İngiltere*'de yer aldı. Daha sonra Fransız proletaryasının şanlı savaşımına bağlı olarak, devrimler döneminde *Fransa*'ya geçti. 1871 Paris Komünü ayaklanmasının kanla bastırılmasından sonra Fransa'da proleter hareketi duraklayıp geri çekilirken, bu kez devrimci merkez *Almanya*'ya kaydı. Bu durumu Marks ve Engels Manifesto'da açıkladılar. Daha sonraları Lenin de aynı konuya değindi ve şöyle yazdı: "İngiltere, Engels'in dediği gibi burjuvazinin, burjuva aristokrasisi yanında, proletaryadan da burjuvalaşmış üst kesim yarattığı bir ülke modelidir. Birkaç çeyrek yüzyılda bu gelişmiş kapitalist ülke proletaryanın devrimci savaşımında geri kaldı. Fransa, 1848 ve 1871'de burjuvaziye karşı dünya tarihine önemli katkılar yapan iki şanlı işçi sınıfı ayaklanmasıyla proletaryanın gücünü tüketti. Bundan sonra uluslararası işçi sınıfı hareketinde liderlik Almanya'ya geçti."(1)

En batıdan başlayıp Almanya'ya kayan gelişme burada da durmadı. "Uluslar hapishanesi" adını almış Çarlık Rusyası 19. yy. sonunda kazan gibi kaynamaya başladı. Marks ve Engels'in, Manifesto'nun 1882 Rusça basımına yazdıkları önsözde belirttikleri

gibi, "Rusya Avrupa'da devrimci eylemin öncüsü oldu."[2] Dünya devrimci merkezi *Rusya*'ya geçti. Aynı fikri Lenin de "Ne Yapmalı"da yineledi.

Rusya'nın dünya devrimci merkezi oluşu, Büyük Ekim Sosyalist devrimiyle daha yüksek doruklara ulaştı. Türkiye komünistleri, dünya devrim sürecinin kazandığı bu özelliği ta başından doğru değerlendirdi. Kemal hükümetinin, Anadolu'da yapılmasına izin vermediği için 10 Eylül 1920'de Baku'de toplanan Türkiye Komünist Partisi 1. Kongresi bu olguyu kongre belgelerinde işledi.

Günümüzde dünya devrimci merkezi hâlâ Sovyetler Birliği'dir. Çünkü, ekonomik ve toplumsal yönden en gelişmiş sosyalist ülke, işçi sınıfı hareketinin en yüksek boyutlara ulaştığı ülke demektir. Ve dünyanın ilk işçi devleti Sovyetler Birliği bugün en ileri sosyalist ülkedir.

Şimdi ikinci soruya geçebiliriz: Dünya devrimci merkezi artık hiç değişemez mi?

Değişebilir. Devrimci merkezin, proleter hareketinin yükseldiği aşamalara bağlı olarak yer değiştirdiğini söylemiştik. Proleter savaşımının, sosyalist devrim ve sosyalizm kuruculuğundan daha yüksek aşaması, gelişmiş sosyalizm kuruculuğu, sonra komünizmin maddi-teknik temellerinin atılması ve sonunda komünist toplum aşamasıdır. Dünya devrimci güçlerinin merkezi olma durumu bundan böyle bu aşamalara bağlı olarak ya da aynı aşama içinde daha ileri gitmeyle yer değiştirebilir. Lenin'in dediği gibi, en ileri sosyalist ülkeyi ekonomik ve toplumsal alanlarda geçebilen, üretim güçlerinin gelişimini onun üstüne çıkarabilen bir başka sosyalist ülkeye ve yalnızca bu ülkeye geçebilir.[3]

Üçüncü soru: Emperyalist zincirin zayıf halkası ne demektir?

Kapitalizmde, "eşitsiz ekonomik ve siyasal gelişme yasası"nın işlediğini biliyoruz. Bu yasanın işleyişi sonucu, dünya kapitalist ekonomisinde çelişkiler zaman içinde başka başka ülkelerde toplaşıyor, yoğunlaşıyor, keskinleşiyor. İşte biz, böylesi ülkelere, "*emperyalist zincirin zayıf halkaları*" ya da "kapitalist sistemin zayıf halkaları" diyoruz.

Adı üstünde, zayıf halkalar bir zincirin kopma olasılığı taşıyan halkalardır. Gerçekten, tarihe bakınca görüyoruz ki, devrimci durumun oluştuğu ve bunun da devrime ulaşabildiği yani kapitalist zincirden kopabilmiş ülkeler zayıf halkalar arasındadır.

Bundan sonra da kuşkusuz böyle olacaktır.

Dünyada ilk kez sosyalist bir ülke ortaya çıkana dek, en zayıf halka aynı zamanda dünya devrimci merkeziydi. Proletarya hareketi en yüksek boyutlara burada ulaşıyor, dünya proletaryasının bu müfrezesi en önde ilerliyordu. İlk sosyalist devrimin utkusuyla birlikte, devrimci merkez emperyalist sistemin dışına çıktı ve *zayıf halka ile devrimci merkez birbirlerinden ayrıldı.* Devrimci merkez en ileri sosyalist ülkede yerleşirken, zayıf halkalar yine kapitalist sistemin çelişkilerinin en yoğunlaştığı ülkeler olmaya devam ediyor.

Devrimci merkez — zayıf halka üstüne bu Leninci anlayış, içinde yaşadığımız çağı, çağın ana çelişkisi olan sosyalizm-emperyalizm çelişkisini ve dünya devrim sürecini doğru anlamayla derinden bağlıdır.

Çağımız kapitalizmden sosyalizme geçiş çağıdır diyoruz. Bu değerlendirme, kapitalist sistemden kopmuş ayrı bir devrimci merkezin varlığını ve giderek güçlenişini, emperyalist zincirden kopan yeni halkalarla beslenişini yansıtıyor. *Kapitalizmden sosyalizme geçiş süreci*, bir başka deyişle, devrimci merkezin nitel ve nicel olarak güçleniş ve egemen oluş sürecidir. Somut olarak, Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkelerin her alanda ilerlemeleri ve yeni ülkelerin de kapitalist sistemin zayıf halkalarında gerçekleşen devrimlerle sosyalist topluluğa katılmaları sürecidir. Bu süreç içinde, sosyalist sistemin her alanda emperyalizmi geçmesiyle çağ değişecek, *sosyalizm çağı* açılacaktır. Kuşkusuz bunun en kestirme yolu, büyük emperyalist ülkelerde devrimin gerçekleşmesidir. Ne var ki, bu şimdilik ufukta görünmüyor. Ve Sovyetler Birliği bu çağın ağır sorumluluğunu tüm güçlüklere karşın onurla, üstün başarıyla taşıyor.

Çağımızın ana çelişkisi, yaşayan sosyalizmle emperyalizm, yani devrimini yapmış devletini kurmuş proletarya ile, köhnemiş düzene sarılmış bırakmak istemeyen burjuvazi arasındadır diyoruz. Bu çelişki de, bir başka deyişle, gelişip güçlenen devrimci merkezle, evrensel egemenliğini giderek yitirmekte olan gericilik ve karşı-devrim merkezi emperyalist yataklar arasındaki çelişki demektir.

Çağımızın ana çelişkisi, sosyalizm güçlendikçe derinleşiyor, keskinleşiyor ve giderek daha gözle görülür somut bir gerçek olarak ortaya çıkıyor. Çağın başlarında bu gerçeği ancak Lenin gibi büyük önderler, Komintern gibi tarihsel devler görebilirdi. Artık öyle değil.

Dünyanın ana çelişkisi artık her yerel olayda, şurada yaprak kımıldasa onda bile kendini gösteriyor. Bu nedenle, artık çağın ana çelişkisini "görmemenin" tek nedeni, Maocular gibi emperyalizme açıktan uşaklık olabilir.

Çağımızın ana çelişkisi, kapitalist sistemin tüm çelişkilerini azdırmakta, devrimci süreçleri hızlandırmaktadır. Bir başka deyişle, emperyalist zincirdeki zayıf halkaları çoğaltmakta, bunların çıkışını çabuklaştırmakta ve emperyalist zincirden kopma olasılığını da arttırmaktadır. Dünya devrimci merkezi Sovyetler Birliği genel devrimcileştirici etkisiyle, doğrudan ve dolaylı, somut ve tinsel desteğiyle dünya devrimci güçlerinin belkemiği, dünya devriminin güçlü kalesidir.

Dünya devrim süreci bir bütündür. Bu sürecin varağı, emperyalizmin bir sistem olarak tarih sahnesinden silinmesi, dünyada komünizmin kurulması olacaktır. Bu varağa yönelik savaşımın en ilerisinde yaşayan sosyalizm, Sovyetler Birliği vardır. Emperyalizme karşı savaş veren öteki güçlerle (ulusal kurtuluş hareketleri ve kapitalist ülkeler işçi sınıfı hareketi), devrimci merkez arasındaki birlik, anti-emperyalist savaşımın utkusu için nesnel bir gerekliliktir. Bu nedenle, dünya devrimci güçlerinin birliğini parçalayıcı, anti-Sovyet, anti-komünist akımlar ilerici bile sayılamaz. Maoculuğun evrimi, giderek açık gerici bir nitelik alışı bu durumu çok iyi sergilemektedir. "Avrupa komünizmi" de gözlerimizin önünde bir başka yoldan aynı evrimi geçiriyor.

Bazıları, dünyanın ana çelişkisinden, Sovyetler Birliği'nin dünyada oynadığı belirleyici rolden söz etmeyi bizim Sovyetler Birliği'ne olan bir çeşit "devrimcilik borcumuz" gibi ele alıyorlar. Öyle değil. Ne dalkavukluktur yaptığımız, ne de Lenin'in ülkesini sevdiğimizdendir (ki canımız denli severiz). Sovyetler Birliği'ni tüm kem gözlere karşı ikircimsiz savunuşumuz, çağın nesnel gerçeklerine dayanmaktadır. Proleter enternasyonalizmi, bunun ana ölçütünün de Sovyetler Birliği'ne karşı tutum oluşu boş sözler değil, nesnel gerçeklerdir.

Sovyetler Birliği'nin, dünya devrimci merkezi olduğunu dünya devriminin öncüsü olduğunu anlamak, dünya devrim sürecini doğru kavramada temel taşıdır. Özellikle her boydan anti-komünizmin, anti-Sovyetizm'in cirit attığı Türkiye'de devrimciler için bu anlayış yaşamsal önem taşır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, devrimci merkez — zayıf halkayı,

bununla bağlı olarak çağımızı, çağımızın ana çelişkisini, dünya devrimci sürecini anlayamazsak, günümüzde dünya kapitalist sistemindeki birçok gelişmeyi de anlayamayız.

Dünya Kapitalist Sisteminin İç Yapısı

Dünyada bugün iki sistem var. Dünya sosyalist sistemi ve dünya kapitalist sistemi. Sosyalist sistem, sömürü ilişkilerinin yer almadığı, proleter enternasyonalizmi temelinde halkların ve devletlerin kardeşçe işbirliğine dayanan uyarlı (homojen) bir bütündür. Oysa, kapitalist sistem öyle değildir. O, orman yasasının işlediği, zora, sömürüye dayanan bir ilişkiler bütünüdür. *Dünya kapitalist sistemi bir hiyerarşidir.* "İçinde emperyalist, sömürge, yarı-sömürge, bağımlı, çeşit çeşit ülke vardır. Gelişmişi, az gelişmişi, orta gelişmişi, düzey düzey kapitalist ülkeler yer alır."(4) Bu hiyerarşinin değişik yerlerindeki ülkeler ya da ülke toplulukları, emperyalist sömürü sistemi içinde değişik rollere sahiptir.

Dünya kapitalist sistemini oluşturan ülkeleri en başta iki büyük ülkeler topluluğuna ayırabiliriz. Emperyalist ülkeler ve sömürülen ülkeler. Bu iki topluluk arasındaki ilişkiler baskıya, zora, sömürüye dayanır. Dolayısıyla, sömürü zinciri kırılmadan, sömürülen ülkelerin pençesinde kıvrandıkları derin toplumsal sorunlar hiçbir biçimde çözülemeyecektir.

Yine de, emperyalist ülkelerle sömürülen ülkeler arasındaki ilişkiler, özü aynı kalmakla birlikte, zaman içinde değişti, değişiyor. 1917 Büyük Ekim Sosyalist devriminin açtığı proleter devrimleri çağında dünya sömürgecilik sistemi giderek hızlanan bir süreç içinde zayıfladı ve II. Dünya Savaşı'ndan 1960'ların başına varan bir zaman aralığı içinde çöktü. Sömürgecilik sisteminin yıkılmasıyla birlikte emperyalizm derin yara aldı. Kayıtsız koşulsuz egemen olduğu o uçsuz bucaksız alanlar uçtu gitti. Yeni bir durum ortaya çıktı.

Bu yeni durumun bazı önemli özelliklerine dikkat çekmek gerekir.

Dünyada sömürgecilik sisteminin çöküşüyle birlikte, emperyalist sömürüde belirli bir yöntem değişikliği gerekti. Emperyalist sistemin, kârlarını koruyabilmek için kendini yeni duruma

uyarlaması gereği doğdu. Sözün kısası, "*yeni sömürgecilik*" ortaya çıktı.

Yeni-sömürgeciliğin ortaya çıkışıyla birlikte anti-emperyalist savaşımın anlamı değişti. Bugün anti-emperyalist savaşım, emperyalizmden *ekonomik bağımsızlığı* kazanma ve böylece siyasal bağımsızlığı tam ve gerçek siyasal bağımsızlık yapma savaşımıdır.

Sömürge sisteminin yıkılışı, emperyalizmin az gelişmiş ülkeleri sömürü biçimini yeni yöntemlere kaydırmak zorunda kalışı, az gelişmiş ülkelerde kapitalist gelişmeyi daha da hızlandırdı. Yerli kapitalizm son hızla gelişmeye başladı.

Artık işler eskisi gibi değil, "kolonyal" şapkalı adamlar yok ortada. Emperyalistler, asıl olarak, girdikleri ülkenin egemen sınıfı aracılığıyla varlar. Onlarla ortaktırlar, onlarla bütünleşmişlerdir. Onları geliştiriyorlar, onlarla birlikte sömürüyorlar, onları kendilerine taban yapıyorlar. Artık anti-emperyalizmi, o ülkedeki egemen burjuvaziye karşı savaştan ayırma olanağı yoktur. Artık düşman yerli egemen sınıflardır, kapitalizmin içindedir. Dolayısıyla, sınıf savaşıyla anti-emperyalist savaş hergün daha çok *içiçe geçmektedir.* Bu, günümüz dünyasının önemli yeniliklerinden biridir.

Sömürgecilik döneminde birkaç büyük ülke dünyanın büyük bölümünde doğrudan egemendi. Buralar kendi topraklarıydı. Bu nedenle, ekonomik yönden ileri kapitalizm aşamasına ulaşmış pek çok ülke paylaşıma kolay kolay katılamıyordu. Sömürge sistemi ortadan kalkınca, ileri kapitalist gelişmeye sahip küçük ülkeler de emperyalist sömürüye, bu çorbaya daha çok katılma olanağı buldular. Örneğin, İsviçre, Yeni Zelanda, Danimarka, vb. Böyle olunca, az gelişmiş ülkeler üstündeki *sömürü savaşı*, tekellerin rekabeti daha da hızlandı. Bunun da altını çizmeliyiz.

Böylece, yaşayan sosyalizmin doğrudan etkileri altında sömürgecilik sisteminin yıkılışının, emperyalizm ile sömürülen ülkeler arasındaki ilişkilerde belli değişimler getirdiğini gördük. Ancak, sosyalist sistemin, emperyalizmle sömürülen ülkeler arasındaki ilişkilere etkisi yalnızca sömürgecilik sisteminin yıkılışı yoluyla değildir. Bugün sosyalist sistemin her yönden baskısı altında emperyalizm, olağan olarak kabullenemeyeceği pek çok şeye boyun eğmek zorundadır. Dünyanın en geri ülkesinin bile, sosyalist sistemin desteğine yaslanarak toplumsal gelişme yoluna girebilir oluşu, emperyalizm için sömürüyü sürdürme yanında, bir

de bu ülkeleri dünya kapitalist sistemi içinde tutabilme sorununu getirmiştir. Bugün artık az gelişmiş ülkelerin her çeşit desteği sağlayabilecekleri bir sosyalist sistem var. Bunun böyle oluşu, emperyalizmi az gelişmiş ülkelere bazı ödünler vermeye zorluyor. Bu da, dünyada kapitalizmin giderek daha hızlı gelişimini getiriyor.

Dünya Kapitalist Sisteminin Zayıf Halkaları

Dünya devrimci merkezi ve zayıf halkayı ve dünya kapitalist sisteminin iç yapısını kısaca gördükten sonra, emperyalizmin bugünkü zayıf halkalarına geçebiliriz.

Günümüzde *az ve orta gelişmiş ülkeler* dünya kapitalist sisteminin zayıf halkalarıdır.(5) Orta derecede gelişmiş kapitalist ülkeleri ötekilerden ayırıp "önde gelen zayıf halkalar" da diyebiliriz. Çünkü bu ülkelerde kapitalizm, sosyalizmin nesnel koşullarını yaratacak denli gelişmiştir. Orta derecede gelişmiş kapitalist ülkeler nesnel koşullar açısından sosyalizme hazırdır. Öteki az gelişmiş ülkelerde ise, sosyalizm, özellikle dünya sosyalist sisteminin gücüne dayanarak geçilecek süreçlere bağlı ileri bir hedeftir.

Neden az gelişmiş ve özellikle orta gelişmiş kapitalist ülkeler emperyalist zincirin zayıf halkalarıdır? Ve neden ileri kapitalist ülkeler bugün zayıf halkalar değildir? Bu soruların yanıtı, emperyalizmi ve bilimsel-teknolojik devrimi unutmamaktan ya da doğru anlamaktan geçiyor.

Emperyalist sömürü, sömürülen ülkelerde yaşamı cehenneme çevirirken, ileri kapitalist yanî emperyalist ülkelerde de sınıfsal çelişkilerin yumuşatılması yolunda önemli silâhlar sağlıyor. Örneğin, bugün İngiliz tekelleri, kârlarının büyük çoğunluğunu kendi işçisinin sömürüsünden değil, dış yatırımlardan, az gelişmiş ülkelerin sömürüsünden sağlıyor. Emperyalist burjuvazi, bu taban üstünde yaşam düzeyini belli ölçüde yükseltme, geniş bir işçi aristokrasisi yaratma, işçi sınıfının yaygın kesimlerinin bilincini burjuvalaştırma, dolayısıyla çelişkileri geçici de olsa yumuşatma olanağı buluyor. Özellikle son yıllarda dünya sosyalist sisteminin öldürücü rekabeti, yükselen ulusal kurtuluş hareketleri ve bilimsel-teknolojik devrimin olumsuz sonuçlarının belirmeye başlamasıyla birlikte emperyalist ülkeler ciddi ekonomik bunalımlar yaşamaya

başlamışlardır. Çelişkiler keskinleşmeye başlamıştır. Ama daha, yukarda değindiğimiz gerçeği değiştirecek düzeye gelmemiştir. Emperyalist sömürü sürüyor, hatta daha da şiddetleniyor. "İleri" kapitalist ülkelerin emperyalist ülkeler olduğunu, bu durumun onlara sağladığı olanakları görmemek olmaz. Bugün için az ve orta gelişmiş kapitalist ülkelerde çelişkilerin çok daha keskin olduğunu görmezden gelemeyiz.

Sonra, ileri kapitalist ülkelerin elinde bir de bilimsel-teknolojik devrimin olanakları var. Bilimsel-teknolojik devrimin yeni çelişkiler doğurduğu, eski çelişkileri derinleştirdiği, uzun dönemde kapitalizmin bunalımını bir üst aşamaya çıkaracağı doğrudur. Ama bugüne dek, üretim güçlerini geliştirerek, emperyalist güçleri daha kendilerine yeterli yaparak, yaşam düzeyinin yükselmesine katkı ederek, az gelişmiş ülkeler üstündeki sömürüyü daha da ağırlaştırarak, ileri kapitalist ülkelerde göreceli bir rahatlama yarattığı da doğrudur.

Tüm bu olanaklara sahip olmayan az ve orta gelişmiş kapitalist ülkeler bugün emperyalist zincirin zayıf halkalarıdır.

Üstelik günümüzde, emperyalist ekonomik sistemin dışına çıkamayan az ve orta gelişmiş ülkelerin durumunu ağırlaştıran yeni bir oluşum daha vardır. Özellikle, dünya sosyalist sisteminin giderek güçlenmesi, ulusal kurtuluş hareketleri ve yeni bir evreye giren bilimsel-teknolojik devrimin derin etkileri altında, dünya kapitalist ekonomik sisteminde bazı *yeni eğilimler* gözlenmektedir. Üretimin yapısında ve özellikle endüstride, uluslararası ticaretin yapısında ve coğrafyasal dağılımında, uluslararası ticaret normlarında, sermayenin ve işgücünün bölgesel yer değiştiriminde yenilikler görülüyor.

Bu yeniliklerin konumuzu en doğrudan ilgilendirenlerine daha yakından bakacak olursak, örneğin artık doğal hammaddelerin yerini sentetik ya da daha başka yapma maddeler alıyor. Bu gelişim, bilimsel-teknolojik devrimle bağlıdır. Fakat "neden bu buluşlar bugün çıkıyor" sorusunu, ekonomik ve toplumsal koşullardan bağımsız olarak yanıtlayamayız. Dünyada her dönemde pek çok buluşlar olmuş ama o günün yaşantısında kullanım yeri bulamadığından unutulup gitmiş ve çok sonraları "yeniden bulunmuşlar"dır. Gerçek buluşlar ve ilerlemeler, günün ekonomik ve toplumsal gerçeklerinin dayattıklarıdır. Sentetik maddelerin bugün ortaya çıkışı da öyle. Emperyalist ülkelerin

doğal hammaddeler açısından büyük ölçüde "ellerine baktıkları" az gelişmiş ülkeler artık barut fıçısıdır. Bu durumda, hammadde ve enerji sorunları emperyalizm için giderek ciddileşen sorunlar oluyor. Bilimsel araştırmalar, laboratuvarlar, vb., ve ardından sentetik maddeler, yapma etler, yiyecekler, yeni enerji kaynakları geliyor.

Bu gelişimlerle yakından bağlı olarak, ileri kapitalist ülkeler ekonomisinde önemli bir yeni eğilim güç kazanıyor. Yatırımlar giderek artan ölçüde ileri kapitalist ülkelerin kendi aralarında gerçekleşiyor. Uzmanlaşmanın öneminin artması ve bilimsel-teknolojik devrim sonucunda özellikle yapım endüstrisinde ortaya çıkan değişimler, kapitalizmin işleyebilmesi için zorunlu olan "genişletilmiş yeniden üretim"in, ileri kapitalist ülkelerin kendi aralarında gerçekleşebilmesini getiriyor. İleri kapitalist ülkeler, birbirlerine yaptıkları yatırımlarla genişletilmiş yeniden üretimi belli ölçüde sağlayabiliyorlar.

Kısaca değindiğimiz bu iki yenilik (doğal hammaddelere olan bağımlılığın azalması ve ileri kapitalist ülkelerin genişletilmiş yeniden üretimi bir ölçüde kendi aralarında gerçekleştirebilmeleri), dünya kapitalist ekonomik sistemi içindeki *uluslararası işbölümünde değişimler* getiriyor. Çeşitli ülkelerin bu işbölümü içindeki konumları değişiyor. Bu gelişimin ise, başlıca iki önemli sonucu oluyor.

Birincisi, paradoksal bir sonuçtur. Tekelci sermayenin yeniden üretiminin giderek ileri kapitalist ülkelerin kendi aralarındaki ilişkilere kaymasıyla, az gelişmiş ülkelerin sömürüsü azalmıyor, artıyor. Bir kez, emperyalist ülkelerin az gelişmiş ülkelere yatırımları, tüm yatırımları içinde oransal olarak gitgide daha az yer tutsa da, mutlak olarak azalmıyor, artıyor. Bu nedenle, yabancı yatırımlar yoluyla sömürünün azalması zaten söz konusu değildir. Ama bunun yanısıra bir başka önemli nokta daha var. Emperyalist ülkelerin kendi içlerine yönelmeleriyle, sermayenin uluslararası yeniden üretimi sürecinde az gelişmiş ülkelerin tuttuğu yer *ufalıyor*. Bu durum onların "pazarlık yeteneği"ni zayıflatıyor. Bu da, uluslararası tekellerin az gelişmiş ülkelere daha ağır koşullar dayatabilmesini, daha çok ödün koparabilmesini getiriyor.

İkincisi, aynı madalyonun öteki yüzüdür. Emperyalist ülkeler, az gelişmiş ülkeler karşısında kendilerini bir derece daha güçlendiriyor. Bu ülkelerin sömürülen ülkelere ekonomik yönden "bağımlılığı"

belli ölçüde zayıflıyor.

Önceki sayfalarda, dünya kapitalist ekonomik sisteminin bir uluslararası işbölümü olduğuna değinmiştik. Kapitalist ülkelerin tümünü saran bir işbölümü, bir karşılıklı bağımlılık ağı. Bu ağa, emperyalizmin sömürü ilişkileri egemen olduğundan, karşılıklı bağımlılıklar eşit düzeylerde değildir. Emperyalistler, az gelişmiş ülkeleri can evinden kendilerine bağlamış, sömürüyor. Ancak bu bağlamanın ve sömürünün yanısıra, uluslararası tekelci sermayenin yeniden üretimi süreci de belli ölçüde sömürülen ülkelere bağımlıdır. Az ve orta gelişmiş kapitalist ülkeler, emperyalist ülkelere pazar, ucuz emek, hammadde sağlıyor. İşte dünya kapitalist ekonomisinde günümüzde beliren özellikler, az ve orta gelişmiş kapitalist ülkelerin oynadığı bu rolü azaltıyor, emperyalizmin elini güçlendiriyor.

Sonuç olarak, ileri kapitalist ülkelerin dış ekonomik ilişkilerinin giderek kapitalist dünyanın gelişmiş bölgelerine kaymasıyla, az ve orta gelişmiş ülkelerin durumları daha da kötüleşiyor. Bu ülkelerin, uluslararası kapitalist işbölümünde tuttukları yerin oransal olarak azalması, varolan ekonomik ve toplumsal sorunları *hızla* derinleştiriyor.

Az ve orta gelişmiş kapitalist ülkeler hem emperyalizme olan bağımlılıklarından, emperyalist sömürüden, hem de emperyalist ülkeler arası ilişkilerin yoğunlaşıp (ki buna emperyalist entegrasyon diyoruz), kendilerinin bu çerçeve içindeki rollerinin azalmasından çekiyorlar. Hem de tüm bunlar geri kalmışlığın üstüne biniyor. Dolayısıyla, az ve orta gelişmiş kapitalist ülkeler dünya kapitalist sistemi içinde kaldıkça giderek artan biçimde tüm çelişkilerin "*merkez-toplam*" yeri, *odak noktası* oluyorlar. Ve emperyalist sistemin *zayıf halkaları* buralarda ortaya çıkıyor.

Geçiş Kuşağı Ülkeleri (Orta Derecede Gelişmiş Kapitalist Ülkeler)

Dünyanın emperyalizm tarafından sömürülen ülkeleri de bir bütün değildir. Onların da çeşidi var. Lenin'in dediği gibi, kapitalist dünyada "güç, ekonomik ve siyasal gelişme derecesine göre değişir."(6) Bu anlamda bir güç ayrımının, farklılaşmanın sömürülen kapitalist ülkeler arasında olmadığı düşünülemez. Ancak, bu

farklılaşmaya daha ayrıntılı değinmek konumuz açısından ne gerekli, ne de bu kitap ölçüsünde olanaklıdır. Bu nedenle, buraya dek kabaca yaptığımız az ve orta gelişmiş ülkeler ayrımı içinde bizi ilgilendiren ülkeler topluluğuna, orta gelişmişlere değinmekle yetineceğiz.

"Geçiş kuşağı" adını verebileceğimiz bu ülkeler, gelişmiş ülkelerle az gelişmişler arasında orta bir yerde duruyorlar. Bu ülkeler, öteki az gelişmiş ülkelere oranla, hayli yüksek gelişme tempolarına sahiptir. Ve bunların çoğu, örneğin Türkiye ve birçok Latin Amerika ülkesi, kapitalizmin genel bunalımının birinci evresinde belli bir endüstrileşme çabasında bulunabilmiş ülkelerdir. Hindistan, Pakistan, Türkiye, İran, Yunanistan, Filipinler, Mısır, Brezilya, Venezüella, Arjantin, Meksika, Portekiz, Güney Kore, Malezya, vb., genel olarak bu kuşakta yer alıyor.

Geçiş kuşağı ülkelerinde burjuvazi, kapitalizmi geliştirmek için genel olarak devlet kapitalizmini kullanmış ve bundan oldukça da başarılı çıkmıştır. Kapitalist üretim biçimi hem derinliğine, hem yatay olarak gelişmiş, egemen üretim biçimi olmuştur. Bu gelişme hızla sürmekte ve sınıflaşma, katmanlaşma son hızla ilerlemektedir. Tarihi eskilere dayanan işçi sınıfı daha da güçlenmekte, emek-sermaye çelişkisi toplumun tüm dokularına yayılmaktadır. Sınıf çelişkilerinin keskinliğini giderebilecek, emperyalist ülkelerin elindeki olanaklar bu ülkelerde olmadığı için, sınıf savaşımı yüksek boyutlar almaktadır. Öte yanda, burjuvazi içindeki ayrışma derinleşmekte, çelişkiler, çatışkılar keskinleşmektedir.

Geçiş kuşağı ülkelerinde bu yoğun kapitalist gelişme, emperyalizm çağında, kapitalizmin evrensel olarak girdiği tekelcilik aşamasında gerçekleşmiştir. Burjuvazi, devletin ekonomik, siyasal, askersel, her çeşit gücünü kullanarak sermaye birikimini olağanüstü hızlandırmıştır. Öyle ki, ilkel birikim yöntemleriyle büyük sermaye ortaya çıkarılmış ve bu ülkelerde genel olarak serbest rekabet dönemi *yaşanmadan* tekelci kapitalizme geçilmiştir. Hem tekelciliğin doğal mantığı, hem de bu ülkelerde bankaların büyük sermayenin doğuşunda daha baştan oynadıkları rolün sonucu olarak da finans-kapital ortaya çıkmıştır. Öte yanda, böyle zorla hızlandırılmış süreçlerden doğan tekelci kapitalizm, finans-kapital, gelişmiş bir ekonomik temele dayanmamaktadır. Genel ekonomik gerilik sürmektedir. İşte "orta derecede gelişmiş" derken bu ekonomik temelin gelişme düzeyini belirliyoruz. Bu

ekonomik temelin endüstrisiyle, tarımıyla, ulaşımıyla, vb., orta derecede gelişmişliği de doğal olarak gelişmiş kapitalist ülkelere ekonomik bağımlılığı getiriyor.

Bu ülkelerde finans-kapital, her yolu (ilkel birikim yöntemlerini, kapitalist birikim yöntemlerini) en vahşice kullanarak büyüme, ölçeklerini büyütme çabasını sürdürüyor. Kimin cebinde beş kuruş varsa alabilmek için ne yöntemler buluyor. Türkiye'yi bir düşünün. Halka açık şirketler, yardımlaşma kurumları, tahvil, hisse senedi, vb. Bir de sosyal demokratlar eliyle dayatılmak istenen "halk sektörü". Türkiye'de kapitalizm varoldukça "halk sektörü" demek, halkın elinden aldığını finans-kapitalin eline vermek demektir. Akıllı bir oyun!... Ve gerçekten bu ülkelerde sermaye birikimi, yoğunlaşması süreci, az gelişmiş ülkelere oranla çok hızlıdır. Ama bu hız, onları çok-uluslu emperyalist dev tekellerin düzeyine ulaştırmaktan uzaktır. Ayrıca, sorun yalnız "para" sorunu değildir. Teknoloji, teknik bilgi (know-how) ve bunlarla bağlı olarak döviz sorunları da vardır. Bu nedenlerle, genel olarak bu ülkeler finans-kapitalinin emperyalist dev tekellerle rekabet olanağı yoktur ya da kısıtlıdır. Üste geçemediğinde ya da en azından denkleşemediğinde alta düşmek kapitalizmin yasası olduğuna göre, bu durum, yerli finans-kapital gruplarının uluslararası finans-kapitale bağımlılığını belirliyor. Böylece ta eskilerden gelen ve kapitalist ülkelerin yapısına bağlı olarak kompradorluk, işbirlikçilik gibi adlar alan kavram, şimdi de "işbirlikçi-tekelcilik", "işbirlikçi-holdingcilik" olarak tekelci kapitalizm düzeyinde karşımıza çıkıyor.

Alın Türkiye'yi. Yerli finans-kapital emperyalizme bağımlıdır. Onun bir eki, parçası, "*taban örgütü*", "ilçe örgütü" gibi çalışmaktadır. Emperyalizmin yurdumuzu sömürüsüne ortak olarak katılmaktadır.(7) TKP'nin, "işbirlikçi-tekelci" diye bastırması boşuna değildir.

Bugün geçiş kuşağı ülkelerinde gözlenen durum, yerli tekellerin emperyalizmle bağlanması, onunla kendi ülkesini sömürebilmek için *tek bir sömürü mekanizması* içinde bütünleşmesidir. Emperyalizmi bu tekellerden, bunları da emperyalizmden ayrı düşünemezsin. Bu nedenle, geçiş kuşağı ülkelerinde emperyalist tekellere, emperyalizme, onların ekonomik ve siyasal köleleştirici birliklerine, paktlarına karşı yürütülen savaşım, aynı zamanda ülkedeki büyük burjuvaya, tekelci burjuvaya, finans-kapitale karşı yürütülen savaşımla içiçedir. *Anti-emperyalist savaşımla, anti-*

tekelci savaşım birbirine kopmaz biçimde bağlanmıştır. Birine yumruğu kaldırdığında ötekine de vurmak zorundasın.

Öte yanda, bu ülkelerde tekelci aşamaya yükseliş, finans-kapitalin ortaya çıkışı, ortaya çıktığı tarihsel dönem nedeniyle Batı'daki sonuçları da doğurmamaktadır. Bu ülkelerdeki finans-kapital, emperyalizmin ve az gelişmişliğin ağır baskısı altındadır. Batı'da böylesi bir durum yoktu. Onlar tüm dünyayı sömürdüler, talan ettiler. Hâlâ da ediyorlar. Oralardaki zenginlik, büyük ölçüde dünya halklarının sömürüsünden gelmedir. Bu sömürü temeli üstünde emperyalist tekeller ileri bir gelişme düzeyi, belirli bir yaşam düzeyi tutturabilmiş ve bunu ülkesine yayabilmiştir. Oysa genel olarak geçiş kuşağı ülkeleri için bu kapı kapalıdır.

Finans-kapital oluşumu, ülkenin genel ekonomik düzeyi *ne olursa olsun*, dışa açılma isteğini de birlikte getirir. Ve bu ülkelerde bu istek belirmiştir. Ama dev emperyalist güçler karşısında geçiş kuşağındaki finans-kapital, sermayesiyle, teknolojisiyle, herşeyiyle çok güçsüzdür. Öyle ki, kendi ülkesindeki sömürüyü bile emperyalizmin koltuğu altında yürütmektedir. Bu nedenle, geçiş kuşağı ülkeleri, gündeme gelen dışa açılmayı *genel olarak* gerçekleştiremiyor. Genel olarak diyoruz, çünkü bu ülkeler arasından yeni emperyalist güçler çıkması olasılığı vardır. Eşitsiz gelişme yasası işliyorsa, bunlar arasından bazıları ya geniş topraklarına, ya zengin kaynaklarına, petrolüne, vb., dayanarak emperyalistler arasına karışacaklardır. Bu yolda hızla ilerleyen ülkeler vardır. Brezilya Komünist Partisi'ne göre, Brezilya bunlardan birisidir. Ama bu, genel durumu değiştirmez. Geneliyle, geçiş kuşağı ülkeleri için bu kapı kapalıdır.

Genel ekonomik ve toplumsal geriliğin yanısıra, gündeme gelen "sorununu" da çözemeyen bu ülkeler finans-kapitali, yüksek sınıf savaşını dindirebilecek olanaklardan yoksundur. Üstelik bu ülkeleri bir de emperyalizm sömürmektedir. Bu ülkelerin işçi sınıfı, emekçileri, hem yerli finans-kapitalin tekelci süper kârlarını, hem de emperyalist sömürü payını karşılamak zorundadırlar. "Çifte boyunduruk". Bu nedenle, bu ülkelerdeki kapitalizm açlık, yoksulluk, hastalık, kültürel gerilik gibi derin toplumsal sorunların hiçbirini değil çözmek, hafifletemiyor bile. Geçiş kuşağı ülkelerinin bu açmazı onları emperyalist zincirin zayıf halkaları arasına sokuyor. Ve buralarda sosyalizmin nesnel koşullarının var olduğunu düşünürsek, onları "önde gelen zayıf halkalar" yapıyor.

2. Türkiye'de Kapitalist Gelişmenin Yeni Aşaması: Devrimci Durumun ve Faşizm Tehlikesinin Genel Ekonomik Temeli

Türkiye uzun zamandır kapitalist yolu izleyen bir ülkedir. Kapitalistleşmenin tarihi eskidir. Daha 17. yüzyıldan çatlamaya başlayan "kapitalist tohumlar", endüstri devrimi sürecine giren Batı Avrupa'nın baskısı altında ezilmiş, böylece kendi bağımsız kapitalist gelişme yolu tıkanmış, sömürgeleşme süreci başlamıştır. Bugünlerde moda deyimiyle, "çarpık gelişme" ya da emperyalizme bağımlı kapitalist gelişme yolu açılmıştır. Bu süreç içinde Osmanlı devleti yarı-sömürgeleşmiştir. Yani kapitalizm daha baştan dışa bağımlı olarak gelişmiştir.

Lenin'in "*Emperyalizm*" yapıtında belirttiği gibi Türkiye'yi tam sömürge yapmak isteyen emperyalistlere karşı halkımızın verdiği Kurtuluş Savaşı, sömürgeleşme sürecini *sonuna varmadan* kırıp attı. Aynı yıllarda gerçekleşen Büyük Ekim Sosyalist devriminin moral desteği, genç Sovyet devletinin sınırsız özverili askersel, ekonomik ve siyasal yardımları bu utkuda büyük rol oynadı. Ne var ki, Kurtuluş Savaşı'nın öncülüğünü burjuvazinin ele geçirmesi nedeniyle, Cumhuriyetle birlikte işler bir anlamda sil baştan gitti. 1940'larda ise Türkiye artık yeniden emperyalizmin sultası altındadır. TKP Genel Sekreteri İ. Bilen Yoldaş bu süreci çok güzel açıklıyor:

> "Burjuvazi önce ürkek, çok sonraları, hele II. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra geniş adımlarla, sıçramalarla emperyalist sermayelere yanaştı. Onlara kollarını, yurdun kapılarını

açtı. Amerikan emperyalistleri Truman 'doktrini' ve Marşal 'planı' deyip, kollarını sallaya sallaya girdiler içeriye. Sonra üsleriyle oturdular topraklarımıza. Türkiye'yi ekonomik, siyasal, kültürel, askersel ağları içine aldılar. İşbirlikçi burjuvazi özellikle bu süreç içinde palazlandı. Bu burjuvazi, eşi kodaman ağalarla birlikte *emperyalizmin yurdumuzda dayanağı* oldu."(1) (İtalikler bizden)

Böylesi bir süreç içinde ve devlet kapitalizminin olanaklarından da yararlanarak kapitalizm Türkiye'de hızla gelişti.

Bugün Türkiye orta derecede gelişmiş bir kapitalist ülkedir. *Endüstri başı çeken sektördür.* İlk kez Özlem Özgür'ün 1972 yılında, "Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi" adlı yapıtında açıkladığına göre, ülkede gerçekleşen üretimin %60'ı endüstri dalında üretilmekteydi.* 1977 cari fiyatlarıyla ise toplam üretimin %34,24'ü tarımda, %65,76'sı endüstride üretilmektedir. Bu çok önemli bir orandır... Sonra, sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesi büyük boyutlara ulaşmıştır. Yeni Zelanda emperyalist bir ülkedir ama sermayenin yoğunlaşma ve merkezileşme oranı Türkiye'de daha yüksektir. Tekeller ekonomiyi iyice kıskacı içine almıştır. Tüm işyerlerinin %3-5'i, toplam hisseli şirket sermayesinin %80-85'ini kontrol etmekte ve her yıl tüm işyeri kârlarının en az %80'ine el koymaktadır.(2)

Türkiye'de bankaların tarihi de eskidir. Bankalar, devlet ve yabancı sermaye ile birlikte, tekellerin doğuşunda ve gelişmesinde en önemli rolü oynamıştır. Bu nedenle, tekelleşme sürecinin kendisi, Almanya ve Japonya'da olduğu gibi, banka ve endüstri sermayelerinin içiçe gelişmeleri yoluyla *yerli finans-kapitalin* ortaya çıkma süreci olmuştur. "Türkiye'de bugün 43 banka vardır. (...) Türkiye'de bugün 100'e yakın

---

* Bazan endüstri üretiminin toplam içindeki payı için %26 oranı kullanılıyor. Bu oran, gerçekte üretici sektör olmayan hizmet sektörünü de ayrı bir üretim sektörü gibi dikkate alan "ulusal gelir" hesaplarının oranıdır. Böylece endüstrinin payı gerçek durumdan çok daha düşük gözükmektedir. Bizim verdiğimiz oranlar ise sektörlerin üretim miktarlarının cari fiyatlar üstünden değerlendirilmesi sonucu elde edilmiş bir orandır, gerçeği vermektedir.

holding* vardır. Ama en büyüklerinin sayısı 10 kadardır. (...) Bugün Türkiye'de milyonlara kumanda eden 13 aile vardır. Mültimilyonerlerin sayısı, açıklanan verilere göre 86'dır."(3)

Bu yerli finans-kapital, emperyalist sermayelerle organik olarak bağlıdır. "Yabancı kumpanyalar, firmalar, bankalar, yerli bankalarla, holdinglerle, kumpanyalarla içiçedir."(4) "Türkiye yerli ve yabancı tekellerin ortak arpalığı olmuştur."(5)

Tarıma gelince, Kurtuluş Savaşı sonrası burjuvazinin gerçek bir demokratik devrime, toprak devrimine gitme "yeteneksizliği" nedeniyle tarımda kapitalist gelişme devrimci değil, *evrimci* yoldan ilerlemiştir. Bu, ağır ve sancılı işleyen, köydeki insanı inim inim inleten bir süreçtir. Toprak ağasını, kapitalist toprak beyine dönüştürmüştür. 1978'de tarımda işleyen traktör sayısı 400.000'in üstündedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da kalıntılar yer yer sürüyor ama *tarımda da* kapitalist üretim ilişkileri kesin olarak egemendir. Öyle ki, bugün finans-kapital tarıma da dalıyor. Kapitalizmin tarımdaki evrimci gelişiminin ürünü olan küçük ve orta köylünün kooperatif hareketini tekellerin tabanı yapmaya çalışıyor.

Türkiye, yarı-feodal bir ülke değildir. Tarımda kapitalizmin egemen olduğunu her zaman önemle vurgulamak gerekir. Tersi bir tutum, kapitalizm öncesi kalıntıları abartmak, devrim hareketini batağa götürür. Çünkü bu sorun, devrimimizin niteliğiyle doğrudan bağlıdır.

Türkiye toplumunda, kısaca gördüğümüz bu kapitalist ge-

---

* Kimileri, "holdingci" deyimine pek tutuluyorlar. "Bilimsel" değilmiş. Onun yerine, "tekelci" demek gerekirmiş. Yaşamı ve savaşımı "el kitabı"ndan öğrenmeye kalktın mı böylesi durumlara düşmek kaçınılmazdır. Bir kez, holdingci deyiminin kullanılması doğru olduğu gibi son derece de yararlıdır. Emekçi insanın günlük yaşamda karşılaştığı kavramlardan onu siyasal bilinç yoluna sokmanın güzel bir örneğidir. Sonra, holdingci demek, tekelci değil, *finans-kapitalci* demektir. Holding, finans-kapitalin bir örgütlenme biçimidir. Holdingler, ekonomik yaşamın çeşitli alanlarında (bankacılık, endüstri, ticaret, ulaştırma, tarım) işleyen firmaları, sermayelerinin güdücü bölümünü denetleyerek, bir bütün içinde birleştirirler.

lişmeyle birlikte, *devletin rolü* de değişmeye "zorlanmış" ve *değişmiştir.* İlk Cumhuriyet yıllarında burjuvazi çok zayıftı. Burjuva devleti önce 1923 İzmir Ekonomi Kongresiyle oldukça liberal bir siyaset izledi. Burjuvazinin güçlenmesi için elverişli koşulları "dolaylı" yoldan sağlamayı üstlendi. Ne var ki, ülkede yeterli sermaye birikiminin yokluğu ve 1929 bunalımının etkileri, burjuva devletini ekonomiye doğrudan katılma, yani "devletçilik" (etatizm) siyaseti izlemek zorunda bıraktı. Bu devletçilik siyaseti, planlama, vb., sonucunda sermaye birikimi hızlandı, büyük sermaye doğdu. Artık devletçilik siyaseti, sermaye birikimi mekanizmasını harekete geçirme işlevini tamamlamıştı. Bırakıldı. Ama devletin ekonomik eylemleri yok olmadı. Devlet bu kez, daha doğuştan banka sermayesiyle içiçe geçmiş ve 1940'lardan sonra da emperyalizme iyice arkasını dayamış, ona dayanak olmuş büyük sermayenin finans-kapitalleşme sürecinde etkin rol almaya başladı.

1960-1970 dönemi, finans-kapitalin egemenlik kurma çabalarıyla belirlenir. Bu dönemde, yeniden planlama ve genel olarak hızla artan devlet işlemleri gözlenmektedir. Çok sayıda karma kuruluşlar ortaya çıkmıştır. Neyin karması? Devlet, banka, endüstri, yabancı sermaye ve "ordu" sermayelerinin karması. Türkiye'de "Ordu Yardımlaşma Kurumu" (OYAK) bu kompleksin doğrudan ortağıdır. Ordunun üst katlarını tutmuş klik, finans-kapitalle kaynaşmış, bütünleşmiştir.

1970'lere geldiğimizde artık devletin rolü nitelik olarak farklıdır. Biz zıplama noktası gelmiştir. *Bu yeni aşama,* tekellerle devletin her geçen gün biraz daha içiçe geçmesi, kaynaşması, tek bir bütün durumunu alması, devletin tekellerin eline geçmesiyle belirleniyor. Tekellerin gücüyle, devletin gücü *tek bir mekanizmada* bütünleşiyor. Bu bütünleşme, devleti finans-kapitalin, işbirlikçi-holdingci burjuvazinin *"iş yönetim kurulu"* (management committee) yapıyor. Devlet, *tekelci sermayenin yeniden üretimi sürecinde* somut görev üstleniyor, bu sürecin çok önemli bir *parçası* oluyor. Devletin ekonomik eylemleri giderek daha kesin biçimde finans-oligarşisinin çıkarları yönünde gerçekleşiyor. Finans-kapital, yüksek kârlarını korumak ve arttırmak, konumunu güçlendirmek için devlet aygıtından sonuna dek yararlanıyor.

Bugün, devletin ekonomiyi *tekellerin genel çıkarı* doğrultu-

sunda düzenleme eylemleri çok genişlemiştir. Devlet bu iş için, bütçeden doğrudan yatırım, tekellere kredi, sübvansiyon, kontrat, alım-satım, tekellere vergi iadeleri, ayrıcalık gibi çok çeşitli yollar kullanıyor.

Tekellerle devlet yönetimi arasında *"kişisel birleşmeler"*, devlet aygıtını finans oligarşisinin çıkarlarına bağlı kılmada temel bir rol oynuyor. Devletle tekeller arasındaki bu kişisel birleşmeler (aynı kişilerin iki yanda da yetkili yerlerde olmaları, ya da birinden ayrılıp ötekinin başına geçmeleri, vb.) Türkiye'de çok yüksek düzeydedir. Aşağı yukarı tüm yüksek bürokratlar (sivil ve asker) ya memurlukları sırasında ya da emekliye ayrılınca şu ya da bu bankanın ya da tekelin yönetim kuruluna oturuyor. Öte yanda, tekellerin adamları da devletin üst katlarında görevler alıyor.

Tekellerle devletin tek bir mekanizmada bütünleşmesine paralel olarak *planlamanın* rolü ve önemi giderek artıyor. Devlet kuruluşları için bağlayıcı, özel sektör için "yol gösterici" olan beş yıllık planlar, devleti finans oligarşisinin çıkarlarına, stratejisine bağlamada can alıcı rol oynuyor. Bu planlar, güncel ekonomik sorunlara çözümü düzenlemede, üretim alanlarının, uzun dönem ekonomik ve toplumsal sorunların programlanmasında finans-kapitalin genel stratejisini yaşama geçiriyor. Planlar, şu ya da bu tekel grubunun çıkarlarından çok, finans-kapitalin *bir bütün olarak* çözümü en güç sorunlarını çözmeyi amaçlıyor. Finans-kapital, üstünde durduğu tabanı, Lenin'in deyimiyle "eski kapitalizmi", yani yaygın küçük ve orta üretimi, planlar aracılığıyla çıkarına en uygun yönde biçimlendiriyor.

Bugün, devlet ekonomik kuruluşlarında işçinin sırtından çalınan *artık-değer*, giderek artan oranda tekelleri zenginleştirmeye akıyor. Devlet işletmelerine tekellerin ortak olması, bu işletmelerin yönetimine katılması talanın *doğrudan* yoludur. Bir de *dolaylı* yolları vardır. Bir yol, devlet işletmelerinin ürünlerini tekellere piyasa fiyatlarının altında, hatta bazan üretim maliyetlerinin altında satmasıdır. Bir başka yol, devletin tekellerden satın aldığı araç-gereç ya da hammaddeye yüksek fiyatlar ödemesidir. Gazete sayfaları, bu yolların ne denli yaygın kullanıldığının haberleriyle doludur. Öyle ki, devlet işletmelerinin yapımı bile, devletin tekellere artık-değer devrinden başka birşey değildir. Karma işletmeler, maliyetleri devlete, kârları tekellere aktarma yoludur.

Bu durumun bir "yan ürünü" de vardır. Tekeller bir yandan

devletin her kaynağını kuruturken, öte yandan yukarda değindiğimiz mekanizmalar nedeniyle zarar etmekte olan devlet işletmelerini (dolayısıyla "sosyalizmi!") halkın gözünden düşürmek için yoğun kampanya yürütüyor. Özel girişim akılcıdır, verimlidir, devlet işletmelerinden hayır çıkmaz teranesini işliyor. Oysa, devlet işletmeleri finans-kapitale çalıştığı için zarar ediyor. Bu durum, genellikle tüm kapitalist ülkelerde böyledir.

Bugün, devletin *ulusal geliri tekeller yararına yeniden dağıtımı* eylemleri de büyük önem kazanmıştır. Ödemeler, kredi sistemi, teşvik önlemleri, devlet tüketimine harcamalar, sübvansiyonlar, vb., hep halktan toplanan gelirleri tekellere aktarma yollarıdır.

İşte finans-kapitalle devletin içiçe geçişi, tek bir mekanizmada bütünlenişi böylesine somuttur. Zaten tekellerle, finans-kapitalle devletin tek bir mekanizmada bütünlenmesi tekellerin varlığından ayrılmaz. Tekeller doğar doğmaz devlete el atmaya da başlarlar. Bütünleşme eğilimi ilk tekelle birlikte doğar. Türkiye'de tekeller vardır ve ekonomiye egemendir. İsteyen Vehbi Koçları, Sabancıları "ticaret burjuvazisi" diye niteleyebilir, ama bunlar tekel gruplarıdır, finans oligarşisidir. Ve eğer bunlar tekel iseler, tekellerin devlete egemenliğini kimse yadsıyamaz. Çünkü her yerde, ve bu arada Türkiye'de, tekellerle devlet arasındaki bütünleşme, tabanını tekellerin varlığında bulur.

Öte yanda bu bütünleşme, finans-kapitalin kendi başına çözemediği sorunlar için de gereklidir. Örneğin, iç pazarın derinleştirilmesi, tekellerin sermaye birikimini hızlandırma, işçi ve emekçinin yoğun sömürüsünü garanti altına alma, bunların ve pek çok sorunun "çözümü" hep devletin etkin tutumunu gerektiriyor. Tarihsel olarak bakarsak görürüz ki, ya savaş dönemleri gibi zor koşullarda, ya da tekelci burjuvazinin rakipleri karşısında yeterince güçlü olmadığı koşullarda devlet tüm ağırlığıyla, ta başlardan sahneye çıkmıştır. Almanya buna örnektir.

Buraya dek söylediklerimizi özetlersek, Türkiye emperyalizmin sömürüsü altında, endüstrileşmesini tamamlamamış, özellikle tarımın teknik açıdan geri olduğu, orta derecede gelişmiş bir kapitalist ülkedir. Bunun yanında, tekellerin büyüyüp güçlendiği ve bu temel üstünde finans-kapitalin oluştuğu ve devletle tekellerin içiçe geçtiği bir ülkedir.

Emperyalizmin Sömürüsü Altındaki Orta Derecede Gelişmiş Bir Kapitalist Ülkede Finans-Kapital Olabilir mi?

Türkiye'nin emperyalist sömürü altında oluşuyla ve orta derecedeki kapitalist gelişmişliğiyle, finans-kapitalin ortaya çıkması çelişir mi? Kimileri çelişir diyor. Böyle diyenlerin geçmişine bir bakmak gerek. Bu oportünistler bir zamanlar, "Türkiye gibi emperyalizmin sultası altındaki bir az gelişmiş ülkede kapitalizm olamaz, gelişemez" dediler. Ardından kapitalizm en kalın kafaya yol bulup girecek denli gelişince bu kez, "kapitalizm var ama tekeller olamaz, emperyalizm izin vermez" demeye başladılar. Görmediler ki, kapitalizm Türkiye'de serbest rekabetçi dönemi yaşamadan *daha baştan* tekelci olarak gelişmiştir. Tekeller bugün ekonomiyi ahtapot gibi sarınca son bir dal kaldı oportünistlere. "Tekeller var ama finans-kapital olamaz" diyorlar. Bu çaba neden? Bu çaba, gerçek düşmanı, egemen burjuvaziyi gözlerden gizleyip burjuvazinin kuyruğuna takılabilmek için. Kapitalizmin gelişimini ne denli geri gösterebilirlerse, devrimin niteliğini o denli sulandıracaklarını ve devrimi de, devrimde işçi sınıfının rolünü de o denli geri çekmiş olacaklarını düşünüyorlar.

Türkiye'nin ne orta derecede gelişmişliği, ne de emperyalizmin sömürüsü altında bir ülke oluşuyla yerli finans-kapitalin ortaya çıkışı çelişmez.

Orta derecede gelişmiş kapitalist ülke, kapitalizmin egemen üretim biçimi olduğu, üretim güçlerinin endüstrisiyle, ulaşımıyla, enerji ağıyla, işgücünün nitel düzeyiyle ileri kapitalist ülkelere göre daha geri, az gelişmiş ülkelere göre daha ileri olduğu bir ülke demektir. Kimileri buradan kalkarak, üretim güçleri orta derecede gelişmişse, üretim ilişkileriyle üretim güçleri birbirine uyum içinde olduğundan, böylesi bir ülkede kapitalist üretim ilişkileri de çok gelişmiş olamaz, tekelcilik, finans-kapital olamaz diyorlar. Bu mantık yanlıştır.

Üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasında uyum vardır ve bu uyumda üretim güçleri belirleyici rolü oynar. Örneğin, kapitalist gelişmenin maşınofaktür aşamasına ulaşmasıyla, üretimde

makinaların kullanılmaya başlamasıyla, üretimin yoğunlaşmasıyla kapitalist üretim ilişkilerinin tekelcilik düzeyine yükselmesi arasında tarihsel olarak doğrudan bir bağ vardır. Ama bu, kapitalizmin dünyadaki ilk gelişimini tanımlayan genel bir doğrudur. Bu genel doğruyu tek tek ülkelere, içinde yaşadığı çağın koşullarını dikkate almadan uygulamak yanlış olur. Bu yanlıştan, bugün kendi makinasını kendi üretemeyen bir ülkede tekelcilik olamaz gibi gülünç bir sonuç çıkar. Tekelcilik bir biçimdir, bir ilişkidir. İçi, yani makinalar kendi üretimiyle de, satın alınarak da doldurulabilir. Türkiye gibi ülkelerin geri teknolojik düzeyinin, kullandıkları makinaların göreceli geriliğinin de konumuzla bir ilintisi yoktur. Avrupa'da 80 yıl önce finans-kapital vardı ve açık ki Avrupa'nın o günkü üretim güçleri bugünkünden çok daha geriydi.

Sözü bağlarsak, üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasında uyum vardır. Üretim ilişkileri, uzun dönemde üretim güçlerine bağımlıdır. Ama üretim ilişkilerinin göreceli bir bağımsızlığı da vardır. Gerekli bir minimum üretim güçleri tabanı üstünde üretim ilişkileri geri kalabilir, önde gidebilir. Örneğin, sosyalizmin kurulmasına yetecek minimum bir kapitalist gelişme tabanı üstünde devrim yoluyla önce sosyalizmin üretim ilişkileri kurulabilir ve ardından üretim güçleri sosyalizme yaraşır duruma yükseltilerek üretim ilişkileri de daha olgunlaştırılıp geliştirilebilir. Sovyetler Birliği bunun en canlı örneğidir. Bu demektir ki, biçim zaman zaman özden öne geçip, özü de çekebilir.

Bir başka örnek. Tekelci kapitalizm elektrikle de, atom enerjisiyle de, güneş enerjisiyle de işleyebilir. Sorun makinalı üretim yapabilmektedir. Makinaların nereden geldiğinde ya da ne ile işlediğinde değildir. Tekelci kapitalizm, o da *bugün*, Amerika'da atomla işliyorsa, Türkiye'de o da sık sık kesilen bir elektrikle işliyor diye, Türkiye'deki tekelcilik olmayacak mı? Ama desek ki, Türkiye'de yapılan üretimin çoğunluğu makinayla değil de elle yapılıyor, işte o zaman tekelci kapitalizmden söz edilemez. Yine tek tük makinalı üretime dayanan tekeller olabilir ama tekelci kapitalizm olamaz.

Bu mantığı gerçekte iyice kavramasa da sezen TİP'li küçük burjuva sosyalistleri bu nedenle küçük üretimi hep öne çıkarmaya çabalıyorlar. Bu arada, yığınla küçük kapitaliste de "zanaatkâr", "artizan" gibi geriye çekici adlar buluyorlar!

Üretimin %66'sının endüstride üretildiği, güçlü bir bankacılık

sistemine sahip bugünkü Türkiye'de, finans-kapital oluşumuna olanak tanıyan gerekli bir minimum üretim güçleri tabanının varlığı tartışılamaz. Bu tabanın yanında çok yaygın bir küçük kapitalist ve ondan da yaygın basit meta üretiminin varlığı da söz götürmez. Bu doğaldır ve zaten Türkiye'nin orta gelişmişliğinin bir göstergesi de budur. Ama bu durum finans-kapitalin varlığıyla hiç çelişmez. Rusya'da finans-kapitalin, "kapitalizm öncesi ilişkilerin olağanüstü sık dokulu ağı ile örülmüş"(6) olduğunu söyleyen Lenin'dir. Tekellerin, "eski" kapitalizm üstünde bir çeşit *"üst yapı"* olarak ortaya çıktığını bize Lenin öğretiyor.(7)

Türkiye'nin bugünkü durumunu iyi anlamak için, tekellerin, "eski" kapitalizm üstünde bir çeşit *"üst yapı"* olarak ortaya çıktığı fikrini iyi anlamalıyız. Belirli bir minimum taban varsa, finans-kapital ortaya çıkabilir. Ve de çıkınca, kalıntı, küçük üretim, her ne ise, bunları da kendi çarkları arasına alıverir, kendine ayak yapar. Türkiye'de de böyledir. Herşey finans-kapitale çalışmaktadır. (Sosyal demokratların getirdiği beş yıllık plan bile!)

Buraya dek orta derecede gelişmişlikten söz ettik. Bununla kopmaz biçimde bağlı olan bir de "emperyalist sömürü altında olma" olgusu var.

Yerli finans-kapitalin ortaya çıkması, Türkiye'nin emperyalizmin sömürüsü altında bir ülke oluşuyla da çelişmez. Lenin'in dediği gibi, tekelci ilkeleri bu ülkelere getiren emperyalizmin ta kendisidir.(8) Bu, konumuz açısından çok önemli bir fikirdir. Baş sayfalarda, dünya kapitalist ekonomisinin ortaya çıkışına değinirken, sermaye ihracı kapitalist üretim biçiminin ihracıdır demiştik. *Kapitalist üretim biçiminin ihracı ise, metropol ülkelerdeki kapitalist biçimlerin ihracı demektir.* Metropollerde tekeller varsa, sermaye ihraç edilen ülkede de tekeller ortaya çıkacak. Metropol ülkelerde banka ve endüstri sermayelerinin birleşmesiyle finans-kapital ortaya çıkmışsa, ötekilerde de bu süreç işleyecek. İşte oportünistlerin anlamadığı, kapitalist gelişmenin bu zorunlu mantığıdır. Oysa Lenin, "genç ülkeler"de kapitalist gelişmeye değinirken, "eski ülkelerin örneği"ne değinerek bu durumu anlatıyor.(9)

Bir noktaya daha dikkat çekelim. Emperyalizmin tekelci biçimleri ihraç etmesini, yalnızca yaptığı yatırımlarla doğrudan taşıması olarak da anlamamak gerekir. Emperyalizmle birlikte ortaya çıkan dünya kapitalist ekonomisinin ilişkiler ağı tekelcilik

damgasını taşıdığı için, bu sistem içindeki tüm ülkelerin ortamını, ilişki biçimlerini o yönde belirler. Yöntemlerini, ölçeklerini, ölçütlerini dayatır.

Şöyle bir örnek düşünelim: Emperyalizm çağında siyasal bağımsızlığını yeni kazanmış ve yabancı sermayeye henüz "düşman" bir burjuva devleti ilerlemek, üretim güçlerini geliştirmek istiyor. Ne yapacak? Doğaldır ki, endüstrileşme çabasına girişecek. Ne yapılacağını çağın belirlediği açıktır. Sonra, nasıl bir endüstrileşme amaçlanacak? Endüstri diye üç beş kişiyi bir odaya toplayıp, ellerine birer çekiç-kerpeten verip atölye mi kurulacak, yoksa fabrika mı? Doğal olarak ikincisi. Sonra, kullanılacak makinalar, ölçekler, "biz daha işin başındayız" diye, İngiltere'nin endüstri devrimi sırasında kullandıkları mı olacak? Yoksa bugünün ileri teknolojisi yanında geri bile kalsa, yine de emperyalist dönemin ölçeği içinde şeyler mi olacak? Doğal olarak ikincisi. Endüstri devrimi döneminin gereçlerini arasalar, zaten ancak müzede bulurlar. Görülüyor ki, endüstrileşmenin en başındaki bir ülke bile günün ölçeklerini, ölçütlerini kullanmak zorundadır. Bir kez başkasını bulamayacağı, ikincisi dünya pazarında başka yoldan ayakta duramayacağı için. Demek ki, büyük ölçekli işletmelere yönelmek zorunludur. Bu da tekelciliği yaratmaya başlamaktan başka birşey değildir. Çünkü Lenin'in dediği gibi, "rekabete engel, tekele doğru eğilim işletmelerin büyük ölçeğinden çıkar."(10) Böylece, doğrudan hiçbir yabancı sermaye yatırımı olmasa da emperyalizm ilkelerini dayatmıştır. O devletin burjuvasının bir bölüğü giderek tekelci burjuva olarak palazlanacaktır.

Yukardaki örneğin mantığıyla Türkiye'yi düşünürsek, "tekelci biçimleri 101 anonim şirketteki bilmem şu kadar yabancı sermaye mi taşıdı" yollu tartışmaların yersizliği ortaya çıkar. Ayrıca, doğal olarak *onlar da* taşıdı.

Türkiye'de finans-kapitalin varlığını yadsımak için "bağımlılığı" öne sürmek, "orta gelişmişliği" öne sürmekten daha boş bir çırpınıştır. Çünkü bağımlılık Türkiye'de finans-kapitalin yokluğunun değil, *varlığının* nedenleri arasındadır. Lenin, "tekeller her yere tekelci ilkeleri sokarlar"(11) derken böylesi bir durumu anlatıyor.

Böylece, finans-kapital oluşumunun bağımlılıkla, orta gelişmişlikle çelişmediğini görmüş oluyoruz.

Devrimci Durumun ve Faşizm Tehlikesinin Genel Ekonomik Temeli

Türkiye'de de, Batı'da olduğu gibi, tekeller ve finans-kapital oluşmuş ve devletle bütünleşmiş, onu ele geçirmiştir. Ama bu oluşum, genel ekonomik farklılık nedeniyle, Batı'daki sonuçları doğurmuyor, doğuramaz.

İleri kapitalist-emperyalist ülkelerde devlet tekelci kapitalizmi, oportünizmin etkisi altındaki devrimci güçler emek-sermaye çelişkisini devrim yoluyla çözemediği için gelişmiştir. Bu yolla, devrimci güçlerin mülkiyeti toplumsallaştırarak çözemediği, üretimin toplumsal niteliği ile mülkiyetin özel niteliği arasındaki çelişkiyi, kapitalizm, mülkiyetin tabanını genişleterek hafifletmiştir. Marks'ın *Kapital*'de kullandığı deyimle, bir anlamda çelişkiyi "olumsuzundan" çözmüştür. Ve bu devlet tekelci kapitalizmi, sömürülen az gelişmiş ülkelerin insafsız talanı ve bilimsel-teknolojik devrimin olanaklarıyla birleşince, toplumsal çelişkiler II. Dünya Savaşı'ndan günümüze dek oldukça yumuşak gelmiştir. Batı'da çelişkiler ancak şimdilerde yeniden keskinleşiyor.

Oysa Türkiye'de durum farklıdır. 1970'lerle birlikte ekonomiyi ahtapot gibi saran, devletle sarmaşan finans-kapital olgusu toplumsal çelişkileri yumuşatmıyor. Tersine azdırıyor. Gerçekten de yurdumuz, özellikle 1968'lerden bu yana sürekli olarak ekonomik, toplumsal ve siyasal bunalımlara sahne oluyor. "Türkiye'de kapitalist sömürü düzeni, (...) ekonomik, sosyal, politik, kültürel, moral, tinsel her yönüyle bunalımların burgacında debeliyor."(12) Türkiye, 1968'lerden bu yana, zaman zaman ilerleyen, gerileyen ama giderek yükselen, olgunlaşan bir süreç içinde *devrimci durum* yaşıyor.

Bu devrimci durumun altında yatan nedir?

Başka bir tarihsel konumda, başka ülkeler için de söylenmiş olsa, şu sözler Türkiye'nin durumunu anlamada önemli bir yardımcı olacaktır: Stalin, Doğu ülkelerinden söz ederken, "bu ülkelere dayatılan çifte boyunduruk, iç boyunduruk (kendi burjuvazilerinin) ve dış boyunduruk, (emperyalist burjuvazinin), bu ülkelerde devrimci krizi yoğunlaştırıyor ve derinleştiriyor"(13) diyor. Türkiye'de de buna benzer bir durum var. Üstüne bir de finans-

kapital oluşmuş. Artık olağan kârla da doymayan, tekelci *süper kâr* peşinde giden bir mekanizma kurulmuş. Bu nedenle TKP Genel Sekreteri İ. Bilen Yoldaş, "...işbirlikçi burjuvazinin kendisinin tekelciliğe yükselmesi... bunalımı kat kat sertleştirmiştir, süregenleştirmiştir"(14) diyor.

Tekelci süper kâr, sermaye birikimini hızlandırır. Öte yanda, geniş yığınları hızla yoksullaştırır. Bu nedenle ve aradığı da olağan değil tekel kârı olduğu için, *ülke içinde "kârlı" alanlar bulamaz olur.* Böylece, *ülkenin gelişme düzeyi ne olursa olsun,* bir *artık sermaye* ortaya çıkar. Bu nedenle, tekellerin ve finans-kapitalin ortaya çıkışıyla birlikte, sermaye ihracı da gündeme gelir.

Son yıllarda Türkiye'de de sermaye ihracı denemeleri var. Bazı tekelciler hatta İngiltere'ye (örneğin Kadir Has), bazıları İsviçre'ye (örneğin Vehbi Koç'un Fiat'la birlikte yaptığı yatırım) ve Almanya'ya, Kıbrıs'a, Libya'ya yatırım yaptılar. Libya, Suudi Arabistan, Irak ve öteki Orta doğu ülkelerinde 24 Türkiyeli inşaat firması kontratla alt yapı tesisleri kuruyor. İran-Pakistan-Türkiye arasında devlet düzeyinde entegrasyon eğilimi var. Ama bu denemeler çok cılızdır.

Lenin, *Emperyalizm* yapıtında, bir İngiliz "finans kralı" olan Cecil Rhodes'in 1895'de söylediği şu sözleri aktarıyor: *"Eğer iç savaşı önlemek istiyorsan emperyalist olacaksın."* (İtalikler bizden) Ve, "...önde gelen Britanyalı burjuva siyasetçiler bile modern emperyalizmin salt ekonomik denebilecek kökleriyle, sosyo-siyasal kökleri arasındaki bağı gördüler"(15) diye ekliyor. Bugün Türkiye'nin önde gelen burjuva siyasetçilerinin bu bağı görmediklerini mi sanıyoruz? Görüyorlar. Son 10-15 yılda gelen giden tüm hükümetlerin programları gördüklerini kanıtlıyor. Ancak, tükenmez sermaye ile ve çok yüksek teknolojiyle donanmış emperyalist devlerin varlığı, bu kapıyı açtırmıyor. Yapılan kısıtlı "sermaye ihraçları" da yine şu ya da bu emperyalist tekelin koltuğu altında gerçekleşebiliyor. Başka bir deyişle, Türkiye dış yatırımlarda da "emperyalizmin atlama tahtası" *(Atılım)* olmaktan öteye geçemiyor. Örneğin, Türkiye'nin en büyük inşaat firmalarından olan ve Orta Doğu'da yoğun iş yapan ENKA, Batı Alman firması "Polensky ve Bilfinger" ile "ortak"tır.

Lenin'in dediği gibi, kapitalizm yayılma gereksinimi duyup da yayılmazsa derinleşir, içerde yoğunlaşır.(16) Türkiye'de olan da budur. Batı'da bir zamanlar olduğu gibi, kolayca açılacak kapılar

bulamayan Türkiye tekelleri devleti yedeğe alıyor, onunla kaynaşıp bütünleşiyor, onu kendi çıkarlarına bağlayarak *ülke içindeki sömürüyü yoğunlaştırmada* kullanıyor. Çünkü onların Türkiye halkından başkaca bir sömürü kaynakları yoktur.

Bu duruma bir de emperyalist sömürüyü katınca görürüz ki, Türkiye işçisi, emekçisi katmerli sömürü altındadır. Emperyalizm-yerli finans oligarşisi işbirliği halkımızın iliğini kurutuyor. Yığınların yaşantısı giderek çekilmezleşiyor. İşte bu "çifte sömürü" (Bak: TKP Konferans Raporu) nedeniyle, Türkiye işçi sınıfında *sömürü oranı* ileri kapitalist ülkelerde olduğundan *çok daha* yüksektir. Türkiye ve benzeri ülkeler işçi sınıfı daha ağır bir sömürü altındadır.

Böylece, Lenin'in yukarıya aktardığımız, "iç savaşı önlemek istiyorsan emperyalist olacaksın" sözünü de akılda tutarak bir sonuca varabiliriz: Türkiye'de, orta gelişmiş bir taban üstünde oluşan finans-kapital dışa açılamadığı, üstelik bir de kendisi emperyalizmin sömürüsü altında olduğu için tüm çelişkiler olağanüstü keskinleşiyor. 1968'lerden bu yana ardı kesilmeyen bunalımların temelinde böylesi bir sosyo-ekonomik neden yatıyor. Türkiye'de kapitalizm çıkmazdadır.

Böyle bir ortamda, "Batı biçimi burjuva demokrasisi" yaşayamaz. Batı'daki ılık demokrasinin temeli, emperyalist süper kârdır. Oralarda tekellerin kârlarının büyük bölüğü kendi işçi sınıflarının sömürüsünden değil, dünya halklarının ve bu arada Türkiye'nin sömürüsünden geliyor. Oysa, Türkiye finans-kapitali için başlıca sömürü kaynağı, Türkiye işçisidir, emekçisidir. *Atılım* bu durumu şu sözlerle açıklıyor:

> "Türkiye burjuvazisi kendi burjuva demokrasisini evrimci yoldan bile getiremedi. Getiremez de. Türkiye'de burjuva demokrasisine uzun dönemde dayanak olabilecek ekonomik koşullar yoktur. Kapitalizmin en gerici yüzü, tekeller ortaya çıkmış. Bu tekeller, Bilen Yoldaş'ın Konya Konferans Raporu'nda belirttiği gibi, emperyalizme 'maşalık' ediyor, onun işbirlikçiliği içinde halkımızın kanını, canını sömürüyor. Ama onların, dünyanın geniş alanlarından gelen, yeni-sömürgecilikle biriken süper kârları yoktur. Onların sömürü alanı yurdumuzdur, halkımızdır. Bu durum onları en barbar, en sınırsız sömürü zorbalığına itiyor. Böylesi bir yapı içinde Batı tipi burjuva demokrasisi bile işbirlikçi-holdingci

burjuvazi için bir korkulu rüyadır."(17)

Bu durum, emekçi yığınlar için "disiplin" demektir, baskı, zorbalık demektir. Türkiye Komünist Partisi'nin 57 yıllık illegal savaşıma zorlanışının altında yatan nesnel nedenlerden biri de budur. Türkiye burjuvazisinin "özgürlükler" vermeye nefesi yoktur. Türkiye'de bugünkü faşist tehlikenin kaynağı da burada, bu ekonomik ve toplumsal yapıdadır. Faşizm isteği yapısaldır.

Bu durumda olan yalnız Türkiye değildir. Koşulları aşağı yukarı birbirine benzeyen Arjantin, Brezilya, Portekiz gibi ülkelerin tümü için böyle bir durumdan söz edilebilir. Böylesi ülkelerde bugünkü ekonomik ve toplumsal koşullar sürdükçe, Batı tipi burjuva demokrasisi ufku kapalıdır. Bazıları kurtuluşu "sosyal demokrat reformculuk"ta görseler de bu böyledir. Ve biz, Portekiz Komünist Partisi'nin, devrimin hemen ardından yaptığı "ya faşizm, ya sosyalizm" çözümlemesini(18) bu nedenle kolayca anlıyoruz.

Bir devrim hareketiyle faşizmi devirmiş, demokratik dönüşümlere dalmış orta derecede kapitalist bir ülkede Komünist Partisi ne diyecekti? Savaşkan, Leninci Portekiz Komünist Partisi, finans-kapitalin egemen olduğu bir ülkede, demokratik aşamada durursan, sosyalizme yürümezsen, proleter diktatörlüğünü kurmaya yönelmezsen kazanımların geçici olacağını bilir elbette. Devrim yapıldı, faşizm yıkıldı, işçi sınıfının savaşımı yeni bir aşamaya geçecek. Yoksa devrimin getirdikleri bir bir geri alınacak. PKP'nin belgisi bunu anlatıyordu. Ve de sonraki gelişmeler, bu çözümlemenin ne denli doğru olduğunu gösterdi. Sosyalist devrime büyüyemeyen demokratik aşamada, devrimin getirdiği tüm kazanımlar bugün birer birer geri alınıyor.

Türkiye'ye dönersek, yurdumuzda kapitalizmin yukarda ele aldığımız çıkmazı, işçi sınıfımızın ve tüm emekçilerin çok yüksek oranda sömürüsünü getiriyor ve gerektiriyor. Bu nedenle, sosyal demokrat reformculuk, "sömürüyü kaldıracağız", "halk sektörü", vb., belgilerle iktidara gelmiş olsa bile, bu iktidar "sosyal demokrasinin çıkmazı"nı yığınlara iyice göstermekten başka bir sonuç vermeyecekti. Ve de vermiyor. Çünkü Türkiye'de orta yol geçicidir. Türkiye toplumunun önünde duran iki yollu kavşak değişmiyor. Ya halkın aşırı sömürüsünü garanti altına alan faşizm, ya halkın devrimci enerjisini seferber ederek sorunları çözecek olan yol, ileri demokratik halk devriminin gerçekleşmesi. Ve bu devrimin, çeşitli oportünist "aşamalar" teorilerinin etkisiyle yarı yolda

kalmayıp, Leninci kesintisiz devrim süreci içinde sosyalist devrime dönüşmesi, proletarya diktatörlüğünün kurulması.

3. Türkiye İşçi Sınıfının İş ve Yaşam Koşulları ve Devrimci Süreç

Bu kitabın ilk basımında, Türkiye işçi sınıfının sömürüsü, ileri kapitalist ülkelerde olduğundan çok daha yüksektir demiş ve orada bırakmıştık. Çok yoldaşımız sonradan bu noktanın daha açılması gerektiği hakkındaki isteklerini ilettiler. Haklıydılar çünkü bu nokta Türkiye'de kapitalizmin girdiği açmazla, yükselen sınıf savaşımıyla, Türkiye'nin "zayıf halka" oluşuyla, devrimci durumla derinden bağlıdır.

Türkiye'de işçi sınıfımızın iş ve yaşam koşulları, bunun sınıf savaşımıyla bağı ve Batı ile karşılaştırılması konusunda çok yanlış anlayışlar var. Bilinçli işçilerimiz için sınıf savaşımıyla ekmek kavgasının bağı, kendi yürüttükleri savaşla dünya işçi sınıfının öteki müfrezelerinin savaşları arasındaki karşılaştırmalar somuttur. Ama "okumuş" küçük burjuva sosyalistleri, Kemalci burjuva eğitim sisteminin aşıladığı Batı hayranlığını hiçbir süzgeçten geçirmeden devrimci harekete de taşıyor. "Solcusu", ya Bader-Mainof'u "Batı'daki yüksek işçi sınıfı hareketi" diye yutturmaya kalkıyor ya Batı işçi sınıfından "umudu" kesiyor. Oportünistler ise Batı hayranlıklarını, ülkemizdeki sınıf savaşımını küçümseyerek ve Batı'da yeniden baş kaldıran revizyonizme "sempati" duyarak ortaya sürüyor. Dolayısıyla, Türkiye işçi sınıfının sömürü oranının ileri kapitalist ülkelerden daha yüksek olması gibi *matematiksel* bir gerçeği bile yadsımaya çalışıyor.

Bunlar arasında hele bir tanesi gerçekten gülünçtü. Şöyle

diyordu: "Yürükoğlu emperyalizmin zayıf halkasını ararken, teknik anlamda hatalara düşmekten de geri kalmıyor. Türkiye veya diğer gelişmekte olan ülkelerde işçi sınıfında sömürü oranının ileri kapitalist ülkelerde olduğundan çok daha yüksektir denmesi, sömürü ile sömürü oranı kavramlarının karıştırıldığını gösteriyor. Ancak böyle 'teknik' anlamda yanlışlıkların yalnızca bilgi eksikliği ya da dalgınlık sonucu olmadığını düşünmek için de haklı bazı endişeler var."(1) Haydi bakalım! Kendisinin soruya açıklıkla cevap vermeyişini bir yana bırakalım, söylediklerinden çıkan sonuç, Türkiye işçi sınıfında sömürünün daha yüksek, sömürü oranının daha düşük olduğu, ileri kapitalist ülkelerde ise sömürünün düşük, sömürü oranının daha yüksek olduğudur... Marksizm-Leninizm'e karşı sorumsuzluğun bu düzeyi zor görülür.

İşçi sınıfının sömürüsü genel bir kavramdır. Nasıl somutlanır, elle tutulur, sayılara dökülür? En başta sömürü oranına ve bunun yanında işçi sınıfının iş ve yaşam koşullarını gösteren öteki göstergelere bakarak. Bunların tümü ele alınırsa, hele iş ve yaşam koşulları ciddi olarak incelenirse, Türkiye işçi sınıfının sömürüsünün, sömürü oranıyla varılan sonuçtan *çok daha korkunç* olduğu ortaya çıkar.

Şimdi bu göstergeleri tek tek ele alalım.

Sömürü Oranı

Türkiye işçi sınıfının sömürü oranına bakmadan önce, konuyu daha iyi açabilmek için teorik bir soruna değinelim. Aslında, ileri kapitalist ülkelerde sömürü oranının daha yüksek olması gerekmez mi? Çünkü bu ülkelerde işgücü değeri az gelişmiş ülkelere oranla daha yüksektir ama yüksek teknolojinin yüksek emek üretkenliği sağlaması nedeniyle, çok daha da kısa sürede üretilir.

Düşünmeyi üstteki satırda dondurursak (ki çoğu kişi bunu yapıyor), o zaman ileri kapitalist ülkelerde sömürü oranı daha yüksektir sonucuna ulaşılır. Ama bu ilkellik olur. Düşünmeyi sürdürelim ve soralım. Neden az ve orta gelişmiş kapitalist ülkelerde sömürü oranı daha yüksektir? Bu sorunun yanıtı *tarihsel koşullarda* aranmalıdır.

Az ve orta gelişmiş kapitalist ülkelerde ilk göze çarpan olgu, *aşırı düşük ücret* düzeyidir. Bu ülkelerde işgücü değeri, ileri kapitalist ülkelere oranla daha düşüktür. Bu nedenle, hiç olmazsa teorik olarak işgücü değerinin karşılığı olan ücretlerin de daha düşük olması olağandır. Fakat sözü edilen aşırı düşük ücretler bunun ötesinde birşeydir. Bu ülkelerde *ücretin işgücü değerine oranı*, ileri kapitalist ülkelerde olduğundan çok daha düşüktür. Örneğin, Türkiye'de, pek çok yıllar pek çok sektörde ve bazı sektörlerde de sürekli olarak ücret *fiziksel sınırda*, bazan da altında durmaktadır. Bunun sonucu olarak, az ve orta gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıfının kendini yeniden üretme olanağı tehlikededir. Aşırı yüksek ölüm oranları, ömür kısalığı, aşırı yüksek iş kazaları ve meslek hastalıkları bu durumun göstergeleridir. Bu göstergelerin tümünde az ve orta gelişmiş ülkeler ve bu arada Türkiye büyük farklarla en başta duruyorlar.

Bu ülkelerde göze çarpan ikinci olgu, *insanlık dışı çalışma koşullarıdır*. Kadın işçi sömürüsü, "çırak" adı altında çocuk sömürüsü, sigortasız-kaçak işçi sömürüsü akıl almaz boyutlardadır. Ve bu olguların hiçbiri aşağıda göreceğimiz sömürü oranlarında yer almıyor, çünkü istatistiklerde yer almıyor.

Sonra geliyor *işsizlik*. Az ve orta gelişmiş ülkelerde işsizlik toplumsal bir "afet"tir. İşsiz işçi yığınlarının, işçi sınıfının genel gelir ve yaşam endekslerini çok aşağılara çektiği, dolayısıyla işçi sınıfının durumu derken işsiz yığınları da hesaba katmak gerektiği ortadadır. Fakat bizi şimdi asıl ilgilendiren bu değil, işsiz yığınların fabrikada çalışanlar üstünde yaptığı etkidir. Fabrika içinde dayatılan koşullara, ücrete yaptığı etkidir. Ve bu etkiyi de Marks bize çok güzel öğretiyor: "1000 tane eşit hünerli işçi arasında ücretler, çalışan 950 tarafından değil, işsiz 50 tarafından belirlenir."(2)

Az ve orta gelişmiş kapitalist ülkeler işçi sınıfının durumuna ilişkin olarak değindiğimiz bu birkaç önemli özellik işte tarihsel koşulların sonucudur. Artık, şu "tarihsel koşullar"la ne demek istediğimizi açıklamaya geçebiliriz.

Tarihsel koşullar demekle, dünya işçi sınıfının genel durumunu belirleyen üç gerçekliğe (unsura) dikkat çekmek istiyoruz.

Bu üç gerçeklik, 1) kapitalizmde sürekli olarak işleyen, *işçinin durumunun giderek kötüleşmesi yasası*, 2) *proletaryanın sınıf savaşımı*, 3) *emperyalizm olgusudur*. Bunlar arasında, özellikle

birinci ve ikinci unsurlar arasında çelişki vardır. Biri bir yana çekmeye çalışırken, ötekisi öte yana çekmeye çalışır.

Kapitalizmde *işçi sınıfının durumunun kötüleşmesi eğilimi*, kapitalist dönemin tümü için geçerli ekonomik yasadır. "Kötüleşme"nin genel olarak ne anlama geldiği bizim konumuz dışına taşar, ona değinmeden bir doğruyu açıkça saptayabiliriz. Bazan durmasına, bazan gerilemesine karşın, sömürü oranı tarihsel olarak yükselmektedir. Örneğin, Marks yaptığı hesaplamada o gün için %100-150 arasındadır diyor, Lenin 1902 Rusya'sı için %102-103 buluyor. Amerikan Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi ve günümüzün önde gelen komünist bilimcilerinden Victor Perlo ise 1969 yılı için Amerikan yapım endüstrisinde sömürü oranının %114-226 arasında, ikinciye daha yakın bir yerde olduğunu belirtiyor. Bu oranlar belirli bir eğilimi yansıtıyor ama yine de gerçek yükselişi göstermekten uzaktır. Tekil ülkeleri ilgilendiriyor. Oysa, emperyalizmle birlikte dünya işçi sınıfı bir bütündür, tarihsel eğilimi görebilmek için tüm dünyayı birlikte ele almak gerekir. O zaman eğilim çok daha açık gözlenecektir, çünkü az gelişmiş ülkelerde bu oranlar çok daha yüksektir.

Sınıf savaşımına gelince, biliyoruz ki proletarya, kapitalizmin dayattığı koşullara karşı her zaman savaşım vermiştir ve bu savaşım tarih içinde işçi sınıfına çok şey kazandırmıştır. Bugün emperyalist ülkelerde gördüğümüz hakların hiçbirini burjuvazi isteyerek vermiş değildir. Yalnız işçi sınıfı savaşımında köşe taşları oluşturan önemli haklar değil, önemsiz ya da küçük kazanımlar için de bu böyledir. Örneğin, bugün İngiltere'de kimsenin dönüp üstünde düşünmeyeceği çay arası (öğleden önce ve sonra onar dakikalık) hakkını elde etmek, yıllar süren ve yer yer çatışmalara varan bir savaşımın sonucudur. İşte bu savaşım, işgücü değerini, ücreti ve genel yaşam koşullarını iyiye götürmede baş rolü oynamış ve emperyalist ülkelerde, "işçinin durumunun kötüleşmesi yasası"na karşı durmuştur. Marks ve Engels bu olguyu çok öncelerden gördüler. Örneğin Engels, Alman sosyal demokratlarının Erfurt Programı taslağına karşı çıkarken, onların, "proleterlerin yoksulluğu... sürekli artar" demelerini de eleştirdi ve şöyle dedi: "Böyle kategorik konulursa yanlış olur. İşçilerin örgütünün ve sürekli olarak artan direnişlerinin, *yoksulluğun artışını* bir dereceye dek durdurması olanaklıdır."(3)

Lenin de, işçi sınıfının durumunun giderek kötüleşmesi

eğiliminin yanlış olduğunu söyleyen Bernstein'ı eleştirirken, bu eğilime karşı duran *"gerçek toplumsal güçler"*e dikkat çekti. Şöyle dedi: "Marks yoksulluğun büyümesinden söz ederken, aynı zamanda buna karşı işleyen eğilimi ve bu eğilime yol açabilecek tek şey olarak gerçek toplumsal güçleri gösterdi. (...) Gerçekten görüyoruz ki, kapitalizmde yoksulluğu yaratan ve arttıran ve yukarda değinilen karşı eğilimin yokluğunda çok büyük boyutlar alan bir eğilim vardır."(4)

İleri kapitalist ülkelerle, az ve orta gelişmişler arasındaki farkı anlamaya çalışırken, Engels ve Lenin'in bu söyledikleri bize anahtar olmalıdır. Yoksulluğa karşı duran "gerçek toplumsal güçler", yani işçi sınıfı ve savaşımı, Batı'da çok uzun bir tarih geçirmiştir. Dünyanın en eski ve en gelişmiş, en iyi örgütlü işçi sınıfı buralardadır. Bu ülkelerde işçi sınıfı ne kazandıysa, yüzyıllık bir süreç içinde savaşarak, bileğinin gücüyle almıştır. Yine de, tüm haklarını almanın yanına bile yanaşmamıştır. Sömürü, hem de artarak sürüyor. Ama savaşımıyla, az ve orta gelişmiş kapitalist ülkeler işçi sınıfına oranla, yoksulluğun artışını bir dereceye dek durdurmuştur.

Buraya dek söylediklerimizden, tarih içinde işçi sınıfının durumunu belirleyen iki gerçeklik arasındaki ilişki de ortaya çıkmış oluyor. Sınıf savaşımı, kapitalizmin sınırları içinde kaldığı sürece, durumun kötüleşmesi yasasının işleyişini yavaşlatabilir, engelleyebilir, geçici olarak durdurabilir ve geri döndürebilir, ama yok edemez. Kapitalist üretim biçiminin temel ekonomik yasalarından biri olan bu yasa, ancak kapitalizmin yıkılışıyla ortadan kalkabilir. Ama bu böyledir diye, sınıf savaşımını dikkate almadan yapılacak bir değerlendirme eksik ve yanlış olur. Örneğin, yerçekimi de bir yasadır. Hem de toplumsal, ekonomik değil, fiziksel bir yasadır. İşleyişi, eğilim değil kesindir. Buna karşın gökte uçaklar uçuyor. Yerçekimi yasası yok mu oldu? Yoksa, başka fiziksel yasalarla, işleyişi geçici olarak engellendi mi?

Sömürü oranının az ve orta gelişmiş ülkelerde daha yüksek, ileri kapitalist — emperyalist ülkerde daha düşük oluşunu, yalnızca yukarda değinilen iki gerçekliğe bakarak da tam olarak anlayamayız. Diyelim ki, bir ülkede işçi sınıfının canına yetti ve çeşitli istemler çevresinde proleter savaşımı kabardı. Ne olur? Burjuvazinin, işçi sınıfının istemlerini, kendi kârına dokunmadan arttırma olanağı yoksa, Batı'da gördüğümüz yaşam koşulları gelmez, işçiler

isteklerini alamazlar ve başka birşey olur. Ayaklanmalar, devrimci patlayışlar olur. Bu nedenle, ileri kapitalist ülkelerin işçi sınıfı hareketini değerlendirirken, üçüncü gerçekliği yani emperyalist sömürü olgusunu da dikkate almalıyız.

Lenin, "...ileri ülkelerin kültürü, bir milyar ezilen insanın sırtından yaşayabilmelerinin sonucuydu ve hâlâ da sonucudur. (...) Bu ülkelerin kapitalistleri, bu yolla, kendi ülkelerinde işçileri yağmalayarak elde edebilecekleri kârlardan çok daha fazlasını elde ediyorlar"(5) diyor. Demek ki, ileri kapitalist — emperyalist ülkelerde şöyle bir süreç işlemiştir. İçine sokulduğu iş ve yaşam koşullarına karşı savaşımını yükselten işçi sınıfı, savaşım tehlikeli olmaya başladığı anda isteklerini, hiç olmazsa bir bölümünü elde edebilmiştir. Bu ülkelerdeki burjuvazi verdiklerini, vermek zorunda kaldıklarını, emperyalist sömürünün varlığı nedeniyle verebilmiştir. Nedense son yıllarda oportünistlerin yazılarında, "ileri kapitalist ülke" deyimi her cümlede geçiyor da, bu ülkelerin emperyalist olduğu unutuluyor!

Şimdi sayılara geçebiliriz.

Türkiye işçi sınıfında sömürü oranıyla ilgili ilk ciddi girişimi Y. N. Rozaliyef yaptı. Onun vardığı sonuçlara göre, 1962 yılında bir işçi, bir işgününde 50-60 liralık değer yaratıyor, buna karşılık, 16,5 lira ücret alıyordu. Geri kalanına kapitalist el koyuyordu. Zaman bölümleriyle söylersek, 8 saatlik işgününde işçi kendisi için yalnızca 2 saat 15 dakika, kapitalist içinse 5 saat 45 dakika çalışıyordu. Rozaliyef vargılarını şöyle özetledi: "Türkiye'nin tüm savaş sonrası tarihi, proletaryanın giderek yoğunlaşan sömürüsüyle karakterize edilir. Sanayi sayımı bilgilerine göre, işçilerin sömürü derecesinin hesapları, Türkiye'de artık-değer normunun %300-360 arasında oynadığına tanıklık ediyor."(6)

Daha sonraki yıllarda yapılan çalışmalar arasında dikkate değer olanı Özlem Özgür'ün bulgularıdır. Onun sonuçlarına göre, 1950 yılında Türkiye yapım endüstrisinde %178 olan artık-değer oranı, 1959'da %216'ya, 1963'de %263'e, 1968'de %377'ye varmıştır. Buna göre, Türkiye yapım endüstrisinde sömürü oranı, 1950-1959 arası 10 yılda %21,3'lük bir artış gösterirken, 1963-1968 arası 6 yılda %43,3'lük bir artış göstermiştir. Dolayısıyla, 1968 yılında bir işçi, 1 saat 41 dakika kendisi için, 6 saat 19 dakika kapitalist için çalışmıştır. Bir başka deyişle, 1950 yılında endüstriyel üretim sonucu yaratılan 100 liralık değerin 37 lirası

işçilere, geri kalan 63 lirası da patronlara gitmekteyken, 1968'de işçilerin payı 21 liraya düşmüş, buna karşılık patronların payı ise 79 liraya yükselmiştir.(7)

En son 1968 yılına ait olan yukarıdaki oranları biz kendi yöntemleriyle 1973 yılına dek uzattık. Ayrıca Özlem Özgür'ün yöntemine yakın bir üçüncü yoldan 1970 ve 1973 için iki oran

Tablo: 1

Türkiye Yapım Endüstrisinde Sömürü Oranları

YILLAR	Artık-değer oranı			Sömürü oranlarının yıllara göre değişmesini gösteren endeks 1970=100		
	1. Yöntem *	2. Yöntem **	3. Yöntem ***	1. Yöntem sonuçları	2. Yöntem sonuçları	3. Yöntem sonuçları
1950	%360	%178	—	109	69	—
1959	—	%216	—	—	84	—
1963	%337	%263	—	102	102	—
1968	%443	%337	—	134	147	—
1970	%331	%257	%306	100	100	100
1972	%394	—	—	119	—	—
1973	%399	%315	%370	121	123	121

* Y. Rozaliyef'in yöntemiyle,

** Ö. Özgür'ün yöntemiyle,

*** ise Özgür'ün yöntemine benzer bir başka yöntemle bulunmuştur.

bulduk. (Yöntemler üzerine daha ayrıntılı bilgi için bakınız Ek I) yukarıdaki tabloda *(Tablo: 1)* üç yöntemle ulaşılan sömürü oranları ve bu oranların değişme eğilimlerini yansıtan endeks yer almaktadır.

Tabloda görüldüğü gibi, her üç yöntemle de sömürü oranı çok yüksek çıkmaktadır. Ancak bu yüksek oranlar bile gerçeği tam olarak yansıtmaktan uzaktır.

Örneğin, madencilikte sömürü çok ağırdır. Tarımda kapitalizm milyonlara varan emekçiyi işçileştirmiş ve sınır tanımaz bir sömürü altına koymuştur. Öte yanda, tablodaki oranların tümü, yapım endüstrisinin 10'dan fazla işçi çalıştıran işyerlerini kapsar. Oysa 10'dan az işçi çalıştıran ve basit meta üreticiliğini aşmış geniş bir kapitalist kesim vardır ki burada da sömürü sınırsızdır. Ayrıca, hesaplamalara konu olan istatistikler, ne "çırak" adı altında aşırı yaygınlaşmış çocuk sömürüsünü, ne kadın işçi sömürüsünü, ne de sigortasız-kaçak işçi sömürüsünü yansıtıyor. Üstelik, büyük yapım endüstrisi işçileri, Türkiye işçi sınıfının en iyi örgütlü ve en iyi savaşım veren müfrezesidir. Ücretleri de işçi sınıfının öteki kesimlerinden daha yüksektir. Dolayısıyla, *Türkiye* işçi sınıfının sömürüsü dendiğinde, çok daha büyük sömürü oranları düşünülmelidir.

Bu bakımdan, Türkiye büyük yapım endüstrisinde 1973'de %400'e yakın çıkan artık-değer oranı, *tüm işçi sınıfımız* için *çok düşük* bir orandır.

Tablo 1'deki oranların endeksi, 1970'i 100 kabul edersek öteki yıllardaki oranların ne düzeyde olduğunu gösteriyor. Buna göre ilk göze çarpan olgu, sömürü oranının 1968'e dek hızla yükselmiş, 1968-1970 arasında düşmüş, sonra yeniden hızla yükselmiş olduğudur. Kuşkusuz, bu iniş çıkışlarda birçok etkenin yanısıra asıl önemlileri işçi sınıfımızın savaşımı ve burjuvazinin 12 Mart faşizm denemesidir. Bunlara girmeden, artık-değer oranının genel eğilimine bakarsak, her üç endeksin de aynı eğilimi gösterdiklerini görüyoruz. İşte bu bulgu, sömürü oranındaki değişimler hakkında bize kesin konuşma olanağı veriyor: *Türkiye işçi sınıfının sömürüsü, sürekli ve hızla yükselen bir eğilim izlemektedir. Türkiye finans-kapitalinin dış pazar sömürme olanaklarının kısıtlılığı gözönüne alınırsa, yani işbirlikçi-tekelci burjuvazinin halkın sömürüsünü arttırmaktan başkaca temel bir kaynağı olmadığı düşünülürse, bu gidişin durmayacağı da daha iyi*

anlaşılır.

Devam edelim. İşgününe gelince, resmı çalışma haftası Avrupa'da *en uzun* olan ülke Türkiye'dir. Örneğin 1971 yılında resmí çalışma haftası Federal Almanya'da 43,8, Belçika'da 37,9, Fransa'da 44,8, Lüksemburg'da 44,0, Hollanda'da 44,2 saat iken, Türkiye'de 48,2 saattir.(8) Bu durum, sömürü oranının zaten çok yüksek olduğu ülkemizde, kapitalistlerin artık-değer *yığınını* daha da arttırıyor. İşçi sınıfını ise her yönden bir o denli yıpratıyor. Ne var ki iş bununla da kalmıyor, üzerine fazla mesai biniyor. Bir de vardiyalarla işçilerin patronlara bedava çalıştıkları zaman, oran olarak değilse bile artık-değer yığınını tutar olarak arttırıyor. Türkiye yapım sanayiinde 1971'de vardiya katsayısı 1,41'dir.(9) Bunun anlamı, fiilen çalışma haftasının 72 saat kadar olduğudur.

1973 yılında sömürü oranı *en az* %315 olduğuna göre, patronlar işçileri haftada *en az* 55 saat bedava çalıştırıyorlar ve yalnızca 17 saatlik çalışmalarını ödüyorlar. Bunun sonucu olarak, kapitalistlerin eline geçen artık değer yığını aşırı hızla büyüyor. (Daha ayrıntılı bilgi için bakınız Ek 1) Örneğin 1970-1973 arası dört yılda %187 artış vardır. Ayrıca 1950 yılından bu yana artış ise *%8287* gibi aşırı bir orandır ki bunun dış bir kaynaktan gelmediğinin, tümüyle *"yerli alınteri"* olduğunun altı iki kez çizilmelidir.

Şimdi yeniden konunun başına dönelim. Türkiye işçi sınıfının sömürü oranı ileri kapitalist — emperyalist ülkeler işçi sınıfının sömürü oranından çok daha yüksektir demiştik. Bunu gösterebilmek için Birleşik Amerika ve Türkiye yapım endüstrilerinde sömürü oranlarını karşılaştırdık.

Tablo 2'den izlendiği gibi, Türkiye yapım endüstrisindeki sömürü oranı, Birleşik Amerika yapım endüstrisindeki orandan 2-3 kat daha çoktur. Aradaki fark "gözden kaçmayacak" denli büyüktür. Demek ki, Türkiye işçi sınıfı üstündeki sömürü oranının, ileri kapitalist — emperyalist ülkeler işçi sınıfının sömürü oranından çok daha fazla olduğu *matematiksel* bir gerçektir. Şimdi, biz mi 'teknik yanlışlar"a düşmüşüz, yoksa küçük burjuva sosyalistleri kafa karıştırmak için bilinçli sahtekârlık yapıyor, daha iyi anlaşılıyor.

Tablo: 2

Birleşik Amerika ve Türkiye Yapım Endüstrilerinde Sömürü Oranları Karşılaştırılması

YILLAR	ABD yapım end.* artık-değer oranı		Türkiye yapım end.*** artık-değer oranı
	1**	2**	
1947	%87	%146	—
1950	—	—	%360
1953	%83	%148	—
1957	%94	%181	—
1960	%96	%195	—
1963	%104	%207	%337
1967	%111	%221	—
1968	—	—	%443
1969	%114	%226	—
1970	—	—	%331
1972	—	—	%394
1973	—	—	%399

* Victor Perlo, *The Unstable Economy: Booms and Recessions in the USA since 1945.* International Publ., New York 1974, p.27.

** Perlo bu iki ayrı dizi artık-değer oranına iki ayrı yöntemle ulaşıyor ve gerçeğin ikisinin arasında, ikinciye daha yakın bir yerde olduğunu belirtiyor.

*** *Tablo 1*'in "1. Yöntem" dizisindeki sayılardır. Yalnızca büyük yapım endüstrisini kapsar.

Ücretler

İşçi sınıfımızın üstündeki sömürü ve dolayısıyla katlanmak zorunda kaldığı yaşam öyle yalnızca sömürü oranıyla da açıklanamaz. Bu nedenle, işçi sınıfımızın yaşantısını daha yakından görmeye çalışalım.

Bu yolda ikinci durağımız ücretler.(*) Teorik olarak ücret, işgücü değerinin karşılığıdır. Buradan kalkarak hemen soruyu soralım. Türkiye'de işçi ücretleriyle işgücü değeri arasında ne

Tablo: 3

1963-1978 Arasında Asgari Ücretler
(Brüt) (TL/gün)

Gruplar	1963	1965	1967	1969	1972	1974	1976	1978
I (İstanbul)	10,1	11,0	12,9	19,50	25,00	40	60	110
II (Ankara, İzmir)				18,00	23,50			
III				17,09	23,00			
IV				16,04	22,00			
16 yaşından küçükler için.								
I					21,00	34	50	70
II					20,00			
III					19,00			
IV					18,50			
Tarım						33		

* Ücret konusunda gerekli istatistikler için bak Ek II.

derece uyum vardır? Bunu anlayabilmek için önce asgari ücret uygulamasına bakmalıyız.

İş yasasına göre, "asgari ücret, işçilere normal bir çalışma günü karşılığı olarak ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu gereksinimlerini günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücrettir." Bu tanımdan da anlaşılıyor ki, asgari ücret ile, niteliksiz işgücü değeri için bir çeşit ölçüt amaçlanmaktadır.

Uygulaması bir yana, asgari ücretin tanımı bile Türkiye burjuvazisinin barbarlığını, vahşi sömürüsünü kanıtlıyor. Bilindiği gibi, işgücünün değeri, işçinin fiziksel, ailesel, iş eğitimi ve tarihsel koşulların belirlediği toplumsal-kültürel gereksinimlerinin değerinden oluşur. Oysa yukarıdaki tanım daha aileyi bile içermiyor. Türkiye'de biz henüz işgücü değerinin ilk iki öğesi üzerinde kavga veriyoruz. İşçinin ailesi hesaba katılmazken tanıma "kültür"ün eklenmesi ise acı bir alaydan öteye geçmiyor.

Asgari ücretin tanımından uygulamasına gelelim. İş yasasına göre asgari ücret iki yılda bir saptanıyor. Türkiye gibi yaşam pahalılığının azgınca arttığı bir ülkede bu, başlı başına ücret dondurma çabasıdır. Üstelik, asgari ücret, vergi ödemek işçinin zorunlu gereksinimiymiş gibi brüt olarak saptanıyor. Saptanan asgari ücretler yukarıda gösterilmiştir.*(Tablo: 3)*

Asgari ücretlere bakarken bizi asıl ilgilendiren, asgari ücretle niteliksiz işgücü değeri arasındaki bağıntı, daha doğrusu uçurumdur. Aşağıdaki tablo *(Tablo: 4)* bunu vermekte, asgari ücretle gerekli asgari ücreti karşılaştırmaktadır. (Bu konuda daha ayrıntılı bilgi *Ek II*'dedir).

Tablodan görüldüğü gibi, uygulanan asgari ücretle gerekli asgari ücret arasında derin uçurum vardır ve bu uçurum büyümektedir. Başka bir deyişle, burjuvazi niteliksiz işgücü değerinin ancak üçte birini, beşte birini, altı, hatta yedide birini asgari ücret diye saptamaktadır. Sonra, asgari ücretin iki yılda bir saptanması bu uçurumu daha da büyütmektedir. Örneğin 1978 başlarında saptanan 110TL. asgari ücret, o gün olması gereken asgari ücretin çok altındaydı ama daha aradan bir yıl geçmeden fark daha da büyüdü. Bugünkü fiyatlar üzerinden niteliksiz işgücünün değeri 800TL'dir ve bu hâlâ yürürlükte olan 110TL. asgari ücretin 7 katıdır.

Üstelik, işçi sınıfımızın daha asgari ücretin bile girmediği

Tablo: 4

Asgari Ücretler ile Niteliksiz İşgücü Değeri Arasındaki Uçurum

YILLAR	Geçerli Asgari Ücret (Brüt, TL/Gün)*	Niteliksiz İşgücü Değerli ya da Gerekli Asgari Ücret (Brüt, TL./Gün)**	Gerekli Asgari Ücret Geçerli Asgari Ücretin Kaç Katı?
1972	23,50	72 TL(1)	3 katı
1975	40 (1974)	180TL(2)	4.5 katı
1976	60	200TL(3)	3-3,5 katı
1977	60 (1976)	300TL(4)	5 katı
1978	110	650TL(5)	6 katı
1978 sonu	110 (1978)	800TL(6)	7 katı

* Parantez içinde verilen, asgari ücretlerin saptandığı yıllardır.

** Bu dizide (1) DİSK'in, (2) ve (3) TİB'in, (4) ve (5) Osman Nuri Koçtürk'ün (net tutarı biz brüt yaptık) önerileridir. (6)yı ise (5)in üzerine yeni fiyat artışlarını ekleyerek bulduk.

kesimleri vardır. Üçüncü Beş Yıllık Plan'ın, "asgari ücretlerin genellikle küçük işletmeler ve kırsal yörelerde ekonomik nedenler ve denetim güçlükleri dolayısıyla uygulanmadığı anlaşılmaktadır" yollu cümlesi, bu durumun itirafıdır. Bu cümlede, "denetim güçlükleri"nden söz ediliyor ama değil orda burda, İstanbul'un göbeğinde büyük ve "saygıdeğer" fabrikalarda bile "*çıraklık*" adı altında insanlık dışı bir sömürü yürüyor: *çocuk sömürüsü*.. Kapitalizm, hem okul çağındaki çocukları çalıştırıyor, onların tükenmez enerjisinden yararlanıyor, onları sömürüyor, hem onların eşit işine eşit

ücret ödemiyor, düşük asgarı ücret saptıyor ve hem de saptadığı düşük asgari ücreti bile uygulamıyor.

İşte bu "saygıdeğer" fabrikaların birinden örnek: Türkiye kapitalizminin en ünlü işyerlerinden biri olan Paşabahçe Şişe ve Cam fabrikasında çocuk işçiler çırak olarak çalıştırılıyorlar. 200 kadar çocuk, genellikle fabrikadaki işçilerin çocukları. Bu çocuklar işe girerken velileri ile fabrika arasında bir sözleşme imzalanıyor. Burada işe giren çocuğun, bir ustanın yanında 20 gün çalıştıktan sonra işçi kadrosuna atlayacağı yazılıdır. Ve bu çocuklar, 150 kuruş saat ücreti ile ayda 300 liraya, gece vardiyaları dahil (ki yasaktır), 18 yaşına dek yıllarca böyle çalışırlar. Bir türlü de işçi kadrosuna geçemezler. Sözleşme mi? Patron bunun da yolunu bulmuş. Çocuk işçi, bir ustanın yanında 18 gün çalıştırılıp bir başka ustanın yanına veriliyor, sonra oradan bir başkasına. Yani 20 günün tamamlanması "yıllar" sürüyor.(10)

Başka bir deyişle, asgari ücret hem uygulanışıyla, hem uygulanmayışıyla önümüzde duran önemli sorundur. Burjuvazi asgari ücreti işine gelmeyen yerde uygulamıyor, uyguladığı zaman da zararlı çıkmıyor çünkü bu kez ücretleri aşağı çekici bir mekanizma olarak kullanıyor. İlerde göreceğiz ki asgari ücrete nitelik, kıdem vb. farkları ekleyince zaten ortalama ücrete yaklaşılıyor. Yani asgari ücret kendinden yukarı gözüken tüm ücretlerde bir taban işlevi görüyor. Durum böyleyken, asgari ücretin pek fazla anlam taşımadığını, toplu sözleşmelerle yükseltilebileceğini söyleyenler çıkıyor. Bu işçi sınıfımızı yanıltmaya çalışan sağ bir görüştür. Biliyoruz ki, yurdumuzda patronlar hemen her başarılı toplu sözleşmeden sonra geniş çapta işçi çıkarıyorlar, yeni işçi alıyorlar. Böylece, toplu sözleşmeden sonra işe girenler ilk yılın zamlarını alamıyorlar ve asgari ücretle çalışıyorlar. Ayrıca, asgari ücret, tüm öteki ücretleri zincirleme etkiliyor. Örneğin, asgari ücret 45 liraya yükselirse, o güne dek 45 liraya çalışan kıdemli bir işçinin ücreti de yükseltilmek zorundadır. Görülüyor ki asgari ücret, tüm ücretleri etkileyen, dolayısıyla işçi sınıfımızın savaşım odaklarından biri olmayı haketmiş bir konudur.

Buraya dek söylediklerimizi özetlersek, *Türkiye'de resmi asgari ücret, niteliksiz işgücünün değerinden çok düşüktür.* Üstelik, brüt oluşu ile aradaki fark daha da büyümektedir. İki yılda bir saptanmakla fiyat artışlarını izlemesi çok güçtür. Hatta bu biçimiyle bile uygulamaya girmediği alanlar vardır.

Şimdi ortalama ücretlere gelelim. Ortalama ücret işçinin eline geçen ücret tutarının günlük ortalamasıdır. 1963-1977 arası *brüt* ve 1971-1977 arası *net* ortalama ücretler aşağıdaki tabloda *(Tablo: 5)* verilmiştir. (Ortalama ücretler konusunda daha ayrıntılı bilgi *Ek II*'dedir.)

Tablo: 5

Tarım Dışı Kesimde Çalışan Sigortalı Ücretlilerin Ortalama Ücretleri

YILLAR	Ortalama Ücret Brüt-TL/Gün	Yıllık % Artışlar	Ortalama Ücret Net-TL/Gün	Yıllık % Artışlar
1963	17,92	—	—	—
1964	19,55	13,7	—	—
1965	21,62	6,1	—	—
1966	23,53	8,9	—	—
1967	25,83	9,7	—	—
1968	28,22	9,3	—	—
1969	32,13	13,8	—	—
1970	35,32	9,9	—	—
1971	39,32	11,3	31,70	—
1972	43,88	11,6	34,66	9,4
1973	54,41	24,0	41,27	19,1
1974	68,26	25,5	50,27	21,8
1975	85,55	25,3	59,47	18,3
1976	115,30	34,8	76,10**	30,0
1977	153,0*	32,7	91,8**	20,63

Tablo, *Year Book of Labour Statistics* ILO, 1974
1977 İcra Programı, DPT
1978 Programı, *Resmi Gazete*. Sayı 16261
1976'da Türkiye Ekonomisi. TİB Yayınları, no: 17, Ankara 1977, s.61.
* — Ekim ayı ortalamasıdır.
** — 1976 ve 1977 brüt ücretlerinden sırasıyla %34 ve %40 vergi v.s. düşerek biz hesapladık.

Bir kez, tablodaki ortalama ücretler yalnızca sigortalıları kapsıyor. Oysa biliyoruz ki, örneğin 1976'da Sosyal Sigortalar kapsamına giren ama bildirge vermemiş işyerlerinin %71'i, 2 milyonu aşkın kaçak işçi çalıştırıyordu. (Daha sonra bu konuya döneceğiz.) Bildirge veren işyerlerinin de birçoğunda işçi sayısı az gösterilir. Böylece milyonlarca işçinin çok daha düşük ücretle çalışacakları doğaldır. Ayrıca ortalama ücretler, gerçekte işçi olmayan birçok yüksek maaşlı "işçi"yi de kapsıyor. Kısacası ortalama ücretler Türkiye'nin gerçek ortalamasını yansıtmıyor.

Sonra, *Tablo 5*'de görüldüğü gibi net ve brüt ücretlerin arası giderek daha çok açılmakta, buna bağlı olarak net ücretlerin artış oranı da düşmektedir. Başka bir deyişle daha fiyat artışlarını bile dikkate almadan, yalnızca vergi şişkinliği düşülünce bile, görüyoruz ki brüt ücretlerin artış oranları aldatıcıdır. Gerçek ücretlere gelince bunu daha da iyi göreceğiz.

Ortalama ücretler konusunda asıl vurgulamak istediğimiz iki nokta vardır: *Birincisi*, ortalama ücretlerin düzeyi, asgari ücretin, ücretlerin yükselmesini önleyici yönde işlediğini gösteriyor. 1963-1977 yıllarında genel ortalama ücretler, asgari ücretlerin ortalama %105 fazlası, yani 2 katı olmuştur. 1963-1976 yılları için özel sektörde ise ortalama ücretler, asgari ücretlerin ortalama %87 fazlası, yani 1.9 katıdır. (Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için *Ek II*'ye bakınız.)

Kimileri, önceki sayfalarda gördüğümüz gibi, asgari ücretlerin önemi yoktur, grevlerle biz ortalama ücretleri yükseltiriz diyorlardı. Savaşımla, ortalama ücret de, asgari ücret de yükseltilir, herşey yapılır. Burası açık. Ama somutta yükseltilebilmiş mi? Somutta ortalama ücretler, olması gereken asgari ücretleri bile yakalayamamıştır. İşçi sınıfının ekonomik savaşımı ancak aradaki farkın daha fazla açılmamasını sağlayabilmiştir. Neden? Asgari ücretin, tüm üst ücret basamakları için burjuvaziye başlangıç noktası görevi görmesi nedenlerden birisidir. Şu soruyu sormak yeterlidir: Örneğin 1976'da asgari ücret 60TL. değil de olması gerektiği gibi 200TL. olsaydı, ortalama ücret 115.30TL. olabilir miydi? Olamazdı. Ayrıca işin bir yanı daha vardır. Asgari ücret savaşımı kesimsel değil, genel sınıfsal bir hedefe yöneleceği için, devleti, hükümeti, geneliyle işverenleri karşısına alacağı için, ve kazanımlarıyla çok daha geniş kesimleri etkileyeceği için daha devrimci sonuçlar verecektir. Acaba asgari ücretin önemini küçümseyenleri bu mu korkutuyor?

Ortalama ücretler konusunda vurgulamak istediğimiz *ikinci* noktaya gelelim ve ortalama ücretler tablosunda *(Tablo 5*'de) verdiğimiz yıllık nominal artış oranlarına ilişkin olarak şu soruyu soralım: Ortalama ücretler artmış da ne olmuştur? Bunu da *Tablo 6*'da göreceğiz.

Tablo: 6

Ortalama Ücretlerin Niteliksiz İşgücü Değerine Oranı

YILLAR	(1) Olması Gereken Asgari Ücret ya da Niteliksiz İşgücü Değeri (Brüt-TL/Gün)	(2) Ortalama Ücretler (Brüt-TL/Gün)	(3) (2)'nin (1)'e Yüzde Oranı
1972	72	43,88	%60,9
1976	200	115,30	%57,7
1977	300	153,—	%51,—

'Tablo 4 ve 5'den derlenmiştir.

Tablo 5'i anımsarsak, brüt ortalama ücretlerin 1975-1976 artışı %34.8, 1976-1977 artışı %32,7 gibi "etkileyici" oranlardı. Oysa *Tablo 6*'da görüyoruz ki böylesi yüksek oranlarla artarak 1976'da 115,30TL, 1977'de 153TL. olan ortalama ücretler, niteliksiz işgücünün olması gereken değerinin 1976'da ancak %57.7'si, 1977'de ise %51'ine ulaşabilmiştir. Kaldı ki, başlarda değindiğimiz gibi ortalama ücretler olduğundan yüksek gözükmektedir. Sonra nitelik ve fazla mesaiyi de kapsamaktadır. Ayrıca, *Tablo 6*'dan bir başka eğilim daha yansıyor ki ortalama ücretler işgücü değerine yaklaşmak şöyle dursun, uzaklaşmaktadır.

Sözün kısası, bir gerçeğin altını çizmek gerekiyor: Ülkemizde *"ortalama" ücret* henüz *niteliksiz işgücünün değerine, yani olması gereken asgari ücrete ulaşmış değildir. Üstelik uzaklaşmaktadır.*

Türkiye işçi sınıfı, kendi yeniden üretiminin bile tehlikeye girdiği "*yoksulluk çizgisi*" altında yaşamaktadır.

***

Buraya dek ücretlerin nominal durumuna bakmıştık. Şimdi, fiyatlarla karşılaştırmalı olarak ücret "artış"larının gerçek yüzünü

Tablo: 7

Brüt Gerçek Ücretler (1963-1977)

YILLAR	Ortalama ücretler (Brüt, TL/Gün)		İstanbul Geçinme Endeksine göre *Brüt* gerçek ücretler		Ankara Geçinme Endeksine göre *Brüt* gerçek ücretler	
	TL	%	TL	%	TL	%
1963	17,92	—	17,92	—	17.92	—
1964	19,55	9,1	19,46	8,6	20,21	12,8
1965	21,62	10,6	20,64	6,1	20,09	—0,6
1966	23,53	8,9	20,73	0,4	20,73	3,2
1967	25,83	9,7	19,95	—3,8	21,41	3,3
1968	28,22	9,3	20,52	2,9	22,47	4,9
1969	32,13	13,8	22,28	8,6	24,21	7,7
1970	35,92	9,9	22,71	1,9	23,82	—1,6
1971	39,32	11,3	21,24	—6,5	21,76	—8,7
1972	43,88	11,6	20,54	—3,3	21,07	—3,1
1973	54,41	24,—	20,77	1,1	22,56	7,1
1974	68,26	25,5	22,53	8,5	24,52	8,7
1975	85,55	25,3	23,39	3,8	25,82	5,3
1976	115,30	34,8	26,84	14,8	29,91	15,8
1977	153,—	32,7	28,28	5,3	32,38	8,3

görelim: Gerçek (reel) ücretlere gelelim. (Daha ayrıntılı bilgi için bakınız *Ek II.)*

Tablo 5'de verdiğimiz brüt ortalama ücretlerdeki artışlardan fiyat artışlarının etkisini çıkarmaya çalışalım. *Tablo 7*, 1963-1977 arası İstanbul ve Ankara Geçinme Endeksleri'nde gösterilen fiyat artışlarını çıkardıktan sonra ulaşılan *brüt* gerçek ücretleri veriyor.

Tablodan görüldüğü gibi, ortalama ücretlerdeki "yüksek" artışlar, gerçek ücretlere gelince düşmekte, hatta zaman zaman eksiye geçmektedir. Bu eksiye geçişin, her iki gerçek ücret kolonunda da 1971-1972'ye rastlaması 12 Mart faşizm denemesini çağrıştırmaktadır. Sonra, 1963-1977 sürecine genelde bakarsak, görüyoruz ki gerçek ücretler 15 yılda 18TL'den topu topu 28-32TL'ye çıkabilmiştir. Yani gerçek ücretlerdeki artış dişe dokunur değildir.

Kaldı ki bu artış da gerçeği tam yansıtmıyor. *Tablo 7*'deki gerçek ücretler brüttür, içinde vergi yükünü de taşıyor. Bu, harcama gücünü hesaplarken, işçinin harcamadığı paraları da hesaba katmak anlamına gelir. Bu nedenle, net ortalama ücretlerden çıkarılan gerçek ücretler, değişmeleri daha gerçekçi gösterecektir.

Bir önceki tabloda *(Tablo 7*'de) gerçek ücretler yalnızca 1971-1972'de gerilemiş gözüküyordu. Oysa net ücretleri temel alırsak *(Tablo 8)* görüyoruz ki 1975-1977 yıllarında da gerileme vardır. Bu yıllarda da işçilerin yaşam düzeyleri mutlak olarak kötüleşmiştir. Sonra, 1971-1977 arası 7 yıllık değişmeye bakarsak, bir endekse göre düşme, öteki endekse göre ise ancak 3.5 liralık bir gerçek artış görürüz.

En önemlisi, son tabloların hepsinin yansıttığı bir gerçek vardır. 1976'daki ücret artış oranları öteki yıllara göre daha yüksektir. Buna da toplu sözleşme yılı deyip geçemeyiz. Sayılara, sınıf savaşımıyla bağlı olarak bakarsak, görürüz ki bu göreceli "yüksek"liğin altında yatan 1976 yılının şanlı bir savaş yılı olmasıdır.

Ancak, ne 1976'daki artışın oran olarak "yüksek" gözükmesi, ne net ücretlerden ulaşılan gerçek ücretler yine de gerçek durumu tam yansıtmamaktadır. Örneğin, Türkiye'de 1972'den bu yana, kiralar fiyat endekslerinde sabit tutulmaktadır. Oysa yalnızca son üç-dört yılda kiralar %100-200 oranında artmıştır.(11) Bu nedenle Türkiye'deki fiyat endekslerinden çıkarak bulunan gerçek ücretlere "gerçek" gözüyle bakamayız.

Tablo: 8

Net Gerçek Ücretler* (1971-1977)

YILLAR	Ortalama ücretler (Net)		İstanbul Geçinme Endeksine göre net gerçek ücretler		Ankara Geçinme Endeksine göre net gerçek ücretler	
	TL	%	TL	%	TL	%
1971	31,70	—	31,70	—	31,70	—
1972	34,66	9,4	30,02	−5,3	30,05	−5,2
1973	41,27	19,1	31,38	4,5	30,90	2,9
1974	50,27	21,8	30,84	−1,7	32,62	5,5
1975	59,47	18,3	30,12	−2,4	32,46	−0,5
1976	76,10**	30,0	32,81	9,0	35,66	9,9
1977	91,80**	20,6	31,42	−4,2	35,12	−1,5

* Bu tabloda ulaşılan gerçek ücretler net olmasına karşın tutar olarak bir önceki brüt gerçek ücretlerden daha yüksek görünüyor. Bunun nedeni, bir önceki tablonun karşılaştırmayı 1963'den, bunun ise 1971' den başlatmasıdır. Ve de zaten amaç değişmelerin yönünü ve oranını görebilmektir. Gerçek ücret tutarları, değişmeleri somut canlandırmak içindir.

** Brüt ücretlerden %34 ve %40 vergi düşerek biz hesapladık.

Sonra, gerçek ücretlerdeki artışlar ulusal gelirdeki ve endüstri kesimi gelirlerindeki artışların gerisinde kalmaktadır. 1963-1973 arası karşılaştırma aşağıdaki tabloda verilmiştir. *(Tablo 9)*

Tablo: 9

Ulusal Gelir (1969 yılı üretici fiyatlarıyla)
ve Gerçek Ücret Artışları Karşılaştırılması

YILLAR	Ulusal gelir artışları (%)	Endüstri kesimi gelir artışı (%)	Gerçek ücret artışı (%)
1963	9,7	12,0	—
1964	4,1	11,2	8,6
1965	3,1	9,5	6,1
1966	12,0	15,2	0,4
1967	4,2	8,2	—3,8
1968	6,7	11,1	2,9
1969	5,4	12,0	8,6
1970	5,6	2,1	1,9
1971	10,7	10,4	—6,5
1972	7,1	11,8	—3,3
1973	6,4	9,1	1,1

Türkiye'de İşçi Ücretleri ve Enflasyon. TİB Yayınları, no: 5, Ankara 1975, s.62 ve *İstanbul Geçinme Endeksi* sayılarına göre çıkardığımız gerçek ücret artışlarından derlenmiştir.

Tablo 9, işçi sınıfımızın burjuvaziyle arasındaki uçurumun açıldığını gösteriyor. Aynı olgu, gerçek ücretlerdeki artışları emek verimliliğindeki artışlarla karşılaştırınca da ortaya çıkmaktadır. Gerçek ücretlerdeki artış emek verimliliğinden geri kalıyorsa, bu, işçinin daha çok zaman patrona çalışması, sömürüsünün artması ve burjuvaziyle arasındaki farkın daha çok açılması demektir. (Bu konuda ayrıntılı bilgi *Ek II*'de vardır.)

TİB'in açıkladığı gibi, özel kesimde, "...1973'de, 1963'e göre ücretler 159,6 puana çıkarken, verimlilik artışı bunun çok üstüne, 192'ye ulaşmıştır. Kamu kesiminde ise, bu durumun daha da kötü olduğu ve ücretler 142,1 puanda kalırken, verimliliğin 200.9'a çıktığı saptanmıştır. Daha sonraki yıllarda ve 1976'da da bu gelişmenin aksine hiçbir gelişmenin olmadığı açıktır. Yani görünüşte işçilerin ücretlerinde artışlar olurken, bu durum, işçilerin daha fazla sömürülmesi ve patronların daha fazla kâr etmeleriyle mümkün olmuştur."(12)

Burada yeri gelmişken belirtelim ki, gelişmiş kapitalist ülkelerde pek "moda" olan, ücretleri fiyat ve verimlilik artışına bağlı kılmaya çalışan görüşler Türkiye'de de yayılıyor. Hatta sözde işçiden yana olan, sosyalist geçinenlerin de bu görüşleri savunduklarını, ya da sinsice uyguladıklarını görüyoruz. Bu, aman şu artıkdeğer oranını bozmayalım, aman şu kapitalizm zarar görmesin anlamına gelir.

Kapitalizmde ücret artışı istemlerinin işçi sınıfı açısından bir sınırı yoktur. Ücretler artıyor görünüp de gerçekte azalmasın diye, ücretlerin fiyat ve verimlilik artışlarının gerisinde kalmaması dikkat edilecek bir konudur. Ama ücret artışlarını burada durdurmak, daha daha artması için savaş vermemek, işçi sınıfının ekonomik savaşımıyla siyasal savaşımının, sömürüyü azaltma savaşıyla sömürüyü kaldırma savaşının arasına duvar çekmektir.

İşçi sınıfımızın sendikalarına sızmış oportünistler bunları kabul eder gözüküyorlar ama "havada istemler olmaz, uygulanabilir istemler ileri sürmeliyiz, devrimciler gerçekçi olur!" diyorlar. Gerçekten de ilk bakışta çok "etkileyici" bir tutum. Ama Lenin buna şöyle yanıt veriyor: "Eğer biz bir istemin 'uygulanabilirliğinden', onun genel olarak toplumsal gelişmenin çıkarlarına değil de, ekonomik ve siyasal koşulların o günkü durumuna uygunluğunu anlıyorsak, bu tümden yanlış bir ölçüttür..."(13)

Bizim bakacağımız, genel toplumsal gelişmenin çıkarıdır. Bu ise kapitalizmi yıkmak, sosyalizmi kurmaktır. Öyleyse kapitalizmin "veremeyeceği" kadar yüksek ücretler neden istemeyelim? Hele ki ücretlerin daha niteliksiz işgücünün değerine bile ulaşamadığı, işçi sınıfının yoksulluk çizgisi altında yaşadığı, 50'sinde öldüğü, çocuğunu okutamadığı ülkemizde neden biz %200, %300 ücret artışı istemeyelim? Kapitalizm veremezmiş. Veremesin! Biz, istemimizin haklılığına yığınları inandıralım, o vermesin de

düzenini onun başına yıkalım. İşte bunun için ücret artışı istemlerini şuna buna kısıtlayan görüşler ne denli "devrimci", ne denli "gerçekçi" görünse, aslında devrimci de değildir, çağın ve ülkenin gerçeklerine de uymaz. Gerçekler devrimcidir. Ücretler konusunda da öyle.

İş Koşulları

Türkiye işçi sınıfının yaşam koşullarını anlamak için bakılması gerekli bir başka yön de işyerindeki çalışma ortamıdır.

İşçinin, emekçinin sırtından kazandığı paralarla zenginleyen burjuvazi, bu zenginlikleri yaratanların sağlıklarının, can güvenliklerinin güvencesi için en ilkel önlemleri bile almıyor. III. Beş Yıllık Plan'da dendiğine göre, çalışma koşulları içinde iş kazaları ve

Tablo: 10

1973 yılı ağır iş kazaları uluslararası karşılaştırması (1000 işçi başına tazmin edilmiş kaza oranları)

Ülkeler	Madencilik	Kömür madenleri	Yapım sanayii
Türkiye	4,10	5,50	0,19
Fransa	0,69	0,64	0,13 (a)
Almanya	0,69	—	0,17
İngiltere	0,43	0,41	0,04
Kıbrıs	0,28	—	0,05
İspanya	0,57	0,83 (b)	0,06
Yunanistan	0,42 (a)	—	0,13 (c)
İtalya	0,33 (b)	—	0,09 (b)
Yugoslavya	0,18	0,25	0,09
Pakistan	1,07 (c)	0,90 (c)	0,16 (c)
Suriye	1,01 (a)	—	0,35

Year Book 1974. International Labour Office, pp: 719-726.
(a) 1972 rakamı; (b) 1971 rakamı; (c) 1970 rakamı.

meslek hastalıkları, endüstrileşme sürecindeki teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak artış göstermektedir. Öyleyse hatta sevinmemiz gerekir değil mi?

Oysa gerçeğin acı yüzünü, artan iş kazaları karşısında kendilerini sorumluluktan kurtarmaya çalışan Çalışma Bakanlığı İşçi Sağlığı Müdürlüğü'nün TRT muhabirine verdiği demeçte görüyoruz. Şöyle diyor: "Türkiye'de 600.000 işyeri vardır. Eldeki personelle ancak 20.000'i denetlenebiliyor."(14) Bu demektir ki, *ülkemizdeki işyerlerinin %96,7'si her çeşit sağlık denetiminden uzak*, patronların gönlünce çalışıyorlar. Açıkcası, işyerlerinin %96,7'sinde kör topal yasalar bile geçmiyor, patronlar "yasa benim" diyorlar.

Böylece Türkiye iş kazası oranlarının dünyada *en yüksek* olduğu ülkelerden biri olmuştur. Yukarıdaki tabloda bu durumu izleyebiliriz. *(Tablo: 10)*

Yurdumuzda, ağır iş kazalarının kendi içindeki gelişimine baktığımızda, bunların madencilik ve kömür madenciliğinde artan bir eğilim içinde olduğunu, yapım endüstrisinde de azalmadığını görüyoruz. *(Tablo: 11)*

Tablo: 11

1964-1973 arası ağır iş kazaları oranları

YILLAR	madencilik	kömür mad.	yapım sana.
1964	2,90	3,60	0,20
1965	3,90	4,90	0,17
1966	4,80	3,90	0,23
1967	2,80	3,50	0,19
1968	2,90	3,50	0,19
1969	3,50	4,90	0,22
1970	3,20	4,00	0,10
1971	2,40	3,00	0,17
1972	3,10	3,70	0,17
1973	4,10	5,50	0,19

Year Book 1974. International Labour Office, pp: 719-726.

Ne ki, yukarıda kullandığımız iki tablo da durumun korkunçluğu hakkında yeterli bir fikir vermiyor. Çünkü bir kez bu rakkamlar ağır iş kazalarını, ikincisi, tazminat ödenmiş iş kazalarını kapsı-

Tablo: 12

Yıllara göre sigortalı işçi sayısı,
meslek hastalıkları ihbarı ve iş kazaları

YILLAR	İşçi sayısı	Meslek has. ihbarı	İş kazaları
1950	342.000	260	19.775
1955	533.216	199	31.505
1960	620.900	424	63.014
1965	895.802	1.134	92.961
1970	1.313.500	687	144.731
1971	1.404.816	287	150.170
1972	1.525.012	248	163.204
1973	1.649.079	159	177.004
1974	1.799.998	221	179.550
1975	1.825.000	325	—
1976	2.017.875	641	201.000*

Birlik Haberleri. No 21'den, TİB Bülteni sayı: 42'den ve TİB raporu 1976'da Türkiye Ekonomisi'nden derlenmiştir.

* TİB Bülteni'nde 1976 için verilen %10'luk orandan çıkarılmıştır.

yor. Bu nedenle, asıl bakmamız gereken, toplam iş kazaları ve bunun sigortalı işçi sayısına oranıdır. Bu da, *Tablo 12*'de görülecektir.

Öncelikle *Tablo 12*'nin yalnız sigortalıları kapsadığını unutmayalım. Kaçak, sigortasız işçilerin her türlü güvenceden yoksun olduklarını, onların başına gelen hastalık ve kazaların duyulmayacağını düşünürsek sayıların ne denli düşük yansıdığını anlarız.

Sonra, meslek hastalıklarının sayısındaki azlık göze çarpmaktadır. Bu, işçilerin hastalık gerekçesiyle işyerine başvurmaktan çekindiklerini gösteriyor. Ülkemizdeki yaygın işsizlikle birlikte düşünüldüğünde bunun anlamı daha iyi ortaya çıkar. İşçi sınıfımız tezgâh başında yaşayıp, tezgâh başında ölüyor. İşte, bizdeki kapitalizm böylesi bir yaşam düzeyi sağlıyor.

En önemlisi, tablonun gerçekleri tam yansıtmamasına karşın, yine de ortaya çıkan iş kazası sayılarının yüksekliğidir. Türkiye'de iş kazalarının sigortalı işçi sayısına oranı ortalama %10'dur. Bu, örneğin 1976'da, hergün 550 işçinin... her saat 23 işçinin... her 5 dakikada 2 işçinin iş kazasına uğraması demektir.

Buraya dek ağır ya da hafif ama hep hastalık ve iş kazalarına değindik. Ama bir de işçilerimiz arasındaki deyimiyle, "iş cinayetleri" var. Sosyal Sigortalar Kurumu'nun açıkladığı resmi sayılara göre, 1969-1974 arası beş yılda Türkiye'de 4129 işçi iş "kazası"nda ölmüştür. Yalnızca 1975'de bu sayı 1083'tür.(15) Gerçek sayılar ise çok daha yüksektir. Bu duruma ancak *yığınsal kıyım* denir.

Temel Gereksinimlerin Karşılanması

İşçi sınıfımızın yaşam koşullarını belirleyen önemli bir gösterge de temel gereksinimlerin ne denli karşılandığıdır.

Beslenme sorununu alalım. TÖB-DER yayınlarından *Türkiye'de Beslenme Sorunu* adlı kitapta belirtildiği gibi, "kişi sağlığının korunması için gerekli olan besinlerin en az miktarı günde 150 gram et, yarım kilo süt, bir yumurta, 300 gram sebze-meyve ile yaklaşık 200 gram tahıl ve yeterince yağ ve şeker, bir kişinin günde alması gereken besin maddeleridir. Günümüz fiyat-

larıyla (yani 1974—R.Y.) bunların tutarı aşağıdadır:

150x30,00	450 kuruş et
500x6,00	300 kuruş süt
1x1,25	125 kuruş yumurta
300x5,00	150 kuruş sebze-meyva
1x2,00	200 kuruş ekmek
50x50,00	250 kuruş yağ
100x9,50	95 kuruş şeker
TOPLAM	15 lira 70 kuruş".(16)

Buna göre, daha 1974 yılında 5 kişilik bir işçi ailesi günde 78,50TL yalnızca yiyecek giderlerine harcamak zorundaydı. 1974-1977 arasında gıda maddeleri %84,6 oranında pahalılandı.(17) OECD'ye göre 1978 yazında, 1977'ye oranla geçim endeksi %70 yine fırladı.(18) Demek ki, 1974'ün 78,50 lirası, 1978 sonu için *246,33* lira eder. Yalnızca yiyecek için! Bunun ne demek olduğunu ücretlerin düzeyinden biliyoruz. İşçi sınıfımız *gizli açlık* çekiyor.

İşçilerimizin yaşadıkları konutlara gelince, bunu hiçbir tablo, hiçbir istatistikle anlama olanağı yoktur. Örneğin, Üçüncü Beş Yıllık Plan'a göre, 1973 yılı başında varolan konutların yalnızca %10'u çürük konut niteliğindedir. Toplam konut sayısının o yıl 2 milyon 800 bin kadar olduğunu düşünürsek, demek ki ancak 280.000 kadar "çürük" konut vardır. Öte yanda, 1972 yılı sonunda gecekondu sayısı 700.000'in üstündedir. Bu durumda neye "çürük" konut dendiğini anlayabilmek için Türkiye kapitalizminin insana verdiği değeri iyi bilmek gerekir.

İşçi sınıfımız işte bu "çürük" konut kapsamına girmeyen gecekondularda yaşar.

Kaçak İşçiler

İş Yasası'na göre, işçi çalıştıran her işyeri, işyeri bildirgesi vermek, çalıştırdığı işçileri bildirmek ve onları sigortalamak zorundadır. Oysa, yurdumuzda işyerlerinin büyük çoğunluğu hiçbir zaman bildirge vermemiş, kaçak işçi çalıştırmayı sürdürmüştür. Hatta bunların sayısı ve oranı her geçen yıl artmaktadır. *(Tablo: 13)*

Kaçak işçi çalıştıran işyeri sayısı ve oranı

YILLAR	Kayıtlı işyeri sayısı	Bildirgesi alınan işyeri sayısı	Kaçak işçi çalıştıran işyeri oranı
1969	248,643	103,652	%58
1970	279,405	109,391	%61
1971	364,240	154,812	%57
1972	429,453	174,344	%59
1973	526,305	184,427	%65
1974	578,714	195,929	%66
1975	642,672	205,441	%68
1976	738,646	216,941	%71

TİB Bülteni. Aralık 1977, sayı 42, s.25.

Görülüyor ki, 1969'dan bu yana kaçak işçi çalıştıran işyerlerinin sayısı ve oranı her yıl artmış ve oran olarak işyerlerinin

%71'ine varmıştır. Kaynaklandığımız yazıda da söylendiği gibi, bu işyerlerinde ortalama 4 işçinin çalıştığını düşünürsek, *1976 yılında 2 milyondan fazla kaçak işçi* çalıştırıldığı ortaya çıkar. Aynı yıl sigortalı işçilerin sayısı ise 2 milyondur. Demek ki sigorta kapsamına giren işçilerimizin, tarım dışında (ki tarım işçilerinin sosyal sigorta hakları yoktur) kaba taslak ancak %50'si sigortalıdır.

İşsizlik

İşsizler ordusunu işçi sınıfının bir parçası saymayan ve dolayısıyla işsizlerle işçi sınıfının çalışan kesiminin durumlarını birbirinden ayıran görüşler Türkiye'de özellikle burjuva bilim çevrelerinde oldukça yaygındır. Peki biz neden işsizlik sorununu, işçi sınıfının iş ve yaşam koşulları bölümünde ele alıyoruz?

"Genellikle işçi sınıfının yaşam standartlarından söz ederken kastedilen yedek ordu diye bilinen işsizlerin değil, yalnızca çalışan işçilerin standartlarıdır. İşçi sınıfının yaşam standartlarına böylesi bir yaklaşım doğru mudur? Ben doğru olmadığını düşünüyorum. Eğer kendi işgücünü satmadan yaşayamayacak insanlardan oluşan bir işsizler yedek ordusu varsa, demek ki bu işsizler zorunlu olarak işçi sınıfının bir parçasıdırlar. Ve eğer bunlar işçi sınıfının bir parçası iseler, demek ki onların yoksul koşulları, üretimde yer almış işçilerin yaşam koşullarını etkilemeden olamaz. Bu nedenle, kapitalist ülkelerde işçi sınıfının yaşam koşullarını tanımlarken, işsiz işçilerin oluşturduğu yedek ordunun durumunun da hesaba katılması gereğini düşünüyorum"(19) diyor Stalin.

Bu bölümde buraya dek olan başlıklar altında, iş kazaları, iş cinayetleri, beslenme, kaçak çalışma gibi sorunlardan söz ettik. Oysa ülkemizde bu "sorunların" bile bazılarına sahip olmayan milyonlarca işsiz var!

Kapitalist ülkelerde işsizlik sayıları en çok çarpıtılan sayılardır. Türkiye de bunun dışında değil. Ama ne zaman ki işsizlik düzeni tehdit etmeye başlayan büyük toplumsal sorun oluyor, o zaman "hizmete özel" raporlar işlemeye, burjuvazi işsizlikle yakından "ilgilenmeye" başlıyor. Örneğin, böyle "hizmete özel" raporlardan *İstihdam-İnsangücü Özel İhtisas Komisyonu Raporu* şöyle diyor: "1971 yılında Türkiye'de, 1.750.000 kadar tarımda,

250.000 kadarı tarım dışında olmak üzere 2.000.000 dolaylarında gizli ve açık işsiz vardır. Ayrıca, her yıl işgücüne 400.000 katılma olmaktadır. Planlı döneme girildiğinden bu yana ekonominin yarattığı ortalama istihdam yılda 135.000 dolaylarındadır. Son yıllarda dış ülkelere göç, yılda 100.000'e ulaşmıştır. Bu durumda her yıl, mevcut 2 milyonluk işsiz stokuna 165.000 eklenmektedir. Bu koşulların devamı halinde 1980'lerde 'işgücü patlaması' tehlikesinden söz edilebilir."(20) Rapor sayıları tam doğru vermiyor ama "tehlikeyi" haber veriyor.

Gerçekten Türkiye'nin eski bir sorunu olan işsizlik, artık patlama düzeyine varmıştır. OECD, 1978 sonu için Türkiye'de 15-64 yaş arasındaki çalışabilir nüfusun en az %20'sinin, yani en az 3,5 milyonunun işsiz olduğunu bildiriyor. Sosyal Güvenlik Bakanı ise 7 milyon olarak açıklıyor. Değişik sayılar ileri sürülmesine karşın, görüyoruz ki işsizliğin çok geniş boyutlarını artık herkes kabul etmek zorundadır.

İşsizlik, çalışanıyla, işsiziyle tüm işçi sınıfımızın yaşam düzeyini olduğundan da geri çekiyor. İşsizlik, işçi sınıfının bir kesiminin tüm gelirinin yok olması demekse bu işçi sınıfının *bir bütün olarak gerçek ücretlerini* daha da düşürüyor. Bunun yanında çalışan işçilerin belli bir "karagün akçesi" ayırmaları gereklidir. Bu da gerçek ücretleri düşürüyor. Başka bir deyişle, hem bundan önce gördüğümüz ücretlerin düşüklüğünde işsizliğin payı var, hem de o düşük ücretler bile (bir bütün olarak) işçi sınıfımızın yaşam düzeyinin yukarısındadır!

Sonuç

İşçi sınıfımızın iş ve yaşam koşullarını böylece kalın hatlarıyla görmüş oluyoruz. Şimdi, kısaca özetleyelim ve çıkan sonuçların genel bir değerlendirmesini yapalım.

Türkiye işçi sınıfı çok ağır bir sömürü altındadır. 1973'de yalnızca büyük yapım endüstrisinde artık-değer oranı %400 kadardır. İşçi sınıfımızın bütünü içinse çok daha yüksektir. Üstelik genel eğilim, artık-değer oranının giderek yükseleceğini göstermektedir.

Türkiye işçi sınıfının sömürü oranı, ileri kapitalist — emperya-

list ülkeler işçi sınıfının sömürü oranından çok daha yüksektir. Örneğin, 1969'da, Birleşik Amerika'daki oranın 2-3 katıdır.

Türkiye'de işçi ücretleriyle işgücü değeri arasında büyük ve giderek açılan bir uçurum vardır.

Resmi asgari ücret niteliksiz işgücünün değerinden çok çok daha düşüktür. Aradaki fark giderek büyümektedir. 1978'de niteliksiz işgücünün değeri, uygulanan asgari ücretin 7 katıdır. Buna göre, 1978 sonunda asgari ücret 800TL olması gerekirken, ancak 110TL' dir. Üstelik daha resmi asgari ücretin uygulamaya girmediği alanlar vardır. Uygulandığı alanlarda ise, tüm ücretleri geri çekici yönde etki yapmaktadır. Bu bakımdan, hem uygulanması, hem niteliksiz işgücü değerine uygun düzeyde saptanması için asgari ücret bir savaşım odağı olmayı haketmiştir.

Asgari ücret bir yana, ülkemizde daha ortalama ücretler niteliksiz işgücünün değerine, yani olması gerekli asgari ücret düzeyine yükselebilmiş değildir. Hatta aradaki fark açılmaktadır. Örneğin, 1977'de ortalama ücretler, niteliksiz işgücü değerinin ancak %51'i, yani yarısı kadardır.

İşçilerin brüt gerçek ücretleri 15 yıllık bir dönemde 18 liradan ancak 28-32 liraya çıkabilmiştir. 1971-1977 dönemi için net gerçek ücretler ise 1972, 1975 ve 1977 yıllarında düşmüştür. Gerçek ücretler hem geneli kapsamamaktadır, hem kapsadığını doğru yansıtmamaktadır. Yine de eldeki gerçek ücret artışlarını emek verimliliğindeki, ulusal gelirdeki ve endüstri kesimi gelirlerindeki artışlarla karşılaştırdığımızda, işçi sınıfımızın durumunun burjuvazinin durumuna oranla giderek gerilediğini anlarız.

İşçi sınıfımızın iş koşulları da aldığı ücretler denli kötüdür. Türkiye, dünyanın en çok iş kazası olan ülkeleri arasındadır. İş yerleri denetimden uzaktır.

Ülkemizde işçiler temel gereksinimlerini bile karşılayamamaktadırlar. Örneğin, 1978'de 5 kişilik bir işçi ailesinin yalnızca beslenmesi için günde 246TL gerekmektedir. Demek ki, işçi sınıfımız gizli açlık çekmektedir.

Sigorta kapsamına giren işçilerin %50'si sigortasız, kaçak çalışmaktadır. Onların durumları daha da kötüdür.

Bir de kaçak bile çalışamayan milyonlarca işsiz vardır. Verilen işsiz sayıları 7 milyona dek çıkmaktadır. İşsizlik "patlama" durumuna varmıştır. Bu durum, işçi sınıfımızın bir bütün olarak yaşam düzeyini düşürmektedir. İşsizlik hem ücretlerin düşüklüğün-

de yansımakta, hem o düşük ücretlerin bile bir bütün olarak işçi sınıfımızın yaşam düzeyini olduğundan çok daha yüksek gösterdiğini vurgulamayı gerektirmektedir.

Türkiye işçi sınıfının bu bölümde ele aldığımız ve yukarıda kısaca özetlediğimiz bu durumundan ne gibi sonuçlar çıkar?

Birincisi, görüyoruz ki, kapitalizmin işçi sınıfının durumunda "*göreceli kötüleşme*" yasası (relative deterioration) Türkiye'de büyük bir açıklıkla işlemektedir.

İşçilerin gerçek ücretlerindeki artışlar, *sayıların yansıttığı* kadarıyla bile, emek verimliliği, ulusal gelir ve endüstri kesimi geliri artışının çok gerisindedir. Sayıların doğru yansıtmadığını, ya da hiç yansıtmadığını ve iş koşulları, beslenme, kaçak işçiler, işsizlik gibi sorunları da dikkate alırsak, bir bütün olarak işçi sınıfımızın durumunda *göreceli kötüleşme* elle tutulur, gözle görülür derecede somuttur.

İkincisi, kapitalizmin işçi sınıfının durumunda "*mutlak kötüleşme*" yasası da Türkiye'de işlemektedir. Bu yasanın iki yanı vardır. Biri, "*toplumsal anlamda mutlak kötüleşme*"dir. Ötekisi, "*fiziksel anlamda mutlak kötüleşme*"dir.

Kapitalizm ilerledikçe, üretim güçleri geliştikçe, tüm toplum için gereksinimlerin de yükseleceği, Lenin'in gösterdiği bir yasadır. Üretim güçlerinin genel düzeyi orta derecede gelişmiş olan Türkiye'de kapitalizm son hızla aşamalar geçiriyor, nitelik sıçramaları yapıyor. Demek ki, tüm toplumun ve bu toplumun bir parçası olan işçi sınıfının gereksinimleri de son hızla artıyor. Oysa gördüğümüz gibi, işçi sınıfının yaşam koşulları, artan gereksinimleri karşılayabilecek bir gelişme göstermekten çok uzaktır.

Üstelik, ücretlerle işgücü değeri arasındaki uçurum giderek büyüyor. Yine sayıların yansıtmadığı gerçekleri de anımsayalım. Demek ki, bir bütün olarak Türkiye işçi sınıfının durumu artan gereksinimleri karşılayamadığı gibi, işçilerin yaşam düzeyi ile gereksinimler arasındaki fark giderek genişliyor. Öyleyse, işçi sınıfımızın durumunda *toplumsal anlamda mutlak kötüleşme* de vardır.

İşçi sınıfımızın durumunda, fiziksel anlamda mutlak kötüleşme var mıdır? Fiziksel kötüleşmenin sayısal olarak en kesin belirtisi gerçek ücretlerde düşmedir. Gerçek ücretlerdeki değişmelere baktığımızda görüyoruz ki, 1971-1972, 1975 ve 1977'de gerçek bir gerileme olmuştur. Bu nedenle, hiç kuşkusuz, bu

yıllarda işçi sınıfımızın durumunda *fiziksel anlamda mutlak kötüleşme* olmuştur diyebiliriz.

Ancak fiziksel anlamda mutlak kötüleşme bir eğilimdir. Yalnızca belli yıllarla kısıtlayamayız. Bu açıdan, 1971-1977 arasında net ücretlerdeki gerçek değişmelere bakarsak, bir endekse göre, 1977'de işçilerin gerçek ücretlerinin 1971'in altında olduğunu görürüz. 1971'de gerçek ücretler 100 ise 1977'de 99,1'dir. Aralardaki gerilemeler bir yana, ücretlerin 7 yıl öncesine göre gerçek bir düşüş göstermesi fiziksel anlamda mutlak kötüleşmenin bir eğilim olarak da varlığını kanıtlamaktadır.

Bizi bu sonuca ulaştıran endeks (İstanbul Geçinme Endeksi) fiyat artışlarının göreceli olarak en yüksek yansıdığı endeksdir. Bizce buna dayanarak ulaşılan gerçek ücretlerdeki değişmelerden genellemeye gitmek hiç de ters olmaz. Endeksler fiyat artışlarını genel olarak düşük yansıtıyor. Dayanak aldığımız ortalama ücret sayıları yükseltici eğilimler taşıyor. Bunların sonucu olarak, gerçek ücretler, kapsadığı kesimin gerçek durumunu yükselterek yansıtıyor. Bu işin bir yanı. İşin bir başka yanı ise, gerçek ücretlerin kapsadığı kesimin sigorta kapsamına giren ücretlilerin yalnızca yarısı oluşudur. Bunun yanında, daha sigorta kapsamına girmemiş ama çoktan işçi sınıfı kapsamına girmiş işçiler var. Asgari ücretin bile işlemediği geniş kesimler var. En önemlisi, işsizler ordusu var. Bunların yanısıra, akıl şaşırtıcı bir hızla artışını sürdüren fiyatlar var. Özetle, Türkiye'de gerçek ücret sayıları hem kapsam olarak dar, hem yansıttığı gerçekler açısından kısıtlıdır. Bu bakımdan, bir bütün olarak sınıfımızın durumunda bugün *fiziksel anlamda mutlak kötüleşme* eğiliminin olduğunu büyük bir ağırlıkla söyleyebiliriz.

Görülüyor ki kapitalizmde işçi sınıfının durumuna ilişkin eğilimleri veren yasalar Türkiye'de ve benzeri ülkelerde tüm şiddetiyle işlemektedir. Emperyalist ülkelerde ise bu yasaların işleyişi, bu bölümün başında değindiğimiz etkenlerce yavaşlatılmıştır. Hatta dönem dönem işleyişin üstesinden gelinmiştir. İşte bu da, Türkiye işçi sınıfının iş ve yaşam koşullarıyla, ileri kapitalist — emperyalist ülkelerdeki iş ve yaşam koşulları arasında nesnel olarak farklılık getirmektedir.

İleri kapitalist ülkelerle, az ve orta gelişmiş kapitalist ülkeler işçi sınıflarının iş ve yaşam koşulları arasındaki bu nesnel ekonomik fark, dünya işçi sınıfı hareketindeki oportünist ve revizyonist

eğilimleri anlamada can alıcı öneme sahiptir. (Bu demek değildir ki Türkiye'de oportünizmin nesnel temeli yoktur.) 1920'de Komintern'de yaptığı konuşmada Lenin şöyle diyor:

> "Burada sormalıyız: Bu çeşit eğilimlerin Avrupa'daki inatçılığı nasıl açıklanacak? Neden bu oportünizm Batı Avrupa'da, bizim ülkemizde olduğundan daha güçlü? Öyle, çünkü ileri ülkelerin kültürü, bir milyar ezilen insanın sırtından yaşayabilmelerinin sonucuydu ve hâlâ da sonucudur. Öyle, çünkü bu ülkelerin kapitalistleri, bu yolla, kendi ülkelerinde işçileri yağmalayarak elde edebilecekleri kârlardan çok daha fazlasını elde ediyorlar. (...) İşte bu yüz milyonlara varan aşırı kârlar, işçi sınıfı hareketi içinde oportünizmin tabanını yaratmaktadır."(21)

Lenin'in sözünü ettiği tekel kârları günümüzde de sürüyor ve artıyor. Dün Lenin, Batı Avrupa işçi hareketindeki oportünizmi anlayabilmek için nasıl öncelikle ekonomik temele bakmışsa, bugün de örneğin, "Avrupa komünizmi"ni ve her çeşit "demokratik" eğilimi anlayabilmek için yine öncelikle ekonomik temele bakmak gerekiyor.

Kuşkusuz, ileri kapitalist ülkelerde de devrimler olacaktır. Kuşkusuz, oralarda da devrimi toplumun tek gerçek devrimci gücü olan proletarya yapacaktır. Bunları söylemeye bile gerek yok. İşçi sınıfının *nesnel* devrimciliği, *nesnel* tarihsel görevi, onun üretimde tuttuğu yerden gelir. Bizim tartıştığımız nokta, emperyalist ülkelerde, en başta bugünkü ekonomik koşullar nedeniyle proletaryanın, nesnel rolünün *öznel* anlayışına varmasındaki güçlüklerdir. Engels'in 8 ekim 1858 tarihli Marks'a mektubunda yazdıkları, bu sorunu anlamada can alıcı öneme sahiptir. Okuyalım.

> "...İngiliz proletaryası gerçekte gitgide daha fazla burjuvalaşıyor. (...) Tüm dünyayı sömüren bir ulus için buna tabii bir ölçüye dek hak verilebilir. *Burada, duruma yardımcı olabilecek tek şey, birkaç adamakıllı kötü yıl olurdu.* Oysa, altın bulgularından bu yana, bu da çok kolay gerçekleşir gözükmüyor."(22) (İtalikler bizden)

Engels ne denli açık söylüyor değil mi? Aslında bu gerçekler, sağduyu sahibi tüm işçilerin sezdiği, anladığı, bildiği gerçeklerdir. Onların kafasını karıştırmaya çalışanlar, Marksizm sahtekârlarıdır, o "okumuş" oportünistlerdir.

Son yıllarda, emperyalist ülkelerin ekonomik ve toplumsal

yaşamı bozulmaya başladı. 1970'lerin başından bu yana, ileri kapitalist ülkeler işçi ve emekçilerinin yaşam düzeylerinde, gerçek gelirlerinde duraklama, hatta yer yer düşme vardır. Finans-kapital, başında Sovyetler Birliği'nin yürüdüğü dünya sosyalist sisteminin ve ulusal kurtuluş hareketlerinin büyük başarıları altındaki gerileyişinin, ardı kesilmeyen bunalımların sonuçlarını kendi işçi sınıfına yüklemek için daha azgınca saldırıyor. Enflasyon, yığınsal işsizlik süregenleşiyor. SBKP 25. Kongresi'ne sunduğu raporda L.İ. Brejniyef, "...bugünkü bunalım farklıdır"(23) diyor. Bu durum altında, geniş emekçi yığınlarını kaplayan grev hareketi, "son birkaç on yıl içindeki en yüksek düzeye"(24) ulaşıyor. Böylece, ileri kapitalist ülkelerde kapitalizmin, II. Dünya Savaşı'ndan günümüze dek yaşadığı göreceli barışçıl ilerleme döneminin sonunun gelmekte olduğunu düşünebiliriz. Bu düşüncemiz "istekçi" bir düşünce değilse, bu toplumlar giderek daha keskin sınıf kavgaları içinden geçerlerse, işte o zaman görürüz ileri kapitalist ülkeler işçi sınıfının üstünlüğünü. O zaman görürüz dünya proletaryasının bu en seçme birliğinin karşılaştırılamaz örgütlenme yeteneğini, üstün bilgi düzeyini, o korkunç gücünü.

Ne var ki, bugün daha o gün değildir. Bugün, Türkiye ve benzeri ülkeler işçisi, emekçisi, ileri kapitalist ülkelerde olduğundan çok daha ağır bir sömürü altındadır. "Çifte boyunduruk" altındadır. Bunun sonucu olarak, ekonomik ve toplumsal yaşam, nesnel açmazlardan sıyrılamıyor. Sorunların çapı, bunalımların derinliği Batı ile karşılaştırılmayacak denli büyüyor. İşçi sınıfı ve tüm emekçiler dayanılmaz koşullara katlanmak durumunda kalıyor. Bunlara bağlı olarak, az ve orta gelişmiş kapitalist ülkeler ve bu arada Türkiye, emperyalist zincirin zayıf halkaları haline geliyor. Sınıf savaşımı, sık sık patlamalarla görülmedik boyutlar alıyor.

Lenin, emperyalist ülkelerle az ve orta gelişmiş ülkelerin bu farklı konumlarından kalkarak, bu ülkelerin dünya devrimindeki yerini, rolünü belirlemiştir. Daha doğrusu, somut yaşamda varolan bu belirlenişi bilince çıkarmıştır. Şöyle demiştir Lenin: "Biz diyoruz ki, kolay talan olanaklarına sahip ve işçilerin üst kesimini satın alabilen şu sömürgen ülkeler arasında yer almayan ülkelerde hareketin başlaması daha kolaydır."(25)

Kapitalist ülkelerde devrim sorunları üstüne düşünenlerin hiç unutmamaları gereken yukardaki bu fikri Lenin aynı yıl içinde

(1918) daha da geliştirdi ve bir genelleme yaptı: *Avrupa'da (emperyalist ülkelerde) devrimi başlatmak zor, tamamlamak ve sosyalizmi kurmak çok daha kolay olacaktır. Oysa, Rusya gibi ülkelerde (az ve orta gelişmiş kapitalist ülkelerde) devrimi başlatmak daha kolay, sürdürmek ve sosyalizmi kurmak çok daha zor olacaktır.*(26)

Evet, Türkiye ve benzeri ülkeler bugün devrime, emperyalist ülkelerden çok daha yakındır. Çünkü devrim, bizim küçük burjuva sosyalistlerimiz, kendi söyler kendi dinler örneği, sabahlara dek tartışıyorlar diye gerçekleşmez. "*Devrim, ancak büyük ekonomik gereksinimlerin harekete geçirdiği yığınlarca yapılabilir.*"(27) (İtalikler bizden) İşte bu nedenle Türkiye emperyalist zincirin zayıf halkasıdır.

4. Türkiye İşçi Sınıfının Savaşımı Giderek Siyasal Nitelik Alıyor

Türkiye İşçi Sınıfının Savaşımında Bazı Yeni Olgular

Türkiye kapitalizminin gelişme özellikleri ve derinleşen ekonomik bunalım, işçi sınıfının ve halkın yaşam koşulları, toplumdaki süregen siyasal bunalım, Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkelerin devrimcileştirici etkisi gibi etkenler altında Türkiye işçi sınıfının ekonomik savaşımı hızla yükseliyor.

1968 yılında Derby lastik fabrikasının 1800 işçisinin giriştiği ilk fabrika işgalinden bu yana ancak 10 yıl geçti. Derby işçisi, "yasal" yoldan elde edemediği sendika seçme özgürlüğünü, bir başka demokratik yöntem uygulayarak elde etmişti. Bugün fabrika işgali, işçi sınıfımız için alışıldık bir savaşım yoludur. Kavel, Türk Demirdöküm, Singer, Sungurlar...

15-16 Haziran 1970'de İstanbul ve çevresinde 100 bini aşkın işçi şalterlere basarak 135 fabrikada işi durdurmuştu. İki gün boyunca İstanbul'un her yanında polis ve orduyla işçiler arasında kanlı çatışmalar olmuş, gerici iktidar duruma ancak sıkıyönetim ilan ederek hakim olabilmişti. Ve 15-16 Haziran, Türkiye işçi hareketi için yeni bir dönemi başlatmıştı. Aradan ancak 8 yıl geçti. Ama bugün 100 binlik dev işçi çıkışları alışıldık bir

savaşım yoludur.

Bu gidişi uzun boylu anlatacak, boyutlarını her yönüyle göstermeye çalışacak değiliz. Olaylar hepimizin gözleri önündedir. Biz bu hareketin yalnızca birkaç önemli karakteristiğinin altını çizeceğiz, savaşımın dönmekte olduğu yöne değineceğiz. Amacımız, işçi sınıfı hareketinin vardığı aşamayı, bunun anlamını gösterebilmektir. Bu konuda devrimci çevrelerde önemli bazı yanlışlar yapılmaktadır.

Öte yanda, Türkiye işçi sınıfının ulaştığı savaşım düzeyi, onun ulaştığı sınıf bilincinin de göstergesi olacaktır. Sınıf bilincini hiçbir şey toplumsal pratik gibi yansıtamaz. Tüm anketler, soru kâğıtları belli yararlarla birlikte çok çeşitli sınırlılıklar taşır. Oysa sınıf savaşımı nesneldir, somuttur.

Türkiye işçi sınıfının ekonomik-sendikal savaşımının son yıllarda gösterdiği bazı önemli eğilimleri şöylece sıralayabiliriz.

Birincisi, işçi hareketinde son yıllarda görülen hızlı sendikalaşmadır. Lenin, "sendikalar, işçilerin dağınıklık ve çaresizlikten sınıf örgütünün ilk esaslarına geçişi gösterdiği kadarıyla, işçi sınıfı için ileriye doğru dev bir adımdı"(1) diyor. Gerçekten sendikal örgütlenme ve sendikal bilinç, gerçek sınıf bilinci elde etme yolunda önemli bir adımdır.

Bir ülkede salt sendika üyesi oranı bile, o ülke işçilerinin kendilerini öteki sınıflardan ne denli ayrı bir sınıf olarak gördüklerini, toplumdaki tüm öteki sınıf ve katmanlardan farklı olan çıkarlarını ne denli anladıklarını gösterir.

1971 sayılarıyla Fransa'da %20, Federal Almanya'da %25, İtalya'da %30 olan sendikalı işçi oranı, Türkiye'de de %30'dur.(2) Bu oran sonraki yıllarda artışını hızla sürdürmüş ve yığınlardaki hareketlenmeye paralel olarak 1975 yılında toplam sendikalaşabilir ücretlilerin %42,8'ine çıkmıştır.(3) Bu oluşumu küçümseyemeyiz. Dünya işçi hareketinin tarihsel olarak beşiği ülkelerden daha yüksek bir sendikalaşma oranı, Türkiye işçi sınıfının eriştiği olgunluk düzeyinden söz ederken, altı kalın kırmızıyla çizilecek temel bir göstergedir.

İkincisi, Türkiye işçi hareketinde son yıllarda sınıf sendikaları yönünde hızlı bir işçi akını vardır. Bunu önlemek için yüzbinlerce işçi, memur konumuna sokuluyor. Seydişehir'de, Sungurlar'da, Anbarlı'da, Profilo'da ve benzeri pek çok yerde işçilere karşı faşist saldırılar düzenleniyor. Ama hiçbir engel, işçi sınıfımızın,

sınıf uzlaşmacılığı zincirini kırma savaşımını, bilinçlenme ve örgütlenme sürecini durduramıyor.

1971 faşist-tipi yönetim döneminden sonra yığınlarda özellikle hızlanan bilinçlenme ve politikleşme süreci sendikaları da derinden etkiliyor. Türkiye kapitalizminin gelişme özellikleri ve egemen sınıfların Osmanlı İmparatorluğu'ndan devraldığı tek yönlü gelenek (zor kullanarak bastırma geleneği) nedenleriyle işçi-patron ilişkilerindeki kaçınılmaz sertlik, toplumdaki bunalım ve faşist tırmanış da bu süreci hızlandırıyor.

Bir yanda sınıf sendikacılığı hızla büyürken, öte yanda Türk-İş çorba kazanı gibi kaynıyor. Sarı sendikacıların elindeki Türk-İş giderek zayıflarken, "emek-sermaye zıtlığını, ekonomik-siyasal savaşım bütünlüğünü ve sosyalizmi savunan DİSK" hızla büyümektedir. Bu durum, işçi sınıfımızın sosyalizme dönmekte olduğunun, kendi sınıfsal çıkarlarını her geçen gün daha iyi anladığının kanıtıdır.

Bir küçük uyarı. İşçi hareketi saflarında militanlığın ve savaşımcı ruhun yükseldiği dönemlerde sınıf uzlaşıcısı liderlerin demagojik militanlık yoluna düzüldükleri, böylece elleri altından kayan yığını durdurabilmeye, hareketin amaçlarını saptırabilmeye çalıştıkları işçi sınıfı tarihinde çok görülmüştür. Örneğin, evine 500 bin liralık akvaryum yaptıran "işçi lideri" sarı gangster sendikacı Halil Tunç da sıkıştı mı "genel grev"den, "fabrikalara el koymak" tan söz eder. Devrimciler bir yandan bu demagojiyi açığa vururken, öte yandan bilmelidirler ki yığınların hareketinin kendiliğinden (spontane) yükseliş dönemlerinde, böylesi demagojik militanlıkların bile etkileri olağan dönemlerde olduğundan çok farklı olur. Havada "patlayıcı maddelerin" biriktiği dönemlerde, "lokavtlara karşı fabrikalara el koyma", "genel grev" gibi "tehditler", bunları söyleyenler yangınları hiç istemeseler de ortalığı tutuşturabilir. Bu nedenle bu çeşit çıkışların, sınıfın geri kesimlerini harekete katmada, hareketi genişletmede nasıl kullanılacağı, işçi sınıfının gerçek örgütü ve liderleri için önemli bir sorun olarak durmaktadır.

Üçüncüsü, işçi sınıfımızın burjuvaziden "izin" almadan, varolan yasaların sınırlarını ilerilere iten eylemler yapışı, onun hakların ancak savaşla alınabileceği gerçeğini kavramış olduğunu gösterir. Avrupa'da birçok grev, kendi gücüne güvenmeyişten, grevi asıl başarıya götürecek şey olarak "kamuoyunun desteği"ni görmekten yenilmektedir. Örneğin, İngiltere'de ne zaman önemli

bir işçi direnişi olsa hemen tüm gazeteler (ne yazık ki sollar dahil) "aman kamuoyunun desteğini yitirecek şeyler yapmayın, o zaman gücünüzü yitirirsiniz" propagandasına başlarlar. Oysa Lenin şöyle diyor: "Liberaller (ve likidatörler) işçilere 'toplumun sempatisi sizinle olduğunda daha güçlü olursunuz' derken bir Marksist çok daha farklı konuşur: 'toplumun sempatisi' güçlü olduğunuzda sizinledir."(4) Ve olaylar Türkiye işçi sınıfının bu gerçeği öğrenmekte olduğunu gösteriyor.

Dördüncüsü, faşistlere, faşist tırmanışa ve her çeşit antidemokratik eğilime karşı amansızca savaşan işçi sınıfımız, aynı zamanda "sol" konuşan provokatörleri de seçip ayırmakta, saflarından temizlemektedir. Maocuların işçi mitinglerinden dövülerek atılmaları, pek çok sendikada Maocuları içeri sokmama kararlarının alınışı buna örnektir. Bu durum, dev adımlarla ilerleyen siyasal olgunluğu gösterir.

Beşincisi, işçi sınıfımızın grevlerde, direnişlerde, mitinglerde öne attığı istemler, onun tüm ilerici sınıf ve katmanlara öncülükle yükümlü olduğunu, onların haklarını da onlar adına savunmakla yükümlü olduğunu ne denli anladığına işaret ediyor. Ülke çapında tüm işçi çıkışlarının belgisi durumuna gelen "işçiyiz güçlüyüz, devrimde öncüyüz" belgisi bu anlayışın ürünüdür.

İşçi sınıfımızın olgunluğunu, devrimci karakterini, Türkiye devrim hareketine bir bütün olarak sahip çıkışını gösteren önemli bir nokta da, darağacında ölen üç fidan, Deniz, Yusuf, Hüseyin'in ve halkı uğruna savaşta düşen öteki yiğitlerin, yurtsever devrimcilerin resimlerinin her büyük işçi gösterisinde Taksim alanını boydan boya kaplamasıdır. İşçi sınıfımız sorunlara oportünist ve pasifist bir tutumla yanaşmıyor, emperyalizme ve faşizme karşı savaşta düşenlere sahip çıkmaktan korkmuyor. İşçi sınıfımız, aynen Rusya'da devrimci Narodniklere karşı Lenin'in tutumuyla şöyle diyor: "Onların yolu yanlıştı. O yol, onların da özledikleri kurtuluşa bizi götüremezdi. Biz o yoldan yürümüyoruz. Ama biz, halkı için gözünü kırpmadan kendini feda edenleri de unutmuyoruz. Onlar da bizim devrimci geleneğimizin bir parçasıdır. Ve onlar, halkın kurtuluşunu sağlayamadılar ama savaşımın bugünkü düzeye gelişinde kuşkusuz onların kendilerini korkusuzca feda edişlerinin de payı vardır."(5)

Altıncısı, işçi sınıfımız yalnızca öteki sınıflardan çıkarları farklı bir sınıf olduğunu ve aynı zamanda tüm öteki ilerici sınıf ve

katmanlara öncülükle yükümlü olduğunu anlamakla kalmıyor, işçi sınıfının çıkarlarının tüm dünya çapında ortak olduğunu da anlıyor. Enternasyonalizm, enternasyonal bağlar, duygular, son yıllarda işçi hareketinde yükselen en belirgin eğilimlerden birisidir.

Yedincisi, bir anlamda buraya dek tüm söylediklerimizi özetleyen, kendinde birleştiren genel vargı: işçi sınıfımızın ekonomik savaşımı giderek siyasal nitelik kazanıyor. Ve de işçi sınıfımız, ekonomik-siyasal savaşım bütünlüğünü giderek daha derinden kavrıyor. İşçi sınıfımızın son birkaç yıldaki her önemli çıkışının siyasal kapsamlı oluşu bu gerçeğe işaret ediyor.

Bu maddelediğimiz özelliklerin işçi sınıfının bilinci ve savaşımı açısından taşıdığı anlamı sonraya bırakarak, hiç "alçak gönüllülüğe" kapılmadan bir genelleme yapabiliriz: Türkiye, *dünyada* işçi sınıfı savaşımının en yüksek boyutlara ulaştığı ülkelerden birisidir ve bu savaşımın *Avrupa'da* en sert geçtiği ülkedir.

Ekonomik Savaşımın Siyasal Nitelik Alışı Süregenleşiyor

Türkiye'nin kapitalist gelişmesinin özellikleri üstünde durduğumuz ikinci bölümde, finans-kapitalin devleti ele geçirerek onunla bütünleştiğini, devlet-tekelci kapitalizmi sürecinin işlediğini söylemiştik. Tekelci burjuvazinin "açmaz"ından ve dolayısıyla toplumdaki süregen ekonomik, toplumsal ve siyasal bunalımdan ve yine süregen faşizm tehlikesinden söz etmiştik. İşte bunlar, işçi sınıfının ekonomik savaşımının giderek *nesnel* olarak siyasal nitelik kazanışının altında yatan ana nedenlerdir.

Bunların yanısıra, Türkiye Komünist Partisi'nin 58 yıllık savaşının ürünleri ve bugünkü savaşı da önemli bir öznel etkendir.

Yurdumuzda finans-kapitalin devleti ele geçirerek onu kendi zümre çıkarlarına kullanması, tekellerle devletin tek bir mekanizmada bütünleşmesi, her büyükçe sorunun çözümü sırasında bir yerde devleti de işe doğrudan karıştırıyor. Devlet, işçi-işveren ilişkilerine, tekeller yararına açıkça karışıyor, taraf oluyor. Bu devlet, ücret, sosyal güvenlik, izinler vb., dahil olmak üzere işçilerin nesnel yaşam koşullarının en temel unsurlarını "düzenliyor". Bu devletin vergiler yoluyla ulusal gelirin tekeller yararına yeniden dağıtımındaki rolü giderek büyüyor. Bu durumda, çalışanların

yükselttikleri istemler giderek artan ölçüde yalnız kapitalistlere, tekellere, holdinglere karşı değil, devletin tüm siyasetine, bu siyasetin sınıf özüne karşı da yükseliyor. Tekellerle devletin bu bütünleşmesi, bu devlet tekelci kapitalizmi süreçleri nedeniyle "binbir zemberek birbirine bağlandığından", ne yaparsan yap karşına tekellerin koruyucusu devlet dikiliyor.

Alalım son yılların en önemli savaşım odaklarından birini, referandum savaşımını. İşçi sınıfımız kendi sendikasını özgürce, işyerinde referandum yoluyla seçmek istiyor. Patronlar bundan ölesiye korktukları için yasalar buna izin vermiyor. Yasalar sarı sendika Türk-İş'in, işçi sınıfımızın sendikal sahipsizliği yıllarında kaptığı fabrikaları, sınıf sendikalarına kaptırmaması için düzenlenmiş. Ve dolayısıyla referandum savaşımı, işçi sınıfımızın 1968'lerden bu yana verdiği savaşımların önemli bir isteği oluyor. Kime karşı? Finans oligarşisine ve yasayı değiştirmemekte direnen onun devletine karşı.

Bazıları, devlet-tekelci kapitalizminin geliştiği ya da süreç içinde gelişmekte olduğu ülkelerde görülen "ekonomik savaşımın giderek siyasal öz kazanması" olgusuna bugünlerin bir "yeniliği" gözüyle bakıyor. Oysa bu yeni bir olgu değildir. Lenin, "fabrikada her çatışma işçileri *zorunlu olarak* yasalarla ve devlet otoritesinin temsilcileriyle çatışmaya sokar"(6) (İtalikler bizden) derken bu gerçeğe işaret ediyordu. Demek ki, ekonomik savaşımların *kendiliğinden* siyasal içerik alışı, eskiden de sık sık, hele proletaryanın bilincinin ve örgütlenmesinin gelişmesiyle birlikte giderek daha sıklaşarak ortaya çıkmaktaydı. Bu anlamda "yeni" bir şey yoktur.

Dikkat edilmesi gereken nokta, dünya çapında ya da tek tek ülkelerde, üretimin ve sermayenin giderek yoğunlaşması ve merkezileşmesi süreciyle birlikte, bu siyasal içerik kazanma olgusunun da giderek daha süregen nitelik aldığıdır. Kapitalist işletmeler kendi aralarında ve devletle bütünleştikçe, işçilerin çıkışlarının giderek artan oranda tekelcilerle ve onun devletiyle çatışacağı açıktır.

Tekelci kapitalizmin egemenliği ve devleti zümre çıkarına kullanmaya başlamasıyla birlikte, emperyalizm öncesi dönemin "sık sık" ortaya çıkan siyasal içerik kazanma olgusu daha süregenleştiği için *Komintern* programında şöyle deniyor: "Bu koşullar altında proletaryanın önemlice her eylemi, devlet erkine karşı bir

eylem durumunu alır, yani siyasal hareket olur."(7)

Tekelci kapitalizm dönemiyle hızlanan bu eğilim, bugünkü *devlet tekelci kapitalizmi* koşullarında daha da süregenleşmiştir. Bugün "yeni" olan birşey varsa bu süregenleşmedir.

İşte Türkiye'de olan da budur. 1970'lerle iyice hızlanan devlet-tekel bütünleşmesinin sonucu olarak, işçi sınıfımızın ekonomik savaşımı *nesnel* olarak gitgide siyasal içerik kazanıyor. Bu bütünleşme, yönetici sınıflar istemese de işçi sınıfının siyasal gelişimini hızlandırıyor. Devletin ekonomik, toplumsal ve siyasal yaşamda oynadığı rol, işçinin bilincinde daha kolay algılanabiliyor.

Devlet-tekel bütünleşmesi, Türkiye kapitalizminin "geleneksel" bunalımını daha da derinleştiriyor. Tekelci burjuvazi çıkışı faşizme tırmanışta görüyor. Öte yanda, emekçi yığınların hızla yükselen insanca yaşama özlemi, tekelci burjuvazinin isteğiyle çelişiyor. Böylece, ülke içi tüm ekonomik, toplumsal ve siyasal koşullar son yılların süregen siyasal bunalımında yumaklaşıyor. Tekelci burjuvazinin zorbalığı artarken, yığınların savaşımı da yükseliyor. Devletiyle, askeriyle, polisiyle, faşistiyle, finans-kapital halkın üstüne yürüyor. Örneğin, 1975'in 4. ayından 1976'nın 4. ayına dek olan bir yılda 40 kadar siyasal cinayet işlenmişken, bu sayı 1978'in ilk 10 ayında 900'e çıkmıştır. Artık her önemli işçi çıkışında asker ve polis saldırmakta, tutuklamakta, öldürmektedir. Biliyoruz ki, devletin, onun kolluk güçlerinin her saldırısı işçi çıkışlarına siyasal nitelik verir.

Böylece bir yandan devlet-tekel bütünleşmesi, öte yandan finans-kapitalin faşizm isteği ve her yoldan saldırısı nedeniyle ekonomik savaşımların *nesnel* olarak siyasal nitelik alış süreci hızlanmıştır. Ve denilebilir ki, Marks'ın ve Lenin'in dönemlerinde "sık sık" ortaya çıkan bu olgu, bugün Türkiye'de süregen ve yaygın bir durum almıştır.

Türkiye İşçi Sınıfının Savaşım Düzeyini Nasıl Değerlendirmek Gerekir?

Türkiye işçi sınıfının ekonomik savaşımı üstüne yaptığımız toparlamayla görüyoruz ki bazı önemli sorunlar da birlikte geliyor.

Herkes görüyor işçi sınıfı hareketinin ne büyük boyutlar

aldığını, herkes görüyor ekonomik savaşımın yalnızca "üç kuruş-beş kuruş" sorununa sınırlı kalmayıp siyasal istemler de içerdiğini. Bu oluşumlar derhal insanların düşüncelerinde yansıyor. Ve sınıf savaşımının vardığı aşamanın zoruyla bazı sorunlar tartışmalarda öne çıkmaya başlıyor.

İşçi sınıfımızın savaşım ve bilinç düzeyi, "kendiliğinden sınıf" — "kendisi için sınıf" olma sorunları işte böylesi sorunlardır. Tabii bunlar da bir dizi başka sorunla bağlıdır. Ekonomiyle siyaset, reformla devrim, işçi sınıfının yakın çıkarlarıyla sonul (temel) çıkarları arasındaki diyalektik bağıntı, vb. Tüm bu sorunlar birbirleriyle yakından bağlı, bileşik sorunlar dizisidir. Sınıf savaşımı somutunda bunları ayırmak olanaksızdır. Ama biz bir ölçüde mantıksal soyutlama yoluyla ekonomi ile siyaset arasındaki bağıntı ve işçi sınıfımızın savaşım ve bilinç düzeyi üstünde duracağız.

Günümüzde, ekonomi ile siyaset arasındaki bağıntıyı anlama özel bir önem kazanmıştır. Bu bağıntının yanlış yorumu, işçi sınıfımızın savaşımını ve bilinç düzeyini yanlış anlamayı, buna bağlı olarak da devrimci güçlerin görevlerini yanlış saptamayı getirir. Gerçekten, bugün her boydan sapmanın bu ekonomi ile siyaset arasındaki sınırda doğduğunu görüyoruz.

Küçük burjuva sosyalistlerinin yayın organlarında bir fikir sık sık tekrarlanıyor: Türkiye işçi sınıfı "kendiliğinden sınıf" olmaktan sıçrayıp, "kendisi için sınıf" olmaya hazırlanıyormuş! Bunun üzerinde durmak gerek. Çünkü bu konu, partinin taktiklerini ve bu taktiklerin uygulanış yöntem ve biçimlerini derinden etkileyen bir konudur.

Nereden başlamalı? Bizce en doğrusu, önce *sınıf savaşımının doğuşunu ve gelişme aşamalarını* Marks ve Engels'in tarihsel öncü İngiliz proletaryası üstüne yazdıklarından derleyip evrensel "model"i kurmaktır. Bu bize sınıf savaşımı nedir, siyasal savaşım nedir, kendiliğinden sınıf — kendisi için sınıf nedir sorularının yanıtlarını verecektir. Daha sonra bu bilgiler ışığında Türkiye'ye dönebiliriz.

Proletaryanın bir sınıf olarak gelişmesi, burjuvaziye ve onun dayattığı düzene karşı başkaldırması çeşitli tarihsel aşamalardan geçmiştir.

"Bu başkaldırmanın en ilk, en kaba ve en az sonuç veren biçim suç(cürüm)'tur."(8) Kendisinin neden böyle kötü, burjuvaların böyle iyi yaşadığına akıl erdiremeyen işçilerin toplumda

çoğalmasıyla birlikte örneğin hırsızlık da çok arttı. İşçi, "mülkiyetin dokunulmazlığı"nı hiçe sayıyordu... Fakat kısa zamanda işçiler bunun birşeye yaramadığını anladılar. Hırsızlık yaparak düzene isyan eden tek bir kişi. Düzenin tüm gücü üstüne çöküyor ve eziyor. Öte yanda bu savaşım yolu çok ilkel. Bu nedenle, suç hiçbir zaman emekçi kamuoyunun evrensel anlatımı olmadı. Bu aşamada protesto tek tek kişilerin olduğundan, sınıfın savaşımından söz edilemez. Dolayısıyla işçi sınıfı bu aşamada *"kendiliğinden sınıf"* tır.

Bir "sınıf" olarak proletarya burjuvaziye karşı ilk tepkisini endüstri devrimiyle kullanılmaya başlanan makinalara karşı gösterdi. İşçiler, saldırılarını üretimin burjuva koşullarına değil, üretim gereçlerinin kendisine yönelttiler. Kendilerini işsiz bırakan makinaları kırdılar, fabrikaları yaktılar. İşçi makinaya karşı. Bu savaş yöntemi de sınırlı, adacıklar biçiminde birbirinden kopuk. Bu aşamada işçiler hâlâ tüm ülke çapında dağınık ve "kendi aralarındaki rekabet nedeniyle parçalanmış bir *bağlantısız yığın* durumundalar."(9) (İtalikler bizden) Yine düzenin karşısında güçsüzler, yine düzen "suç"u işleyenleri acımasızca eziyor. İşçi sınıfı bu aşamada da kendi sınıf çıkarlarını ve düşmanını anlamış, asıl düşmana karşı örgütlenmiş değil, *hâlâ "kendiliğinden sınıf"*tır.

Ardından, işçi birlikleri (combinations) ve onlardan doğan sendikalar ve siyasal savaşıma atılma aşaması geliyor. İlk işçi birliklerinden, ülke çapında örgütlenmeye ve siyasal savaşıma varış, içinde çeşitli aşamalar barındıran bir süreçtir. Bu sürecin başlangıcında "kendiliğinden sınıf" olma durumunu koruyan proletarya ilerleyen süreçle birlikte bilinç ve örgütlenme yönünden giderek gelişiyor ve sürecin sonunda "kendisi için sınıf" oluyor.

Bu aşama önce gizli ya da yasalarca tanınmamış işçi birlikleri ve yasa dışı grevlerle başlıyor. Gizli işçi birlikleri doğal olarak önemli sonuçlar sağlamıyor. Bir yanda proletarya henüz yeni yeni biçimleniyor, öte yanda polis terörü ve işçiyle bağlantı güçlükleri var. Bu birlikler önceleri "geçici birlikler" biçiminde, belli bir grevi örgütlemek için kuruluyor ve grev sonunda da dağılıyor.

Endüstrinin gelişmesi ve iyice yerleşmesiyle birlikte proletarya sayısal olarak artıyor, geniş yığınlar halinde kentlerde yoğunlaşıyor, güçleniyor ve güçlendiğini kendi de hissediyor. Savaşım genişliyor, grevler artıyor. Tekil işçilerle tekil burjuva arasındaki çatışmalar, giderek artan oranda iki sınıf arası çatışmalar niteliğini

alıyor. Genişleyen savaşımla birlikte işçi sınıfı legal örgütlenme hakkını kazanıyor. Bu kazanım son hızla ve çok sayıda birlikler ve bunlardan büyüyen sendikalar kurulmasını getiriyor. Önceleri yerel sendikalar. Grev hareketleri de yerel, dolayısıyla kazanımlar sınırlı. Grevlerin büyük çoğunluğu yeniliyor. "Bu sendikaların ve onlardan yükselen grevlerin gerçek önemi, bunların işçilerin rekabeti yok etme yolunda ilk girişimleri oluşundadır. Bunlar, burjuvazinin üstünlüğünün tamamıyla işçilerin kendi aralarındaki rekabete dayandığı gerçeğinin anlaşıldığını gösterir. (...) İşçiler burjuvaziye ve onunla birlikte, varolan toplum düzenine karşı, bundan daha hassas bir noktaya saldıramazlar."(10)

Böylece bir yanda işçi sınıfı, birliğin önemini kavrarken, öte yanda ilerleyen endüstrileşme haberleşme araçlarını geliştiriyor. Bunun sonucu olarak değişik bölgelerdeki işçiler birbirleriyle kolayca ilişki kuruyorlar. Hepsi de aynı karakterde olan sayısız yerel savaşımları, sınıflar arası tek bir ulusal savaşıma merkezileştirmek için gerekli olan da işte bu ilişkidir. Ve ardından işçileri ülke çapında birleştiren sendikalar geliyor. İşçiler tek merkez altında toplanıyorlar. Sendika, işçileri, *işçi sınıfı* olarak örgütlüyor.(11) Bu grevlerin, birliklerin ve *sendikaların* örgütlenmesi, aynı zamanda, Çartist adı altında bir büyük parti oluşturan işçilerin siyasal savaşımıyla birlikte yürüyor. İşçi sınıfının ülke çapında, ayrı bir sınıf olduğu bilinciyle ve yine ayrı ve düşman sınıf olan kapitalistlere karşı savaşım amacıyla birleşmesiyle birlikte, savaşım da sınıfın sınıfa karşı savaşımı oluyor. Artık bu bir sınıf savaşımıdır. Ve artık proletarya "*kendisi için sınıf*"tır.(12)

Marks, *Felsefenin Sefaleti*'nde şöyle diyor:

> "Ekonomik koşullar önce ülkenin insan yığınlarını işçileştirmiştir. Sermayenin birleşmesi bu yığına ortak konum, ortak çıkarlar yaratmıştır. Bu nedenle, bu yığın daha o zaman sermayeye karşı bir sınıftır fakat hâlâ kendisi için (sınıf—R.Y.) değildir. Yalnızca birkaç dönemine değinmiş olduğumuz savaşım içinde (bizim özetlediğimiz aşamaları kastediyor—R.Y.) bu yığın birleşir ve kendisi için sınıf olur. Savunduğu çıkarlar sınıf çıkarları olur. Fakat, sınıfın sınıfa karşı savaşımı siyasal savaşımdır."(13)

Yukardaki bu çok önemli alıntının da gösterdiği gibi, Marks "*kendiliğinden sınıf*" kavramını, belirli bir üretim biçimi temeli üstünde bir sınıfın nesnel bir gerçeklik olarak ortaya çıkışını

tanımlamak üzere kullanmaktadır. Kendiliğinden sınıf, ortak çıkarları ve ortak konumu kavramadığı ve örgütlenmediği için "insan yığını"ndan başka birşey değildir. *"Kendisi için sınıf"* kavramı ise, nesnel olarak varolan sınıfın, bu "maddi varoluş"u toplumsal ve siyasal sonuçlarıyla birlikte kavrayışını anlatır.

Böylece, işçi sınıfının savaşımının gelişme aşamalarını görmüş oluyoruz. Şimdi bu aşamaların anlamını daha yakından görelim.

Proletaryanın sınıf savaşımı nedir? Lenin, "tek bir fabrikanın ya da tek bir endüstri dalının işçileri, işverene ya da işverenlere karşı savaşım verdiklerinde, bu sınıf savaşımı mıdır? Hayır, bu yalnızca onun zayıf bir embryonudur"(14) diyor. Yine Lenin, 1913 yılında yazdığı *Sınıf Savaşımının Liberal ve Marksist Anlayışları* adlı yazısında ise şöyle diyor: "Ekonomistler,... 'sınıf savaşımı' olarak rublede 5 kopek ücret arttırma savaşımını tanıdılar, daha yüksek, daha gelişkin, ulus çapında *sınıf* savaşımını, siyasal amaçlar için savaşımı tanımayı reddettiler. Böylece Ekonomistler embriyonik sınıf savaşımını tanıdılar, fakat onun gelişmiş biçimini tanımadılar."(15) "İşçilerin savaşımı, ancak tüm ülkenin tüm işçi sınıfının tüm önde gelen temsilcileri kendilerinin tek bir işçi sınıfı oldukları bilincindeyseler ve tekil işverenlere karşı değil, *tüm* kapitalistler *sınıfına* karşı ve bu sınıfı destekleyen hükümete karşı savaşım verirlerse, sınıf savaşımı durumunu alır."(16)

Demek ki, proleter sınıf savaşımı, işçi sınıfının (ya da en azından sınıfın ileri temsilcilerinin) ülke çapında ayrı bir sınıf olduğu bilinciyle yine ayrı ve düşman sınıf olan *burjuvaziye* ve *onun devletine karşı* örgütlenerek savaşım verdiği durumlarda söz konusudur.

Ne ki, sınıf savaşımını böyle tanımlarsak, bu aynı zamanda siyasal savaşım demektir. Çünkü "siyaset, devlet işlerine, devlet yönetimine, *devlet eyleminin içeriğinin, görevlerinin ve biçimlerinin tanımlanmasına katılma*"(17) (İtalikler bizden) demektir. Böylece varıyoruz Marksist sınıf savaşımı teorisinin temel taşlarından biri olan *Komünist Manifesto*'nun ünlü cümlesine: "Her sınıf savaşımı siyasal savaşımdır." Öyle ya, sınıf savaşımı ve siyasal savaşım, sınıflar arasındaki ve devleti konu alan savaşımlar olduğuna göre, her iki kavram da aynı olgunun iki adıdır. "Marks'ın bu ünlü sözleri" diyor Lenin, "işçilerin işverenlere karşı her savaşımı *her zaman* siyasal savaşım olmalıdır biçiminde anlaşılmamalı-

dır. İşçilerin kapitalistlere karşı savaşımı, *sınıf* savaşımı durumunu aldığı *kadarıyla* kaçınılmaz olarak siyasal savaşım *durumunu alır* biçiminde anlaşılmalıdır."(18)

Sınıf savaşımı (yani siyasal savaşım), ekonomik savaşımdan (yani embryonik sınıf savaşımından) doğar ve büyür. Ekonomik savaşım, kendi mantığının itmesiyle adım adım yükselerek siyasal savaşımı doğurur. İşte bu nedenle, Stalin, "her sınıf savaşımı siyasal savaşımdır" cümlesini "bu, eğer proleterler ve kapitalistler bugün birbirlerine karşı ekonomik savaşım veriyorlarsa, yarın siyasal savaşım vermek zorundadırlar anlamına gelir"(19) diyerek açıklıyor.

Bir örnekle anlatalım. Bir fabrikada işçiler "asgari ücret 500 lira olmalıdır" diyerek greve gittiler. Ve de diyelim grevi kazandılar. Fakat ertesi gün kapitalist, eski işçiyi çıkarıp yerine düşük ücreti kabul eden işçileri alıyor. İşçiler anlıyor ki, önce kendi aralarındaki rekabeti kaldırmak gerek. Kimse düşük ücreti kabul etmemeli. Bunun için de geniş örgütlenme gerek. Örgütleniyorlar. Ama tek bir fabrikada isteklerin kabulü birşey sağlamıyor, bir fabrika kurtuluyor, yirmisi düşüyor. Yalnız o fabrikanın patronu "kötü adam" değil. Karşılarında çıkarları işçilere karşıt bir sınıf var. Öyleyse tüm fabrikalarda aynı isteği öne sürmeli. Sürdük. Ne ki, yarın kapitalistlerin aralarında anlaşıp ücretleri düşürmeyeceklerini nasıl garantilemeli? Tek bir yolu var, "asgari ücret 500 liradır" yollu bir *yasa* gerekir. Ama devlet bu yasayı çıkartmak istemiyor. Demek ki, düşman yalnız kapitalist sınıf değil. Bir de işçilerin isteklerini kırmada her zaman kapitalist sınıfın emrinde olan *devlet* var. Öyleyse, devletin bu yasayı çıkartması yolunda savaşım vermeli. Bu savaşım ise siyasal savaşımdır! Görüldüğü gibi, ekonomik kazanım sağlama ve bunları kalıcı kılma savaşımı, kendi mantığı içinde, adım adım siyasal nitelik kazanmaya doğru gider. Onun içindir ki Lenin ekonomik savaşıma, sınıf savaşımının "embryonik biçimi" diyor.

Bu söylediklerimizi, *Marks'ın Bolte'ye 1871 tarihli mektubu*'ndan aşağıya aldığımız önemli alıntıda izlemek mümkündür. Bu alıntı aynı zamanda siyasal savaşımın klasik tanımını da vermektedir.

> "...İşçi sınıfının yönetici sınıflara bir *sınıf* olarak karşı çıktığı ve onları dışardan baskı yoluyla zorlamaya giriştiği her hareket siyasal harekettir. Örneğin, belirli bir fabrikada ya da

hatta belirli bir iş kolunda grevler vb., yoluyla tekil kapitalistleri daha kısa işgününe zorlama girişimi katıksız bir ekonomik harekettir. Öte yanda 8 saatlik iş günü *yasası*, vb., kabul ettirme hareketi bir *siyasal* harekettir. Ve bu yolla, her yerde işçilerin tek tek ekonomik hareketlerinden *siyasal* hareket, yani *sınıfın* kendi çıkarlarını genel bir biçim içinde elde etme amacını taşıyan hareketi doğar."(20)

Buraya dek tüm söylediklerimizden de anlaşılıyor ki, ekonomik savaşım giderek siyasal savaşımı doğurur. Ve de *savaşımı siyasal savaşım (yani sınıf savaşımı) durumunu almış sınıf "kendisi için sınıf"tır.* Bunun olabilmesi için o ülkede işçi sınıfını gerçekten kavramış bir partinin varlığı gerekmez. Küçük burjuva sosyalistlerinin karıştırdıkları birinci nokta budur.

Ayrıca, görmek gerekir ki partileri *tarihsel olarak* doğuran da, işçi sınıfının siyasal düzeye erişmiş savaşımıdır. Bu düzeye erişmiş sınıf hareketinin kendisi parti ister ve onu doğurur. Neden İngiltere'de, savaşımın yukarda özetlediğimiz ilk aşamalarında işçi sınıfının partisi yoktu ve neden son aşamada Chartist Parti işçi sınıfının partisi olarak ortaya çıktı? Çünkü daha önce işçi sınıfı bir partiye nesnel olarak gerek duymuyordu. Ne zaman ki ülke çapında örgütlenerek, tüm ülkede geçerli olmak üzere haklarını tescil ettirmek istediler, o zaman parti gereği doğdu ve ardından parti doğdu. Marks bu gerçeği *Bolte'ye mektubu*'nda şöyle açıklıyor: "Bu hareketler (işçi sınıfının siyasal hareketleri—R.Y.) önceki örgütlenmenin belli bir derecesini varsayarlarsa da kendileri aynı ölçüde bu örgütlenmenin gelişmesinin aracıdırlar."(21)

Peki işçi sınıfının savaşımı ve anlayışı tarihsel olarak siyasal savaşım ve anlayış düzeyine erişmeden parti kurulursa ne olur? Ki partinin varlığının da bir göreceli bağımsızlığı vardır, her toplumda her zaman bir parti kurabilecek kadar bilinçli işçiler ve aydınlar varolabilir. Ayrıca, Marksizm'in proleter ideolojisi olarak doğuşundan ve partinin işçi sınıfının yaşamındaki yerini gösterişinden sonra bu daha da olanaklıdır. Kanımız odur ki, sınıfın gelişmesinin nesnel olarak partiyi çağırdığı aşamadan önce kurulan partiler, kadroları kendi içinde göreceli olarak büyüse bile, güçlü parti durumunu alamazlar. Daha saat çalmamıştır.

Tabii bu söylediğimiz, tarihsel olarak "erken" kurulan partiler kurulmamalıdır demek değildir. Tam tersine. İşçi sınıfının nesnel gelişme sürecine öngelen partiler, sınıfın gelişmesini hızlan-

dırmada çok olumlu, çok önemli rol oynayabilirler. Amacımız, böylesi bir durumda kurulan partilerden o süre içinde güçlü parti olmasının beklenemeyeceğini vurgulamaktır.

Devam edelim. Bir başka soru. Yukarda yaptığımız tarihsel özette gördük ki önce işçi birlikleriyle başlayan ekonomik savaşım sürecinin kendi içinde çeşitli aşamaları vardır. Siyasal savaşım (yani sınıf savaşımı) aşamasının da çeşitli düzeyleri var mıdır?

Vardır. Ve küçük burjuva sosyalistlerinin karıştırdıkları ikinci nokta da budur.

Örneğin, Marks'ın verdiği örnekle 8 saatlik iş günü yasası için savaşım ya da ülkemizden bir örnekle referandum savaşımı siyasal savaşımdır. Ama bu düzey, hareketin "küçük" işlerde kaldığı, devletten herhangi bir yasanın, çeşitli ekonomik, toplumsal, siyasal reformların istendiği bir siyasal düzeydir. Bu düzeydeki savaşım, siyasal savaşımın (ve dolayısıyla sınıf savaşımının) gelişkin düzeyi değildir. Sömürü düzenini kökten yıkmayı amaç almamıştır. Bu düzeydeki savaşımın adı sendikal siyasettir.

"İşçi sınıfının siyasal hareketinin sonul amacı, siyasal iktidarın işçi sınıfı için zaptıdır."(22) İktidarı işçi sınıfını gözeten yasalar çıkartmaya zorlayan bir siyasal savaşımla proletarya temel sınıf çıkarlarına erişemez. Hatta bu istediği yasaların çoğuna bile erişemez. Bu nedenle, "sınıfın sınıfa karşı verdiği her savaşımda, gelen bir sonraki hedef siyasal iktidar için savaşımdır."(23) Bu düzeyde, işçi sınıfı, savaşımını *kendi partisi* içinde ve çevresinde, düzeni kökten değiştirmek için *devlete el koymak amacıyla* yürütür. Marksizm-Leninizm için bu düzeydeki siyasal savaşım tam anlamıyla gelişkin sınıf savaşımıdır. Lenin'in dediği gibi, "sınıf savaşımının gerçek, tutarlı ve gelişmiş olabilmesi için siyasal alanı kapsaması yeterli değildir. Siyasette de küçük sorunlara kısıtlı kalmak, ya da daha derine, ta temellere dalmak olanaklıdır. Marksizm sınıf savaşımını *ancak* siyaseti kapsamakla yetinmeyip, siyasette en önemli şeyi, devlet iktidarının örgütlenmesini ele aldığında tam anlamıyla gelişmiş, 'ulus çapında' olarak tanır."(24) Hareketin bu en yüksek aşamaya yükselebilmesi için işçi sınıfının kendi gerçek partisi olan komünist partisine, kendi sınıf ideolojisine, kendi bağımsız sınıf siyasetine gereksinim vardır. Parti işte bu aşamanın vazgeçilmez temel unsurudur.

Lenin, *Ne Yapmalı*'da "siyaset var, siyaset var"(25) derken bize işte bu gerçeği, işçi sınıfının siyasal savaşımının da çeşitli

düzeyleri olduğunu hatırlatıyordu. Siyasal savaşımın en alt düzeyi, ekonomik savaşımın doğurduğu, o savaşımın istemleriyle örülü siyaset düzeyidir. Lenin bu düzeye sendikal siyaset diyor. Sendikal siyaset de siyasettir, ne ki emeğin sermayeye bağımlılığını yok etme konusunu yükseltmez. Ekonomik savaşım, yani sendikal savaşım hükümete karşı da yürütülebilir, fakat hâlâ tamamıyla sendikal siyasettir.(26) Siyasal savaşımın en üst düzeyi, sermaye sömürüsünü yok etme amacıyla devlete el koyma için yürütülen savaşımdır. Hareketi bu düzeye çıkaracak, sınıfı bu düzey için hazırlayıp örgütleyecek olan komünist partisidir. Sınıf savaşımının bu en gelişkin aşamasında işçi sınıfı kendi sınıfsal çıkarlarını (yakın ve sonul çıkarlar birlikte) *tam anlamıyla* kavrar ve *tam anlamıyla* "kendisi için sınıf" olur.

Unutmamak gerekir ki, siyasal savaşımın geri düzeyi ile en gelişkin sınıf savaşımı düzeyi arasında, *uzunluğu sınıfın bilinç ve örgütlenme derecesine göre değişen* bir zaman süreci ve çeşitli ara aşamalar, ara şekillenmeler vardır. Bu bir süreçtir, en gelişkin, gerçek sınıf savaşımına ve tam anlamıyla "kendisi için sınıf" olmaya götüren bir süreç.

Türkiye işçi sınıfının savaşım tarihine bakınca görürüz ki, 1950'lere dek işçi sınıfımızın örgütlenmesi ve savaşımı genel olarak yerel ve spazmodiktir. 1850'lerden 1950'lere dek sayısız çıkışlar olmuş fakat kurulan örgütler ya kendileri yaşayamamışlar ya da kapatılmışlardır. İşçi sınıfı hareketinin duraklamalarla, ama her duraklama sonunda daha da yükselerek geliştiğine Marks işaret ediyor. Ne ki bu duraklamalar öylesi değil, ardından hareket çok daha güçlü biçimde yükselmiyor. Bu durumu açıklamada çok çeşitli nedenler yardımcı olabilir. Fakat *temel neden*, bu 100 yıllık dönemde Anadolu'daki işçi sınıfının genel olarak gerçek endüstri proletaryası, fabrika işçisi olmayışıdır. Bu dönemin işçilerinde daha çok yarı-proleter yanlar ağır basmaktadır. Ülkede yaygın ve gerçek anlamıyla endüstri yoktur.

Oysa biliyoruz ki işçi sınıfının gerçek anlamda varlığı ve savaşımı *fabrika sistemiyle* bağlıdır. Engels, *"fabrika sistemi bir endüstri dalına ne denli egemen olmuşsa, orada çalışan işçiler de işçi hareketine o denli çok katılır;* işçilerle kapitalistler arasındaki karşıtlık keskinleştikçe, işçilerdeki proleter bilinci de berraklaşır"(27) (İtalikler bizden) diyor. Sorunun anahtarı da bu cümlelerde. Bir ülkede kapitalizmin fabrika aşamasına yükselme-

siyle, bu sistemin yarattığı, yoğunlaştırdığı, eğittiği işçi sınıfı gerçek savaşım basamaklarını tırmanır. Siyasal savaşıma yönelir, partisini arar, partileşir.

İngiltere'de fabrika aşamasının gelişi endüstri devrimiyledir. Bizde ise, kapitalizmin fabrika endüstrisi aşaması 1923 ile II. Dünya Savaşı arasındaki dönemde doğmuş ve fakat kendi iç dinamiğini kazanabilmesi için 1950'lere dek bir anlamda "oksijen çadırı"nda yaşamıştır. Dolayısıyla, ancak yeterli bir olgunluğa eriştiği 1950' leri Türkiye'de kapitalizmin fabrika endüstrisi aşaması olarak değerlendirebiliriz.

İngiltere'de endüstri devrimiyle başlayan fabrika aşamasından işçi sınıfının "kendisi için sınıf" olmasına dek geçen zaman çok uzundur. Bunun pek çok tarihsel ve sosyal nedenleri olabileceği gibi, İngiltere'nin bu yolun ilk yolcusu oluşunun da büyük payı vardır. Türkiye'de ise, işçi sınıfının "kendisi için sınıf" olmasına, fabrika aşamasından bu yana uzun zaman gerekmemiştir. 1960'ların başından bu yana işçi sınıfımız bambaşka bir sınıftır, bu ortada. Ülke çapında sayısı artmış, güçlenmiş, güçlü örgütler kurmuş, tarihinin hiçbir dönemiyle kıyaslanmayacak denli üstün ve militan bir savaşıma atılmıştır. 1970'lere geldiğimizde, Türkiye işçi sınıfı hiç kuşkusuz *"KENDİSİ İÇİN SINIF"*tır. Savaşımı siyasal nitelik almıştır. Savaşımı sınıf savaşımıdır.

Görülüyor ki, Türkiye'de fabrika aşamasının başladığı yıllarla, işçi sınıfımızdaki nitel değişim yılları aşağı yukarı birbiri üstüne düşmektedir. Bunun çeşitli nedenleri sayılabilir. Türkiye işçi sınıfının bu oluşumlar içine girdiği tarihsel dönem, İngiliz işçi sınıfının o gün yaşadığı dönemden çok başkadır. Bugün Türkiye işçi sınıfının şu ya da bu biçimde devraldığı, etkilendiği, içinde yer aldığı ortam çok değişiktir. Dünya işçi sınıfının bağımsız ideolojisi Marksizm-Leninizm işlenmiş ve dünyanın dört bucağında etkilerini duyuran nesnel bir güç olarak ortaya çıkmıştır. Dünya işçi sınıfı bugüne çok zengin deneyim, gelenek, savaş yöntemleri, örgüt biçimleri birikimi getirmiştir. İşçi sınıfı artık dünya çapında olgun bir sınıftır. 1920'den bu yana ağır terör altında savaşan TKP'nin, işçi sınıfımızın bu birikimi devralmasında paha biçilmez katkısı olmuştur. Öte yanda, bugün dünyanın ilk işçi devletlerinden kurulu dünya sosyalist sisteminin varlığı, emekçi yığınlar için yaşamın ta içinde bir örnektir. Başını Sovyetler Birliği'nin çektiği sosyalist dünya, sömürü düzeninin "değişmezliği" hikâyelerine karşı en etkin silâh olmaktadır. Hele gelişen

teknoloji nedeniyle dünyanın oldukça "ufaldığı" günümüzde özellikle Sovyetler Birliği ve Bulgaristan işçilerinin kurdukları yeni yaşam, bizim sınıfımız üzerinde sürekli bir etkendir.

Evet, Türkiye işçi sınıfı bugün "kendisi için sınıf"tır. Küçük burjuva sosyalistlerinin düştükleri yanılgının altında, açıkça görülüyor ki, kendisi için sınıf, sınıf savaşımı, siyasal savaşım kavramlarının ters yorumu yatmaktadır. Onlar, siyasal savaşımın en gelişkin aşamasına yükselmemiş sınıfa, "kendiliğinden sınıf" diyorlar. Bu yanlıştır. Bu, işçi sınıfımızı ve onun ulaştığı savaşım düzeyini küçümsemeye, bir çeşit "elitizm"e götürür. İnsanın, kavramlara kendisinin yüklediği dar anlamlar nedeniyle gözlerinin önündeki olayı anlamayışı, yığından soyutlanmasının başlangıcıdır.

Öte yanda, bir başka yönde de uyarı gerek. Devlet-tekel bütünleşmesi ve artan faşizm özlemi nedeniyle savaşımın nesnel olarak siyasal öz kazanışının devrim savaşımı içindeki rolünü *abartmak* da tehlikeli bir yanlıştır. Bu yanlışın sonu *ekonomizme, kuyrukçuluğa* gider. Partinin yerini, rolünü unutmaya gider. Çünkü geneliyle nesnel ortamın itmesiyle ulaşılan bugünkü aşama, gerçek sınıf bilinçli en yüksek aşama değildir. O aşamaya TKP'nin savaşıyla varılacaktır. Özellikle yurt dışında yaşayıp çalışan bazı kesimler için bu anlayış güncel bir tehlikedir.

Türkiye'de işçi sınıfımızın ekonomik savaşımının nesnel olarak siyasal içerik kazanışının güzel bir örneği, sendika seçme özgürlüğü savaşımıdır. Bu olağan işçi sorunlarından biri değildir. Bu istek, işçi sınıfı hareketinin bugünkü aşamasının *zorunlu* bir isteğidir. İşçi sınıfımız, sendikal düzeyde gerçek sınıf sendikalarında, siyasal düzeyde Komünist Partisi'nde örgütlenmek istiyor. Tek tek bireyler ne düşünürse düşünsün, sınıf savaşımının bugünkü gelişme düzeyinde *hareketin mantığı* böyle istiyor. Oysa sendika seçme özgürlüğünün olmayışı bu iki isteğin gerçekleşmesini de engelleyen etkenlerden birisidir. Sendika seçme özgürlüğünün olmayışı, bugünkü koşullar altında "sarı sendikacılığın" hâlâ yaşayabilmesini sağlayan en önemli unsurlardan birisidir. Sendika seçme özgürlüğünün olmayışı, işçi sınıfı hareketinin daha da büyümesinin, işçi yığınlarında sınıf bilincinin daha da gelişmesinin ve dolayısıyla siyasal örgütlenmenin önünde duran en önemli birkaç güçlükten birisidir. Bu hak sağlanmadıkça, işçi sınıfımızın yalnızca sendikal örgütlenmesi değil, Komünist Partisi saflarında ve çevresindeki siyasal örgütlenmesi de zorluklarla ilerleyecektir. Bu saydı-

ğımız nedenlerden ötürü, sendika seçme özgürlüğü işçi sınıfımızın son yıllardaki en önemli savaşım hedeflerinden biri olmuştur. Ve de iktidara, devlete karşı yürütüldüğü için siyasal savaşımdır.

Alalım "dernekler yasası", "üniversiteler yasası" gibi tüm anti-demokratik yasaların kaldırılması savaşımını. Bu sorunlar da siyasal iktidarla, devletle çözülecek sorunlardır. Onlar uğrunda savaşım da siyasal savaşımdır.

Ama nasıl siyasal savaşımdır bunlar? Marksizm-Leninizm'in anladığı en gelişkin siyasal savaşım (en gelişkin sınıf savaşımı) değildir. Ve zaten işçi sınıfının savaşımı Marksist-Leninist ideoloji ile donanmadan, kendiliğinden bu düzeye çıkamaz. TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen Yoldaş, 10 Eylül 1975'de TKP'nin 55. kuruluş yıldönümü dolayısıyla yaptığı konuşmada önce Türkiye işçi sınıfının savaşımında ortaya çıkan yeni oluşumlara değindikten sonra, "Partinin görevi, işçi sınıfının kendiliğinden gelme hareketlerini bilinçli, örgütlü harekete çevirmektir" diyor, ardından Lenin'in bugünün Türkiyesi'ni anlamada *anahtar* rolüne sahip "yığınların kendiliğinden gelme hareketleri ne denli büyükse, bilinçlendirme ve örgütleme görevi de o denli acilleşir" yollu sözlerini hatırlatıyor ve şöyle bağlıyor: *"TKP böylesi bir durum karşısındadır."*[28] (İtalikler bizden)

Bilen Yoldaş'ın gözlemi doğrudur, gerçekçidir, devrimcidir. İşçi sınıfımızın bugünkü savaşımının "sınıf savaşımı" olduğunu, fakat onun en gelişkin düzeyi olmadığını söylemek, hiçbir şekilde onun dev boyutlara ulaşan savaşımını küçümsemek anlamına gelmez. Partimizin, TKP'nin atılımının 1973'de başladığını anımsarsak, işçi sınıfımızın ulaştığı bu üstün savaşım düzeyi, onun yetişkinliğinin, "hazırlığının" en büyük kanıtıdır.

Savaşımın en gelişkin, gerçek sınıf savaşımı olmaya yönelişi bir süreçtir. *İki baştan işleyen bir süreç.* Bir baştan işçi sınıfı, kendiliğinden gelme ekonomik savaşımının ürettiği olgunlaşma ile, yine "kendiliğinden gelme" siyasal savaşıma doğru yükselir. İşçi sınıfı bu aşamada parti gereğini iliklerinde duyar. Siyasal savaşımsız olamıyorsa, siyasal partisiz de olamaz. Plehanof bunu, işçi sınıfı "ekonomik görevlerinin bilincine vardıkça daha kararlı biçimde kendi siyasal partisine gider"[29] sözleriyle anlatıyor. Türkiye işçi sınıfının geniş yığınlar halinde her eylemde, her direnişte, acil ekonomik isteklerini dile getiren belgilerin yanısıra, "TKP'ye özgürlük" belgisini de yükseltmesi, bu oluşumun en büyük kanıtıdır.

Sürecin öte başında da Komünist Partisi'nin bilinçlendirme ve örgütleme çalışmalarının giderek güçlenmesi, yığınları kavraması yer alır. Komünist Partisi'nin Leninci hat içinde güçlenişi, bir yanıyla savaşımı gerçek siyasal savaşıma çeviren temel unsur olurken, bir başka açıdan da savaşımın gerçek siyasal savaşıma yükselmekte oluşunun *tarihsel düzeyde* kanıtıdır. Çünkü, işçi sınıfının gerçek siyasal bilince erişi partinin ürünü olduğu gibi, parti de o işçi sınıfı savaşımının tarihsel açıdan ürünüdür. Ve Türkiye Komünist Partisi, yeni tüzük ve programından bu yana böylesi çok canlı bir gelişme içindedir. İşe "her fabrika TKP'nin kalesi olmalıdır" belgisiyle daldı. İşçi yataklarında hızla örgütleniyor. Belgilerimiz duvarlarda.

Bunlar da gösteriyor ki, Türkiye işçi sınıfının geneliyle "kendiliğinden gelme" siyasal savaşım düzeyine ulaşan savaşımı, gerçek siyasal savaşım, gerçek sınıf savaşımı olma oluşumunu da içinde taşımaktadır. Ve bu oluşum hızlanmaktadır. Daha hızlandırmak bizim görevimizdir.

5. Devrimci Durum ve Yükselen Faşizm Tehlikesi

Yurdumuz, zaman zaman gerileyen, ilerleyen ama giderek derinleşen bir süreç içinde devrimci durum yaşamaktadır. Bu durumun altında yatan ekonomik ve toplumsal nedenleri önceki bölümlerde ele aldık. Şimdi, devrimci durumu, ona bağlı olarak faşizm tehlikesini görelim.

Türkiye'de 1976'dan bu yana, devrimci durum konusuna ilişkin oldukça çok şey yazıldı. Çok azı doğrudan yazdı, çoğu geçerken değindi ya da "ima" etti. Yazılanların büyük çoğunluğundaki ortak yön, hiçbirinin, "devrimci durum var mı, yok mu" sorusunu açıkça yanıtlamamaları ama gizliden gizliye bu gerçeğe karşı durmalarıdır.

Yazılanları dikkatli okuyunca, dört yanlış düşüncenin varlığı ortaya çıkıyor. *Birinci yanlış*, devrimci durumun varlığını yadsımak. *İkinci yanlış*, bu kavramı hemen devrim olacakmış ya da biz böyle söylemek istiyormuşuz gibi anlamak. *Üçüncü yanlış*, "yurdumuzda olanlar devrimci durum değil, bireysel terördür" anlayışı. Ve *dördüncü yanlış*, "devrimci durum yok, faşist tırmanış var" anlayışı.

Her dört yanlışta da (bilinçli çarpıtmalar dışında) devrimci durum hakkındaki Leninci anlayışı eksik ya da yanlış bilmek önemli bir yer tutuyor. Onun için bu anlayışı kısaca görmekte yarar vardır.

Devrimin nesnel ve öznel koşulları ve devrimci durum

kavramları "Marksçı-Leninci tarih anlayışı"ndan çıkarılır. Tüm tarih, insan eyleminin sonucudur. Ne var ki, insan bu eylemini kendi dışında belirlenmiş tarihsel koşullarda yürütür. İçinde yer aldığı ortama bağımlıdır. İşte, tarihi yapanların (yığınların) istek ve iradeleri dışında oluşmuş tüm koşullara *nesnel koşullar* (objektif koşullar) denir.

Nesnel koşulların temeli, özü, Marks'ın deyimiyle herşeyin altında bir kızıl şerit gibi uzanan ekonomik koşullardır. Bu temel koşulla birlikte, tüm toplumsal, siyasal, iç ve dış koşulların toplamı nesnel koşulları oluşturur. Nesnel koşulların devrim için olgunluk derecesi kendini sınıf çelişkilerinin keskinlik düzeyi ile açığa vurur.

Öznel öğe (sübjektif faktör) insan eylemidir, bilinçli davranışlardır. Devrimci süreç açısından, öznel öğenin, birbirleriyle çok yakın etkileşme içinde üç göreceli bağımsız unsurdan oluştuğunu söyleyebiliriz. Bunlar, 1) yığınların devrimci bilinci, devrim için kararlılıkları, 2) başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçilerin örgütlülük düzeyi, 3) bir anlamda hepsinin yansıdığı şey olarak komünist partisi, onun yöneticilik yeteneği ve doğru siyasetidir.

Devrimcı durum, asıl belirleyici olan nesnel koşullar temelinde, nesnel ve öznel elverişli koşulların birleşmesiyle varılan, olağan ortamlardan farklı bir aşamadır. Yüksek sınıf savaşımını dışa vuran *nesnel* bir durumdur.

Devrimci duruma ilerde daha geniş değineceğiz. Şimdi, devrimci duruma ve devrime yol açan nesnel koşullar ve öznel öğe arasındaki ilişkileri görelim.

Devrimci dönüşümler açısından temel belirleyici nesnel koşullardır demiştik. Hangi tarihsel görevler yerine getirilecek, bu görevleri yerine getirmede varolan gerçek olasılıklar nelerdir, bunları nesnel koşullar belirler. Bir ülkede nesnel koşullar yeterince olgunlaşmamışsa, ne yapsan boşunadır. Lenin, bu gerçeği, "...eğer en derin ekonomik ve siyasal nedenler proletaryayı eyleme itmeseydi, dünyada hiçbir Bolşevik tek bir 'halk hareketi' bile yaratamazdı"(1) diyerek anlatıyor.

Temel etken nesnel koşullardır ama öznel öğe de cansız bir izleyici değildir. Gelişmenin belli bir aşamasında öznel öğe belirleyici olur. Nesnel koşullar belirli bir minimum olgunluğa erdiğinde, devrimci sürecin yazgısı giderek öznel öğeye bağlanır. Başka bir deyişle, nesnel koşullar yoksa hiçbir şey olmaz ama varsa toplumsal dönüşümler öznel öğeye bağlı olacaktır.

Sorun bu kadarını söylemekle de bitmiyor. Öznel öğe son çözümlemede nesnel koşullara bağımlıdır ama bu *kör* bir bağımlılık değildir. Öznel öğenin aynı zamanda göreceli bir bağımsızlığı da vardır. Nesnel koşullardan geri kalabilir, önde gidebilir. Geri kaldığında tarihsel fırsatlar kaçırılır. Önde gittiğinde, sınıfsal çelişkilerin daha çabuk keskinleşmesine yardım ederek nesnel koşulların olgunlaşmasını hızlandırabilir.

Ayrıca unutmamak gerekir ki, toplumsal-siyasal yaşamda nesnel ve öznel değişimler içiçedir. Bunları ancak sorunu daha iyi anlamak için, bir anlamda mantıksal soyutlama yoluyla birbirinden ayırıyoruz. Örneğin, değişik sınıflar arasındaki ve sınıflarla devlet arasındaki ilişkiler (ki bunlara siyasal ilişkiler diyoruz) nesnel ilişkilerdir. Ne var ki bunlar, ekonomik ilişkiler gibi nesnel değil, fakat insanların bilincinden geçerek biçimlenen ideolojik ilişkilerdir. Bir başka deyişle, nesnel siyasal değişiklikler, sınıf güçlerinin siyasal yer alımındaki değişmeler, yalnızca ekonomideki değişmeleri yansıtmaz. Belli bir öznel yönü, çeşitli sınıfların ve partilerin eylemlerinin sonuçlarını da yansıtır.

Nesnel koşullarla öznel öğe arasındaki ilişkilerde değineceğimiz son nokta günümüzde (emperyalizm koşullarında) öznel öğenin öneminin giderek arttığıdır. Gerçekten de, devrimci dönüşümler için gerekli nesnel koşulların giderek daha fazla olgunlaştığı, hatta bazı unsurlarıyla ileri kapitalist ülkelerde "aşırı olgunlaştığı" emperyalizm koşullarında öznel öğenin önemi giderek artmaktadır. Lenin, işte bu nedenle, öznel öğeye ve en başta komünist partisinin rolüne büyük önem vermiştir.

I. Dünya Savaşı sırası ve sonrası olayları Lenin'in öznel öğeye bu önemi verişini doğruladı. Savaş sırası, 1914'den başlayarak Avrupa'da devrimci durum oluştu. Almanya, Avusturya, Macaristan, Finlandiya'da devrimler oldu, pek çoğunda sovyetler kuruldu. Ama karşı devrim tümünü kana boğabildi. Komintern bu ülkelerde devrimci hareketin yenilgisinin *ana nedeni* olarak, yığınları yönetmeye yetenekli komünist partilerinin yokluğunu gördü. Ve öznel öğenin artan rolüne ilişkin bir dizi çözümlemeler yaptı. İki örnek verelim. Komintern Yürütme Komitesi'nin 1926'da yaptığı genişletilmiş plenum toplantısı şu kararı aldı: "Avrupa'da sosyalizmin utkusu için nesnel koşullar giderek daha fazla olgunlaşıyor. Öznel öğe, yani işçi sınıfı ne denli konsolide olmaktadır, komünist partiler ne denli güçlenmektedir ve ne denli gerçek

Bolşevik partiler haline gelmektedir sorusu giderek daha fazla önem kazanıyor."[2]

Komintern V. Kongresi de aynı konuda şöyle sonuç çıkardı: Kapitalizmin bunalımının derinleşmekte olduğu koşullarda, "bütün bir tarihsel çağın ana sorunu öznel öğedir, yani proleter saflarının ve onların komünist öncülerinin (partilerin) örgütlülük derecesidir."[3]

Günümüzde öznel öğenin önemi azalmamış, artmıştır. Bunu da, zamanımızın önde gelen Leninci savaşçılarından biri olan Rodney Arismendi'den okuyalım: "Hem kıtamızdaki nesnel koşullar ve hem de sosyalist kampın artan rolünün belirlediği genel barışçı gelişme ve kapitalizmin derinleşen bunalımı, devrimci durumun olgunlaşmasını, giderek artan oranda, öncünün yığınları savaşımda yönetebilme yeteneğine, taktiklerinin esnekliğine, eylemlerinin militanlığına ve enerjikliğine bağlıyor"[4].

Bazı menşevik bozuntuları, günümüzde öznel öğenin artan rolüne işaret etmeyi "sübjektivizm", "volüntarizm" (iradecilik) olarak görüyorlar. Oysa, Leninizm öznel öğenin artan önemini, nesnel koşullarla bağlantılı olarak ele alıyor. Lenin, Marksçı teorinin volüntarizmden farkını, özellikle, "nesnel ortamın ve nesnel gelişme yolunun mutlak bilimsel serinkanlılıkla çözümlenmesi ile, yığınların (ve doğal olarak, şu ya da bu sınıfla ilişki kurabilen bireylerin, grupların, örgütlerin ve partilerin) devrimci enerjisinin, devrimci yaratıcı dehasının ve devrimci girişkenliğinin en ateşli biçimde tanınması"nı birleştirmesinde görmüştür.[5]

Nesnel koşullar ve öznel öğe üstüne bu girişten sonra "devrimci durum"a dönelim ve Türkiye'de devrimci durum yoktur diyen *birinci yanlışa* gelelim.

Devrimci durum, devrim olabilmesi için gerekli toplumsal ve siyasal koşulların toplamıdır. "Devrimler hiçbir zaman hazır biçimde doğmazlar, Jüpiter'in kafasından ortaya fırlamazlar... Her zaman, önce huzursuzluk, bunalımlar, hareketler, baş kaldırmalar, devrim başlangıçları süreci yer alır."[6] İşte bu bunalımlar döneminin adı devrimci durumdur.

Devrimci durum iç ve dış koşulların yarattığı karmaşık bir bütünden doğar ve giderek olgunlaşır. Devrimci durumun *oluşma anı* ve *gelişme hızı* ve bu dönemdeki *toplumsal savaşımın biçimleri* çeşitli etkenlere bağlıdır. Bunların başlıcaları, çelişkilerin keskinlik derecesi, devlet aygıtının içinde bulunduğu durum,

devrimci sınıfın saldırısının şiddeti, yığın hareketinin genişlik ve derinlik derecesi, uluslararası durumdur.

Lenin, devrimci durumun varlığını gösteren *üç belirti* saymıştır: 1) Ezilen sınıfların, sıkıntı ve çilelerinin "olağan"ın üstüne çıkması sonucu, artık eskisi gibi yaşamak istememeleri, 2) "Üst sınıflar" arasında şu ya da bu biçimde kendini gösteren bir bunalımın varlığı, yönetici sınıfın siyasetinde bunalım (ki bunlar halkın öfke ve nefretini giderek daha fazla açığa vurmasına yardımcı olur), 3) Üstteki iki nedenden dolayı, olağan zamanlarda çilesine sessizce katlanan yığınların eyleminde göze batar bir yükselmenin ortaya çıkması.(7)

Devam edelim. *"Yalnızca tek tek grup ve partilerin değil, tek tek sınıfların bile isteğinden bağımsız olan bu nesnel değişimler* (yukarıya aldığımız belirtiler—R.Y.) *olmadan genel kural olarak devrim olanaksızdır. Tüm bu nesnel değişimlerin toplamına devrimci durum denir.*(8) (İtalikler bizden).

Görülüyor ki Lenin, örneğin siyasal bilinç düzeyi ve yığın savaşımı gibi içinde büyük ölçüde öznel unsurlara sahip belirtiler taşıdığı halde, devrimci durumu "devrimin nesnel koşulu" olarak koyuyor. Çünkü bunlar büyük ölçüde insan irade ve isteğini yansıtıyorlar ama yine de insan irade ve isteğinden bağımsızdırlar. Siyasal bilinç düzeyindeki sıçramalar ve yüksek yığın savaşımı gibi unsurlar hiç kimsenin isteğiyle dışarıdan sokulamazlar, devrimci krizin nesnel koşullarına bağlı olarak ortaya çıkarlar. Bu nedenle, *devrimci durum, devrimin nesnel koşuludur.* Hiçbir örgüt, parti, hatta tek bir sınıf, kendi isteği ve çalışmasıyla devrimci durum yaratamaz.

Bir ülkede devrimci durum ve onun üç belirtisi somutta kendini şu oluşumlarla dışa vurur: 1) Çeşitli sınıf güçleri arasında şiddetli savaşım, 2) Toplumsal yaşamın çeşitli alanlarında anarşi, 3) Maddesel değerlerin yıkıma uğraması. (Bak: K. Zaradov, Leninizm ve Kapitalizmden Sosyalizme Geçişin Çağdaş Sorunları, ilgili bölüm)

Böylece, devrimci durumun çerçevesini Lenin'e dayanarak çizmiş oluyoruz. Bu çerçeve içinde bakınca, Türkiye'de devrimci durum var mı, yok mu tartışmasının anlamsızlığı daha iyi açığa çıkıyor.

Bunalım öncesi ve başlarındaki 15 yılda Türkiye'nin ortalama gelişme hızı %7 çevresindeydi(9) ki o dönemde bu, dünyada en

yüksek gelişme hızları arasındaydı. Oysa 1977'de gayri safi milli hasıla artış oranı (gross national product) gerçek anlamda %4'e düştü. 1978'de ise %2'nin biraz üstünde olacağı kesinleşti.

Yapım endüstrisi 1977'nin ikinci yarısında %50 kapasite ile çalışır oldu. Aynı dönemde otomotiv endüstrisi, kapasitesinin %43'üne düştü. Ana metal endüstrisi, kapasitesinin %51,2'sine düştü. Kimya endüstrisi, kapasitesinin %53,5'ine düştü. Bu gidiş 1978'de de sürdü. Bu yıl tüm endüstri %50 kapasite ile çalışıyor. Bu durumun sonucu olarak pek çok küçük firma kapandı (bu bunalım içinde finans-kapitalin ekonomiye iyice egemen oluşunun ve devleti ele geçirişinin bir üst aşamaya geçişi de işin bir başka yanıdır), pek çok büyük firma aylarca üretimi durdurdu. Örneğin, BMC, İzmir'deki kamyon ve traktör fabrikasını 1978'de dört ay kapattı.

Bunalımın derinleşmesine paralel olarak üretimde ortaya çıkan bu daralma, işsizlik sorununu daha da ağırlaştırdı. Toplu olarak işten çıkartmalar artarak sürüyor. Örneğin, Koç Holding çalıştırdığı 25,000 kişiyi 20,000'e düşürdü.

Daha önce değindiğimiz gibi, bugün işsizlerin oranı %20'nin üstündedir. "Yetkililer" arasında, işsizler üstüne bir tartışmadır gidiyor. Ecevit, 1978 baharında Bonn'da yaptığı konuşmada %16 dedi. Maliye Bakanlığı ardından %20 diye açıklama yaptı. Amerikan elçiliği, yıllık işgücü raporunda 5 milyon işsiz vardır dedi. Sosyal Güvenlik Bakanı ise 1978 nisanında, 7 milyon olduğunu söyledi. Ne olursa olsun, gerçeğin %20'nin üstünde olduğunu anlamak güç değil. Yüzde 20 ile bile, Türkiye, OECD ülkeleri arasında işsizlik oranında birinci sırayı almıştır.

Bunların yanısıra, enflasyon kasıp kavuruyor. 1970-1976 yılları arasında yine çok yüksek bir oran olan %15-20 çevresinde oynayan enflasyon, 1977'de %40'a sıçradı. OECD istatistiklerine göre 1978 yazında, 1977'ye oranla toptan satış fiyatlarında yine %50'lik ve geçim endeksinde %70'lik bir fırlama oldu. 1978'de fiyatlar artık her ay ortalama %5 artıyor.

İşte son 4 yılın dev boyutlar alan savaşımı, bu çöküntünün sonucudur. Ezilen sınıflar artık eskisi gibi yaşamak, bir köşede boynu bükük "yazgısına" katlanmak istemiyor. Oportünistler ne sanıyorlar! İnsanlar zevk için mi sokaklara taşarlar, ölümü göze alırlar! Yığınlar, bıçak kemiğe dayanmadan, yaşam çekilmez olmadan ayağa kalkmaz. İşçi sınıfı, her zaman, her ülkede savaşım

verir. Ama bu savaşımın şiddet derecesi ve biçimleri, içinde yaşanılan, en başta ekonomik olmak üzere toplumsal ve siyasal ortam tarafından belirlenir. Onun için bazı dönemlerde, bazı yerlerde bakarsın savaşım parlamento önünde "barışçı" biçimde saylavlarla görüşme yapmak, imza kampanyaları açmak biçiminde yürür. Bazan da, bugün Türkiye'de olduğu gibi yığınlar burjuva yasalarını elinin tersiyle itip ateşin içine yürür.

Bugün yurdumuzda "üst" sınıflar da eskisi gibi yönetemiyor. Hatta Bilen Yoldaş'ın Berlin Konferansı'nda belirttiği gibi, tekelci burjuvazi ile tekel dışı burjuvazi arasındaki çelişki ve çatışmalar bile yer yer kanlı nitelik alıyor. Yönetici sınıfın siyasetinde bunalım vardır. Hükümetler gelip gidiyor. Parlamento doğru düzgün işlemiyor. Bu durum yığınların savaşımının görülmedik boyutlara ulaşmasına yardımcı oluyor. Son dört yılın 1 Mayıs gösterilerinde, kapitalist ülkeler arasında en büyük kalabalıkları İstanbul'un 1 Mayıs alanı görmüştür. İşçi sınıfımız, tarihinin en büyük grevini bu iki yıl içinde, MESS patronlarına karşı yapmıştır.

MESS grevleri ve 1 Mayıs 1978'den bu yana yığın çıkışlarında belirli bir duraklama ortaya çıkışı kimseyi aldatmasın. Her büyük çıkıştan sonra işçi sınıfı yorgunluğunu atmak, yeniden güç toplamak için belirli bir zamana gerek duyar. Tarihte bunun tersi zor gösterilebilir. Doğal olarak bu durumda, sınıf uzlaşmacılarının, oportünistlerin, sosyal demokrat iktidarı "yıpratmama" gerekçesiyle yığın eylemlerinden geri duruşunun da payı vardır. Ama bugünkü ekonomik ve toplumsal koşullar altında hiçbirinin, yığın hareketini gemlemeye gücü yetmeyecektir. Savaşım, düzenle birlikte onları da temizleyip geçecektir.

Yaşadığımız ortamı iyi anlayalım. Son iki üç yılı koy bir yana, yalnızca son 10 ay içindeki siyasal cinayetlerin sayısı 950'dir. Günde ortalama 3 kişi öldürülüyor. Siyasal cinayetlerin oranı, 1978'de ekonomik ve toplumsal koşulların son hızla çökmesine paralel olarak büyük bir artış gösterdi. 1978 yılında cinayetler 1977'ye göre %352 oranında arttı. Daha 1978'in bitmesine 2 ay olduğu düşünülürse, 1978'de siyasal cinayetler 1000'in üstüne çıkacak demektir. Bunu ancak hiçbir şey bilmeyen cahillerle, ruhunu kapitalizme satmış oportünistler ekonomik ve toplumsal ortamdan soyutlayarak, "örgütlü güçlerin işi canım" diyebilir.

Bugün toplumsal yaşamın her alanında anarşi egemendir. Hergün en iyi savunulan büyük kentlerde bir iki soygun yapılıyor.

Eğitim durmuştur. Rüşvet, dolandırıcılık salgın olmuştur. Devlet bürokrasisi büyük ölçüde işlemez durumdadır. Ecevit'in, polisi güçlendirmek için yardım aldığı İngiliz ve Federal Alman servislerinin görevlileri, Türkiye'de polisin içinde bulunduğu durumdan "hayretlere düştükleri"ni gizleyemiyorlar.(10) Bu oluşumların tümü, yurdumuzda üst yapı kurumlarının çatlayışını anlatıyor.

Bugün savaşım, en uzak bölgelere sıçramıştır. Hangi hükümet gelirse gelsin, "karşıt" tarafı bile "hizaya sokamıyor". Bombalar, yangınlar dizi dizi. Maddesel değerler yıkıma uğruyor. Ölüm korkusu gündelik oldu. Analar çocuklarını, evde kalanlar işe gidenlerini yürek çarpıntısıyla uğurluyor.

Ülkemizde bu durum, örneğin bir İngiltere'nin, Fransa'nın, Belçika'nın, hatta bir Yunanistan'ın bugünkü yaşamına benziyor mu? Olağan mı bu durum? Olağan bir durum değilse, bu olağandışı durumun bir adı yok mu?

Var: *Devrimci Durum!*

Devrimci durum kavramını, hemen devrim olacağını söylüyormuşuz gibi yorumlayan *ikinci yanlışa* gelince, sanırız yazdıklarımız böyle bir "yanlış anlamaya" yer vermeyecek denli açıktı. Örneğin, *İşçinin Sesi*'nin 56. sayısında (13 kasım 1976) "Olanaklar ve Tehlikeler Artıyor" adlı yazıda şöyle deniyordu: "...Her devrimci durumun sonu devrime varmadığı gibi, devrimci durumu tek bir bütün olarak da anlayamayız. Devrimci durum, içinde çeşitli aşamalar barındıran bir süreçtir. Ve Türkiye bu sürecin henüz başlarındadır."(11)

Devrimci durumun varlığını göstermek, devrim olacak demek değildir. Devrimci durumun varlığını, genişliğini ve derinliğini göstermek, Lenin'in dediği gibi, her komünistin temel ve tartışılmaz görevidir. Ötekisi ise falcılık olur. Örneğin, 1859-61, 1879-80 Rusyası, 1914-24 Avrupası, 1965 Yunanistanı devrimci durumlar yaşamışlardır. Ama bunlar ya devrime ulaşmadan sönmüş, ya da devrim patlaması öznel öğenin zayıflığı nedeniyle ezilmiştir.

1914'lerde Avrupa'da var olan devrimci durumdan söz ederken Lenin ne diyor, birlikte okuyalım: "Bu durum uzun sürer mi? Daha ne denli keskinleşecek? Devrime yol açacak mı? Bu, bizim bilmediğimiz ve kimsenin de bilemeyeceği birşeydir. Bunun yanıtı, ancak, ileri sınıfın, proletaryanın, devrimci duygunun gelişmesi ve devrimci eyleme dönüşmesi sırasında kazanacağı *deneyim* tarafından sağlanabilir."(12) Bu alıntı gösteriyor ki,

devrimci durumun devrime dönüşmesi öznel öğenin katkısına bağlıdır. Bu fikrini Lenin şu satırlarda daha da açık ortaya seriyor: "...Her devrimci durum devrime yol açmaz. Devrim ancak üstte değindiğimiz nesnel değişimlere (devrimci durumun üç belirtisinden söz ediyor—R.Y.) öznel bir değişikliğin, yani, devrimci *sınıfın*, hiçbir zaman, hatta bunalım döneminde bile yere çalınmazsa 'düşmeyen' eski hükümeti kırıp atacak (ya da yerinden fırlatacak) *güçte* devrimci yığın eylemi koyma yeteneğinin eşlik ettiği bir durumdan çıkar."(13)

Lenin'in yukarıya aldığımız bu çok önemli satırlarından çıkan ilk sonuç, burjuvazinin *hiçbir zaman, en zor bunalımlarda bile kendi kendine, sen vurmazsan, yıkılmayacağıdır.* Bu, nedense herkesin pek "anımsamadığı" çok önemli bir ihtardır.

Bir başka sonuç da devrimci durumun ancak iktidarı sarsacak çapta güçlü eylem koyma yeteneği ile birleştiği, yani, devrimin nesnel koşulu ile öznel öğenin birleştiği zaman devrim olacağıdır. Lenin devrimin nesnel koşuluyla öznel öğenin birleştiği bu duruma *"ulus çapında bunalım"* diyor. Demek ki, içinde değişik olgunlaşma aşamaları barındıran bir süreç olan *devrimci durumun son aşaması, devrime yol veren aşaması "ulus çapında bunalım" aşamasıdır.* Lenin devrimin her zaman ulus çapında bunalımdan doğuşuna *"devrimin temel yasası"* adını veriyor.

Demek ki, devrimci durumu hemen devrim olacakmışcasına anlamaya olanak yoktur. Devrimci durum, kötüleyen ekonomik, toplumsal ve siyasal koşullar altında, yığınlar yeterince örgütlenmişse ve yeterli şiddetle saldırabilirse devrimin olabileceği bir ortamdan başka birşey değildir. Devrimci durumu, her yerde sokak sokak çarpışmaların yürüdüğü, toplumsal yaşamın tümüyle durduğu bir aşama gibi düşünmeyelim. Öylesi bir durum, "devrime beş kala" durumudur, devrimci durumun ulus çapında bunalım aşamasıdır.

Üçüncü yanlış, "devrimci durum yok, bireysel terör var" anlayışıydı. Bu anlayış başaşağı duran bir mantığa işaret ediyor. Engels böyleleri için, bu insanlar adını değiştirerek birşeyi değiştireceklerini düşlüyorlar, diyor.

Sorunu, bu yanlıştaki gibi anlayınca, alınacak birkaç "etkin" önlemle bu durum ortadan kalkabilir demektir. "Hükümet anarşiyi önlesin!" Oysa çok hükümet geldi geçti, anarşi sürüyor. "Anarşiyi durdurun" çığlıkları, küçük burjuva pasifistinin olaylar karşısındaki

şaşkınlığından başka birşey değildir.

"Devrimci durum yok, bireysel terör var" anlayışı ters bir mantığı gösterir çünkü sorulması gereken, "kullanılan yöntemlerin nasıl adlandırılması gerektiği" ya da "anarşinin belli çevrelerce kışkırtılıp kışkırtılmadığı" soruları değil, "bu yöntemler neden böylesine yaygınlaşabiliyor, kalıcı olabiliyor ve giderek artıyor" sorusudur. Bugün değil her kentte, neredeyse her kasabada, hatta pek çok köyde kapışılıyor, kan dökülüyorsa artık şiddet *toplumsal bir olgu* olmuştur.

Bu toplumsal olgunun altında, Türkiye'de kapitalizmin girdiği bunalım yatıyor. Toplumsal adaletsizlik, işsizlik, pahalılık yatıyor. Elverişli bir nesnel ortam bulmasa, hiçbir örgütün hiçbir zorlamasıyla bu denli yayılamaz ve süregen olamazdı. "Anarşi" bu nedenle toplumsal bir olgu olmuştur ve bu nedenle ikilem çözülene dek de sürecektir. Bunları burjuva siyasetçileri bile görüyor.

Soruyu doğru sorduğumuzda ("anarşi" neden böylesine yaygınlaşabiliyor, kalıcılaşabiliyor) açıkça görülür ki, "anarşi"nin bu boyutlara varabilmesinin nedeni devrimci durumdur. Bir başka deyişle, *"anarşi", devrimci durumun kendini günlük yaşamda belli edişidir.* Devrimci durumu böylesi kargaşalık, "anarşi", toz duman olarak anlamayanlar, devrimi nasıl anlayacaklar? Lenin'in dediği gibi, "o dar kafalı baylar... herhalde tüm yığınların *bir anda, tam bir örgütlülük içinde* ayaklanacağı bir devrim (eğer devrim fikri akıllarına geliyorsa) düşlüyorlar."(14)

Yinelemekten zarar gelmez, "anarşi" bugünkü Türkiye'de toplumsal bir olgudur ve önlenemeyişi ile, giderek yayılışı ile, devrimci durumun daha derinleştiğinin de belirtisidir.

Dördüncü yanlış, "devrimci durum yok, faşist tırmanış var" görüşüydü. Bu da, bir önceki görüş gibi, mantıksal "hastalık"tan çekiyor ve bize, gelişmenin belli aşamasında "entellektüellerin kafasında bazı anlamlı gibi görünen aptallıkların zorunlu olarak doğduğu"(15) gerçeğini anımsatıyor.

"Devrimci durum yok, faşist tırmanış var" demek, Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal ortamını, devrimci durumu ve de faşizmi anlamamış olmak demektir. Yurdumuzda devrimci durum da, faşizm tehlikesi de aynı kaynaktan, bugünkü ekonomik ve toplumsal tabandan yükseliyor. Kapitalizmin içine düştüğü bunalımdan çıkıyor. Sınıf savaşımının dev boyutlar alması Türkiye'

de kapitalizmin geleceğini sorguya çekiyor. "Gerici egemen çevreler, burjuvazi faşizme tırmanma yoluyla, bu halkayı korumaya çalışıyor."(16)

Halkın savaşımının yükseldiği yerde "demokrasi" biter, faşizm, zorbalık, çıplak diktatörlük başlar. Şöyle diyor Lenin: "Britanya savaş öncesinde, dünyadaki tüm ülkelerden çok daha geniş ölçüde özgürlüğe sahipti. (...) Özgürlük vardı, çünkü orada devrimci hareket yoktu."(17) Aynı fikri, SBKP Genel Sekreteri L.İ. Brejniyef'in SBKP 25. Kongresi'nde okuduğu Merkez Komite Raporu'nda da buluyoruz: "Tekelci sermayenin ve onun siyasal ajanlarının egemenliğine karşı ciddi bir tehlike ortaya çıktığında, emperyalizm her çeşit demokrasi benzeri görünümleri kaldırıp atmada bir an duraksamayacaktır"(18) Bu da doğaldır çünkü faşizm, finans-kapitalin, burjuva diktatörlüğünün yani devletin kendini koruma yolundaki güdüsünden doğmaktadır.

İşlerin göreceli olarak rahat gittiği, sınıf savaşımının sönük durduğu dönemlerde ve ülkelerde faşizm hiçbir zaman gerçek bir tehlike olamaz, olamamıştır. Ne zaman ki ülkede sınıf savaşımı yükselir, keskinleşir, yığınlar kurtuluş yollarına yönelir, ne zaman ki burjuvazi "bildik yöntemlerle" yönetemez olur, işte o zaman egemen güçler çıkarı faşizmde görür. Erkini tehlikede gören burjuvazi çıplak diktatörlüğe, faşizme sarılır. Boşuna, inine yaklaştıkça çakalların uluması artar dememişler. Türkiye'de olan da budur. *Giderek artan faşist tehlike, giderek olgunlaşmakta olan devrimci durumdan ayrılamaz.*

Böylece, devrimci durum konusundaki dört yanlış fikri de görmüş oluyoruz. Peki, bu dört ayrı fikir arasında ortak bir nokta var mıdır? Elbette vardır. Devrimci teoriyi ve devrimci savaşımı, burjuvazinin (hiç değilse liberal kolunun) kabul edebileceği ölçülere sınırlama isteği, yani küçük burjuva pasifizmi ve kuyrukçuluk. Devrimci durumun varlığını görmek işlerine gelmiyor çünkü o zaman bu durumun gerektirdiği önlemleri almak, ona göre örgütlemek ve taktikler uygulamak gerekiyor ki bu da dünyanın en "demokratik" ülkesinin sağlayacağı legaliteye bile sığmaz. En "ilerici" burjuvazinin bile kabul edemeyeceği örgütlenme ve savaşım yöntemleri ister.

Sosyal demokrasinin ülkemizdeki şu son bir yıllık iktidarı, kimi umutların tersine, gösterdi ki, ya faşizm ya ileri demokratik halk devrimi ikilemi yapısaldır ve sürmektedir. "Üçüncü yol"un,

ülkemizin toplumsal yaşamında *geçici bir ara aşama* olduğu iyice belirlendi. Bir yanda devrimci güçler hızla büyüyüp güçleniyor, öte yanda faşizm tehlikesi giderek artıyor.

Sosyal demokrat iktidarın MHP'ye karşı tutumu da birşey anlatmıyor. Çünkü Türkiye'de faşizm MHP ile sınırlı değildir. Faşizm, finans-kapitalin seçimidir. MHP, faşizmin bugünkü vurucu gücüdür. İktidar MHP'yi kapatsa (ki o zaman en az bir o kadar da devrimci örgütü kapatacak demektir, uygulaması bunu gösteriyor), ertesi gün başka vurucu güçler çıkıverir.

Bugün iktidarda bulunan sosyal demokrat ağırlıklı hükümet başa geçtiğinde TKP Merkez Komitesi bir bildiri yayınlamıştı. Bu bildiride, Ecevit hükümetinin halkımızın istediği ilerici hükümet olmadığı vurgulanıyor ve sorunları çözemeyeceği belirtiliyordu. Bazıları, "hemen karşı çıkmak olur mu, daha yeni geldi, ne biliyorsun ne yapacak" diyerek ve kendilerini sağlama almak için de "yanlış yaparsa birlikte eleştirelim"i ekleyerek karşı çıktılardı. Oysa, CHP'nin toplumsal yapısı, ideolojisi ve lider kadrosu, TKP'ye kesin konuşma olanağı veriyordu.

Aradan geçen bir yıl içinde bu hükümetin hiçbir sorunu çözemediği, faşizmi geriletemediği, tersine komünistlere, ilericilere baskı uygulamaya kalktığı ortaya çıkmadı mı? Önce yanaştığı ortak pazar ülkelerinden beklediğini bulamayınca *açıkça* yeniden Amerikan emperyalizmine yattığı anlaşılmadı mı? (Türkiye'de ortak silâh endüstrisi de kuracaklarmış.)

Bu gelişimi görebilmek güç değildi. Perşembenin gelişi, Çarşambadan bellidir. Komünistler için sosyal demokrasinin ve Türkiye'de sosyal demokrasinin ne olduğu açıktır.

Sosyal demokrasi, emekçiler arasına sızmaya çalışan burjuva ideolojisidir. Sosyal demokrasi, reformlar yoluyla devrimci patlamaları önlemeye çalışan, kapitalizmi yamayarak sürdürmeye uğraşan bir akımdır. Bunun için muhalefetteyken sömürüye karşı konuşur, iktidara gelince sömürüyü "demokratikleştirmek"ten başka birşey yapmaz. Dünyada sömürüyü, eşitsizliği, zorbalığı kaldırmış bir sosyal demokrat iktidar var mıdır?

Sosyal demokrat akıma bağlanan emekçiler ise, bu sosyal demagojiye inandıkları için bağlanırlar. Onlar sömürüye gerçekten düşmandırlar. Bu çelişki toplumun durgun dönemlerinde, hele de parti muhalefetteyse, derinlerde durur. Ama ekonomik ve toplumsal bunalım dönemlerinde giderek su üstüne çıkar ve sosyal

demokrasinin yazgısını belirler. Yığınlar sömürüyü *gerçekten* yok etme yoluna dönerken sosyal demokrat kadroların büyük çoğunluğu apaçık biçimde kapitalist saflarda durur. Bunun son örneğini Portekiz'de gördük.

Sosyal demokrat partilerde sağ ve sol kanatlar vardır. Sağ sosyal demokrasi tekellerin kucağındadır. Sol sosyal demokratlar partinin emekçi kesimlerine sözcülük etmeye çalışır, genel olarak komünistlerle diyalog yanlısıdır. Ama hiçbir sosyal demokrat partide, geçici dönemler dışında, sol kanat yönetimde olmamıştır. Partinin emekçilere hoş gözükmesine yarayan ama siyaset çiziminde ağırlık taşımayan zayıf gruplardır bu sol kanatlar.

Türkiye'ye gelince, bizdeki sosyal demokrat hareket Batı'dan farklıdır. Orada sosyal demokrasi işçi hareketi içinde, Marksizm temeli üstünde yükselmiş, sonradan onunla ideolojik bağlarını koparmış ama geniş işçi çevrelerinde etkinliğini sürdüren bir akımdır. Türkiye'de sosyal demokrasi, *burjuvazinin liberal kesiminin*, finans-oligarşisine duyduğu tepkiye halk hareketinde taban bulmak, hem de bu halk hareketini kapitalizmin sınırlarına hapsedip "ehlileştirmek" amacıyla giderek oturmakta olduğu ideolojik tabandır.

Yalnız Türkiye'de değil, yeterli gücü olduğu her yerde sosyal demokrasi bir yandan faşizme karşı konuşuyor, bir yandan komünistlere, devrimcilere karşı eyleme geçiyor, önlemler alıyor. Çünkü kapitalizmin yıkılmasından ölesiye korkuyor. Ve ne yazık ki, sosyal demokrasinin işçi sınıfından, emekçilerden, halk başkaldırısından duyduğu korku ile faşizmin iktidara gelebilişi arasında yakın bağ vardır. Bu bağı iyi anlayabilmek, devrimci işçi sınıfımızın önündeki tehlikeleri ve olanakları iyi anlayabilmek demek olur.

Faşizm dünyanın hiçbir yerinde bir gecede gelmedi. Her yerde burjuva demokrasisi içinden büyüyüp yükseldi. Faşizmin İtalya, Almanya, Avusturya, Macaristan, Finlandiya ve Bulgaristan'daki tarihsel gelişimini izleyenler için, burjuva demokrasisinin reformcu kanadı sosyal demokrasinin, faşizmin bu yükselişinde oynadığı rol sır değildir.

Avrupa'da birçok ülkede faşizmin iktidara gelebilişi yalnızca o günkü ekonomik ve sosyal koşulları, faşizmin toplumsal demagojisini, çalışma biçimlerini vb., inceleyerek anlaşılamaz. Bunlar faşizmin tekeller için o gün neden zorunlu olduğunu göstermekten pek öteye gidemez. Oysa faşizm yazgı değil, "allahın emri" hiç

değildir.

Kapitalist Avrupa'nın en büyük, en örgütlü gücü olan işçi sınıfı yükselmekte olan faşizme karşı birlik içinde durabilseydi faşizm iktidara *gelemezdi.*

Neden Avrupa işçi sınıfı faşizmi durduramadı? Bu sorunun bizim için aynı zamanda güncel önemi vardır.

Sorumuzun cevabını verebilmek için 1918'lere, "sosyal demokrasinin Avrupa devrimine ihaneti"ne dönmeliyiz. Faşizmin önündeki engelleri temizleyen süreç o yıllardan başlar. O yıllar, kötüleyen ekonomik durum ve büyük Ekim devriminin etkileri altında Avrupa'da devrimci patlayış yıllarıdır. İşçi sınıfı ayakta. Almanya'da Spartaküsler siperlerde çarpışıyor. Bavyera'da, Macaristan'da sovyetler kurulmuş. Burjuvazinin, devrimi bastırmaya gücü yetmiyor. İşçi sınıfı tüm Orta Avrupa'da iktidara elini uzatmış, tuttu tutacak. Kapitalizmi yıkılmaktan kim kurtarıyor? İşçi hareketine ilk büyük ihanetini 1914'de Avrupa burjuvazisinin savaş bütçelerini onaylayarak, işçileri savaşa katılmaya çağırarak yapan sosyal demokrasi. Almanya'daki 1918 devrimini boğazlayan onlardır. Avusturya'daki 1918-1919 devrimini öteki burjuva partileriyle "demokrasiyi kurtarma" adına koalisyon yaparak boğan onlardır. Bu sosyal demokrasinin ikinci büyük ihanetidir.

O zamanların önde gelen sosyal demokrat lideri Otto Bauer, *"1918 Avusturya Devrimi"* adlı kitabında bu durumu şöyle anlatıyor: "...Sokaklarda 'proletarya diktatörlüğü', 'tüm iktidar Sovyetlere'den başka birşey duyulmuyordu... Bu ortamla hiçbir burjuva hükümeti baş edemezdi. Sokak ayaklanması onları bir haftada yıkardı. Bu görülmedik güç durumla ancak sosyal demokratlar baş edebilirdi çünkü onlar geniş emekçi yığınların güvenine sahiptiler..." İşte böyle diyerek sosyal demokratlar, yığın savaşının en yükseldiği anda tekel partileriyle koalisyona girdiler. Otto Bauer dışişleri bakanı, bir başka sosyal demokrat, Doyç (Deutsch) ise savaş bakanı oldular.

Bu yollarla işçi, emekçi üstünde beyaz terör başladı. Onbinlerce işçi öldürüldü, örgütleri dağıtıldı. Devrim bastırıldı. 1934'lerde faşizmin iktidara gelebilmesi işte bunun sonucudur.

Bununla da kalmadı. Daha sonraki yıllarda faşizmin çizme sesleri yayılırken sosyal demokratlar işçilere bir üçüncü kez daha ihanet ettiler. İşçi sınıfının, komünistlerin birlik çağrılarını reddettiler. "Rejimi kurtarma", "yıkımı önleme", "barışçıl,

demokratik yöntemlerle faşizme dur diyeceğiz" safsatalarıyla yığınları aldattılar. Öte yanda, yoğun bir anti-komünizme daldılar. Faşizme karşı parlamento nutuklarıyla sahte bir savaşım verirken, komünistlere karşı tüm ustalıklarını döktürdüler. Hitler'in kuduz "Kasırga Birlikleri"ne dokunmazken, Alman işçi sınıfının savaşkan birliği "Kızıl Cephe"yi yasaklayıp dağıttılar. Faşizmin iktidara oturuşunu önleme açısından en kritik dönem olan 1932 yılı ve 1933'ün ilk üç ayında komünistlerin yaptığı sayısız birlik çağrılarını bir daha reddettiler. ("Ulusu cephelere bölmeyeceğiz" diyenlerin kulakları çınlasın.)

Avrupa'da faşizmin iktidara gelebilişi işte böyle hazırlandı.

Dönüp bugün yurdumuza baktığımızda neredeyse "tarih kendini yineliyor" diyeceğimiz geliyor. CHP, halkımızın umudu olan Ulusal Demokratik Cephe'ye çeşitli kelime oyunlarıyla karşı duruyor. Türkiye Komünist Partisi'nin sayısız kereler yaptığı birlik çağrılarını reddediyor. Sendikaları ve öteki yığın örgütlerini bölmeye, onları kuyruğuna takıp eylemsizleştirmeye çalışıyor. Faşist itler, komandolar ortalıkta. Hem de kapatmak için sayısız "anayasal" gerekçe varken. Öte yanda, TKP "yasa dışı". Yalan gerekçelerle gençliğimizin civan örgütü İlerici Gençler Derneği'nin şubeleri kapatılıyor. TKP Programı, TKP davasını duyurma broşürü toplatılıyor. Kendilerinin "Sosyalist Enternasyonal"e katılmaları yasalara uygun ama İlerici Kadınlar Derneği'nin Dünya Kadınlar Federasyonu'na katılması yasalara ters! Daha çok sayılır. Kendi içlerinde de sol sosyal demokratları, halktan yana kişi ve çevreleri buduyorlar. Emperyalizmle açıktan sarmaşıyorlar. Onlara Demirellerin veremediği ödünleri veriyorlar.

Sosyal demokrasi ve oportünistler, sendikalarda ve öteki yığın örgütlerinde tüm güçlerini kullanarak işçiyi, emekçiyi etkin yığın çıkışlarından alakoymaya çalışıyorlar. Bunda bir ölçüde başarı da kazandılar. Ama bu durum geçicidir. İşsizlik, pahalılık, genel olarak emekçilerin yaşamı dayanılmaz oldu. Artık yaşayabilmek bir hüner. Böylesi bir ortamda halk hareketi durmayacaktır. İşçi sınıfımız, emekçi yığınlar *kendi deneyleriyle*, faşizme, işsizliğe, pahalılığa karşı kurtuluşun işçi sınıfının öncülüğündeki halk devriminden, ileri demokratik devrimden geçtiğini hergün daha iyi görüyor. Burjuva partilerinden kendisine bir hayır gelmediğini anlıyor. Burjuva partilerinin derin toplumsal sorunlara hiçbir yanıt getiremediği, günümüzde iyice ortaya çıktı. Siyasal yaşamda

boşluk vardır. Bu boşluk giderek bilince çıkıyor. Şunu bilelim ki, siyasal yaşam boşluk tanımaz. Biz doldurmazsak başkaları doldurur.

6. Sonuç: Devrimci Durum Her Alanda Yenilik İster

> "Devrimci durumun varlığını yığınlara duyurmak, açınımını ve derinliğini açıklamak, proletaryanın devrimci bilincini, devrimci kararlılığını yükseltmek, devrimci eyleme geçmesine yardım etmek ve bu amaçla *devrimci durumun gereklerine uygun örgütler kurmak* tüm sosyalistlerin tartışılmaz ödevidir."(1) (İtalikler bizden)

Dünyada kapitalizmin içinde bulunduğu genel aşamaya ve Türkiye kapitalizminin gelişme özelliklerine bağlı olarak uzun bir tarihsel dönem içinde ağır ağır pişen koşullar yurdumuzda devrimci duruma varmıştır. Oportünistler bu gerçeği yadsımaya çabalıyorlar. ("sol"cular içinse her zaman devrimci durumdur). Onlar, Kautsky'nin, devrimci durumun varlığına inanmak için devrim olmasını beklemesi gibi olayları dışardan izliyorlar. Devrim patladığında devrimci durumun varlığına inanacak, tekrar devrimci olacak ve "hizmet götürmek" için saflara koşacaklar! Ama bunu, günün görevlerinden yan çizen tüm kariyeristler, sosyalizm "memurları", fırsatçılar da yapacak.

Devrim olsa da olmasa da, bugün devrimci durumun varlığı nesnel bir gerçekliktir. Ve devrimin gerçekleşebilmesi, giderek artan oranda devrimcilerin bilinçli hazırlığına, işçi sınıfını ve emekçileri "son

kavga"ya hazırlayabilmelerine bağlıdır. Biliyoruz ki, "ne alt sınıfların ezgisi, ne üst sınıflar arasındaki bunalım devrimi getirmez. Bunlar yalnız başına ancak ülkenin çürümesini getirir.(2) Devrime ancak yığınları eyleme, direnişe, başkaldırmaya, ayaklanmaya *götürerek* ulaşılabilir.(3) Nesnel ortam ne denli elverişli olursa olsun, biz yapmazsak devrim olmaz. Bu nedenle, tarihsel fırsatları kaçırmamak için önümüzü iyi görmeliyiz. Bu gerçek, devrimci durum sürecinde komünistlere, devrimcilere ertelenmez bazı görevler yükler.

Devrimci durumun bize yüklediği görevleri yerine getirmek, tek cümleyle, *devrimin öznel öğesinin oluşturulması* anlamına gelir.

Bölümün başına koyduğumuz alıntıda Lenin, devrimci durum sürecinde komünistlerin görevlerini şöyle belirliyordu: Devrimci durum altında tüm komünistlerin tartışılmaz görevi, 1) Devrimci durumun varlığını yığınlara duyurmak, açınımını ve derinliğini açıklamak, proletaryanın devrimci bilincini, devrimci kararlılığını yükseltmek, 2) Proletaryanın devrimci eyleme geçmesine yardım etmek, 3) Devrimci durumun gereklerine uygun örgütler kurmaktır.

Bugünkü Türkiye ortamında güncel görevlerimiz şöyle somutlanıyor.

En başta *ideolojik savaşıma yeni bir hız* verilmesi. Komünistlerin, devrimcilerin, işçi sınıfının ve emekçi halkın bilincinin aydınlatılması. Bu, tüm görevler arasında *ana halkadır.* Lenin'in, devrimci teori olmadan devrimci savaşım olmaz diyen ünlü cümlesini hep biliyoruz. Gerçekten de, doğru devrimci bir hat olmadan yığınlar ayaklanırsa, bu kör bir patlayış olur, kayaya vurur. Ya da doğru devrimci bir hat olmadan güçlü örgütler, 1 milyon 700 binlik komünist partileri olsa ne olur, olmasa ne olur. İşte bu nedenle Zaradof "devrimin öznel öğesinin oluşumunda, ideolojik savaşım giderek artan bir önem kazanıyor"(4) diyor.

Türkiye devrim hareketinin bin çeşit özgül sorusu, sorunu var. Bunlara açık seçik yanıtlar vermeliyiz. Devrim için, komünizm için canını vermeye hazır, her özveriyi seve seve kucaklayan militanların kafalarını doyurmalıyız. Unutmayalım ki, kapitalist toplumda, son çözümlemede burjuva ve proleter ideolojileri arasında bir başka ideoloji yoksa ve egemen ideoloji burjuva ideolojisi ise, Leninci bir anlayışla açıklanmamış her konuda yanlışlara düşmek kaçınılmazdır. Bu gerçeğe bir de, aşağı yukarı soldaki her akımın ideolojik saldırısı altında yürüdüğümüzü katarsak ideolojik savaşımın önemi daha iyi anlaşılır.

İdeolojik savaşım her zaman en önemlidir. Ama bu önemi devrimci durumlarda çok daha artar. Çünkü, yığın hareketleri yükseldikçe bilincin, öznel öğenin önemi de ona paralel olarak artar ve giderek belirleyici olur.

Devrimci durum olgunlaştıkça düşmanın her yönden saldırısı artar. O arttıkça, devrimci cephede oportünizmle savaşın önemi artar.

Oportünizme karşı katı, uzlaşmasız tutum almak bazılarına "sekterlik" gibi geliyor. Oysa oportünizmle savaş sekterlik değildir. Oportünizmle savaş yığın siyasetini bir yana atmak değil, tersine onu gerçekçi ve sağlıklı bir tabana oturtmak savaşıdır. Dünya komünist hareketinin deneyleri, özellikle günümüz Avrupası, oportünizmle savaşı ne denli ertelersen, onun o denli azıttığını kanıtlıyor.

Yerli-yabancı tekellerin erki ele geçirdiği, halkın üstüne silâhla yürüdüğü, Komünist Partisi'nin gizli çalışmak zorunda kaldığı küçük burjuvalar denizi Türkiye'de oportünizmin ekonomik, toplumsal, siyasal tabanı vardır. Bunu anlamak gerek. Öte yanda, dünya komünist hareketinde yeniden başını kaldıran oportünizm yılanının ideolojik yankılanmasını da küçümsemeyelim.

Oportünizm her zaman, her yerde *"taktikler"*de gizlenir, *"taktikler"*le başlar. "Taktik için böyle yapmalıyız" cümlesi oportünistlerin tılsımlı cümlesidir. Onlar, "halk şimdilik sorunu anlamıyor, onun için taktik yapmalıyız" derler. Böylece ilkeselliği, ilkesel davranmayı güme götürürler. Stalin'in bir yazısında aktardığına göre, Lenin her zaman, "tek doğru siyaset ilkesel siyasettir" dermiş. Ama oportünistler için öyle değildir. Onlar, "şu küçük sorunda azıcık ilkesiz davranmakla dünyanın sonu gelmez" derler. Oysa, Leninciler iyi bilirler ki, "azıcık oportünistlik" diye birşey olmaz. *Azıcık oportünistlik, azıcık gebeliğe benzer.* Sonunda kesinkes bebek doğar. O da ulusçuluk, şovenizm, karşı-devrimdir. Yani oportünizm denen hastalığın bir iç mantığı vardır. Önemsiz gibi görünen ufak filizleri yok etmedin mi büyür, dallanır budaklanır.

Oportünizm, düşmanın ideolojik saldırısının en yoğun olduğu noktalarda patlak verir. Tüm deneyler bu gerçeği kanıtlıyor. Bugün düşmanın ideolojik saldırısının en yoğun olduğu alanların başlıcaları Leninci örgütlenme anlayışı ve TKP, yığın örgütlerinin "bağımsızlığı", cephe sorunudur. Proleter enternasyonalizmi ve Sovyetler Birliği'dir, proleter hegemonyası ve proleter diktatörlü-

ğüdür. Genel olarak siyasal taktikler ve devrimci durumda siyasal taktiklerdir. Devrim anlayışıdır. Öyleyse oportünizmin de kendini bu alanlarda dışa vurması kaçınılmazdır.

Bu saydığımız alanların tümünde sayısız örnekler verilebilir. Biz, bugünü yakından ilgilendiren iki örnek verip geçelim. Örneğin, "Ecevit hükümeti giderse daha iyisi gelmeyecek, öyleyse yığın eylemi yapmayalım" görüşü böylesine kuyrukçu, pasifist, oportünist bir görüştür. İkinci örnek, devrim kavramını, bu kavramın anlamını ve gereklerini yığınlara duyurmaktan ısrarla kaçınmaktır, bu kavramı "sol"lara teslim etmektir. Nedense bazı yayınlarda, güneşin altında ne ararsan buluyorsun da devrim sözcüğünü bulamıyorsun. Neden? Belki "yığınları ürkütmeme çabası, belki kendi ürktüğünden. Oysa Lenin, devrimci durumda, devrim üstüne açıklamaları, ajitasyon ve propagandayı arttırmak gerektiğini söylüyor.

Bu saydığımız alanların tümünde ideolojik savaşımı, halkı aydınlatmayı yoğunlaştırmalıyız. İşçi sınıfının devrimci bilinç çevresinde birliğini kurabilmek, halkın en geniş cephesini ve onun içinde proleter hegemonyasını gerçekleştirebilmek ve devrimi yapabilmek için oportünizmle savaş ertelenmez bir görevdir. Devrimci saflarda oportünizmi kesin yenilgiye uğratmak, Lenin'in dediği gibi oportünist günahların bir anlamda cezası olan "solculuğa" da indirilmiş *en büyük darbe* olacaktır. Bu görevi başarıyla yerine getirmezsek, yine Lenin'in dediği gibi, "acil çıkış yolu arayan yeni akıntılar sosyal-demokrat (komünist—R.Y.) kanal bulamazlarsa, sosyal-demokrat (komünist—R.Y.) olmayan kanala yönelirler."(5)

Oportünizme karşı savaşın yanısıra, sosyal-demokrat ideoloji ve tutuma karşı da savaşımı hızlandırmalıyız. Sosyal demokrat fikirlerin, yani burjuva reformcusu fikirlerin yığınlar arasında, özellikle işçi sınıfı içinde yayılması devrimci harekete, onun doğru yolda ilerlemesine büyük zararlar vermektedir. Yığın savaşımını körletmede, bekleyişçi bir havaya sokmada sosyal demokrat akımın büyük payı vardır. Bunlara karşı etkin ideolojik savaş vermeli ve halkımıza, denize düşenin yılana sarılmasının doğru bir yol olmadığını, doğru yolun yüzmek olduğunu göstermeliyiz.

Özellikle gençliğin ataklığını, heyecanını zamansız yollara süren her boydan "solcu"luğa karşı da daha etkin savaşım vermek zorundayız.

Tüm bu ayrık otlarına karşı ideolojik savaşımı yükseltmeliyiz.

Yalnız bu savaşım bugün, olağan koşullarda yürütüldüğü gibi yürütülemez. Devrimci durumda ideolojik savaşım, *yeni* bir yanaşım ve *yeni* yöntemler ister. Kendine özgü ajitasyon ve propaganda ister. Dün genel teorik sorunlar olan proleter hegemonyası, devrimci zor kullanım, ayaklanma ve devrim, burjuva devletinin yerle bir edilmesi ve diktatörlük sorunları bugün *çeşitli yönleriyle* pratik sorunlar olmuştur. Biz üstümüze düşeni yaparsak yarın daha yakına, daha yakına gelecektir. Bu nedenle, bu sorunları bugün "okumuş"ların lüksü olmaktan çıkarıp bilinçli işçilere, işçi sınıfının ileri kesimlerine anlatmak zorundayız. "Hayali", felsefi konular olarak değil, somutlayarak ve tüm devrimci içeriğiyle. Bu da en başta yayınlarla olur.

Bilen Yoldaş, 1978 başlarında yapılan TKP Merkez Komitesi Plenumu'na sunduğu Politik Büro Raporu'nda, bu dönemde partimizin önünde duran en önemli savaş alanlarından birisi ideolojik savaşımdır dedikten sonra partinin legal-illegal yayınlarını değerlendirdi. Yayınlarımızın bazı yetersizlikleri olduğunu söyledi ve yayınların ideolojik düzeyinin yükseltilmesi gereğini özellikle vurguladı.

İşçi sınıfının, halkın ileri kesimlerine bilinç taşıyacak temel yayın organı TKP Merkez Komite organı *Atılım*'dır. *Atılım* komünistlere, militanlara yalnızca günün taktiklerini değil, özellikle günün ideolojik sorunlarının açık yanıtlarını verecek yayın organıdır.

Önümüzde duran ikinci temel görev, *işçi sınıfının ve halkın örgütlerini güçlendirmektir.* En başta işçi sınıfının partisi, komünist partisini güçlendirmek, bunun yanında halka halka işçi sınıfının öteki örgütlerini kurmak ya da güçlendirmek, emekçi halkın örgütlenmesini hızlandırmaktır.

Bunlar arasında ana görev, TKP'yi daha da güçlendirmek, yaygınlaştırmak ve derinleştirmektir. Devrimci durumda öznel öğe, yani son çözümlemede komünist partisi ana halkadır. Ve devrimci durum olgunlaştıkça, üst aşamalara geçtikçe, devrime yaklaştıkça öznel öğenin önemi giderek daha büyür ve sonunda *belirleyici* olur. Devrimin öznesi işçi sınıfıdır ama parti de o sınıfın örgütçüsüdür.

Türkiye Komünist Partisi, 1973 yılında likidasyon zincirini kırarak büyük bir atılıma geçmiştir. Bu gelişmenin pek çok ekonomik, toplumsal, siyasal, uluslararası, parti içi nedenleri

olacaktır. Bu nedenlerin incelenmesi, bu kitabın görevleri arasına girmediğinden, bizce en önemli birkaç nedene değinmekle yetinelim.

Türkiye'de fabrika aşamasının, 1950'lerle birlikte gelişi ve 1960'larda gerçekten güçlü bir işçi sınıfının ortaya çıkışı, atılımın en önemli ekonomik ve toplumsal nedenidir.

1968'lerden bu yana derinleşerek gelen toplumsal ve siyasal bunalım, bunalımdan gerçek çıkış yollarını gösterecek ideoloji ve örgüt gereksinimini de yanında getirmiştir.

Yine aynı dönemde yığın savaşımı yükselmiş, devrimci hareket genişlemiş ve partisini arayan geniş bir komünist sempatizanı kesim doğmuştur.

Tüm bu ekonomik, toplumsal ve siyasal gelişimler, bir yanıyla, partinin, içine düştüğü likidasyonu kırabilmesinin nesnel tabanını yaratırken, öte yandan bu likidasyonu kırmaya zorlamıştır.

Öte yanda, uluslararası işçi ve komünist hareketinde 1965' lerle başlayan dönem de, uluslararası yönden elverişli bir ortam yaratmıştır.

Parti içi nedenler arasında ise en önemlisi, liderin, Bilen Yoldaş'ın rolüdür. Yukarda değindiğimiz nedenlerin tümü bu prizmadan geçerek gün ışığını görmüştür. Leninizm, liderin can alıcı önemini her zaman kabul eder. Ayrıca TKP için, bu rolün önemini artıran bir başka olgu daha vardır. Likidasyon döneminde parti eridiği, eritildiği için "tabanın zorlaması"ndan pek söz etme olanağı yoktur.

Bunlar bizce, TKP'nin 1973'le birlikte girdiği atılımın altında yatan ana nedenlerdir.

1973'den bu yana 5 yıl geçti. Toplumsal yaşamda, partilerin yaşamında kısa bir süredir. Ama bu kısa sürede TKP gerçekten geniş adımlarla yol aldı. Türkiye'nin siyasal yaşamında giderek daha etkin rol oynamaya başladı. Önemli güç kazandı. Ve bunu dosta düşmana kabul ettirdi. Bugün TKP "kelle hesabıyla" değil ama toplumsal açıdan *ana muhalefet partisi* oldu.

Böylesi bir gelişme bir başka ülkede olağan bir ortamda kendi başına bir erişimdir. Ne var ki, Türkiye'nin bugünkü ortamında, devrimci durumun dayattığı istekler karşısında alınması gerekli daha çok yol vardır. Bilen Yoldaş, Plenum Raporu'nda, ulaştığımız örgütlenme düzeyi henüz yetersizdir diyerek bu durumu anlatıyor.

Bugün yurdumuzda yığın hareketi, devrimci hareket çok büyümüştür. Savaşımın çapını kucaklayabilmek ciddi bir sorundur. Yığın çıkışlarının sık sık ileri geri oynayışının altında yatan nedenlerden biri de budur. Çünkü çıkışlar hâlâ büyük ölçüde "kendiliğinden gelme" (spontane) nitelik taşımaktadır.

Partinin tarihsel görevini yerine getirebilmesi, kadroların niteliğine bağlıdır. İşte bu nedenle, İ. Bilen Yoldaş, TKP MK Plenumu'na sunduğu raporda, "artizanlığa son" belgisinin en acil çözüm bekleyen sorunlardan biri olarak hâlâ gündemde durduğunu belirtmiştir. Bu belginin gerçekleşmesinin, bilinçli ve deneyimli bir kadronun gelişmesine yakından bağlı olduğuna işaret etmiştir. Bilgili, bilinçli, atak kadro. "Herşeyin sonunu kadrolar belirleyecektir." Komünist Partisi ne denli güçlenirse, yığın partisi olursa, ulaşılması güç gibi görünen tüm görevleri de o denli kolay yerine getirebilecektir.

Yığın partisi olmak! Bunun üstünde biraz durmalıyız. Son yıllarda kimileri, yığın partisini gitgide üye sayısına eşitlemeye başladılar. Üye sayısı bir göstergedir ama ne zaman? Lenin'in parti teorisinin iki ana ilkesi vardır. Birincisi ve en önemlisi, yüksek ideolojik bilinçli, doğru siyasetli parti, ikincisi, en geniş yığın *etkisini* sağlamak. (Üye sayısı değil, yığın etkisi) Lenin bu iki ana ilkenin en verimli biçimde birleştirilmesini istemiştir. "Yığın Partisi"ni bu açıdan görmeliyiz. "Sorun, sayılarda değil, gerçekten devrimci proletaryanın fikirlerini ve siyasetini doğru dile getirmededir."(6) Bu nedenle, yığın partisi demek, en başta ve başlıca, yığınların sözcüsü olabilmek, onların geniş desteğini sağlayabilmek, onları çekip götürebilmek demektir. Geniş parti, bu görevlerin yerine getirilmesinde, mesajın yığınlara ulaştırılmasında büyük kolaylıklar sağlayacağı için, partinin ideolojik düzeyini *düşürmediği* ölçüde çok iyi bir şeydir. Ama kimilerinin yaptığı gibi, komünist partisinden beklenen görevleri yerine getirmesini ve giderek hatta devrimi büyük parti olmaya bağlamamak gerekir. Bu konuda Lenin'in düşüncelerini açıkça yansıtan uzun bir alıntı yapmakta yarar görüyoruz:

> "Küçük bir partinin bile, örneğin Britanya ya da Amerikan partisinin, siyasal gelişme yolunu enine boyuna inceledikten ve partisiz yığınların yaşamı ve geleneklerini öğrendikten sonra, uygun bir anda devrimci bir hareket başlatması olanaklıdır. (...) Böyle bir parti, böyle bir anda belgileriyle

öne atılıp milyonlarca işçiyi peşinden getirebiliyorsa, yığın hareketi var demektir. Devrimin çok küçük bir parti tarafından başlatılabilip utkuya ulaştırılabileceğini hiç de tümüyle yatsımam. Ama yığınları kazanma yöntemlerini bilmek gerekir. Bunun için de en geniş kapsamlı devrim hazırlığı zorunludur. (...) En geniş kapsamlı hazırlık olmadan hiçbir ülkede başarı elde edilmez. Oldukça küçük bir parti yığınları yönetmeye yeterlidir."(7)

Başta komünist partisi olmak üzere işçi sınıfının ve halkın öteki örgütlerini güçlendirme görevi, ideolojik savaşımla sımsıkı içiçe geçmiştir. Başarılı ideolojik savaşım vermeyen partinin örgütlenme hızı giderek düşer. Başarılı olursa, örgütlenme hızı giderek artar; saflarda moral yüksek durur, savaşım gücü yükselir. Bu ilintiyi hiç unutmadan, "örgütlenmek" belgisini günün baş belgileri arasına koymalıyız.

Örgütlenmek! Olağan dönemlerden daha atak, daha yaratıcı, *yeni* yöntemlerle örgütlenmek. İşçi sınıfının örgütlenmesi devrimin utkusunun garantisidir. Herşey bizim elimizdedir. Nereye dek götürürsek, oraya dek gidecektir. Öte yanda, bu toplumsal-siyasal gelişimin sonu nereye varırsa varsın, yarın ne olursa olsun, *gerçek kazanımlar* da ancak proletaryanın örgütlenmesiyle elde tutulabilecektir.

Önümüzde duran üçüncü temel ödev, devrimci durumun gerektirdiği faşist saldırının acilleştirdiği, *yeni duruma uygun örgütleri kurmak*, geliştirmektir. Ülkede durum gün gibi açık. İşbirlikçi-tekelci burjuvazi erki kolayından bırakma yanlısı değildir. Tarihten gelen barbarlığını, zorbalık alışkanlığını da yedeğine alarak hegemonyasını sürdürebilmek için her yola başvurmaya kararlıdır. Sermaye basınının dilindeki "iç savaş", Demirel'deki "sine-i millete döneriz, size dünyayı zindan ederiz" tehditleri bunu gösteriyor. Son 10 ayda 950 kişinin öldürülmesi bunun belirtisidir. Yeni bir durum var ortada. Ne diyeceğiz? "Demokratik hukuk devleti" çerçevesinde "uygar" savaşıma dönmeyi mi önereceğiz? Bunu dersek, "demokratik" önyargıları çok derine işlemiş burjuva liberalinden farkımız kalır mı? Yoksa, emekçi halkın her yolla direnişinin meşruluğunu mu savunacağız? Halkın en geniş *savaşçı* cephesini kurabilmek için yaşadığımız anın somut istemlerinin sözcüsü olarak mı yükseleceğiz? Bugün bu soruya her devrimcinin açık yanıt vermesi gerekir.

TKP Genel Sekreteri İ. Bilen Yoldaş daha 1977 başında, Parti Konferansı kapanış konuşmasında tutulacak yolu göstermişti. O gerçekten tarihsel konuşmada Bilen Yoldaş şöyle demişti: "Barikata zorluyorlar bizi. Bizim savaşımız kan ve ateş içinden geçiyor. Razı olmayacağız, işçileri, gençleri sokaklarda, alanlarda vursunlar. Savaşacağız... Örgüt kuracağız. Kuruyoruz."

TKP'nin Sesi Radyosu son günlerde şöyle sesleniyor: "İşçi sınıfı, emekçi yığınlar, hükümet can güvenliğini sağlamıyor diye faşist komandoların, faşist terör gruplarının, Maocu provokatörlerin saldırı ve provokasyonları karşısında eli kolu bağlı mı kalacaktır? Elbette kalmayacaktır. Halk, kendi güvenliğini kendisi sağlamak zorundadır. Bunun için örgütlenmek, en geniş yığınları bu savaşa kazanmak, direnişlere ulusal boyutlar kazandırmak gerek".(8)

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi de, 5 ekim 1978 tarihli bildirisiyle Parti'nin tutumunu, tutacağı yolu halkımıza açıkladı: "...Faşist teröre karşı can güvenliği sağlamak, demokratik hakları korumak görevini işçi sınıfımız, halkımız kendisi üstlenecek, bunun için örgütlenecek, yeni savaş örgütleri kuracaktır. TKP, halkımızın yarattığı faşizme karşı savaşım biçimlerini daha örgütlü bir düzeye yükseltmek için harekete geçti."(9)

TKP'nin bunalım ortamının görevlerine uygun yeni örgütlenmeler konusundaki bu Leninci tutumu yeterli başarıyla yaşama geçebilirse Türkiye devrim hareketinin utkusu yolunda büyük bir güvence olacaktır. Çünkü, faşizme karşı "halkın kendini savunmak için örgütlenmesi"ni sözcük anlamlarıyla anlayamayız. Devrimci durumun, bunalımın, faşist zorbalığın dayattığı bu çeşit örgütlenmeler yalnızca *savunma* görevini üstlenmiş değildir. Halkın artık farkına vardığı gereksinimlerden onu ileriye, devrimci savaşımın üst aşamalarına yöneltmeyi de üstlenmiştir. Bu, kişi irade ve isteğinden *bağımsız* olarak böyledir. Böylesi örgütlenmeler, bu nedenle, yalnız savunma değil, aynı zamanda faşizme ve bu yıkılası düzene yönelmiş *saldırı* görevini üstlenmiştir. Lenin, "son çözümlemede siyasal özgürlük ve sınıf savaşımının büyük sorunlarını yalnızca güç (zor anlamına—R.Y.) çözer ve bu gücü hazırlamak ve örgütlemek ve yalnızca savunma değil, saldırı için de kullanmak bizim görevimizdir"(10) diyor. Bu gerçeği ne denli iyi anlarsak, devrimci durumun zorladığı örgütlenme biçimlerini o denli amacına uygun kullanırız.

Ülkemizdeki devrimci durumun dayattığı, acilleştirdiği bu üç temel görev (ideolojik savaş, örgütlenme, devrimci duruma uyan örgütler kurma), gelip bir dördüncü temel görevde birleşiyor. *Yığınların eyleme geçmesine yardımcı olmak.* Ulusal çapta yığın çıkışları, gösteriler, direnişler örgütlemek. Yığın savaşımını yükseltmek.

Ülkenin içinde bulunduğu derin bunalım, yığın hareketlerinde MESS grevleri ve 1 Mayıs 1978'den bu yana görülen duraklama ve yığından kopuk "çete" çıkışlarının giderek artması gibi nedenler, yığın ve yığın hareketleri kavramlarını günün önemli bir konusu yaptı. Bu kavramlar, önümüzdeki dönemde önemlerini koruyacak ve arttıracaktır. Onun için, kısaca değinmekte yarar görüyoruz.

Yığın nedir? Önce bunu yanıtlamak gerekir. Yığın, "sınıf" ve "halk"tan farklı bir kavramdır. Sınıf ya da halk, *nesnel varoluşu* anlatır. Örneğin sınıf, üretim sürecinde tuttuğu yere, üretim araçlarıyla olan ilişkisine göre belirlenen geniş insan topluluğudur. Kapitalist toplumda halk, belirli bir ülkede, belirli bir gelişme aşamasında çıkarları egemen sömürücü sınıfla *nesnel* olarak çelişen sınıf ve katmanlar topluluğudur. Görülüyor ki, sınıf ve halk kavramları, kişi bilinci dışında biçimlenen varoluşu gerektirir. Bir sınıfın ya da halkın üyeleri nesnel çıkarlarının bilincinde olmasa da, o yine sınıftır, halktır. Oysa yığın, halkın ve sınıfın hareketlenmiş, eylemli kesimini, savaşım içindeki kalabalıkları anlatır. Yığın kavramının, savaşımın yapısındaki değişmelere göre değişen birşey oluşu da bundandır. Lenin, bu gerçeği şöyle anlatıyor:

> "...(Yığınlar kavramı) savaşımın yapısındaki değişmelere göre değişen birşeydir. Savaşımın başında yığınlardan söz edebilmek için bir iki bin gerçekten devrimci işçi yeterliydi. (...) Genellikle sönük yaşayan, günlerini sıkıntılar içinde sürükleyen, siyaset hakkında hiçbir şey duymamış birkaç bin partisiz işçi devrimci biçimde davranmaya başladılar mı, işte sizin yığın. (...) Devrimin yeterince hazırlanmış olduğu zamanlarda 'yığınlar' kavramı değişir: Birkaç bin işçi artık yığınlar demek değildir. Bu sözcük başka birşey anlatmaya başlar. Çoğunluğu ve öyle yalnızca işçilerin çoğunluğunu değil, tüm sömürülenlerin çoğunluğunu anlatacak biçimde değişim geçirir. Bundan başkaca bir yorum, bir devrimci için olanak dışıdır. Bundan başkaca bir anlam, anlaşılmaz birşey olur."(11)

Yığın kavramı savaşımın özü ile değil, savaşımın yapısındaki değişmelerle, boyutlarıyla birlikte değişikliğe uğrar. Savaşımın *özü* demek, içeriği yani aşaması demektir. Buna göre değişen *halk* kavramıdır. Örneğin, demokratik özlü savaşımda halk kavramı içine giren bazı burjuva kesimler, sosyalist özlü savaşımda girmez. Yığın kavramı ise savaşımın boyutlarına göre değişir.

Bir başka deyişle, tarihsel olayların yaygınlığı ve derinliği ne denli büyükse, yığın kavramı da o denli genişler. Barışçıl dönemde 500-1000 kişinin gösterisi ile belirlenen yığın, olaylar genişledikçe, sınıfın ve halkın hareketlenen kesimi genişledikçe büyür büyür ve devrim anında, "halkın aktif ve örgütlü güçlerinin çoğunluğu" durumunu alır. Bu dinamiği doğru anlamanın bugün büyük önemi vardır. Bu anlayış, yurdumuzda olaylar bu denli genişlemişken, devrimci durum nedeniyle giderek daha geniş kesimler savaşıma katılırken neye yığın, neye yığın eylemi denir, bunları doğru anlamamızı sağlar. Dolayısıyla, TKP "yığın eylemi" derken neyi hedefliyor, bugün nasıl eylemler gerekiyor, bunu doğru anlarız. 1962-1970 arası 2000 kişilik kapalı salon toplantısı ya da gösteri, yığın eylemiydi. Bugün değildir. Bugün yığın eylemi, 10 binleri, 100 binleri ayaklandıran eylemlerdir.

Sonra, yığın eylemiyle, yığınlar içinde parti çalışması kavramları da birbirinden farklıdır. Fabrikalarda, işyerlerinde, mahallelerde komünistlerin çalışmaları yığın eylemi değil, yığın içinde parti çalışmasıdır. Bunun tersi bir anlayış, yığın eylemi koyma görevimizi geri plana atabilir.

Devrimci yığın hareketlerinin *bugünkü amacı*, faşist saldırıyı geri püskürtmek, yığınlara kendi deneyimleriyle devrimci bilinç kazandırmak, onları devrime hazırlamaktır. Bir o denli önemli amacı da düzeni sarsmak, bunalımı derinleştirmektir. Bunların yanısıra, yığın eyleminin, yığınları kazanmak, sempatizan halkayı genişletmek, öncülüğü sağlamak, pratik deneyim kazanmak gibi önemli hedefleri de vardır. Yığın çıkışları planlanırken bu noktalar gözönünde tutulmalıdır.

Yığın hareketleri esas olarak ikiye ayrılır: Kendiliğinden (spontane) yığın hareketleri ve gerçek anlamda siyasal yığın hareketleri.

Kendiliğinden yığın hareketleri, gerçek sınıf bilinciyle donanmamış, ülkenin genel savaşımı içine oturmamış, öteki güçlerden kopuk hareketlerdir. Esas olarak nesnel koşulların zorlama-

sıyla doğup gelişirler. Bu, kendiliğinden yığın hareketleri yönlendirme ve örgütlenme taşımıyor demek değildir. Böylesi bir anlayış, insanları koyunlara eşit tutmak olur. "İnsan" denen canlının katıldığı her harekette kesinkes belirli bir yönlendirme ve örgütlenme vardır, çünkü bilinç vardır. Kendiliğinden yığın hareketlerinde örgütlenme de olur, yönlendirme de, hatta siyasal içerik de olur. Olmayan gerçek sınıf bilincidir, genel savaşımla uyumdur, birliktir. Kısacası, komünist partisinin kurmaylığıdır.

Gerçek anlamda siyasal yığın hareketleri ise gerçek sınıf bilinçli, yığınların öteki bölükleriyle birlik içindeki eylemlerdir. Yığınların kendiliğinden hareketlerini, gerçek siyasal yığın hareketlerine dönüştüren unsur komünist partisidir. Gerçek sınıf bilinciyle (komünist bilinçle) yönlenmeyen her hareket kendiliğindendir. Böylesi hareketleri gerçek siyasal savaşıma dönüştürmek, komünist partisinin varoluş nedenlerinden biridir.

Yığın hareketleri kavramına böyle yanaşınca görürüz ki, Türkiye'de bu denli kabarmış, dev boyutlara ulaşmış yığın savaşımı hâlâ büyük ölçüde kendiliğinden hareket düzeyindedir. TKP'nin güçlenmesi, otoritesini yığınlara yayması oranında değişmekte ve gerçek siyasal hareketler durumuna gelmektedir.

Komünistler her zaman, önceden ve iyice planlanmış, örgütlenmiş, ülkenin genel savaşımı içine oturtulmuş eylemlerden yanadır. Fakat her zaman da, bir an düşünmeden, kendiliğinden yığın hareketleri içine dalarlar. Bir kez, taşıdığı eksiklere ya da yanlışlara karşın, yığınların içinde savaşır olmak, çizgi dışında durmaktan her zaman yeğdir. Sonra, bu hareketleri sınıf bilinçli hareketlere çevirmek komünistlerin görevidir ve de bu görev ancak savaşımın içinde yerine getirilebilir.

Türkiye'nin içinde bulunduğu bugünkü dönemde devrimci yığın çıkışlarını her yolu kullanarak yükseltmek, giderek tüm sorunların bağlandığı bir anahtar durumunu almaktadır. 1 Mayıs 1978'den bu yana yığın eylemlerinde bir duraksama gözlendiğine değinmiştik. H. Erdal Yoldaş'ın belirttiği gibi, "bu eğilimin nedeni, kitle hareketlerinin nesnel nedenlerindeki bir azalma değildir, aksine kitlelerin nesnel memnuniyetsizlik nedenleri giderek artmaktadır. Kitle hareketlerinin azalmasının nedeni, öznel etmenin olumsuz yönde gelişmesidir."(12) Ve yine Erdal Yoldaş'ın dediği gibi, öznel öğenin olumsuzluğunun en önemli nedeni, "nesnel ve öznel koşulları iyi değerlendirerek, doğru politik hedefler için

ÖNCEDEN PLANLANMIŞ VE ÖRGÜTLENMİŞ kitle hareketleri düzenlemede yeterince başarılı olunamamıştır."(13)

Kimileri, zaten ilerici-devrimci hareketin çapını kucaklamaktan uzağız diyerek, olayların daha hızlanıp genişlemesiyle daha da yetersiz kalınabileceğinden korkuyor olabilir. Bu düşünce kökünden yanlıştır. Yığınlar en iyi kendi deneyimlerinden öğrenir. Halkımıza genlik getirecek yolu en iyi savaşın içinde kavrar. *Devrim öğretir!* Yeter ki biz kurtuluş yollarını açıkça gösterelim, ajitasyon ve propagandamızı günün gerçeklerine uygun biçimde yürütelim ve sonsuz bir enerjiyle yığınların eyleme geçmesine yardımcı olalım.

Son dönemde komünistler üstüne saldırı iyice azgınlaştı. Her yönden, her yöntemle saldırıyorlar. Faşisti, Maocu bozkurtu, gangster sendika ağası, sosyal demokratı, küçük burjuva sosyalisti. Hepsi kendi yolları, yöntemleriyle. Bu aşağılık çember de ancak yığınların devrimci enerjisine güvenerek, yığın direnişlerini yükselterek kırılabilir. Gün geri çekilme, uzlaşma, "ağırbaşlı" olma günü değildir. Geri çekildikçe, işçi sınıfının üstüne çökecekleri açıktır. Halkın bilincinde somutlanmış, yığınsallaşmış istemlerden kalkarak örgütlenecek yığınsal eylemler tek çıkış yoludur.

Devrimci yığın çıkışları, sapık fikirlerin halk içinden soyutlanmasını hızlandıracak, devrimci örgütlerimizi güçlendirecek, işçi sınıfının devrim hareketinde partisi eliyle hegemonyasını kurmasının yolu olacaktır. Kitaptan değil, kendi deneylerinden öğrenen halk yığınlarının devrimci bilince ulaşma sürecini hızlandıracak, kenarda duran kesimleri de savaşa çekecektir. *En önemlisi*, burjuvazinin içinde bulunduğu bunalımı derinleştirecek, ayrışmaları çabuklaştıracak, devrimci durumun olgunlaşma sürecini hızlandıracaktır. İşçi-köylü bağlaşıklığı ve ulusal demokratik cephe de ancak bu süreç içinde kurulacaktır.

Türkiye Komünist Partisi, yurdumuzun bugün içinde bulunduğu ortamı doğru değerlendiriyor, çıkış yolunu gösteriyor. "Gün eylem günüdür. Gün işçi sınıfımızın öncülüğünde faşizme karşı yığınsal eylem koyma günüdür."(14)

Ne denli bunalım içinde olursa olsun, burjuvazinin vurmadan düşmeyeceğini biliyoruz. Yarın vurabilmek için bugün devrimci yığın çıkışlarını yükseltmeliyiz.

Devrimci durum nesnel bir durumdur, kimse kendi isteğiyle yaratamaz. Fakat K. Zaradof'un belirttiği gibi, yeterli nesnel

koşulların varolduğu, *yeterli oranda "patlayıcı madde"nin biriktiği bir ortamda devrimcilerin kararlı ve atak eylemleri, devrimci durumun olgunlaşması için gerekli itmeyi sağlayabilir. "Öznel öğe, sosyalist devrimin bazı nesnel önkoşullarının oluşmasına yardım edebilir."*(15)

Görülüyor ki, komünistler, devrimciler için nesnel koşulların "ideal" biçimde olgunlaşmasını beklemek diye birşey yoktur. Bu menşeviklik olur. Sorunun bu yönünü doğru kavramak, Türkiye devrim hareketi için gerçekten *can alıcı* öneme sahiptir. Hele öznel öğenin nesnel koşullardan geri kalmış olduğunu görürsek.

Devrimci durumun dayattığı görevlerin başarıyla üstesinden gelmek, devrimci durumun hızla olgunlaşmasına yardım edecek, halkımızın üstünde biriken tehlike bulutlarını dağıtacak, ülkeyi ileri demokratik devrime götürecektir. Bu, aynı zamanda TKP'nin, işçi sınıfının, savaşıma damgasını vurmasını, dolayısıyla işçi sınıfının *sınıfsal bağımsızlığının* korunabilmesini sağlayacaktır. Lenin'den aşağıda yaptığımız uzun fakat çok önemli alıntı, ne demek istediğimizi, önümüzdeki yolları çok iyi anlatmaktadır.

> "Tüm yanlış yorumlama ve yanlış anlamaları ortadan kaldırmak için herşeyden önce şunu belirtelim ki, bizim değindiğimiz tehlike işin öznel değil, nesnel yanında yatar. Sosyal demokrasinin (komünistlerin—R.Y.) savaşım içinde alacağı biçimsel tutumda değil, bugünkü devrimci savaşımın somut sonucunda yatar. Soru şu ya da bu sosyal demokrat (komünist—R.Y.) grubun burjuva demokrasisi içinde erimeyi isteyecekleri, ya da bilerek böyle yapacakları değildir. Kimse bunu söylemiyor. Hiçbir sosyal demokratın (komünistin—R.Y.) böyle bir istek beslediğinden kuşkulanmıyoruz. Zaten bu bir istek sorunu değildir. Soru şu ya da bu sosyal demokrat (komünist—R.Y.) grubun devrim sürecinde kendi ayrı kimliğini, kişiliğini ve bağımsızlığını burjuva demokrasisinden biçimsel olarak koruyup korumayacağı da değildir. Yalnızca 'bağımsızlıklarını' ilân etmekle kalmayıp, bunu biçimsel olarak koruyabilirler de. Fakat işler öyle çıkabilir ki, burjuvazinin tutarsızlığına karşı savaşımda, yine de elleri kolları bağlanabilir. Devrimin en sonunda ortaya çıkan siyasal sonuç öyle olabilir ki, sosyal demokrasinin (komünistlerin—R.Y.) biçimsel 'bağımsızlığına' karşın, ayrı bir parti olarak tam örgütsel kişiliğine karşın, gerçekte bağımsız

olmadığı ortaya çıkar. Olayların gelişimi üstüne proleter bağımsızlığının damgasını vuramaz. Öyle zayıftır ki,... burjuva demokrasisi içinde 'eridiği' tarihsel bir gerçek olur."(16)

Olayların gelişimine proleter damgasını basabilmek için, ideolojik savaşıma yeni bir hız vermemiz, ortamın öne çıkardığı sorunları tüm devrimci kapsamıyla ele almamız gerekiyor. En başta işçi sınıfımızın genel kurmayı TKP olmak üzere, işçi sınıfının ve halkın örgütlerini daha da güçlendirmemiz gerekiyor. Devrimci durumun görevlerini üstlenebilecek yeni örgütler kurmamız ve genel olarak tüm örgütlerimizi yeni duruma uygun biçimde yeniliklerle düzenlememiz gerekiyor. Tüm gücümüzle halkın eyleme geçmesine yardımcı olmamız gerekiyor.

Özetlemek gerekirse, devrimci durum komünistlerin, devrimcilerin tüm çalışmalarında *yenilik* istiyor. Her alanda, ideolojik savaşımda, eğitimde, örgütlenmede, siyasal taktiklerde, eylem biçimlerinde *yenilik!*

***

Yurdumuz bugün böylesi bir durumdadır. Derin bir bunalım yaşanıyor. Bu durum, TKP Genel Sekreteri İ. Bilen Yoldaş'ın büyük bir doğrulukla saptadığı gibi, yurdumuzu emperyalist zincirin zayıf halkası yapıyor. Devrimci güçlere, devrimi gerçekleştirmek gibi tarihsel bir sorumluluk yüklüyor.

Olayların gelişimi hızlanmıştır. Bunalım derinleştikçe, ya faşizm ya sosyalizme açılan ileri demokratik halk devrimi ikilemi kendini iyice gösterecektir. Bu ikilemi "anlayamayanlar"a belki yardımcı olur diye son birşey söyleyelim: "Marks'ı okumuş ve kapitalist toplumda her keskin anda, her ciddi sınıf çatışmasında seçeneğin ya burjuvazinin diktatörlüğü ya da proleterya diktatörlüğü olduğunu anlayamamış kişi, Marks'ın ne ekonomik, ne de siyasal doktrinlerinden hiçbir şey anlayamamış demektir."(17)

Bugün Türkiye öyle bir yere gelmiştir ki, işçi sınıfının katılmadığı hiçbir iktidar ilerici olamaz. İşçi sınıfının hegemonyası altında kurulmayan hiçbir iktidar devrimci olamaz. Anti-faşist, anti-tekelci, anti-emperyalist ileri demokratik halk devrimi dışında hiçbir yol faşist tehlikeye, işsizliğe, yoksulluğa, pahalılığa, açlığa, cahilliğe

çözümler getiremez. Ardından Leninci kesintisiz devrim süreci içinde sosyalist devrime dönüşmeyen, burjuva diktatörlüğünü yerle bir edip proletarya diktatörlüğüne varmayan hiçbir devrimci-demokratik dönüşüm, hiçbir soruna kalıcı çözümler getiremez, hiçbir kazanımı koruyamaz.

İşte sorunlar ve çözümleri tarihin gündemine bu biçimde gelmiştir. Üç dört yıl sonraki Türkiye bugünkünden çok farklı olacaktır. Yenilgi ölüm! Yenmek zorundayız! Yeneceğiz! Sosyalizme açılacak ileri demokratik halk devrimini gerçekleştireceğiz!

Aralık 1978

Yararlanılan Kaynaklar

I. Bölüm

1. V.I. Lenin, "The Third International and Its Place in History", *Collected Works.* Vol.29, p.309.
2. Marx and Engels, *Selected Works.* Vol.1, p.23.
3. Referans no:1, p.311.
4. *Atılım.* No:44, Ağustos 1977, s.4.
5. Daha fazla bilgi için bak:
   K.İ. Mikulski, *Leninskoe Uçeniye o Miravom Hazyaistve i Sovremennost.* Maskva 1975. (Dünya Ekonomisi Üstüne Leninci Öğreti ve Günümüz)
6. V.I. Lenin, "Imperialism, the Highest Stage of Capitalism", *Collected Works.* Vol.22, p.253.
7. İ. Bilen, *TKP Konya Konferansı, Merkez Komitesi Raporu.* TKP Yayınları 1977.

II. Bölüm

1 İ. Bilen, *TKP Konya Konferansı, Merkez Komitesi Raporu*

TKP Yayınları.
2. Y.N. Rozaliyef, "Osobennosti Razvitiya Kapitalizma v Stranah Azii i Afriki", *Mejdunarodnaya Jizn.* Maskva 1976, no:1, c.69. (Asya Afrika Ülkelerinde Kapitalizmin Gelişmesinin Yasallıkları)
3. Referans no:1, s.21
4. Referans no:1, s.19
5. Referans no:1, s.18
6. V.İ. Lenin, "Imperialism, the Highest Stage of Capitalism", *Collected Works.* Vol.22, p.259.
7. V.İ. Lenin, "Eighth Congress of the RCP(B), Report on the Party Programme", *Collected Works.* Vol.29, p.168.
8. Referans no:7, p.244.
9. V.İ. Lenin, "Development of Capitalism in Russia", *Collected Works.* Vol.3, p.490.
10. Referans no:6, p.197.
11. Referans no:6, p.244.
12. Referans no:1, s.13.
13. J. Stalin, "The Political Tasks of the University of the Peoples of the East", *Collected Works.* Vol.7, p.146
14. Referans no:1, s.13.
15. Referans no:6, pp.256-257.
16. Referans no:9, pp.594-595.
17. *Atılım.* No:44, Ağustos 1977.
18. Bak: Alvaro Cunhal, "Portugal's Revolution", *Morning Star.* July 25, 1975 London.
    Gil Green, *Portugal's Revolution.* Intern. Publ., New York 1976.
    Erik Bert, "Why are they Silent about Capitalist Exploitation?", *Daily World.* 24 July 1975.

III. Bölüm

1. *Yürüyüş.* No:160, 2 Mayıs 1978, s.6.
2. Marks i Engels, "Zarabatnaya Plata" *Saçinenıya.* İzdaniye Ftaroe, Maskva 1957, Tom.6, c.587.
3. Marx and Engels, *Selected Works.* Vol.3, p.431.

4. V.İ. Lenin, "Review of Karl Kautsky's Book", *Collected Works.* Vol.4, p.201.
5. V.İ. Lenin, "Report on the International Situation and the Fundamental Tasks of the Communist International", *Collected Works.* Vol.31, p.230.
6. Y.N. Rozaliyef, *Klassi i Klassovaya Barba vi Turtsii.* Akademiya USSR, Institut Narodof Azii, Maskva 1966, c.126.
7. Özlem Özgür, *Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi.* İstanbul 1972, s.188-189.
8. *Yeni Strateji ve Kalkınma Planı Üçüncü Beş Yıl 1973-1977.* s.678.
9. "1978 Programı", *Resmi Gazete.* Sayı 16261, s.211.
10. "Paşabahçe Şişe Cam'da Çocuk İşçiler Nasıl Sömürülüyor", *Kitle.* No:33.
11. *1976'da Türkiye Ekonomisi, TİB Raporu.* TİB Yayınları, Ankara 1977, s.71.
12. Referans no:11, s.71.
13. V.İ. Lenin, *Collected Works.* Vol.4, p.248.
14. *Ankara Radyosu,* 26.11.1975, Saat 19.00 Haberleri.
15. Referans no:11, s.75.
16. *Türkiye'de Beslenme Sorunu.* TÖB-DER Yayınları, No:4, Ankara 1975, s.3-4.
17. "Fiyatlar Genel Düzeyindeki Gelişmeler, Gıda Maddeleri Alt Endeksi, 1978 Programı", *Resmi Gazete.* Sayı 16261, s.32.
18. *Financial Times Survey* . November 13, 1978, London.
19. J. Stalin, "Remarks on Economic Questions Connected with the November 1951 Discussion", *Economic Problems of Socialism in the USSR.* Moscow 1952, p.49.
20. *İstihdam-İşgücü, Özel İhtisas Komisyon Raporu,* 1973, DPT, s.1.
21. Referans no:5, p.230.
22. F. Engels, "Letter to Marx, October 8, 1858", *Marx-Engels Selected Correspondence.* Moscow, pp.132-133.
23. L.İ. Brezhnev, *Report of the CPSU Central Committee and Immediate Tasks of the Party in Home and Foreign Policy.* Moscow 1976, p.48.
24. Referans no: 23, p.49.
25. V.İ. Lenin, "Third All-Russia Congress of Soviets" (1918), *Collected Works.* Vol.26, pp.471-472.

26. V.İ. Lenin, "Seventh Congress of the RCP(B)" (1918), *Collected Works.* Vol.27, p.93.
27. V.İ. Lenin, "Plehanof i Vasilyef", *Polnoe Sabraniye Saçinenii.* Tom. 14, c.238.

IV. Bölüm

1. V.İ. Lenin, "Left-Wing Communism — An Infantile Disorder", *Collected Works.* Vol.31, p.50.
2. Dennis Brulet, Avrupa'da İşçi Sendikalarının Durumu, Avrupa Topluluğu no:8, Aralık 1971'den referans, *Yeni Strateji ve Kalkınma Planı, Üçüncü Beş Yıl 1973-1977.* s.677.
3. *1977 Programı* DPT Yayını, s.91.
4. V.İ. Lenin, "Economic and Political Strikes", *Collected Works.* Vol.18, p.85.
5. Bu fikir için: V.İ. Lenin, *Collected Works.* Vol.23, p.242.
6. V.İ. Lenin, "Draft and Explanation of a Programme for the Social-Democratic Party", *Collected Works.* Vol.2, p.115.
7. "Programme of the Communist International Adopted at its Sixth Congress", *The Communist International 1919-1943 Documents.* Oxford Univ. Press; London 1960, vol.2, p.479.
8. F. Engels, "The Condition of the Working-Class in England", *Marx and Engels Collected Works.* International Publ. New York, vol.4, p.502.
9. Marx and Engels, "Manifesto of the Communist Party", *Marx and Engels Selected Works in Three Volumes.* Moscow 1973, vol.1, p.116.
10. Referans no:8, p.507.
11. "Engels' Letter to A. Babel, March 18-28, 1875", *Marx and Engels Selected Correspondence.* Moscow 1965, p.293.
12. K. Marx, *Poverty of Philosophy.* Moscow 1966, p.156.
13. Referans no:12, p.150.
14. V.İ. Lenin, "Our Immediate Task", *Collected Works.* Vol.4, p.215.
15. V.İ. Lenin, "Liberal and Marxist Conceptions of the Class Struggle", *Collected Works.* Vol.19, p.121.
16. Referans no:14, p.215.

17. V.İ. Lenin, "Materiali k Statiye K Vaprosu o Roli Gosudarstva" (1916), *Polnoe Sabraniye Saçinenii.* İzdaniye Piyatoe, Maskva 1962, c.340.
18. Referans no:14, p.216.
19. J. Stalin, "The Class Struggle" (1906), *Works.* Moscow, p.285
20. Marx's Letter to F. Bolte, November 23, 1871, *Marx and Engels Selected Works in Three Volumes.* Vol.2, pp.423-424.
21. Referans no:20, p.424
22. Referans no:20, p.423.
23. F. Engels, "Trade Unions", (1881) *Articles from the Labour Standard.* Moscow 1965, p.16.
24. Referans no:15, p.121.
25. V.İ. Lenin, "What is to be Done?" (1902), *Collected Works.* Vol.5, p.387.
26. Referans no:25, Chapters II and III.
27. Referans no:8, pp.528-529.
28. İ. Bilen, "TKP'nin 55. yılı", *Çetin Savaş.* TKP Yayınları, Kasım 1975, s.37.
29. G. Plekhanov, "Socialism and Political Struggle", *Selected Philosophical Works.* Moscow 1974, Vol.1, p.74.

V. Bölüm

1. V.İ. Lenin, "Three Crises", *Collected Works.* Vol.25, p.174.
2. "Decision of the Sixth Session of an Enlarged Plenary Meeting of the Comintern Executive in 1926", *International Press Correspondence.* Vol.6, no:40, May 13, 1926, p.620.
3. *Komünistiçeski Internatsional v Dökümente.* 1919-1932, Maskva 1933, c.403.
4. Rodney Arismendi, *World Marxist Review.* No:10, 1967, p.16.
5. V.İ. Lenin, *Collected Works.* Vol.13, p.36.
6. V.İ. Lenin, *Collected Works.* Vol.21, p.451.
7. V.İ. Lenin, "Collapse of the Second International", *Collected Works.* Vol.21, pp.213-217.
8. Referans no:7, p.214.
9. *Financial Times Survey.* November 13, 1978, London. (Ardından gelen sayılar da aynı kaynaktandır.)

10. Referans no:9.
11. R. Yürükoğlu, "Olanaklar ve Tehlikeler Artıyor", *İşçinin Sesi.* No:56, 13 Kasım 1976.
12. Referans no:7, p.216.
13. Referans no:7, p.214.
14. V.İ. Lenin, "Heroes of the Second International", *Collected Works.* Vol.29, p.396
15. G. Plekhanov, *Development of the Monist View of History.* Moscow 1974, p.232.
16. İ. Bilen, *TKP Konya Konferansı Merkez Komitesi Raporu.* TKP Yayınları, 1977, s.16.
17. V.İ. Lenin, "Report on the Current Situation, Seventh All-Russia Conference of the RSDLP(B)" (1917), *Collected Works.* Vol.24, p.240.
18. L.İ. Brezhnev, *Report of the CPSU Central Committee and Immediate Tasks of the Party in Home and Foreign Policy.* Moscow, NPA, 1976, p.36

VI. Bölüm

1. V.İ. Lenin, "Collapse of the Second International", *Collected Works.* Vol.21, pp.216-217.
2. V.İ. Lenin, *Collected Works.* Vol.19, p.223.
3. Referans no:2, p.223.
4. K. Zaradov, *Leninism and Contemporary Problems of Transition from Capitalism to Socialism.* Moscow 1972, p.116.
5. V.İ. Lenin, "New Tasks and New Forces", *Collected Works.* Vol.8, p.218.
6. V.İ. Lenin, "Tasks of the Proletariat in our Revolution", *Collected Works.* Vol.24, p.82
7. V.İ. Lenin, "Third Congress of the Communist International", *Collected Works.* Vol.32, p.476.
8. *İşçinin Sesi Radyo Ajansı.* Sayı 209, 5 Ekim 1978.
9. *İşçinin Sesi Radyo Ajansı.* Sayı 224, 10 Ekim 1978.
10. V.İ. Lenin, "Two Tactics", *Collected Works.* Vol.9, p.30.
11. Referans no:7, p.475-476.
12. H. Erdal, "Türkiye'de Kitle Hareketlerinin Bazı Sorunları",

Ürün. No:53, Kasım 1978, s.40.
13. Referans no:12, s.40.
14. *İş çinin Sesi Radyo Ajansı*. Sayı 237, 7 Kasım 1978.
15. Referans no:4, pp.117-118.
16. Referans no:10, p.54.
17. V.İ. Lenin, "The Third International and its Place in History", *Collected Works*. Vol.29, p.313

Ek I: Artık-Değer

I. Artık-Değer Oranını Bulma Yöntemi Üzerine:

İşgücü, insanın üretim yaparken kullandığı tüm kafasal ve fiziksel yeteneklerdir. İşgücünün değeri, insanın bu yetenekleri koruyacak bir düzeyde yaşaması ve neslini sürdürmesi için gerekli olan gereksinimlerin değerine eşittir. Teorik olarak bunun parasal karşılığı da ücrettir. (Ama III. Bölümde gördük ki Türkiye'de ücretler işgücü değerinin çok altındadır.)

İşgücü öyle bir "meta"dır ki, kendi değeriyle, işçinin onu harcayarak yarattığı değer arasında fark vardır. Kapitalist işçiye onun işgücünün değerini (onu bile tam ödemez) öder. Oysa işçi işgücünü harcarken, üretim yaparken kendi işgücünün değerinden çok daha fazla bir değer yaratır. İşte işgücünün değeriyle, işgücünü harcarken işçinin yarattığı değer arasındaki bu fark artık-değerdir. Kapitalistlerin kârının kaynağı bu sömürüdür.

Bir malın değeri nelerden oluşur? *Bir*, bu mal için kullanılmış girdiler ve makinalarla binaların eskime payından oluşur. Tüm bunlara sabit sermaye yani "C" diyoruz. *İkincisi*, ücretler, yani değişken sermaye ya da kapitalistlerin satın aldığı işgücü için ödediği. Buna "V" diyoruz. *Üçüncüsü*, artık-değer. Buna "S"

diyoruz. Mala da "A" diyelim ve denklem olarak yazalım.

(A'nın değeri=C+V+S)

A'yı üretirken işçilerin ne kadar sömürüldüğünü anlamak istersek, artık değerin ücretlere olan oranına, yani (S/V)'ye bakmamız gerekir. Artık-değer oranı dediğimiz budur. Aynı oranı zaman olarak da anlatabiliriz. İşçinin patrona bedava çalıştığı zaman (S'yi ürettiği zaman) bölü kendi ücretinin karşılığını, yani (V)'yi ürettiği zaman.

Şimdi Türkiye yapım endüstrisinin tüm 1 yıllık üretimini A malı gibi kabul edelim. A'nın değeri yine (C+V+S)den oluşuyor ve biz (S/V)'yi bulacağız. Gelgelelim sanayi sayımı istatistiklerine bakıyoruz, hiç de "C", "V", "S" diye sınıflanmamış. Ne yapacağız? Yöntem tartışması burada giriyor.

İstatistiklerde "ücretler" var. Bu da tam olması gerektiği gibi değil. Bazı yıllar, işçi olmayanların yüksek maaşlarını da kapsıyor. Bu yüzden olduğundan çok gözüküyor. O zaman (S/V)'yi küçültücü etki yapıyor.

Sonra "girdi" var. Bu eski deyimiyle "kullanılan malzeme, hammadde, yakıt, enerji" toplamı. Gördüğümüz gibi bu, "C"nin tümü değil. Kullanılan makinaların ve binaların üretim sırasında mala aktarılan değerini, yani aşınma payını içermiyor. Ve bu aşınma payını başka bir yerde bulmak da güç. Demek ki, ya "girdi"yi "C" olarak kabul edeceğiz, ya da bir yoldan onu tamamlamaya çalışacağız.

İstatistiklerde "çıktı" var. Bu yıllık toplam üretim değeri, yani denklemde bizim "A" dediğimiz.

İstatistiklerde bir de "katma değer" var. Yıllık üretim değerinden yani "çıktı"dan, "girdi"yi çıkarınca katma değere ulaşılıyor. Girdi "C"nin bir bölümü olduğuna göre, katma değer, içinde, ücretleri (V), artık değeri (S) ve (C)nin öteki bölümünü yani makinaların ve binaların aşınma payını içeriyor. Böylece artık değeri bulabilmemiz için, yine aşınma payını bulmamız gerekiyor.

Söylediklerimizi denklem olarak gösterelim:

$$(A=C+V+S).$$

Biz $\left(\frac{S}{V}\right)$'yi bulmak istiyoruz. Oysa istatistiklerde:

[A(çıktı)—C'nin bir bölümü (girdi)]=Katma değer

Yani [(C+V+S)—C'nin bir bölümü (girdi)]=Katma değer

Yani [C'nin öteki bölümü (makina ve binaların aşınma payı)+

+V+S]=Katma değer

Biz katma değer ve ücretler için sayıları biliyoruz. "S"yi bulabilmemiz için "C"nin öteki bölümü dediğimiz aşınma payını bulmak gerekiyor.

Bu girişten sonra gelelim III. Bölüm'de, "Sömürü Oranı" başlığı altında sözü edilen yöntem farklılıklarına. Bilindiği gibi, bu yöntem farklılıkları *Tablo 1*'de değişik artı değer oranlarının çıkmasına neden oluyor.

Y.N. Rozaliyef, katma değerin tümünü yeni yaratılmış değer olarak ele alıyor ve ücretlerle artık-değerin toplamına eşit tutuyor. Yani (katma değer=S+V) olarak kabul ediliyor. Öte yandan, ücretler yapım endüstrisi içinde tüm çalışanların ücretlerini kapsıyor. Zaten o yıllar için Türkiye istatistiklerinde bu ikisi ayrılmamıştır.

Böylece Rozaliyef'in yönteminde (S/V)'nin hem üstü, hem altı büyültücü etki taşıyor. Hem "S" içinde aşınma payını taşıyor, hem de "V" işçi olmayanların ücretlerini kapsıyor. Bu iki büyültücü etki belli ölçüde birbirini götürdükten sonra, bu yöntemle artık-değer oranı *teknik olarak* biraz yüksek gözükmüş oluyor.

Özlem Özgür ise katma değeri, artık değerin, ücretlerin ve aşınma payının toplamı, yani [S+V+C 'nin "girdi" dışında kalan öteki bölümü] olarak alıyor. "C"nin öteki bölümü dediğimiz aşınma payı istatistiklerde bulunmadığı için de onu o yıl için sabit sermayeye yapılan gayrisafi eklemelere eşit varsayıyor. Öte yandan, ücretler 1950 ve 1959 için yapım endüstrisinde tüm çalışanların, 1963 ve 1968 için ise yalnızca üretimde çalışanların ücretlerini kapsıyor.

Bu yöntem, aşınma payını yıl içinde yapılan gayrisafi sabit sermaye yatırımlarına eşit tutarak işverenlerin yıl içinde aldığı her makinanın ya da binanın eskisinin yerine geçeceğini varsaymış oluyor. Bu da katma değer içinde aşınma payını yükseltiyor, artık değeri küçültüyor. Yani, (S/V)'nin üstü çok küçülmüş oluyor. Bu nedenle de artık değer oranı düşük gözüküyor.

Bizce aşınma payını dikkate alan, fakat bunu yıl içinde sabit sermayeye yapılan tüm eklemelere eşitlenmeyen bir yol *teknik olarak* en doğrusu olur. Bunun için Özlem Özgür gibi biz de katma değeri, [S+V+C 'nin bir bölümü (aşınma payı)] olarak aldık, ancak aşınma payını daha az tutmaya çalıştık.

1969-1972 için verilen genel "sabit sermaye tüketimi" sayılarının "gayrisafi sabit sermaye teşekkülü" sayılarına yüzde oranlarını bulduk. Bu oranların ortalaması %34 tuttu. Bu %34'ü yapım

endüstrisine uyguladık. 1970 ve 1973 içinde yapım endüstrisinde sabit sermayeye yapılan eklemelerin %34'ünü aşınma payı olarak varsaydık.

Bunların yanısıra, istatistiklerde 1970 yılı için "üretimde çalışanlar" ile "diğerleri"nin ücretleri birarada, 1973 yılı için ise ayrı ayrı veriliyordu. Bu farklılığı kaldırmak için, 1972 ve 1973'de bu iki ücret grubunun birbirine oranını bulduk. Bu 100:35 idi. 1970'de üretimde çalışanların ücretlerini böylece çıkardık.

Yukarıda söylenenlere ilişkin tüm veriler aşağıdaki tablodadır:

Ek Tablo: 1

Yıllara Göre Sabit Sermaye Tüketimi
ve Gayrisafi Sabit Sermaye Teşekkülü

YILLAR	(1) Gayrisafi sabit sermaye teşekkülü (milyon TL.)	(2) Sabit sermaye tüketimi (milyon TL.)	(3) (2)'nin (1)'e yüzdesi %
1969	21.706,7	7.812,5	36,0
1970	27.004,9	9.065,5	33,6
1971	31.735,5	11.031,9	34,8
1972	40.360,4	13.614,1	33,7

Türkiye Cep İstatistik Yıllığı 1974. DİE, Ankara 1975, s: 191-192'den çıkarıldı.

Anlatılan yöntemle ve yukardaki verilerle 1970 ve 1973 için bulduğumuz artık değer oranları Bölüm III'de *Tablo 1*'de verilmiştir.

Bizim kullandığımız yöntemin de *teknik olarak* zayıf yanları vardır. Bir kez, ücretleri, yani (V)yi yalnızca üretimdekilere kısıtlayarak küçültüyor. Çünkü doğrudan üretimde çalışmamakla birlikte artık-değerin üretim sürecine katılan işçiler de vardır. Ama ne yazık ki bu işçilerin ücretlerini 3-5 menejerin tüm sayıları çarpıtacak denli yüksek maaşlarından ayıramıyoruz. Bu bakımdan, (S/V)'yi bulurken (V) olduğundan küçük gözüküyor. Öte yandan

Ek Tablo: 2

Yapım Endüstirisi Verileri

YILLAR	(1) Katma değer	(2) Sabit sermayeye yıl içinde eklemeler	(3) Var sayılan aşınma payı (2)'nin %34'ü	(4) Ücretler
1970	20.316.555.000	3.480.817.000	1.183.477.780	4.717.032.593
1973	55.003.931.442	9.244.320.286	3.143.068.897	11.032.060.824

Türkiye İstatistik Cep Yıllığı 1974. DİE, Ankara 1975, s:16-129 ve *1973 Yapım Sanayi Anket Sonuçları*'ndan derlendi.

varsaydığımız aşınma payı olabileceğinden daha büyüktür. Bu da artık-değerin (S'nin) olduğundan daha az gözükmesine yol açıyor. Ne var ki kanımızca (S) ve (V)'nin taşıdığı küçültücü eğilimler birbirlerini dengeleyecek bir düzeyde olduğu için, bu yöntemle ulaşılan artık değer oranı *teknik olarak* doğruya en yakını oluyor.

Yöntemleri tartışırken hep *"teknik olarak"* sözcüklerin altını çizdik. Çünkü III' Bölümde de belirttiğimiz gibi, yalnızca büyük yapım endüstrisi yerine tüm işçi sınıfı ele alınabilse, artık-değer oranı şu ya da bu yöntemle bulunan en yüksek orandan daha yüksek çıkacaktır.

Öyleyse yöntem yöntem ne diye uğraştık sorusu akla gelebilir. Kimi yükseltici, kimi alçaltıcı, ama sayılar hep yüksek bir oran çevresinde dolanıyor. Bunu göstermek gerekliydi. Sonra denilebilir ki, ya üçüncü yönteme ne gerek vardır? Burada amaç gerçeğe *teknik olarak* en yakın yöntemle bile, yine yüksek sonuçlar çıkıp çıkmayacağını denetlemekti.

II. Artık-Değer Yığını Üzerine:

Artık-değer yığını, kapitalistin eline geçen artık-değerin tümüdür. Bu çeşitli süreçlerden geçerek kâr olarak somutlanır.

Artık-değer yığınının ne kadar olacağı en başta sömürü oranına bağlıdır. Ama bununla kalmaz. Artık-değer oranı aynı da kalsa, kapitalist ne kadar çok işçi çalıştırıyorsa, ne kadar uzun süre çalıştırıyorsa, artık-değer yığını o kadar çoğalır. Bu bakımdan fazla mesai ve vardiyalar büyük önem taşır.

Türkiye yapım endüstrisinde 1950-1973 arası bazı yıllarda yaratılmış artık-değer yığınını kabaca hesapladık. En "küçültücü" yöntemi kullanarak, sabit sermayeye yıl içinde yapılan eklemlerin tümünü aşınma payı saydık. Buna karşın, artık-değer yığınındaki aşır büyüme aşağıdaki tablodadır.

Yapım Endüstrisinde Artık-Değer Yığını

YILLAR	Artık-değer yığını (1000 TL)	Endeks	Artış
1950	419,062	*100*	—
1959	3.365.847	803	+%703
1963	4.001.993	955	+% 19
1968	14.219.800	3393	+%225
1970	12.118.705	2892	-% 15
1973	34.727.550	8287	+%187

En önemlisi, aynı yıllarda aynı işverenlerin ödedikleri toplam ücret tutarının büyüme hızı çok daha küçüktür. Örneğin, 1963-1968 arasında artık-değer yığını %225 büyürken, ücretler toplamı ancak %140 büyümüştür. 1970-1973 arasında ise artık-değer yığını %187 artarken ücretler toplamı %134 artmıştır. Türkiye'de burjuvaziyle işçi sınıfı arasındaki uçurumun açıldığını bu da göstermektedir.

Ek II: Ücretler

I. Niteliksiz İşgücü Değeri ya da Olması Gerekli Asgari Ücret Düzeyi:

III. Bölümde, ücretler başlığı altındaki *4 no'lu Tablo*'da biz "niteliksiz işgücü değeri" ya da "gerekli asgari ücret" olarak çeşitli sayılar verdik. Bu sayıların kaynakları şöyledir:

DİSK 1972 yılı temmuzunda bir "asgari ücret" raporu yayınlamıştı. Bu raporda işçinin gereksinimlerine göre gerekli asgari ücret düzeyi ile o yıla dek uygulanan asgari ücretler karşılaştırılıyor ve asgari ücretlerin işgücü değerinin çok altında kaldığı gösteriliyordu. *(Tablo:4)*

1972 yılı için verdiğimiz 72TL'yi yukarıdaki tablonun "gerekli asgari ücret" kolonundan ortalama olarak çıkardık.

1975 ve 1976 yılları için verdiğimiz 180TL ve 200TL ise Türkiye İktisatçılar Birliği'nin sonuçlarıdır: "...Üç çocuklu bir işçi ailesinin ...ihtiyaçlarını karşılaması için gerekli olan günlük ücret miktarı 1975 fiyatlar ile 151TL'dir. 1976 yılının ilk beş ayında fiyat artışlarının %10'a yaklaştığı da hesaba katıldığında bu miktar 165 TL'na çıkmaktadır. Bu miktarın kesintilerinden sonra işçi ailesinin eline net olarak geçmesi için günlük asgari ücretin 200TL olması gerekmektedir." ("1976'da Türkiye Ekonomisi". TİB

Ek Tablo: 4

1972 Yılında Niteliksiz İşgücü Değeri ile Asgari Ücret İlişkisi

ŞEHİRLER	Gerekli asgari ücret	Uygulanan asgari ücret	Fark	Eksik %
İSTANBUL	70,93	19,50	51,43	72,51
ANKARA	71,43	18,00	53,43	74,80
İZMİR	73,07	18,00	55,07	75,37

Aydın Engin, "Fiyatlar, Ücretler ve Asgari Ücret", *İlke*. Sayı: 5, s: 25. (DİSK Raporu'ndan)

Yayınları, Ankara 1977, No:17, s.62) 151TL'yi biz brüt 180TL varsaydık.

1977 ve 1978 yılları için verdiğimiz 300TL ve 650TL'ye ise Osman Nuri Koçtürk'ün 1977 mayısı ve sonu için verdiği net tutarlara kabaca vergi yükü ekleyerek ulaştık. Osman Nuri Koçtürk şöyle yazmıştı: "Ankara'da Devlet İstatistik Enstitüsü'nün resmi verilerine göre mayıs 1977'de asgari ücret net 252,88 lira, Ağustos 1977 gayriresmi perakende fiyatlarına göre de 336,32 lira olmalıdır. Bu hesaplamalar son zamlardan önce yapılmıştır. Bugün bu miktar 500 lira olmalıdır." (*İşçinin Sesi*. Sayı:81, 9.12.1977) Buradan net 252,88 lirayı kabaca brüt 300 lira, 500 lirayı da kabaca 650 lira brüt olarak varsaydık.

1978 sonu için verdiğimiz brüt 800TL'yi ise, Osman Nuri Koçtürk'ün yukarıdaki verilerine dayanarak biz çıkardık. OECD'ye göre 1978 yazında geçinme endeksi bir yıl öncesine göre %70 fırladı. 1978 sonuna doğru ise fiyatlar artık ayda %5 artmaktadır. (*Financial Times*. Türkiye eki, 13 Kasım 1978) Bunlara göre, yukarıda ağustos 1977 için verilen 336 lirayı temel alarak, önce %70 oranında arttırdık, sonra da eylül, ekim, kasım ayları için %5'er ekledik ve kabaca net 620 liraya, buna %30 vergi yükü koyarak da 800 liraya ulaştık. Ancak bu 800 lira bile düşüktür çünkü en azından vergi %30'dan fazla olacaktır.

II. Asgari Ücret ve Olması Gerekli Ücret Düzeyiyle Karşılaştırmalı Olarak Ücretler:

Ek Tablo: 5

1963-1977 Arasında Ortalama Ücretle Resmi Asgari Ücret Arasındaki Fark

YILLAR	(1) Resmi asgari ücretler (Brut, TL/Gün)	GENEL (2) Ortalama ücretler (Brut, TL/Gün)	GENEL (3) (1) ve (2) arasındaki farkın (1)'e yüzdesi (%)	GENEL (4) (3)'ün 1963-1977 ortalaması (%)	ÖZEL KESİM (5) Özel kesim ortalama ücretler (Brut, TL/Gün)	ÖZEL KESİM (6) (1) ve (5) arasındaki farkın (1)'e yüzdesi (%)	ÖZEL KESİM (7) (6)'nın 1963-1977 ortalaması (%)
1963	10,10	17,92	74,4		18,30	81	
1964		19,55	93,6		—	—	
1965	11,00	21,62	96,5		21,20	93	
1966		23,53	113,9		—	—	
1967	12,90	25,83	100,2		24,40	89	
1968		28,22	118,8		—	—	
1969	17,10	32,13	87,9	%105	30,80	80	%86,7
1970		35,32	106,5		—	—	
1971		39,32	129,9		36,30	112	
1972	23,50	43,88	86,7		41,40	76	
1973		54,41	131,5		51,00	117	
1974	40,00	68,26	70,6		63,50	59	
1975		85,55	113,9		78,70	97	
1976	60,00	115,30	92,2		98,00	63	
1977		153,00	155,0		—	—	

Tablo, *Yearbook of Labour Statistics.* ILO, 1974
1977 İcra Programı. DPT
1978 Programı, *Resmi Gazete.* Sayı 16261
Üçüncü Beş Yıllık Plan. S: 674'den derlenmiştir.

Tablo'dan da görüldüğü gibi niteliksiz işgücü için saptanan asgari ücretin üzerine nitelik, kıdem, fazla mesai gibi farkları ekleyince ortalama ücretlere yaklaşılıyor.

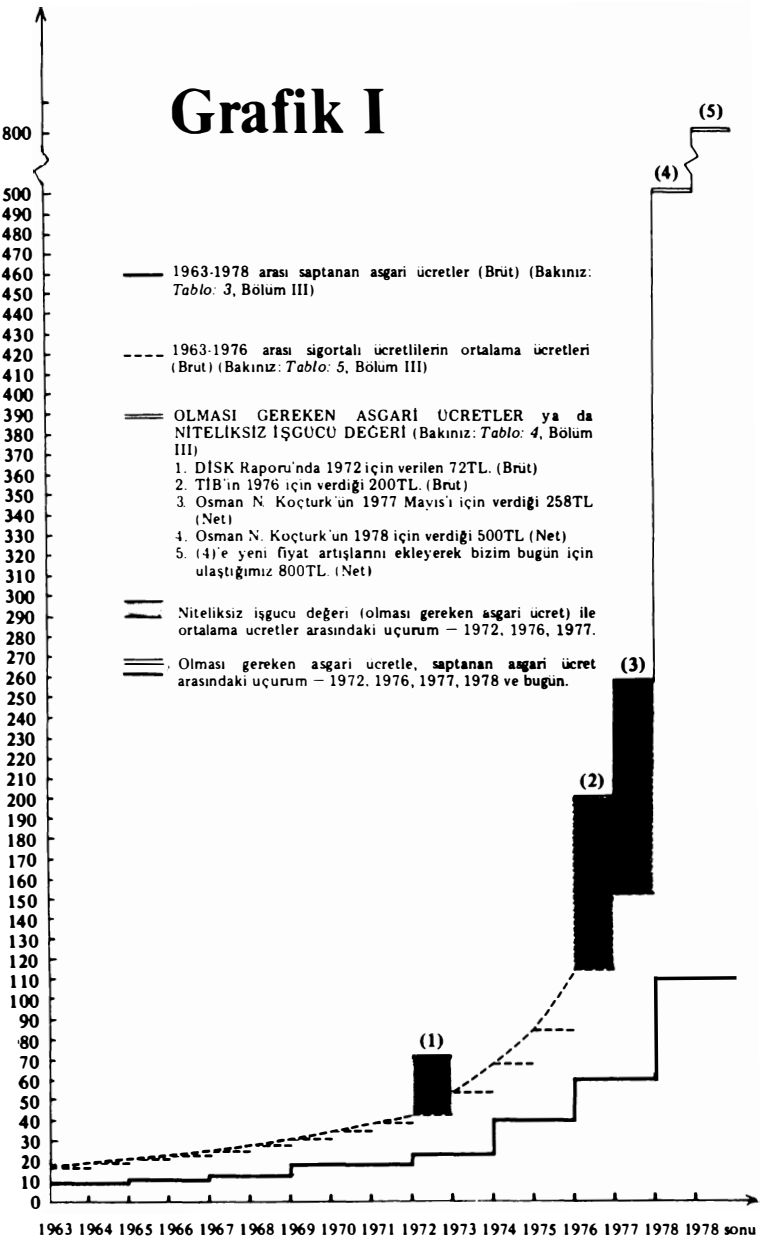
Grafik I
1963-1978 arası saptanan asgari ücretler (Brüt) (Bakınız: *Tablo: 3*, Bölüm III)
1963-1976 arası sigortalı ücretlilerin ortalama ücretleri (Brut) (Bakınız: *Tablo: 5*, Bölüm III)
OLMASI GEREKEN ASGARİ ÜCRETLER ya da NİTELİKSİZ İŞGÜCÜ DEĞERİ (Bakınız: *Tablo: 4*, Bölüm III)
1. DİSK Raporu'nda 1972 için verilen 72TL. (Brüt)
2. TİB'in 1976 için verdiği 200TL. (Brut)
3. Osman N. Koçturk'ün 1977 Mayıs'ı için verdiği 258TL (Net)
4. Osman N. Koçturk'ün 1978 için verdiği 500TL (Net)
5. (4)'e yeni fiyat artışlarını ekleyerek bizim bugün için ulaştığımız 800TL. (Net)
Niteliksiz işgucu değeri (olması gereken asgari ücret) ile ortalama ucretler arasındaki uçurum — 1972, 1976, 1977.
Olması gereken asgari ucretle, saptanan asgari ücret arasındaki uçurum — 1972, 1976, 1977, 1978 ve bugün.
(1)
(2)
(3)
(4)
(5)
800
500
490
480
470
460
450
440
430
420
410
400
390
380
370
360
350
340
330
320
310
300
290
280
270
260
250
240
230
220
210
200
190
180
170
160
150
140
130
120
110
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
1963 1964 1965 1966 1967 1968 1969 1970 1971 1972 1973 1974 1975 1976 1977 1978 1978 sonu

Ayrıca III. Bölümde değinildiği gibi ortalama ücretler daha olması gereken asgari ücret düzeyinde bile değildir. Yani niteliksiz işgücü değerini karşılayabilmek için gerekli asgari ücret, hem resmi asgari ücretin hem de ortalama ücretlerin çok yukarısındadır ve fark açılmaktadır. Resmi asgari ücret ve ortalama ücretlerle olması gerekli asgari ücretlerin arasındaki uçurum bir grafikle de gösterilmiştir. (Grafik 1)

III. Çeşitli Kesimlerde Ortalama Ücretler

Ek Tablo: 6

Tarım Dışı Kesimlerde Brüt Ücretler

YILLAR	Tarım dışı kesimler	Yapım sanayii	Madencilik	İnşaat	Ulaşım, depolama, haberleşme	Balıkçılık
1964	19,55	17,73	15,64	19,62	21,88	14,61
1965	21,62	20,66	17,00	23,52	23,79	16,41
1966	23,53	22,66	21,39	22,82	28,49	21,55
1967	25,83	24,75	22,33	27,09	31,56	29,47
1968	28,22	27,06	27,09	29,03	33,72	28,34
1969	32,13	31,80	27,01	32,15	38,42	36,26
1970	35,32	35,72	31,39	33,72	40,41	35,45
1971	39,32	40,72	33,09	38,25	46,30	44,11
1972	43,88	45,21	35,64	41,71	52,13	38,74
1973	54,41	57,28	48,31	48,10	62,28	50,31
	(549)	(558)	(643)	(649)	(654)	(670)

Year Book of Labour Statistics. International Labour Office, 1974. (Parantez içindeki rakamlar sayfa numaralarıdır.)

Ek Tablo: 7

Yapım Endüstrisi Kollarına Göre Ortalama Ücretler(*)

Yıllar	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973
Gıda	17,60	18,91	20,50	21,73	24,16	26,78	30,36	33,88	37,26	45,86
İçki	21,87	25,03	28,07	29,17	33,73	35,99	50,45	45,76	47,28	58,96
Tütün	15,96	17,54	20,53	21,92	26,35	27,67	54,68	37,33	35,82	64,34
Tekstil	16,87	18,18	19,48	21,39	22,50	27,26	28,26	34,81	40,76	66,02
Giyim eşyası	17,75	18,87	19,05	19,57	21,38	25,71	28,39	29,27	30,84	38,40
Ağaç	14,81	16,07	16,56	18,16	19,22	36,76	24,54	29,17	30,14	35,16
Mobilya	17,38	17,14	17,44	18,61	19,97	12,81	25,64	27,29	29,08	35,35
Kâğıt ve kâğıt ürünleri	22,18	25,18	28,13	31,58	34,25	37,89	39,75	40,07	53,51	76,92
Lastik ürünleri	19,48	22,54	23,64	27,74	28,06	30,62	32,97	41,30	48,56	56,88
Kimya	24,15	26,13	27,34	29,61	31,77	32,26	42,75	47,68	59,40	63,59
Petrol ürünleri ve kömür	36,96	40,99	44,09	53,82	56,54	56,63	54,50	67,97	76,80	96,58
Metalden gayri maden ürünleri	17,70	18,35	21,42	23,44	25,14	29,39	31,14	38,19	40,88	54,44
Temel metal endüstrileri	25,58	28,64	33,32	36,55	40,36	44,82	50,61	56,70	67,94	68,14
Metal ürünleri	20,73	22,67	23,38	25,31	27,12	37,43	34,20	40,15	44,91	52,06
Mak. end. (elekt. mak. hariç)	23,53	23,94	24,69	27,20	29,66	33,29	37,89	45,33	48,87	55,48
Elektrik makinaları	20,92	23,35	24,96	26,99	29,16	33,78	41,17	48,43	54,85	60,22
Taşıt araçları endüstrisi	22,24	23,98	27,76	31,88	34,04	38,19	39,07	61,52	65,05	70,65
Basım yayım	25,53	28,90	30,23	31,87	33,60	36,83	44,79	43,76	50,28	55,91
Deri ve deri ürünleri	19,98	20,89	21,72	22,38	23,70	26,21	33,02	33,49	34,04	41,88
Çeşitli yapım endüstrisi	17,20	19,34	20,36	23,57	23,96	36,88	30,92	31,49	36,68	40,84

Year Book of Labour Statistics. International Labour Office, 1974, p: 626.

* Lira olarak ortalama günlük brüt ücretler (maaşlılar dahil)

IV. Fiyat Artışlarıyla Karşılaştırmalı Olarak Ortalama Ücretler: Gerçek Ücretler

1963-1977 Gerçek ücretler endeksleri (Brüt)

YILLAR	Ortalama ücret endeksi	Yıllık artışlar %	(1) İstanbul geçinme endeksi	Yıllık artışlar %	(2) Ankara geçinme endeksi	Yıllık artışlar %	(1)'e göre Gerçek ücret endeksi	Yıllık artışlar %	(2)'ye göre Gerçek ücret endeksi	Yıllık artışlar %	(1)'e göre Gerçek ücretler TL/Brüt	(2)'ye göre Gerçek ücretler TL/Brüt
1963	100	—	100	—	100	—	100	—	100	—	17,92	17,92
1964	113,7	13,7	100,2	0,2	100,8	0,8	108,6	8,6	112,8	12,8	19,46	20,21
1965	120,6	6,1	104,8	4,6	107,6	6,7	115,2	6,1	112,1	—0,6	20,64	20,09
1966	131,3	8,9	113,6	8,4	113,5	5,5	115,7	0,4	115,7	3,2	20,73	20,73
1967	144,1	9,7	129,6	14,1	120,6	6,3	111,3	—3,8	119,5	3,3	19,95	21,41
1968	157,5	9,3	137,6	6,2	125,6	4,1	114,5	2,9	125,4	4,9	20,52	22,47
1969	179,3	13,8	144,2	4,8	132,7	5,7	124,3	8,6	135,1	7,7	22,28	24,21
1970	197,1	9,9	155,6	7,9	148,3	11,8	126,7	1,9	132,9	—01,6	22,71	23,82
1971	219,4	11,3	185,2	19,0	180,7	21,9	118,5	—6,5	121,4	— 8,7	21,24	21,76
1972	244,9	11,6	213,7	15,4	208,3	15,3	114,6	—3,3	117,6	—03,1	20,54	21,07
1973	303,6	24,0	243,6	14,0	241,2	15,8	115,9	1,1	125,9	7,1	20,77	22,56
1974	380,9	25,5	301,8	23,9	278,4	15,4	125,7	8,5	136,8	8,7	22,53	24,52
1975	477,4	25,3	365,8	21,2	331,3	19,0	130,5	3,8	144,1	5,3	23,39	25,82
1976	643,4	34,8	429,5	17,4	385,6	16,4	149,8	14,8	166,9	15,8	26,84	29,91
1977	853,8	32,7	541,2	26,0	472,4	2,25	157,8	5,3	180,7	8,3	28,28	32,38

Ek Tablo: 9

1971-1977 Gerçek Ücret Endeksi (Net)
(Endeksler 1971=100)

YILLAR	Net ortalama ücret endeksi	Yıllık artış (%)	(1) İstanbul geçinme endeksi	Yıllık artış (%)	(2) Ankara geçinme endeksi	Yıllık artış (%)	(1) e göre Gerçek ücret endeksi	Yıllık artış (%)	(2)'ye göre Gerçek ücret endeksi	Yıllık artış (%)	(1)'e göre Gerçek ücretler (TL)	(2)'ye göre Gerçek ücretler (TL)
1971	100	—	100	—	100	—	100	—	100	--	31,70	31,70
1972	109,3	9,3	115,4	15,4	115,3	15,3	94,7	—5,3	94,8	—5,2	30,02	30,05
1973	130,2	19,1	131,5	14,0	133,5	15,8	99,0	4,5	97,5	2,9	31,38	30,90
1974	158,6	21,8	163,0	24,0	154,1	15,4	97,3	—1,7	102,9	5,5	30,84	32,62
1975	187,6	18,3	197,5	21,2	183,3	19,0	95,0	—2,4	102,4	—0,5	30,12	32,46
1976	240,1	30,0	231,9	17,4	213,4	16,4	103,5	9,0	112,5	9,9	32,81	35,66
1977	289,6	20,6	292,2	26,0	261,4	22,5	99,1	—4,2	110,8	—1,5	31,42	35,12

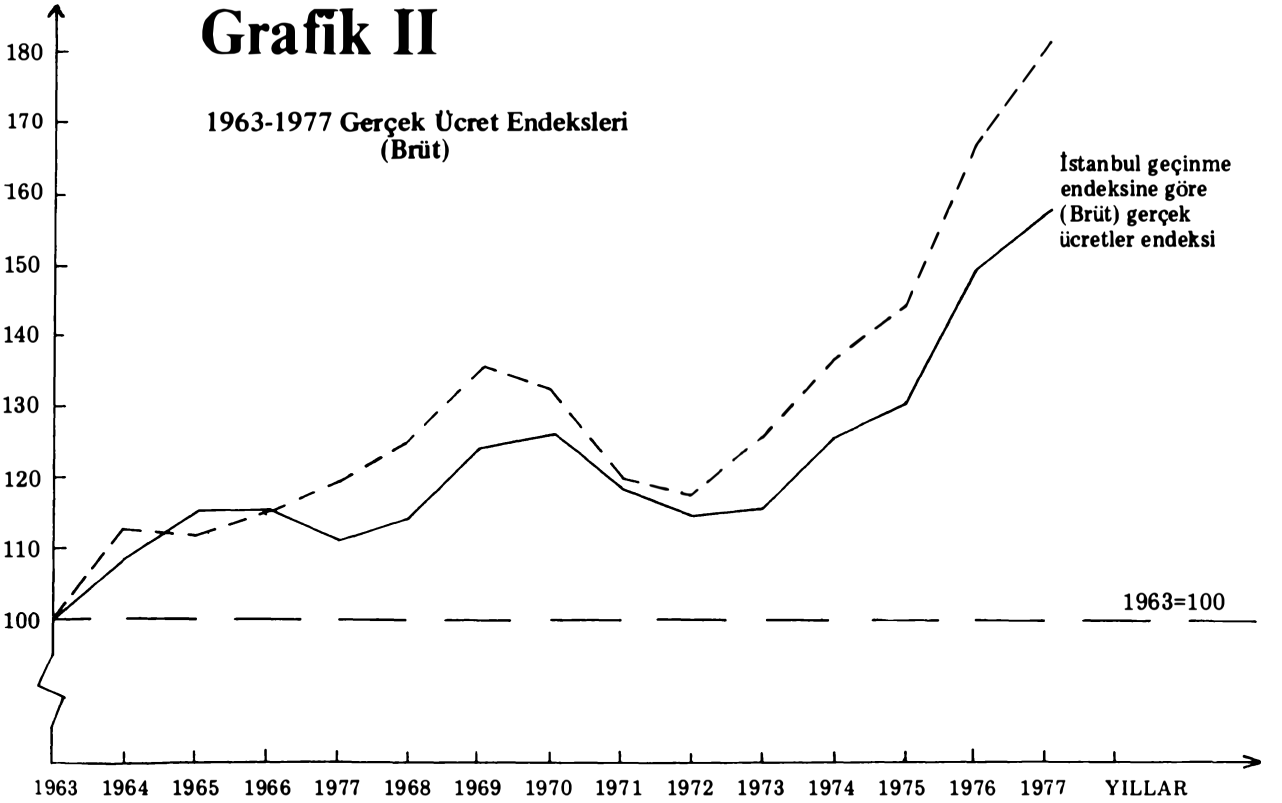
Grafik II
1963-1977 Gerçek Ücret Endeksleri
(Brüt)
İstanbul geçinme endeksine göre (Brüt) gerçek ücretler endeksi
1963=100
180
170
160
150
140
130
120
110
100
1963
1964
1965
1966
1977
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
YILLAR

Grafik III

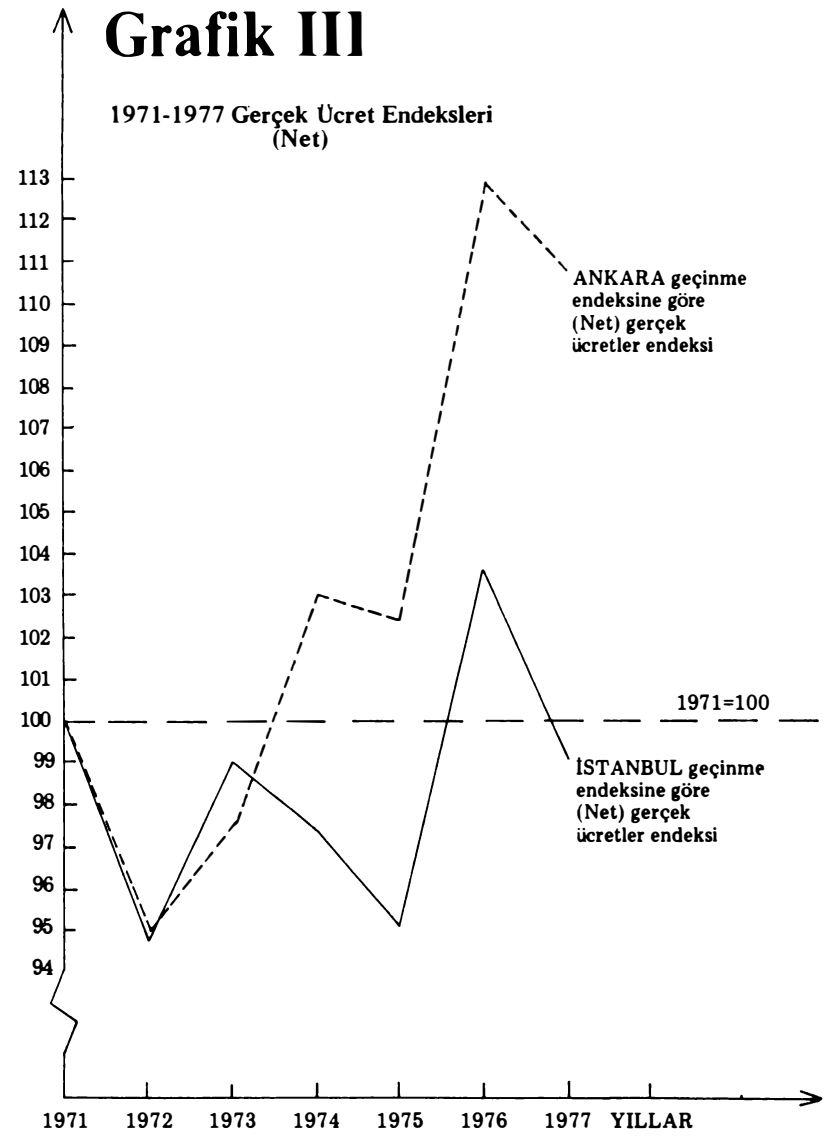
1971-1977 Gerçek Ücret Endeksleri
(Net)
113
112
111
110
109
108
107
106
105
104
103
102
101
100
99
98
97
96
95
94
ANKARA geçinme endeksine göre (Net) gerçek ücretler endeksi
1971=100
İSTANBUL geçinme endeksine göre (Net) gerçek ücretler endeksi
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
YILLAR

V. Emek Verimliliğiyle Karşılaştırmalı Olarak Gerçek Ücretler (Yapım Endüstrisi)

1964-1973 Yılları Arasında Türkiye Yapım Endüstrisi İşçilerinin Durumlarındaki Değişimler (1964=100)

YILLAR	1. Brüt ortalama ücretler (TL/Gün)	2. Endeks	3. İstanbul ücretliler geçinme endeksi	4. Gerçek ücret endeksi	5. İşçi başına üretim TL/Yıl	6. Endeks	7. Sanayi ürünleri toptan fiyat endeksi	8. İşçi başına üretim gerçek endeksi	9. İşçinin üretimden payı	10. Sömürü endeksi
1964	17,73	100	100	100	78.700	100	100	100	100	100
1965	20,66	116,5	106,1	109,8	85.900	109,1	104,0	104,9	104,7	95,5
1966	22,66	127,8	110,7	115,4	97.800	124,3	108,1	115,0	100,3	99,7
1967	24,75	139,6	117,4	118,9	112.000	142,3	113,8	125,0	95,1	105,1
1968	27,06	152,6	122,3	124,8	118.800	151,0	115,3	131,0	95,3	105,0
1969	31,80	179,4	128,4	139,7	–	–	128,7	–	–	–
1970	35,72	201,5	140,2	143,7	112.800	143,3	129,2	110,9	129,6	77,2
1971	40,72	229,7	164,2	139,9	–	–	151,0	–	–	–
1972	45,21	225,0	185,9	137,2	181.700	230,9	167,5	137,9	99,5	100,5
1973	57,28	323,1	212,5	152,0	221.500	281,4	181,6	155,0	98,0	102,0

1. *International Labour Office, Yearbook 1974.* Geneva, s: 558.
2. 1963=100 olan endeksi biz 1964=100 olarak düzenledik.
4. Dizi 2/dizi 3.
5. İşçi başına üretimin TL/Gün olması gerekirdi. Oysa Türkiye'de yıldan yıla değişen işgünü rakamları yoktur. Dolayısıyla, güne indirmek için yıldan tatil günlerini düşüp, işçi başına üretimi geri kalan iş günlerine bölecektik ki, hepsini aynı sayıya bölmüş olacağımız için endeks değişmeyecekti.
7. *Enflasyon ve Bankacılık.* Türkiye İş Bankası İktisadi Araştırmalar Müd., Ağustos 1975, s: 298. (1963=100 olan endeksten düzenledik)
8. Dizi 6/dizi 7.
9. Dizi 4/dizi 8. Parasal oynamaları dışta bırakarak işçinin aldığının ürettiğine gerçek oranıdır. Sayılar azaldıkça sömürü artıyor demektir.
10. Dizi 8/dizi 4. Dizi 9'un ters orantısıdır. Sömürünün eğilimini gösterir. Sayılar büyüdükçe sömürü artıyor demektir.

Ek Tablo 10'daki dizilerden 2, 4, 8, ve 9 ayrıca Grafik IV'de gösterilmiştir.

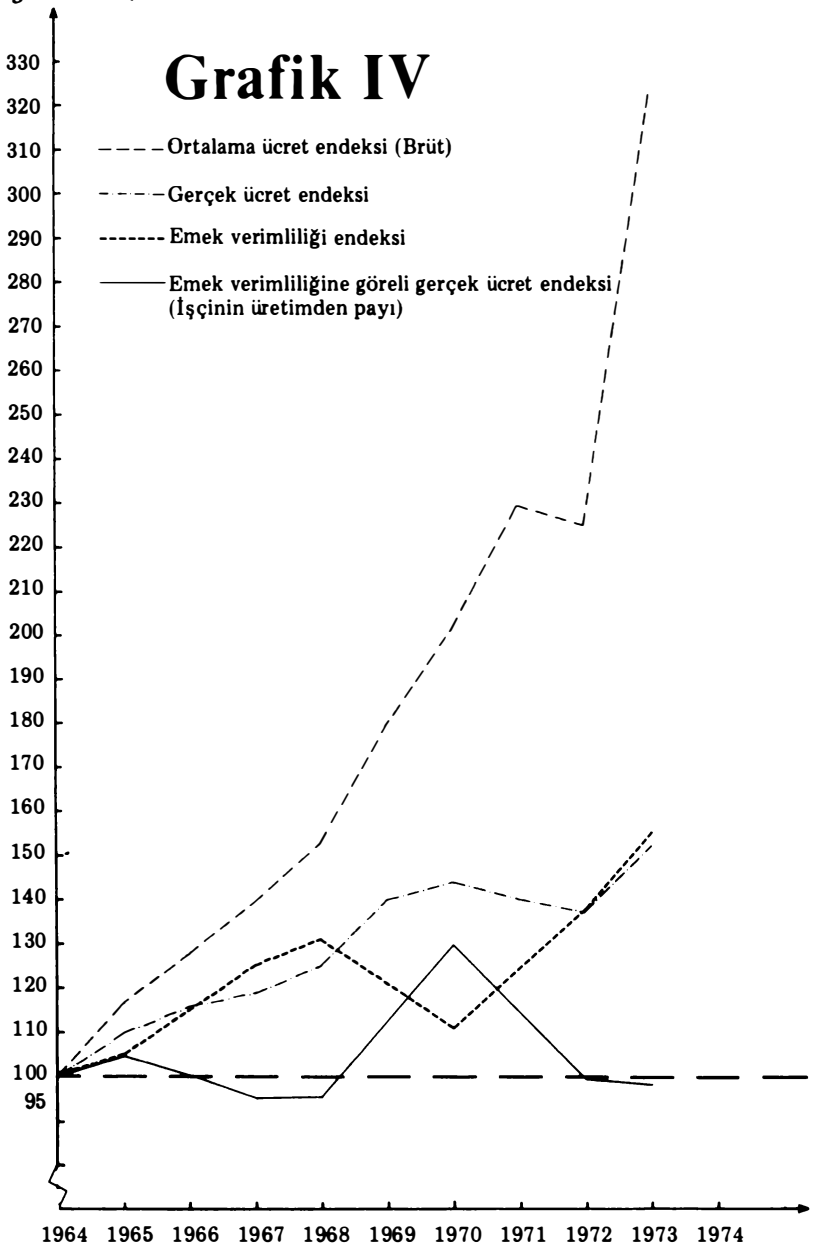

Ek Tablo: 11

Yapım Endüstrisinin Çeşitli Kollarında Gerçek Ücretler

(a)

Kimya endüstrisi

YILLAR	Ortalama ücretler TL/Gün Brüt	Endeks	İstanbul ücretliler geçinme endeksi	Gerçek ücret	İşçi başına çıktı TL/Yıl	Endeks	Toptan Eşya fiyatlar endeksi	Gerçek Emek verim liliği	İşçinin üretimden payı
1964	24,15	100	100	100	103.500	100	100	100	100
1965	26,13	108,2	106,1	102,0	126.900	122,6	102,7	119,4	85,4
1966	27,34	113,2	110,7	102,3	132.200	127,7	104,5	122,2	83,7
1967	29,61	122,6	117,4	104,4	147.500	142,5	105,8	134,7	77,5
1968	31,77	131,6	122,3	107,6	167.500	161,8	107,7	150,2	71,5
1969	32,26	133,6	128,4	104,1	—	—	104,9	—	—
1970	42,75	177,0	140,2	126,2	137.000	132,4	116,6	113,6	111,1
1971	47,68	197,4	164,2	120,2	—	—	138,0	—	—
1972	59,40	246,0	185,9	132,3	220.000	212,6	145,1	146,5	90,3
1973	63,59	263,3	212,5	123,9	253.800	245,2	161,4	151,9	81,6

(b)
Gıda endüstrisi

1964	17,60	100	100	100	118.800	100	100	100	100
1965	18,91	107,4	106,1	101,2	126.400	106,4	104,4	101,9	99,3
1966	20,50	116,5	110,7	105,2	146.700	123,5	110,4	111,9	94,0
1967	21,73	123,5	117,4	105,2	175.500	147,7	120,9	122,2	86,1
1968	24,16	137,3	122,3	112,3	183.300	158,5	124,5	127,3	88,2
1969	26,78	152,2	128,4	118,5	—	—	126,8	—	—
1970	30,36	172,5	140,2	123,0	173.700	146,2	138,9	105,3	116,8
1971	33,88	192,5	164,2	117,2	—	—	162,3	—	—
1972	37,26	211,7	185,9	113,9	250.000	210,4	187,9	112,0	101,7
1973	45,86	260,6	212,5	122,6	285.500	240,3	206,5	116,1	105,6

(c)
Makina endüstrisi

1964	23,53	100	100	100	177.800	100	100	100	100
1965	23,94	101,7	106,1	95,9	99.500	84,5	121,0	70,3	136,4
1966	24,69	105,0	110,7	94,9	103.600	87,9	121,0	73,1	129,8
1967	27,20	115,0	117,4	98,5	117.900	100,1	123,2	81,3	121,2
1968	29,66	126,1	122,3	103,1	128.200	108,8	120,7	90,1	144,4
1969	33,39	141,9	128,4	110,5	—	—	120,8	—	—
1970	37,89	161,0	140,2	114,8	92.000	78,1	127,8	61,1	187,9
1971	45,33	192,6	164,2	117,3	—	—	172,0	—	—
1972	48,87	207,7	185,9	111,7	174.700	148,3	184,7	80,3	139,1
1973	55,78	235,8	212,5	110,0	132.400	112,4	206,2	54,5	205,5

(d)

Elektrik makinaları endüstrisi

1964	20,92	100	100	100	90.700	100	100	100	100
1965	23,35	111,6	106,1	105,2	86.500	95,4	103,0	92,6	113,6
1966	24,96	114,5	110,7	103,4	93.800	103,4	110,9	93,2	111,1
1967	26,99	129,0	117,4	109,9	108.800	120,0	116,3	103,2	106,5
1968	29,16	139,4	122,3	114,0	117.500	129,5	118,8	109,0	104,6
1969	33,78	161,5	128,4	125,8	—	—	127,2	—	—
1970	41,17	196,8	140,2	140,4	104.800	115,5	130,4	88,6	158,5
1971	48,43	231,5	164,2	141.0	—	—	147,4	—	—
1972	54,85	262,5	185,9	141,0	161.900	178,5	158,2	112,8	125,0
1973	60,22	287,9	212,5	135,5	128.300	141,5	167,5	84,5	160,4

(e)

Taşıt araçları endüstrisi

1964	22,24	100	100	100	34.200	100	100	100	100
1965	23,98	107,9	106,1	101,7	36.500	106,7	121,0	88,2	115,3
1966	27,76	124,8	110,7	112,7	62.400	182,5	121,0	150,8	74,1
1967	31,88	143,8	117,4	122,1	70.100	205,0	123,2	166,4	73,4
1968	34,04	153,1	122,3	125,2	78.700	230,1	120,7	190,6	65,7
1969	38,19	171,7	128,4	133,7	—	—	120,8	—	—
1970	39,07	175,7	140,2	125,3	72.900	213,2	127,8	166,8	75,1
1971	61,52	276,6	164,2	168,5	—	—	172,0	—	—
1972	65,05	292,5	185,9	157,3	162.200	474,3	184,7	256,8	61,3
1973	70,65	317,7	212,5	149,5	126.800	370,8	206,2	179,8	83,1

(f)
Dokuma endüstrisi

1964	16,87	100	100	100	48.000	100	100	100	100
1965	18,18	107,8	106,1	101,6	50.600	105,4	102,7	102,6	99,0
1966	19,48	115,5	110,7	104,3	55.000	114,6	108,5	105,6	98,8
1967	21,39	126,8	117,4	108,0	59.800	124,6	111,8	111,4	96,9
1968	22,50	133,4	122,3	109,1	65.700	136,9	109,7	124,8	87,4
1969	27,26	161,6	128,4	125,9	—	—	110,0	—	—
1970	28,26	167,5	140,2	119,5	77.400	161,3	115,4	139,8	85,5
1971	34,81	206,3	164,2	125,6	—	—	142,0	—	—
1972	40,76	241,6	185,9	130,0	136.400	284,2	160,5	177,1	73,4
1973	66,02	391,3	212,5	184,1	153.700	320,2	176,6	181,3	101,5

Kaynaklar: Ortalama ücretler: *ILO Yearbook 1974.*

— Toptan eşya fiyat endeksleri: T. İş Bankası İktisadi Araştırmalar Müd. Yayını: *Enflasyon ve Bankacılık*, s:298.

— Gıda, dokuma, kimya, elektrik makinaları sanayileri için bu malların toptan eşya fiyat endeksleri, makina ve taşıt araçları için ise, "Makina (tarım) sanayi ürünleri" toptan eşya fiyat endeksi kullanıldı.

İşçi başına çıktı (Emek verimliliği): 1964-1968 arası: *50 yıl DIE.*

1970, 72, 73: *1974 Türkiye Cep Yıllığı*'ndan çıkarıldı.

Ek III: Kitap Üzerine Bazı Tartışmalar

I. Bir Broşür Ustüne

"Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye" adlı broşürün genişletilmiş baskıları çıktı. Önsözünde belirtildiği gibi bu baskılar "yeni yanlar" taşıyor. Özellikle vardığı politik sonuçlar üstünde durmak zorunluk oluyor.

Yazar savunduğu kimi görüşlerle TKP'nin politikasını yansıtır yönde bir izlenim yaratıyor. TKP adına görüş bildirir bir üslup kullanması, TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın adının sürekli geçirilmesi bu izlenimi güçlendiriyor. Öte yandan kimi sosyalist çevreler de "zayıf halka", "devrimci durum", "barikata çıkmak", "savaş komiteleri" gibi kavramlarla söz konusu broşürü anımsatmak, onu TKP'nin yayınıymış gibi göstermek için uğraşıyorlar. Gerici burjuva basını ve Maocu basın da aynı çarpıtmayı daha kaba olarak yapıyor.

Türkiye Komünist Partisi'nin politikası, Konferans, Plenum kararlarıyla, Merkez Komitesi belgeleriyle, yazılı sözlü merkez yayınlarıyla belirlenmiş, halkımıza duyurulmuştur. Yazar bu belgelerden, yayınlardan TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın konuşmalarından işine geldiği gibi bölümler seçiyor. Bunları kendi görüşlerine kalkan ediyor, içeriklerini çarpıtıyor.

Yazar, günümüzde bunalımın derinleşmesiyle artan faşizm tehlikesine karşı savaşın önemini küçümsüyor. Güçler dengesini çok yönlü olarak, özenle incelemiyor. TKP Programı'nın cephe-bağlaşıklık ilkesinin gereklerini, ulusal demokratik güçlerin birliği politikasını atlıyor. Yığınsal eylem birliği örgütleri olan "can güvenliği komitelerini" amacından saptırmaya, silâhlı ayaklanmanın örgütleri yönünde bir anlam vermeye çalışıyor. "...ayaklanma ve devrim, burjuva devletinin yerle bir edilmesi ve diktatörlük sorunlarının bugün çeşitli yönleriyle pratik sorunlar olduğunu" ileri sürüyor.

Broşür vardığı sonuçlarla, yaptığı önerilerle TKP'nin eylemlerine, hareket birliğine temel oluşturan politikasına ters düşüyor. Partinin Leninci politikasını bugünkü koşullarda serüvenciliğe götürecek bir biçimde çarpıtıyor.

Sonra, uluslararası komünist hareketin sorunlarına sorumsuzca, günümüz koşullarında kardeş komünist partilerinin birliğine hizmet etmeyen bir yanaşımla değiniyor. TKP'nin bu konudaki ilkesel tutumunu çarpıtıyor.

TKP MK Politik Bürosu'nun Açıklama'sı sağ ve "sol" yanlış görüşleri eleştirmenin, "parti politikasını çarpıtan" yanlış tutumlarla savaşmanın zorunluğunu belirtiyor. Marksizm-Leninizm ilkelerinin temelinde, parti kararlarının ışığında ideolojik çalışmayı her alanda geliştirmenin önemini vurguluyor.

(Atılım Temmuz 1979 sayısından)

II. Utkumuzun Anahtarı

TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın "TKP'nin Sesi" Radyosu'na verdiği demeç

Soru: Bilen yoldaş, memlekette faşist tırmanışa karşı savaş bugün hangi evrededir?

Yanıt: Memlekette bunalımlar daha da derinleşiyor. Emperyalizm bölgemizdeki, ülkemizdeki baskılarını arttırıyor. Bunlar, faşist tehlikeyi daha da yoğunlaştırıyor. Bununla birlikte, faşizmin vurucu güçleri, MHP ve yan örgütleri, faşist saldırının bu odakları

giderek yalıtlanıyor. İpekçi'yi vuranlar ortaya çıktı. Bunlar MHP'lidir. MHP'nin sözde "sendika örgütü" MİSK, gerçekte faşistlerin silâh deposudur. İşçilerden zorbalıkla alınan keseneklerle Ülkü Ocaklı faşist bozkurtlar besleniyor. Bütün bunlar kanıtlanmış gerçeklerdir. Böylelikle, MHP'nin faşist kimliği, caniler yuvası olduğu gerçeği gizlenemez olmuştur. Ama MHP'yi aklama, savunma girişimleri var. MHP ile diyalog politikası isteyenler var. Bütün bunlar gerçekler, olgular karşısında iflâs ediyor.

Sonra günümüzde işçi sınıfının, halkımızın bu faşist partiye karşı nefreti, tepkisi daha da artmıştır. Faşistlerin başı Türkeş'i her gittiği yerde, halk artık taşla, sopayla kovalıyor. Bu gelişmeler gösteriyor ki, faşist tırmanışı geriletecek güçler var, olanaklar var. Bu güçleri "MHP kapatılsın!", "Can güvenliği sağlansın!" istemiyle ortak savaşa çekmek günceldir. Komünistler, bu amaçla, bütün ilerici güçlerle, MHP'ye karşı olan, can güvenliği isteyen herkesle eylem birliği yapmaya hazırdır. TKP bunun için savaşıyor.

Soru: Can güvenliği belgisinin bu savaştaki rolü nedir?

Yanıt: Can güvenliği istemi, yığınların yakıcı, güncel istemlerinin başında geliyor. Her gün en az üç yurttaşımız, faşist kurşunlarla can veriyor. Eli kanlı faşist çeteler, ana karnındaki bebeden, seksenlik nineye kadar, ayrımsız tüm yurttaşları ateş altına almıştır. CHP ağırlıklı hükümet kurulduktan sonra da faşist terör durmadı. Hele sıkıyönetimlerle halkın can güvenliğini sağlama savı gürültüyle çöküyor. Terör daha da tırmandı. Bu nedenle can güvenliği belgisi, iş, ekmek, özgürlük, ulusal bağımsızlık istemleri gibi yığınlara malolmuştur.

TKP, bu istemin nasıl gerçekleşeceğini gösteren tek partidir. Halk birleşir, örgütlenir, savaşırsa, kendi can güvenliğini kendisi koruyabilir. Böylesi bir belgi, en geniş güçlerin eylem birliği için temel oluşturuyor. Bunu sağlamak zorunluktur. Bu, MHP kapansın! savaşımıyla bağlıdır.

Küçük burjuva yalpalamaları, oportünizm böylesi durumlarda daha açık ortaya çıkıyor. Kimileri can güvenliğini, hükümetten, sıkıyönetimden bekliyor. Kimileri de, halkın can güvenliğini sağlamayı, üç-beş silâhlı serüvencinin bekçiliğine bırakıyor. Ya da can güvenliği için yapılan eylem birliği örgütlenmelerini, silâhlı ayaklanma örgütleriymiş gibi çarpıtıyor. Her iki sapma da, halkın gücüne inanmamakta birleşiyor. Hepsi de halkın savaşına öncülük etme, onları örgütleme ve en geniş güçlerin eylem birliğini gerçek-

leştirme görevini, bu savaşı atlıyor.

Soru: Bilen yoldaş, "Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye" adlı broşürde de bu tür bir çarpıtma var. Bu broşürde sizin de sık sık adınız geçiyor. Parti belgelerimizden alıntılar yapılıyor. Bu broşürün vardığı sonuçlar, işçi sınıfının, devrimci hareketin çıkarlarına uygun düşüyor mu?

Yanıt: Hayır! Kesinlikle değil! Bu kitapçıkta ileri sürülen tutum, çıkarılan sonuçlar, partimizin Marksizm-Leninizm temeline dayalı politikasına ters düşüyor. İşçi sınıfını serüvene sürüklemek anlamını taşıyor. Partimizin bugünkü savaş görevlerini yerine getirmesini, halk yığınlarını daha da çetin savaşlara hazırlamak çabalarını baltalıyor. Bunu da, dürüst olmayan bir yöntemle yapıyor. Özellikle, parti sempatizanlarını, devrimci gençliği, partimize umut bağlayan aydın çevreleri şaşırtma amacı güdüyor. Adı geçen broşür, benim adımı, parti belgelerini kendi özel görüşlerini yayabilmek için bir kalkan olarak kullanıyor.

Bu görüşleri savunan yurt dışındaki bir gazetenin partimizin birliğine karşı dolaylı saldırıya geçtiği görülüyor. Bunların çok geçmeden, ardına gizlendikleri kalkanları bir yana atmaları, açıkça saldırıya geçmeleri hiç de şaşırtıcı olmayacak.

Bu tür çarpıtmalara ve küçük burjuva dedikodularına karşı uyanık olmak, kesin tutum almak gerekiyor. Egemen çevreler, bulanık suda balık avlamak istiyor. Partimizin savaş rotasını doğrulukla yayan merkez organına, onun yolunu izleyen yayınlara bakmak... Yolu şaşırmamak için pusula budur.

Soru: Bilen yoldaş, içinde bulunduğumuz savaş döneminde Leninci parti normlarının savunulması ne gibi bir önem taşıyor?

Yanıt: Partimiz, ideolojik savaşın düzeyinin yükseltilmesini öne koyuyor. Güçlenme sürecinde ortaya çıkan tüm zorluk ve eksikliklerin giderilmesi için savaşıyor. Kadrolarımızın bu dönemde, Leninci savaş niteliklerini daha da geliştirmek zorunluktur. Bunun için parti sıralarının arılığı ve proleter bileşimin daha da güçlendirilmesi büyük önem taşıyor. "Fabrikalar kalemizdir!" belgisi gündemdedir, gündemden hiç inmiyor. Savaşların içinden, proletarya yataklarından partimize yeni güçler akıyor. En başta bunları örgütlemek, bu kaynağı iyi değerlendirmek, köyde örgütlenmek... Bunun yanısıra, kariyerist küçük burjuva öğeleri değil, ancak kendini proletaryanın savaşına vermiş aydınları partiye almak... Bütün bunlar, kadro politikamızın bel kemiğidir.

Çetin savaşlar içindeyiz. Bu savaşlar daha da sertleşiyor, sertleşecektir. TKP'nin Leninci birliğini vargüçle savunmak, güçlendirmek utkumuzun anahtarıdır.

22.7.1979
(Atılım, Ağustos 1979 sayısından)

III. TKP'nin Sesi Yorumu

"TKP'nin Sesi" Radyosu ağustosun 1'i ile 5'i arasında, yani tam beş gün üstüste aşağıdaki yazıyı yayınladı:

"...Başbakan ne diyor? 'MHP kapanmış, ÜGD kapanmış ne olacak, o zihniyet ortada duruyor' diyor. Hem de bunu faşist MHP'nin maskesinin yırtılıp kanlı yüzünün ortaya iyice çıkmaya başladığı... bir sırada söylüyor...

"Anti-faşist savaşımın karşısına bir de sol oportünist devrimbazlık çıkıyor. Bu devrimbazlar şu görüşü yaymaya çalışıyorlar: Türkiye'de faşizm MHP ile sınırlı değildir. Faşizm finans-kapitalin seçimidir. MHP faşizmin bugünkü vurucu gücüdür. İktidar MHP'yi kapatsa ertesi gün başka vurucu güçler çıkıverir diyor. Bu yolun yolcuları da MHP kapanmış, ÜGD kapanmış ne olacak, zihniyeti ortada duruyor diyenlerle bir yerde birleşiyor. MHP'nin ve ÜGD'nin kapatılması savaşından yan çizmekte. Biri seçim hesabıyla, öteki ise kof sol gevezelikle. Hayır! reformist ve sol oportünist baylar. MHP kapatılacaktır, ÜGD ve öteki kiralık katil yuvaları dağıtılacaktır...

"Seçim hesabıyla 'MHP kapanmış ne olacak, zihniyet ortada duruyor' görüşü de, iktidar MHP'yi kapatsa ertesi gün başka vurucu güçler çıkıverir diyen sol oportünist devrimbazlık da anti-faşist savaşa zarardan başka birşey vermez, vermiyor...

"Komünistler... eli yurtsever kanına bulanmamış, faşist saldırı ve cinayetlere adı karışmamış, faşist propagandanın yalan ve demagojilerine kapılıp MHP'ye kaydolmuş kişileri faşizm canavarının elinde oyuncak olmaktan kurtarmaya, onları gerçek yurtseverlerin cephesine kazandırmaya çalışıyor. Devrimci tutum işte budur."(!)

IV. İşçinin Sesi Dün Olduğu Gibi Bugün de Leninci Hattı Savunuyor

Aliye P. Atılgan

İşçinin Sesi 100. sayısına vardı. Binbir türlü gazetenin, derginin, batıp batıp çıktığı, ikiye, üçe, dörde, beşe bölünerek durmadan çoğaldığı Türkiye sosyalist basını için bu az erişilir bir rekordur. Öte yandan *İşçinin Sesi* bugün giderek soldaki siyasal tartışmaların odak noktası durumuna geliyor.

İşçi sınıfı, emekçi yığınlar için yaşadığımız bunalımdan tek kurtuluş yolunun sosyalizme açılan ileri demokratik halk devrimini gerçekleştirmek olduğunu gören, yürekleri devrim ateşiyle yanan devrimciler *İşçinin Sesi*'ni mektup yağmuruna tutuyor. Önerileri, yazıları, haberleriyle *İşçinin Sesi*'ne güç katıyor. Yayınlarımıza, gazeteye gelen isteklerin ardı arkası kesilmiyor. *İşçinin Sesi*'nin her yayını, her yeni sayısı Leninizme gönül vermiş militanlar tarafından özlemle bekleniyor.

Değişen İşçinin Sesi Değildir

İşçinin Sesi TKP'nin 1973 atılımıyla girdiği, parti konferansı tarafından onaylanmış ve belgelenmiş Leninci hattını savunuyor. Bu hattı burjuva kuyrukçuluğuyla değiştirmek isteyenlere karşı savaşımı yükseltiyor. *İşçinin Sesi*'nin Türkiye devrimiyle ilgili ana konulara Leninci açık-seçik, duru yanıtlar getirmesi, devrim için canını vermekten çekinmeyen militanların gözünü açıyor. Sorunları kavrıyorlar.

İşçinin Sesi'nde 1976'dan bu yana savunulan Leninci fikirler neden birdenbire "serüvenci", "goşist", "sekter", "bölücü" fikirler oluverdi? Neden *İşçinin Sesi*'nden "yurt dışında yayınlanan bir gazete" olarak söz edilmeye başlandı?

"Yurt dışında yayınlanan bir gazetenin TKP'yi bölmek için dolaylı yönden saldırıya geçtiği" açıklanıyor. Neden, nasıl, nerede? Bunlar hiç önemli değil! İdeolojik yönden bir eleştiri yok. Oysa gerek Yürükoğlu yoldaşın *Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye* kitabında, gerekse *İşçinin Sesi*'nde yayınlanan fikirler gökten zembille inmedi. *İşçinin Sesi* bu fikirleri yıllardır savunuyor. *İşçi-*

nin Sesi dün de Leninci hattı savunuyordu, bugün de aynı yoldan yürüyor. Fikirleri "esen rüzgâra göre" değişmiyor. Eleştirilerin dün değil de bugün ortaya çıkması *İşçinin Sesi*'nin değil, başkalarının değiştiğini gösteriyor.

Yürükoğlu yoldaş ilk olarak 1976 ekiminde *İşçinin Sesi*'nde yayınlanan *Bunalım Kalıcıdır* adlı yazısında Türkiye'de devrimci durumun varlığını belirtti. Ülkemizde devrimci durumun gelgeç olmadığını, bu "sosyo-siyasal krizin derin ekonomik ve sosyal nedenleri" olduğunu vurgulayarak şöyle yazıyordu:

> "Türkiye finans kapitali, dünya halklarının sömürüsünden elde ettiği tekelci süper kârlara dayanarak, bu süper kârların bir kırıntısını kendi işçisine vererek toplumdaki çelişkileri geçici bir zaman için yumuşatabilen Batı finans-kapitalinden farklıdır. Türkiye burjuvazisinin bugün elinde sömürebileceği yer yalnızca Anadolu ve Kıbrıs'ta el koyduğu bölgedir. Öyleyse Batı'dakinin tersine kârını arttırmak isteyen Türkiye tekelci burjuvazisi, en başta ve başlıca Türkiye işçisini, halkını daha yoğun, daha yoğun sömürmek zorundadır... Bu çelişki sosyalizme dönüşmek üzere gerçek bir devrimden başka hiçbir yolla çözülemeyecektir. İşte bunun için diyoruz ki Türkiye'nin önünde yalnızca şu iki yol vardır: Ya faşizm, ya sosyalizme giden ileri demokratik düzen... Üçüncü yollar hep geçicidir."

9 Ocak 1977 tarihli *İşçinin Sesi*'nde Emine Engin yoldaş *İt İte İt Kuyruğuna* adlı yazısında Türkiye'de ilk kez devlet tekelci kapitalizminin varlığına dikkati çekiyordu: Emine Engin yoldaş, "Türkiye orta derecede gelişmiş bağımlı bir kapitalist ülkedir. Ama sermayenin ve üretimin Türkiye'deki merkezileşmesi ve yoğunlaşması Yeni Zelanda gibi bazı ileri kapitalist ülkelerden bile daha yüksektir... Bugün tekelci burjuvazi ülkeye, devlete egemen... Bir ülkede finans kapital oluşmuşsa, artık ticaret sanayisi, bankası hepsi bir olmuş demektir. O mu, bu mu egemen demek Kautsky'nin 'hata'sını tekrarlamaktır, oportünizmdir... Bu soruları doğru yanıtlamayanlar faşizm tehlikesini de, gelişmekte olan devrimci durumu da köklü olarak anlayamazlar" diyordu.

Gene Yürükoğlu yoldaş *Olanaklar ve Tehlikeler Artıyor* başlıklı yazısında, faşizm tehlikesi ile devrimci durumun "yapışık kardeşler" olduğunu belirtiyor ve şöyle diyordu:

"Devrimci ortamda, yığınların hareketlendiği ortamda işçi

sınıfı ve bağlaşıkları bunalımdan devrimci dönüşümler yoluyla çıkış ararken gerici güçler, Türkiye finans kapitali de faşizme tırmanarak kurtulmayı hesaplıyor. İşte bu nedenle Türkiye'de *hem olanaklar hem de tehlike artıyor*".

İşçinin Sesi'nin Siyaseti İlkeseldir

Görüldüğü gibi *İşçinin Sesi*'nin devrimci durum ve faşizm tehlikesi konusundaki "fırtınalar yaratan" fikirleri taa TKP Konferansı öncesinde açıkça, sistemli bir biçimde ortaya konulmuştur. Daha sonra TKP Genel Sekreteri İ. Bilen tarafından okunan Konferans Raporu'nda devrimci durumun üç göstergesi teker teker sayıldı. Eski yöntemlerle hükümet edemeyen, durmadan hükümet değiştiren burjuvaziden, yaşamı ateşten gömlek olmuş işçiler, emekçilerden, halkımızın yükselttiği çıkışlardan söz edildi. Hatta bir zamanlar içinde "Türkiye'nin içinde debelendiği ekonomik, toplumsal ve siyasal bunalımların burgacı"ndan söz etmeyen bir yazı bulabilmek neredeyse olanaksız hale geldi. Bütün bunlar oldu ama gene de *İşçinin Sesi* "serüvenci" ilân edilmekten kendini kurtaramadı!

İşçinin Sesi, 23 Nisan 1977 tarihli sayısında R. Yürükoğlu'nun *Leninizmin Özü Proleter Hegemonyası* başlıklı yazısını yayınladı. Daha sonra TKP'nin Sesi Radyosu tarafından da okunan bu yazıda Yürükoğlu yoldaş, devrimcileri burjuva kuyrukçuluğu tehlikesine karşı uyarıyor ve "Leninizmin özü, ruhu, ana fikri proletarya hegemonyasıdır", diyordu. Cephe ve hegemonya konusunda uç veren iki yanlış eğilim için de şunları söylüyordu:

> "Birincisi, cephe ile hegemonya çelişir diyerek işçi sınıfı hegemonyasını baştan reddediyor. İkincisi, hegemonya fikrine karşı değilmiş gibi görünerek, somuta gelince 'cepheyi böler', 'kitleyi kaçırırız' diyerek hegemonya yollarının önünü tıkıyor. Bugün bizim hareketimizde, TKP'nin tarihsel Konya Konferansı sonrasında hegemonya fikrine açıkça karşı çıkmak 'oldukça' zordur. Ama birinci yanlış eğilimi savunanların da katılmasıyla ikinci yanlış eğilim daha da yaygınlaştırılabilir. Uyanık olalım!"

Gerçekten de Yürükoğlu yoldaşın daha o zamandan parmak bastığı bu "kuyrukçu" görüş bugün en önemli tehlike haline geldi. Sosyal demokrasiyi "ürkütmemek", onu "cepheye çekmek" adına Leninci ilkelerden ödün vermeye yanaşmayanlar, tam tersine, işçi

sınıfının hegemonyasını kurabilmek için ideolojik savaşımı yükseltmeyi görevlerin en başında alanlar, Yürükoğlu'nun deyimiyle "uyanık duranlar", "cephe politikasını atlamakla" suçlanır oldular.

TKP'nin Sesi Radyosu, TKP Konferansı'nı halkımıza duyurduğu gün Yürükoğlu yoldaşın da bir yazısını okudu: *Oportünizme Karşı Uyanık Olalım.* Bu yazıda Yürükoğlu yoldaş devrimci durumda oportünizme karşı savaşıma hız vermenin önemini vurguluyor ve şöyle diyordu:

> "*Oportünizm her zaman, her yerde 'taktikler'de gizleniyor, 'taktikler'de başlıyor.* 'Taktik için böyle yapmalıyız' cümlesi oportünistlerin tılsımlı cümlesidir. Onlar, 'halk şimdilik meseleyi anlamıyor, onun için taktik yapmalıyız' derler hep. Böylece ilkeselliği, ilkesel davranmayı güme götürürler. Stalin' in bir yazısında aktardığına göre, Lenin her zaman 'tek doğru politika ilkesel politikadır' dermiş. Ama ne gam, oportünistlere hiç de öyle gelmiyor. Onlar, 'canım şu küçük sorunda ilkesiz davranmakla dünyanın sonu gelmez' diyorlar. Oysa Leninciler iyi biliyorlar ki 'azıcık oportünistlik' diye birşey olmaz. *Azıcık oportünistlik, azıcık hamileliğe benzer.* Mutlaka sonunda bebek doğar. O da milliyetçilik, şovenizm, karşıdevrimdir."

İşte *İşçinin Sesi*'nin "kusuru" budur. Devrimci saflarda azıcık oportünizmin ihanete gebe olduğunu bilmesi ve her türlü oportünizme karşı ödünsüz, uzlaşmaz bir savaş yürütmesi! Bu nedenle, *İşçinin Sesi*'nin savunduğu fikirler Konferans belgelerinde de yer alsa, TKP'nin Sesi tarafından okunmuş da olsa "goşist"tir, "serüvencidir", "bölücü"dür. Peki, "bu fikirler şimdi mi böyle oldu?" sorusuna suçlamayı yapanların verebilecekleri yanıt ise "derin bir sessizlik"ten başka birşey olmasa gerek.

(*İşçinin Sesi*, 30 Temmuz 1979, Sayı: 100)

V. Atılım 1977 yılında devrimci durumun varlığını duyuruyordu

1977 ocak ayında, MC hükümeti baştayken, sosyal demokrat CHP hükümeti daha kurulmamışken, TKP Merkez Komitesi yayın organı *Atılım*, Türkiye'de devrimci durumun varlığını duyuruyordu. Şöyle diyordu 1977 ocak sayısında çıkan "Atılım Üç Yaşında"

adlı yazı:

"Halkımızın savaşı gün geçtikçe ilerliyor, yeni boyutlara ulaşıyor. İşçi sınıfı harekete ağırlığını koyuyor. Potansiyel artıyor. Yığınlar atılım yapmakta. Sınıf savaşı keskinleşirken tüm çelişkiler artmakta...

"Devrimci durumun giderek olgunlaştığı bu ortamda örgütlü savaşım gerekmektedir. Her türlü sapık akıma, işçi sınıfının tüm düşmanlarına karşı ardıcıl bir savaş yürütülüyor ülkemizde."

Geliyoruz sosyal demokrat CHP hükümetinin başta olduğu 1979 yılına ve *Atılım*, "Türkiye'de devrimci durum vardır" diyenleri "serüvencilik"le, iç savaş kışkırtıcılığı ile suçluyor. Dönüyor burjuvaziye, hayır biz böyle şeyler istemeyiz diyor. Bu tutum açıklama gerektirmez mi?

(*İşçinin Sesi*, 30 Temmuz 1979, Sayı: 100)

VI. Kuştan Korkan Darı Ekmesin

R. Yürükoğlu

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin aylık organı *Atılım*'ın temmuz sayısında "Bir Broşür Üstüne" adlı bir yazı yayınlandı. Bu yazıda *Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye* kitabımıza çeşitli eleştiriler getiriliyor. TKP'nin Sesi Radyosu da bir süredir aynı yolda yayın yapıyor.

Daha bir ay önce, işçi sınıfımızın örgütlü siyasal hareketi içinde sağ oportünizm baş tehlike olarak ilan edilmişti. Ama ne ilginçtir ki okun ucu İşçinin Sesi'ne, onun hattına çevrilmiştir.

Tartışmanın gelişiminin taşıdığı iç tutarsızlıklar, perde arkası olaylar bir yana biz Atılım eliyle gelen eleştiriye *sevindik*. Uzun uzun yıllardır hareketimizin sorunlarını açık tartışmak gerektiğini, açıklıktan zarar değil yarar geleceğini savunuyoruz. Atılım'ın satır arası okutmaktan açık tartışmaya doğru adım atışı sevindiricidir. Açıklık açtığı yarayı kendisi iyileştiren bir kılıçtır. Her özveriyi, ölümü gülerek kucaklayan militanlarımız TKP'nin geçmekte olduğu dönemi, teorik farklılıkları ve bunun getirdiği somut siyasal tutum farklılıklarını olayların *gelişimi içinde* öğrenmeli, hareketimizin

Leninci ideoloji ve siyaset temelindeki birliğine sımsıkı sahip çıkmalıdırlar.

Getirilen eleştirilerin yanıtlarını verdik, veriyoruz, vereceğiz. Birşeyin altını çizelim, bizler *bölücü değiliz.* Bölücülük suçlaması üzerimizden yağmur suları gibi akıp geçecektir. Zaman en iyi göstergedir.

Bazı yoldaşlar, "neden öyleyse görüşlerinizi İşçinin Sesi'nde getiriyorsunuz, daha uygun bir yayın organı vardır" derlerse, bu yoldaşlara her yolu bıkmadan denediğimizi söyleyelim. Sonuç sıfır olmuştur. Görüşlerimiz ak kâğıdı, gün ışığını görmemiştir. Bu durumda ne yapılacaktır? İdeolojik konuların işe geldiğince mıncıklanmasına, örgüt normlarının işe geldiğince sündürülmesine izin verilemez. TKP işçi sınıfımızın, halkımızın tek umududur. Bu umuda lâyık olmak zorundayız.

Herkes tartışmayı daha iyiye, daha doğruya, daha güçlüye varma çabası olarak almak zorundadır. Kadroların çok büyük çoğunluğunun gençliğinden, deneyimsizliğinden yararlanıp İşçinin Sesi'ni "hain" olarak göstermeye kalkışmak ucuz kahramanlık olur. Ayrıca yatsıya dek yanar. *Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye* kitabını yasaklama, evlerden toplama ve yok etme, İşçinin Sesi'ni yasaklama, bunlar Leninizme düşman yöntemlerdir. Tartışmayı olumlu, yapıcı bir çerçevede tutmak zorundayız, zorundasınız.

23.7.1979 günü TKP'nin Sesi'nde TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaş konuştu ve bizler için "açık saldırıya geçecekleri anlaşılıyor" dedi. Bilen yoldaşımızı bu konumlardan konuşur görmek bizim için acıdır. Sınıf savaşımı acımasız, ne yapalım, öğreniyoruz. Değişen biz değiliz.

İkincisi, Atılım ve Radyo eliyle bize açık eleştiri getiriliyor. Bunlara açık yanıt vermek görevdir, haktır. Bu hakkı kullanmaya "saldırı" adını takmak doğru bir tutum değildir. Açık tartışmayı her zaman olduğu gibi önleyici, gömücü tutumun göstergesidir. Açık eleştiri, hem de haksız eleştiri yapılsın, yapılacak açık hem de haklı eleştiri "saldırı", "yıkıcılık", "bölücülük" adını alsın. Leninnizm böyle birşey bilmiyor. Kuştan korkan darı ekmesin!

Yaşasın TKP!

Yaşasın TKP'nin Leninci birliği!

(*İşçinin Sesi*, 30 Temmuz 1979, Sayı: 100)

VII. Açık Yanıt Vermek Zorundasınız

R. Yürükoğlu

Oportünizmin ve onun en tehlikeli biçimi olan ortacılığın en belirgin yanı *"açıklık korkusu"*'dur. Ne olur, ne olmaz, yarın rüzgârlar başka yönden eserse ayazda kalmamak için zorlanmadıkça açık görüş belirtmezler.

Oportünizmin, oportünistlerin bu özelliğini Lenin şöyle tanımlamıştır: "Oportünizmle savaş dediğimizde günümüz oportünizminin her alandaki belirgin özelliğini, yani *belirsizliğini, bulanıklığını, elle tutulmazlığını* hiçbir zaman unutmamalıyız. Oportünist, yapısı gereği, açık ve kararlı bir tutum almaktan her zaman kaçınır, her zaman ortada bir yol arar, her zaman bir yılan gibi birbirinden ayrı iki görüş noktası arasında kıvrılır, durur..." (Lenin, *Toplu Yapıtlar*, İngilizce basım, c.7, s.402) (abç). Bu tutum, genel teorik düzeyde yazılmış uluslararası kitaplardan bölüm bölüm kaynak göstermeden aktarmak zorunda kalan az yetişkin "teorisyen"in düştüğü şablonculukla da birleşince işler arap saçına döner. Militanların kafası karmakarışık olur.

Bugün bizde durum böyledir. Militanların, kızıl sancağı alanlarda koşturanların kafalarında binlerce soru vardır. Sınıf savaşımının yükselmesiyle bu sorular katıyla artmaktadır. Altı yıldır daha UDC, ileri demokrasi gibi en temel konular açıklığa kavuşmamıştır. Biz zorlamazsak kavuşacağı da yoktur.

Bugün militanlar, deneyimsizlikle örgüt sevgisinin, "onlar bilirler" yanaşımıyla idealizasyonun etkisi altında kafalarındaki pek çok soruyu geri itiyorlar. Çoğu belki bilince bile çıkarmak istemiyor. Bu çok tehlikeli bir durumdur. Hareketimizin geleceği üstündeki en büyük tehlike bulutudur. Ozan, "kavgada dolaşık yumak gibi yürekle durulmaz" diyor. Dolaşık yumak gibi kafayla hiç olmaz. Devrimimizin önemli sorunlarında mutlaka apaçık, dupduru bir çizgiye ulaşmak zorundayız. Leninci ideolojik birliğin olmadığı ya da bozulduğu yerde herşey anlamını yitirir.

Günümüzde bazı sorular özellikle öne çıkıyor. Bu, "kapitalist olmayan gelişme yolu", "feodalizm", "ticaret burjuvazisinin egemenliği", "ulusal demokratik devrim" gibi dünden gelen ama

defteri daha dürülmemiş önemli sorular olmadığı anlamına gelmiyor. Bu, yarın yeni bir sürü soru çıkmayacak anlamına da gelmiyor. Bu sorular, savaşımın bizi bugün getirdiği noktada *hiç gecikmeden* açıklık isteyen, yanıt bekleyen sorulardır. Bunları şöylece sıralayabiliriz:

1. Sovyetler Birliği dünya devrimci merkezi midir, değilmidir?
2. Yuro-komünizmin dünya işçi sınıfının çıkarlarına ters bir akım olduğunda anlaşıyorsak, Yuro-komünizmin egemen olduğu bir parti isterse 1 milyon 700 binlik parti olsun ülkesini devrime götüremez demek uluslararası komünist hareketi bölücü bir tutum mudur, yoksa özüyle sözü bir doğru tutum mudur?
3. Türkiye'de devrimci durum (devrim anı değil!) var mıdır, yok mudur?
4. Türkiye'de faşizmin *acil tehlike* oluşu, derin ekonomik ve toplumsal bunalımın üstünde yükselen devrimci durumdan doğmuyorsa nereden doğuyor?
5. Çeşitli "üçüncü yol"lar olabilir ve denenecektir. Ama bunalım derinleştikçe, ya faşizm, ya ileri demokratik halk devriminden başka yol olmadığı daha iyi ortaya çıkacaktır. Buna ne diyorsunuz?
6. Anti-faşist savaşımı, anti-emperyalist ve anti-tekelci savaşımla birleştiriyor musunuz? Yoksa, emperyalizme ve tekellere karşı savaşımı yükseltmek anti-faşist cepheyi zayıflatır mı diyorsunuz?
7. İleri demokratik halk devrimi için savaşımla faşizme karşı savaşım tek bir bütündür, birbirinden koparılamaz mı diyorsunuz? Yoksa "aşamalar teorisi"nin etkisinde, şimdi faşizmi geriletelim, yarın ileri demokratik devrim savaşımı mı diyorsunuz? Bir başka deyişle, ileri demokratik halk devrimi için savaşımla faşizme karşı savaşımı tek yumrukta birleştirenleri, dolayısıyla faşizmi gebertmenin *tek gerçek utku yolunu* gösterenleri "faşizme karşı savaşın önemini küçümsemek"le mi suçluyorsunuz?
8. Ulusal demokratik cephe, ileri demokratik halk devrimini gerçekleştirmek üzere kurulacak halkın en geniş birliği değil midir? UDC'yi anti-faşist, anti-emperyalist,

anti-tekelci halk devrimini gerçekleştirmek için istemiyor muyuz?

9. "Tekel dışı burjuvazi"nin UDC'de yeri var mı? Liberal burjuvazi devrim istiyor mu?
10. İşçi sınıfı ya da herhangi bir sınıf savaşımda ya önde gider, ya geride, ya hegemon olur, ya kuyrukçu. Buna ne diyorsunuz?
11. Kürt halkının kendi yazgısını kendi belirlemesi hakkını, yani özünde ayrılma hakkını ikircimsiz, amasız-fakatsız tanıyor musunuz? Yoksa, liberal burjuvaziye hoş gözükme çabasıyla bin dereden su mu getiriyorsunuz?
12. Kürt halkının devrimimiz açısından oynayacağı can alıcı rolü tanıyor musunuz? Yoksa onu Lazlar, Çerkezlerle aynı kefeye mi koyuyorsunuz?
13. Türkiye ordusu, ileri demokratik halk devrimi dışında "halkın ordusu" durumuna getirilebilir mi?
14. Kapitalist devlette ordu-militarizm ayrımları yapıp tüm "kötülükler"i militarizme yüklemek doğru bir tutum mudur? Kapitalist devlette ordu ile militarizm ayrılır mı? Biri birinin örgütlenişi, biri birinin düşüncesel varlığı değil midir?
15. Dine karşı yoğun bilimsel propaganda ve ajitasyon yürütmek mi, "sosyalizmle din çelişmez" safsatası mı doğrudur?
16. Sosyal-demokrat ideoloji burjuva ideolojisi midir, yoksa işçi sınıfının "yanılgıya düşmüş" ideolojisi midir, oportünizm midir?
17. Bir yandan "parlamentoda halkın temsilcisi yoktur" deniyor, öte yandan "sol sosyal demokratlar halkın istemleri yönünde ilkesel tutum alıyorlar" diye övülüyor. Öyleyse bu sol sosyal demokratlar neredediir sorusu bir yana, Türkiye'de sol sosyal demokratlar hangi sınıf ya da katmanın temsilcisidir?
18. Sosyalist enternasyonalin üyesi parti için "CHP sosyal demokrat parti değildir" demeye başladınız. Bu ilk bakışta CHP'ye bir eleştiri gibi görünüyorsa da, altında sosyal demokrasiyi aklama yatıyor. Açıkça söyleyin, sosyal demokrat partiler "işçi sınıfı partisi midir? Yoksa ideolojisi burjuva, siyaseti burjuva, yönetim kadrosu

burjuva olan bu partiler "işçi sınıfının üstünde etkin burjuva partileri" midir?

19. TİP ve TSİP küçük burjuva sosyalizminin partileri midir, yoksa "yanlışlar da yapan" ama işçi sınıfı sosyalizminin partileri midir?
20. İşçi sınıfımızın devrimci birliği TİP-TSİP-TKP birliğiyle mi, yoksa her çeşit sapmaya, bu arada TİP ve TSİP'in temsil ettiği küçük burjuva legalist sosyalizmine karşı amansız savaşla mı kurulur?
21. Halkımızı devrimin gereklerine hazırlamak gerektiğine göre, Türkiye gerçeklerinden çıkan ve devrimci savaşımın zaten ilerlemekte olduğu yolun *açık* propaganda ve ajitasyonu gerekmez mi? Yoksa, halkta boş hayaller uyandıran "her yoldan devrim olabilir, barışçı da olabilir" yollu tutum mu daha doğrudur? Bir başka deyişle, "dün genel teorik sorunlar olan proleter hegemonyası, devrimci zor kullanım, ayaklanma ve devrim... bugün *çeşitli yönleriyle* pratik sorunlar olmuştur" demek ve bunu "çeşitli yönleriyle"nin altını çizerek ve de örgüt ve eylem bölümlerinde değil de ideolojik görevler bölümünde yazmak, devrimci savaşımın geçmekte olduğu yolun açık propaganda ve ajitasyonu görevimize dikkati çekmek mi doğrudur? (Bak: *Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye*, Üçüncü basım, s.118.) Yoksa bu cümleyi çarpık yorumlayarak, altındaki-üstündeki cümlelerden koparark bizi "serüvencilik"le, "iç savaş çağırmak"la, "kardeş kavgası istemek"le suçlamak mı doğrudur?
22. TKP Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın 1977 Konferansı'nda söylediği "Oraya, barikata çıkacağız. Barikata zorluyorlar bizi. Bizim savaşımız kan ve ateş içinden geçiyor. Razı olmayacağız işçileri, gençleri sokaklarda, alanlarda vursunlar. Savaşacağız" sözleri "serüvencilik", "iç savaş çağırmak", "kardeş kavgası istemek" midir, değil midir?
23. Marksçı-Leninci devrim teorisinin en önemli kavramlarından olan "iç savaş" kavramı, ne zamandan beri "kardeş kavgası" olmuştur? İşçiyle, köylüyle, Kürt emekçisiyle burjuvazi kardeş midir?
24. Ülkenin sorunlarını Leninizmin ışığında ve program doğ-

rultusunda ele alan bir kitap yazmak mı disiplinsizliktir, yoksa "yazacağın herşeyi önce biz okuyacağız" demek mi disiplinsizliktir?

25. Lenin disiplinsizlik üç şeyle belli olur diyor: 1) Günü, saati, yeri belli somut bir eylem kararı alındıktan sonra ve eylemden *önce* (sonra da değil) bu konuda yığınlara açık olarak ya da parti içinde ters görüş belirtmek, böylece partinin eylem birliğini bozmak, 2) Verilen görevleri yerine getirmemek, 3) Parasal kaynakları sakınmak. Bunların dışında görüşlerini, hatta sert eleştiri bile taşısa, hem parti içinde, hem yığınlara açık olarak savunmak Lenin'e göre disiplinsizlik değildir. Haktır, hatta görevdir. (Zaten tersi bir anlayışla Lenin, o kütüphaneler dolduran ürünlerini veremezdi). Siz bu konuda ne diyorsunuz?
26. Bir yığın örgütünün bir başka yığın örgütüne gazete, kitap postalaması disiplinsizlik midir, değil midir?

İşte bugün öne çıkan birkaç soru bunlardır.

Yoldaşlar, arkadaşlar, saflarımızdaki yanlış eğilimleri düzeltmeden değil burjuvaziyi yenmek, işçi sınıfını da kazanamayız. Hareketimizin arılığını korumalı, onun TİP-TSİP gibi küçük burjuva sosyalistleriyle olan kesin çizgili ayrımının netliğini yitirmesine izin vermemeliyiz. İnandığımız Leninci doğruları korkusuzca savunmalı, haksızlıklara göz yummamalıyız. İmzasız yazılar ardına sığınma kurnazlığını eleştirmeli, herkesin yığınlar önünde hangi konuda ne söylediğinin iyice ortaya çıkması için çalışmalıyız. Her konuda kesin yanıtlar istemeliyiz. KOMÜNİST AÇIKLIKTAN YANADIR.

(*İşçinin Sesi*, 30 Temmuz 1979, Sayı: 100)

VIII. 'Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye' Kitabına Yöneltilen 'Eleştiri'ler Oportünizmin Aynasıdır

Emine Engin

Bir söz vardır. "Şecaat arzederken merd-i gıpti sirkatin söyler". Bunun çingeneleri hor gören bir anlamı var. Oysa çingeneler çok yetenekli, duygulu ve kalender insanlardır, birçok üstün yanları da vardır. Biz bu sözü çingenelere değil, oportünistlere

karşı kullanıyoruz. Yürükoğlu'nun *Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye* kitabına yöneltilen, ama aynı zamanda işçi sınıfımızın öncüsü TKP'nin Konferans Raporu'nu delip geçen "eleştiri"ler, eleştirenlerin kendi oportünistliklerini sergiliyor.

Kitaba gelen, böylece Konferans Raporu'nun en temel Leninci fikirlerini de yerle bir eden "eleştiri"lerden önemli biri serüvenciliktir. Bu "eleştiri" iki noktadan kaynaklanıyor. Birincisi, işçi sınıfını bağlaşıksız savaşa sürmek, yani cephe ve eylem birliği sorunlarını atlamaktır. İkincisi, işçi sınıfını hazırlıksız iç savaşa sürmek, iç savaş kışkırtıcılığı yapmaktır. İki nokta da birbirleriyle bağlıdır. Ama biz burada yalnızca birincisini ele alacağız.

Kitapta cephe ve eylem birliği sorunlarına *doğrudan* ve *ayrıntılı* olarak değinilmiyordu. Bir kitapta herşeye doğrudan ve ayrıntılı olarak değinmek diye bir gereklilik yoktur. Değinilmeyen her konu da atlanmış olmaz. Ancak değinilen konuların mantıksal zincirini bozan bir dıştalama olmuşsa işte o zaman atlama vardır. Örneğin, yığın ve yığın eylemleri konusuna değinirken, devrimci durumdan söz edilmezse, burada bir atlama var demektir. Çünkü yığın ve yığın eylemleri, ülkenin içinde bulunduğu durumun belirlediği kavramlardır. Yürükoğlu'nun kitabında böyle bir atlama yoktur. Tam tersine, kitap, bugün Türkiye devrim hareketinin önündeki tüm sorunları, bu arada cephe ve eylem birliği sorunlarını da çözecek anahtar niteliği taşıyordu. Zaten "eleştiri" de böyle bir mantık atlamasından, ya da eylem birliğine kitapta az yer ayırmaktan çıkmıyor.

Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye kitabına gelen eylem birliği sorununu atlama "eleştiri"si nereden çıkıyor?

Sorun Liberal Burjuvaziyi Ürkütmektir

Kitabın, devrimci durum hakkında erken sonuç çıkararak eylem birliğini atladığı öne sürülüyor. Derin oportünizm ve aynı zamanda TKP Konferans Raporu'na gizliden bir düşmanlık da burada kendini gösteriyor. Sorun cephe ve eylem birliği konularına kitapta ayrılan yerin azlığı çokluğu değildir. Kitabın ele aldığı konular içinde bir mantık atlaması da değildir. Sorun devrimci durumdan söz ederek liberal burjuvaziyi ürkütmektir. Cephe ve eylem birliğini bu yoldan "atlıyor" olmaktır.

Bir kez, devrimci durum hakkında erken sonuç çıkarılmıyor.

Türkiye 1960'ların başından beri çalkalanıyor. 1968'den bu yana devrimci durum yaşıyor. Bu süreç içinde devrime götürülebilecek yükselişler öznel öğenin zayıflığı nedeniyle kaçtı, kaçıyor. İşçi sınıfının öncü partisi TKP bu zayıflığı giderme yönelişiyle 1973 atılımını yaptı, likidasyondan çıktı. 1977'de Konferansını topladı. Konferans Raporu'nda devrimci durumu bir bir belirtileriyle açıkladı. Ayrıca Türkiye'nin emperyalizmin zayıf halkası olduğunu vurguladı.

Yaşam Konferans Raporu'nda dile getirilenleri doğruladı. Zayıf halka daha da zayıfladı, devrimci durum daha da derinleşti. Ülkede, toplumda patlayıcı madde yoğunlaştı. Oportünizmin de aktif desteğiyle Ecevit hükümeti patlamaları yavaşlattı ama patlayıcı maddeyi boşaltamadı. Tam tersine getirdiği önlemlerle, tüm siyasetiyle emekçilerin yaşamını daha da güçleştirdi. Hoşnutsuzluğu artırdı.

Bugün öznel öğe bu hoşnutsuzluğu örgütlü yığınsal devrimci eyleme dönüştürmek, devrimci durumu ilerletmek, ciddi faşist tehlikenin kökünü kurutmak gibi büyük ve tarihsel bir sorumlulukla karşı karşıyadır. Böyle kritik bir dönemde ve hem de devrimci durumun üzerinden 10'u aşkın sürüncemeli yıl geçmişken daha hâlâ erken sonuç çıkarmaktan söz etmek doğrusu oportünist girişkenliktir. Liberal burjuvaziyi kaçırmamak için Leninci ideolojiden devrimci gerçeklerden ödün vermek, kuyrukçuluktur. Yürükoğlu yoldaşımız kuyrukçuluk yapmadığı, TKP Konferansı Raporu'nun temel Leninci fikirlerini CHP başa geldi diye rafa kaldırmadığı için "eleştiriliyor".

Böyle "eleştiri"ler, binbir dedikodu, kulis ve karalamanın bulanıklığı içinde kısa dönemde "etkili" olabilir. Ama uzun dönemde akar geçer. Olgular direngendir. Mızrak çuvala sığmaz!

Hep yineliyoruz, bir kez daha yineliyelim. Lenin şöyle diyor: "...Tüm sosyalistlerin tartışmasız ve temel görevi, devrimci durumun varlığını yığınlara açıklamak, çapını ve derinliğini anlatmak, proletaryanın devrimci bilincini ve devrimci kararlılığını yükseltmek, ona devrimci eyleme çıkmasında yardımcı olmak ve bu amaçla devrimci duruma uygun örgütler kurmaktır" (Lenin, *Toplu Yapıtlar*, İngilizce basım, c.21, s.216-217). İşte devrimci durumda en acil, en baş görevler bunlardır. Bunlar ilkeseldir. Bunları yerine getirmemek ilkelerden ödün, yani oportünizmdir. Yürükoğlu yoldaşımız kitapta bu açık seçik ilkesel doğruları ko-

yuyordu. Eylem, eylem için örgütlenme, hepsi için burjuvaziye ve oportünizme karşı ideolojik savaşım, devrimci bilinç, bunun parçası olarak devrimci durumu açıklamak diyordu.

Sorunlara Leninci yaklaşıyorsak, konan bu görevlerin cephe ve eylem birliğini atlamadığını görürüz. Tam tersine bunlar eylem birliğine yolu açar. Proleter hegemonyasını sağlamanın ve güçlendirmenin yolu bu görevlerden geçer. Proleter hegemonyası olmadan ise devrimci eylem birliği, savaşkan bir cephe gerçekleşemez.

Proleter hegemonyası proletaryanın devrimci bilinciyle, kararlılığıyla, örgütlülüğüyle ve eylemiyle gerçekleşir. Proletarya yalnızca sözle değil, eylemle de tüm halkın öncüsü, temsilcisi olarak çıkarak eylem birliğini sağlayabilir. Devrimci belgiler altında devrimci yığınsal eylemlerle proletarya liberal burjuvazinin nefessizliğini sergiler, hegemonyayı kurar.

Lenin, devrimci yığınsal grevler için "ajitasyonda yığınları kaldırmada ve birleştirmede ve onları savaşa çekmede proleter yöntemi" (Lenin, c.18, s.105) diyor. Yani kimilerinin sandığı gibi "eylemin kendisi de ajitasyon niteliği gösterebilir" değil, devrimci eylem ajitasyonda proleter yöntemdir. Yine, "imza kampanyası, bir açlık grevi, hatta bir miting" değil, en başta yığınsal devrimci grev, miting, gösteri proleter ajitasyonudur. Eylem birliği bu yoldan gerçekleşir. Proletaryayı devrimci eyleme çıkarmak için ise doğru devrimci bilinç vermek, devrimci durumu müjdelemek, yani kıyasıya ideolojik savaşım ana halkadır.

Eylem Birliğinin Ön Koşulu

Lenin şöyle diyor: "İşçiler, köylüleri ve silâhlı kuvvetleri bir başkaldırmaya hazırlamak için kendiliğinden büyüyen devrimci grevi *bilerek* desteklemede, güçlendirmede, geliştirmede ve pekiştirmede dikkatlerini toplayacaklar. Eğer grevler işçileri tüketiyorsa, dinlenmiş ya da 'taze' güçler savaşıma kaldırılırken, güçlerin bir kısmının dinlenmesini sağlamak için aralıklarla yürütülebilir. Daha kısa grevler çağrılmalıdır. Zaman zaman grevlerin yerini gösteriler almalıdır. Ama önemli olan grevlerin, toplantıların ve gösterilerin sürekli olması, tüm köylülüğün ve silâhlı kuvvetlerin, işçilerin inatçı savaşını bilmesi, kırsal kesimin en ıssız köşelerinin bile kentlerde huzursuzluk olduğunu, 'onlardan' halkın isyana kalktığını, ölüm kalım savaşımı verdiğini, daha iyi bir yaşam, daha yüksek ücret, ...

için savaştığını görmesidir. Kır kesiminin için için kızgınlığının ve zorla bastırılmış homurtularının, bunun yanısıra barakalardaki hoşnutsuzluğun işçilerin devrimci grevlerinde bir çekim merkezi bulmasının gerekliliği temeldir." (Lenin, c.18, s.476-477).

İşte eylem birliği için devrimci eylem odağı gerekir. Eylem birliği eylemin ön koşulu değil, *eylem, eylem birliğinin ön koşuludur.* İşçi sınıfımız bu Leninci gerçeği kendi öz deneyleriyle de gördü. Bir düşünelim. Yiğit metalurji işçilerinin MESS'e karşı yürüttüğü şanlı grev sırasında neden köylerden torba torba tarhanalar geldi? Neden işçi köylü bağlaşıklığı küçük ama somut belirtiler gösterdi? Neden eylem birliği dayanışma komiteleri biçiminde örgütlenmeye başladı? Neden UDC belgisi gerçekten yığınları sardı? Neden proleter enternasyonalizmini somut gördük?

Maden-İş grevi sırasında kırdaki, kentteki, uzaktaki, yakındaki tüm emekçiler "bizimkiler" savaşıyor diyebildiler. Dayanışma, güven, savaş birliği somutlandı. Savaş yayıldı. İşçi sınıfının öncülüğü yaşamda somut ortaya çıktı. Öncü savaşa daldı mı yığınlar yiğidin ardından dizilmeye başlarlar. Proleter hegemonyası ile eylem birliği böyle ayrılamaz bir bütündür. Proletarya devrimci eylemiyle liberal burjuvazinin nefessizliğini sergiler, tüm devrimci toplumsal güçleri çevresine toplar. Proletaryanın bunu yapabilmesi için de ideolojik savaş, ona duru bir devrimci bilinç verilmesi, devrimci durumun varlığının açıklanması, "haydi er olan savaş meydanına" denmesi gereklidir. Liberal burjuvazi ürkecek diye proletaryaya, yığınlara devrimci gerçekler söylenmezse, hegemonya gerçekleşemez.

"Proletarya hegemonyasını masa başında cephenin ön koşulu olarak dayatmaz"mış. Çok doğru. Ama proletarya hegemonyasını *yaşamda* dayatmazsa, kimseyi *devrimci bir temelde* masa başına oturtamaz. İşte bu nedenle devrimci eylem birliğini, savaşkan bir cephenin kurulmasını asıl atlayan, proleter hegemonyasını reddeden oportünist mantıktır. Oportünizm, cephe için ideolojik savaşımı durdurur. Proletaryayı burjuvazinin hegemonyasına terkeder. Bu yoldan cephe gerçekleşse de ancak kuyrukçuluk temelinde olabilir. Bu yoldan savaşkan bir UDC gerçekleşemez.

İşte bunun için Yürükoğlu'nun kitabı tüm sorunlara anahtar niteliği taşıyordu. Cepheye ve eylem birliğine *doğrudan* ve *ayrıntılı* olarak değinmese de onlara Leninci yolu açıyordu. Kitabı "eleştiren" mantık hem suçlu, hem güçlüdür. Cephe ve eylem

birliğini eylemin ön koşulu sayar, onlar için proletarya hegemonyasından, ideolojik savaştan ödün verir ama yine de birşey beceremez. Cephe ve eylem birliğini atlayarak, faşist tehlikenin her geçen gün artmasına neden olur. Eylemlerdeki duraklamanın, bununla bağlı olarak faşist tehlikenin artmasının bir nedeni sosyal demokrat ideolojinin yaydığı uyuşukluk, ötekisi de ona karşı savaşımı kesen oportünizmdir.

Faşist Tehlikeyi Yok Etmenin Yolu

Peki, tam faşist tehlike bu denli azıtmışken CHP'yi "kazanmek" için biraz ideolojik ödün hoş karşılanmaz mı? Hayır. Tam tersine. Faşist tehlike ekonomik ve toplumsal bunalımın ürünü olan devrimci durum temelinde doğuyor. Faşist tehlikeyi önlemenin tek yolu devrimci durumu ileri demokratik halk devrimine ulaştırmak için kararlı, sürekli devrimci savaşımdır. Cephe, eylem birliğini bu devrimci savaşım belirler.

İleri demokratik halk devrimi için hangi güçlerle bağlaşıklık kuracağız? Nesnel çıkarları ileri demokratik platforma uyan ve devrimci potansiyel taşıyan güçlerle bağlaşıklık kuracağız. Bu güçleri belirlerken ekonomist değil, Leninci yaklaşım gerekir. Başka bir deyişle ana ölçüt *devrimci potansiyeldir*. Çünkü ileri demokrasi, anti-emperyalist, anti-tekelci, anti-faşist halk demokrasisi ancak *devrim* yoluyla gerçekleşebilir ve ancak bugünkü devlet aygıtını parçalayarak, bir halk *diktatörlüğü* yoluyla ayakta kalabilir.

Ana ölçüt devrimci potansiyel olunca ana bağlaşıklıklar da köylülük ve Kürt halkıdır. Ama bakıyoruz ki kimilerinin gözünde liberal burjuvazi, reformcu burjuvazi, Uğur Mumcu'nun deyimiyle "çağdaş sağcılık" olan sosyal demokrasinin Türkiye şubesi ana bağlaşık oluvermiştir.

CHP toplumsal bir çorbadır. Ama başını tutan liberal burjuvazidir. İçinde tekelcilerin ılımlı kanadı da vardır. Tüm taktikler CHP'ye göre ayarlanmaya başladı mı, bundan nesnel olarak tek sonuç çıkar: Bağlaşıklık siyasetinde devrimci olmayan burjuvaziye ağırlık vermek. Çünkü CHP'nin ideoloji ve siyaseti, bu burjuvazinin çıkarlarını temsil ediyor. Çünkü CHP'de bu burjuvazi başı tutuyor. Çünkü CHP'nin tabanındaki köylü ya da Kürt emekçisinin çıkarı CHP'nin başını tutanlara taban tabana zıttır.

Gerçekten de CHP'ye "ilkesel" tutumdan söz edenler,

herşeyi CHP üst yönetimine bağlıyorlar. Köylülüğü ve aydınları kazanmanın, hatta neredeyse işçi sınıfının birliğinin yolu CHP üst yönetiminden geçiyor. Böyle olunca, daha henüz CHP üst yönetimi, liberal burjuvazi "kazanılmamışken" devrimci durumdan söz etmek, "erken" sonuç çıkarmak, cepheyi "atlamak" anlamına geliyor! İdeolojik savaş kalmıyor. Ecevit yığınların gücünü göremeyen, sınıf savaşının mantığını kavrayamayan, zaman ayırıp ikna etmek zorunda kaldığımız bir safdil olarak sunuluyor. Oysa Ecevit yığınların gücünü çok iyi görüyor. Sınıf savaşının mantığını çok iyi kavrıyor. Ancak bir küçük kusuru var: liberal burjuva. O sınıfın açısından bakıyor sorunlara.

Kime Karşı İlkesel Tutum?

İlkesel tutum CHP üst yönetimine değil, köylülüğe ve Kürt halkınadır. Türkiye'de köylülük büyük çoğunluğuyla devrimci potansiyel taşıyor. Bunun nedeni çok feodal artık olması değil, evrimci yoldan kapitalist gelişmenin biriktirdiği acılardır. Ülkemizde köylülük, finans oligarşisinin daima en gerici kesimi olan, Rusya'da, Almanya'da, İtalya'da, Japonya'da faşist hareketlerin hep doğrudan ardında yer almış olan büyük çiftçilere karşı devrimci savaşa çıkabilir. Ama köylüleri bu savaşa kaldırabilecek devrimci belgiler CHP üst yönetimine ters düşer. "Büyük çiftçilerin topraklarına el koy!" İlkesel tutum CHP'ye oldu mu bu tür belgilerin önü tıkanır. İlkesel tutum köylülüğe oldu mu ise CHP üst yönetimi sergilenir, CHP'li köylüler kazanılır. CHP üst yönetimi de ancak böylece yola getirilebilir, liberal burjuvazi tekellere karşı cepheye gelmese bile tarafsızlaştırılabilir.

Kürt halkı da Türkiye devrim hareketi için çok önemli, devrimci potansiyel taşıyan bir bağlaşıktır. Bugün büyük bir kırım tehlikesiyle karşı karşıyadır. Kürt halkının, hem *ayrılma dahil* kendi yazgısını belirleme hakkını *en açık biçimde* içten savunmak, hem de ayrılmaması için, birliğin savaşta ve savaş sonrasında, Türkiye ve uluslararası koşullar açısından sağlayacağı yararı anlatmak gerektir. CHP'ye "ilkesel" tavır takınılıyorsa bu savunulamaz, yalnız birlikten söz edilmeye başlanır. Kürt halkının güveni yitirilir, Kürt emekçisi şovenizmin eline bırakılır. Yaklaşan kıyım önlenemez, tam tersine ona da suç ortağı olunur, çünkü o da "vatanın bölünmesine" karşı, "birlik" edebiyatı ardında tezgâhlanmaktadır.

İlkesel tutum Kürt halkına olursa, o zaman kıyımın ister istemez tezgâhçıları arasında olan CHP üst yönetimi sergilenir. CHP'ye yanlış umut bağlamış Kürt emekçileri kazanılır. Ve yine CHP üst yönetimi ancak böyle yola getirilebilir.

İdeolojimizden Ödün Vermeyiz

Şimdi buraya dek söylemeye çalıştıklarımızı bir özetleyelim. Birincisi, devrimci durumu açıklamanın bağlaşıkları "ürkütüp" eylem birliğini atlamak olduğunu sananlar, devrimci gerçeklerden, Leninci ideolojiden ödün veriyorlar. Bu yüzden proleter hegemonyasını atlıyorlar, böylece Leninci anlamda bir cephe ve eylem birliğini de atlamış oluyorlar. Bu oportünist cephe ve eylem birliği anlayışını savunanlar, ikincisi "kime karşı ilkesel tutum?" sorusuna da ters yanıt veriyorlar. İşçi-köylü bağlaşıklığını, Türk-Kürt halklarının birliğini, hatta neredeyse işçi sınıfının birliğini CHP üst yönetimini "kazanmak"la bağlıyorlar. Tüm cephe ve eylem birliği sorunu CHP yöneticilerine indirgeniyor. Böyle olduğu için de, devrimci durum hakkında "erken" sonuç çıkarma, bu yoldan eylem birliğini atlama "eleştirisi" yöneltiliyor. Dolayısıyla Yürükoğlu'nun *Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye* kitabına gelen "eleştiriler", eleştirenlerin oportünist mantığını açığa çıkarıyor. Ve aynı zamanda, devrimci durum hakkında 1977'de somut sonuçları çıkaran TKP Konferans Raporu'na da derin bir düşmanlığı kanıtlıyor.

Son olarak bir noktayı bağlayalım. Sakın yanlış anlaşılmasın. CHP ile cephe, eylem birliği yapılmasına ilkesel olarak karşı değiliz. Yalnızca diyoruz ki, biz Leninci ideolojimize sımsıkı sarılalım, gereken devrimci ajitasyon, propagandadan ödün vermeyelim de gerisi kolaydır. Lenin 1905 devrimi sırasında şöyle diyor: "İktidar zorla savaşarak, ayaklanma ile alınacak. Kadetler bu denli ileri gitmeye hazırlar mı? Eğer hazırlarsa, buyursunlar gelsinler. Biz bu savaşımda hiçbir bağlaşığı reddetmeyiz" (Lenin, c.11, s.159). Bu sözü Türkiye'ye uygularsak, CHP, emperyalizme, tekellere, faşizm tehlikesine karşı *devrimci* savaşıma varsa, buyursun gelsin. Biz bu savaşta hiçbir bağlaşığı reddetmeyiz. Ama devrimci ideolojimizden, siyasetimizden ödün vermeyiz!

(*İşçinin Sesi*, 25 Haziran 1979, Sayı: 97-98)

IX. Herşeyin Sonunu Kadrolar Belirleyecektir

R. Yürükoğlu

Toplumların zaman zaman içine girdikleri barışçıl ya da devrimci dönemleri ortaya çıkaran ekonomik ve toplumsal koşullardır. Bu dönemler nesneldir. Hiçbir örgütlü güç, parti, sendika, hatta tek başına bir sınıf yaratamaz.

Ülkemizde yaşanan çok yüksek sınıf savaşımı, devrimci durum da böyle nesnel bir durumdur.

Finans oligarşisinin önde gelen sözcüleri, Türkiye'nin bugünkü ortamında "parlamenter rejimin" yürüyebilmesine "*mucize*" diyor.

Türkiye'nin bugünkü koşullarında düzenin yürüyebilmesi gerçekten "mucize"dir. Enflasyon %70'in üstünde, işsizlik %20'nin üstünde. Endüstri yarım kapasiteyle çalışıyor. Siyasal cinayetlerin sayısı günde 3-5'e çıktı. Kıtlık var. Yokluk var. Tüm emekçi sınıf ve katmanlar üstündeki ezgi dayanılmaz oldu. Fabrikalar, işyerleri, Türkiye Kürdistanı cehenneme döndü. Türkü, Kürdü inim inim inliyor.

Bu durumu tek bir cümle özetler: *Yurdumuz çürüyor.*

Lenin'in dediği gibi, bir ülkede devrimci durum var da işçi sınıfı ve öteki devrimci güçler vurup devirecek denli örgütlü değilse, yani öznel öğe geri kalıyorsa, o ülkenin çürümesinden başka sonuç doğmaz. Alt sınıfların eskisi gibi yaşamak istememeleri, üst sınıfların eskisi gibi yönetememeleri kendi başına devrimi değil, çürümeyi getirir. Ancak bunlara, yeterince güçlü bir öznel öğe katıldığında devrim başarıya ulaşır.

Ülkemiz çürüyor çünkü, açık konuşalım, öznel öğe çok geri kalmaktadır. Sol, devrimci cephe çok dağınıktır. "Vurup devirecek" güç yoktur ortada.

Herkes kendisine dehşetli devrimci adlar yakıştırıyor. Ama durum odur ki, bunların bir büyük bölümünü burjuva kuyrukçuluğu, sağ oportünizm almış götürmüştür. Öteki bölümü ise büyük ölçüde silâhı yanlış kullanmaları nedeniyle bir türlü halkla yeterince kaynaşamıyor. Böylece solda hiçbir parti, hiçbir örgüt devrimci

durumun, nesnel ortamın yüklediği görevleri yerine getiremiyor.

Açıkçası, Türkiye'de nesnel ortam, öznel öğeden önde gidiyor.

Devrimci Durum Soldaki Tüm Örgütlerde Farklılaşmaları Azdırıyor

Türkiye'de nesnel ortamın, öznel öğeden önde gitmesi soldaki tüm örgütlerde *iç rahatsızlık*, bunalım, kriz getiriyor. Yurdumuzdaki devrimci durum, buna hazır olmayan tüm parti ve örgütlerde bunalım, kriz olarak yansıyor. Bir başka deyişle, soldaki tüm örgütlerde görülen iç rahatsızlık, bunalım, devrimci durumun ürünüdür, yansımasıdır.

Türkiye Komünist Partisi de bu gerçeğin dışında değildir. TKP MK Genel Sekreteri İ.Bilen yoldaş, Politik Büro'nun bazı merkez komitesi üyeleri ve bazı yöre komitesi sekreterleri ile yaptığı son toplantıda okuduğu raporda bu durumu "partimizde tıkanıklık vardır" diye değerlendiriyor. Biz bunalım diyoruz, bu bir yana. TKP Merkez komitesi'nin 3 haziran 1979 tarihli bildirisinde *"baş tehlike sağ oportünizm"*dir deniyor. Sonra İşçinin Sesi'ne cephe açılıyor. Bu da bir yana. TKP'deki tıkanıklığın nedeni nedir?

Yazılanlara bakılırsa tıkanıklığın nedeni sağ oportünizmdir. Yapılanlara bakılırsa İşçinin Sesi'dir! İşçinin Sesi TKP Programını ve Konferans kararlarını kılı kılına izlediğine ve kimden, nereden gelirse gelsin savunduğuna göre Konferans kararlarıdır!

Hayır, olaylara, süreçlere bilimsel bakacaksak tıkanıklığın gerçek toplumsal nedeni devrimci durumdur, daha doğrusu devrimci durumun acilleştirdiği görevleri yerine getiremeyiştir.

Birşey daha söyleyelim. Önümüzdeki dönemde devrimci durum daha üst aşamalara yükselirse, ki yükselecektir, bu tıkanıklık, bunalım, ne derseniz deyin, iyice derin bir kriz durumu alacaktır. Bu kaçınılmazdır. İşçinin Sesi yer yarılıp yok olsa, yine kaçınılmazdır.

Öznel öğe nasıl hazırlanır, TKP'nin içine girdiği tıkanıklık nasıl en kısa sürede giderilir? İşte günün sorusu. Halkını seven herkes, her komünist bilimsel sağduyu ve açıksözlülükle bu soruyu çözümlemelidir.

Çivi Çıkar ama Yeri Kalır Mantığı!

Atılım ve TKP'nin Sesi hiç de TKP'nin içine girdiği tıkanıklığı giderme yönünde davranmıyor. En iyi niyetlerle, en yapıcı biçimde öneriler getirenlere gece gündüz haksızca saldırıyor.

Türkiye ve Avrupa'nın her yerinde pek çok militan, CHP hükümetinin kurulmasından bu yana hızla sağa çarkeden, cilalı sözler altında kof eylemsizlik getiren tutumdan rahatsızdır. İşçinin Sesi bu rahatsızlığı açıkça, bilimsel anlamıyla dile getirmektedir.

Türkiye ve Avrupa'da İşçinin Sesi'ne yazanlar da, görüşlerini benimseyenler de örgütlerini canlarından çok seven, yıllar içinde bunu kanıtlamış yoldaşlardır.

Biz her zaman açıklık yanlısıyız. Açık tartışma, açık eleştiri Ama çarpıtma yok. Kazanmak için her araç geçerlidir Makyavelizmi yok. Dürüstlükten, komünist namusdan ayrılma yok.

Atılım ve TKP'nin Sesi, Türkiye'de 1977'den bu yana uygulanan siyasetin iflâsını gözlerden gizleyebilmek için bizim yoldaşça eleştirilerimize çarpıtma ile yanıt veriyor. Herşeyi çarpıtıyor. Çivi çıksa da yeri kalır mantığından ilerliyor.

Bazan adama vurursun, gizlediği yönleri ortaya çıkıverir. Uçar, anti-TKP, anti-Sovyet batağa oturuverir. Ama o taktik bize işlemez. İçimizde yok. Halk deyimiyle, "bu balık başka balık"tır. Onun için ucuz yaftalamaları, çarpıtmaları bırakıp, sorunları, çarpıtmaları bırakıp, sorunlara yoldaşça çözümler aramaktan başka yol *size* zarar verecektir.

İşte Çarpıtma!

TKP'nin Sesi Radyosu, ağustosun 1'i ile 5'i arasında, yani tam beş gün üstüste aşağıdaki yazıyı yayınladı:

> "...Başbakan ne diyor? 'MHP kapanmış, ÜGD kapanmış ne olacak, o zihniyet ortada duruyor' diyor. Hem de bunu faşist MHP'nin maskesinin yırtılıp kanlı yüzünün ortaya iyice çıkmaya başladığı... bir sırada söylüyor...
>
> "Anti-faşist savaşımın karşısına bir de sol oportünist devrimbazlık çıkıyor. Bu devrimbazlar şu görüşü yaymaya çalışıyorlar: Türkiye'de faşizm MHP ile sınırlı değildir. Faşizm finans-kapitalin seçimidir. MHP faşizmin bugünkü vurucu gü-

cüdür. İktidar MHP'yi kapatsa ertesi gün başka vurucu güçler çıkıverir diyor. Bu yolun yolcuları da MHP kapanmış, ÜGD kapanmış ne olacak, zihniyeti ortada duruyor diyenlerle bir yerde birleşiyor. MHP'nin ve ÜGD'nin kapatılması savaşından yan çizmekte. Biri seçim hesabıyla, öteki ise kof sol gevezelikle. Hayır! reformist ve sol oportünist baylar. MHP kapatılacaktır, ÜGD ve öteki kiralık katil yuvaları dağıtılacaktır. ...

"Seçim hesabıyla 'MHP kapanmış ne olacak, zihniyet ortada duruyor' görüşü de, iktidar MHP'yi kapatsa ertesi gün başka vurucu güçler çıkıverir diyen sol oportünist devrimbazlık da anti-faşist savaşa zarardan başka bir şey vermez, vermiyor. ...

"Komünistler.... eli yurtsever kanına bulanmamış, faşist saldırı ve cinayetlere adı karışmamış, faşist propagandanın yalan ve demagojilerine kapılıp MHP'ye kaydolmuş kişileri faşizm canavarının elinde oyuncak olmaktan kurtarmaya, onları gerçek yurtseverlerin cephesine kazandırmaya çalışıyor. Devrimci tutum işte budur."(!)

Evet, TKP'nin Sesi böyle diyor.

Taş Yağmurdan Islanmaz

Önce dili. Sorumluluk sahibi bir dil değil. Kendi haksızlığını bilen, onun telâşında karanlıkta ıslık çalan bir dil. "Kof sol gevezelik", "devrimbazlık" vs.

Sonra Ecevit'in MHP'yi korumak ya da ona ilişmemek için söyledikleriyle bizim MHP ile birlikte onun ardında duran güçlere de vurmak gereğine işaret eden sözlerimizi aynı kefeye koymak hangi komünist için alnı açık dolaşma vesilesi olabilir? TKP Tüzüğü komünist morale büyük titizlik göstermez mi?

Dünya işçisinin önderi yüce Lenin'in bu konuda da yanıtı vardır: "Siyasette doğruluk güçlülüğün, ikiyüzlülük zayıflığın sonucudur" (Lenin, *Toplu Yapıtlar*, İngilizce basım, c.17, s.166), diyor.

Biz MHP'ye ve onun güdümündeki öteki faşist yuvalara karşı savaşımı *hiçbir zaman* küçümsemedik. Tersine, MHP'nin kapatılması, MHP'li faşistlerin hakkıyla cezalandırılması için her zaman savaştık, savaşıyoruz. MHP'ye ve onun güdümündeki öteki faşist cinayet yuvala-

rına karşı savaşım, anti-faşist savaşımın önemli odaklarından birisidir.

Ama öte yanda, faşizmi MHP ile sınırlayan, halkta MHP kapatılsın faşizm tehlikesi yol olacakmış gibi boş hayaller körükleyen görüşlere, "sosyal demokrasiye ileri adım attırma" adına MHP'nin kapatılmasını CHP'den, ordudan, MİT'ten bekleyen görüşlere de kesinlikle karşıyız. Türkiye'de faşizm tehlikesinin ekonomik ve toplumsal kaynağını görmeyen, anlamayan, ya da anlamak istemeyen böyle şematik, basit görüşler faşizme karşı savaşı, emperyalizme ve tekellere karşı savaştan ayırmaktan başka sonuç vermez. Bir sürü gürültünün ardında yapılan da odur, TİP'in yaptığının aynısıdır. Nesnel olarak burjuvazinin "kabul edebileceği" bir anti-faşizmdir.

Faşizme karşı "en çok geniş cephe"yi kurabilme amacıyla UDC öğretisi sulandırılıyor. Hatta "*eli yurtsever kanına bulanmamış MHP'liler yurtsever cepheye kazandırılmaya*" çalışılıyor. Bu nasıl iştir? Siz bunları söylerseniz, Aydınlık denen karşı-devrimci paçavranın "MHP'li yurtsever"lere yaptığı çağrılarla aynı çizgiye düşmez misiniz? Bir de "devrimci tutum işte budur"(!) diyorsunuz.

Kandırılmış MHP'lileri doğru yola sokmak (çekmek değil, sokmak) böyle "ince taktik"lerle olmaz. Tüm devrimci güçler, emekçi halkımız yığın çıkışlarıyla, taşıyla, tırpanıyla, silâhıyla, MHP denen belânın üstüne çöküyor, çökecektir. Kandırılmış MHP'liler ağlama, sızlamayla değil, halk MHP'nin üstüne daha daha şiddetle çöktükçe doğruyu görecek yola sokulacaktır.

Gelelim asıl konuya. Türkiye'de faşizm MHP ile sınırlı mıdır?

TKP MK Genel Sekreteri İ.Bilen yoldaş, Konferans'da okuduğu MK raporunda şöyle diyordu: "Türkiye bütün iç ve dış çelişkileriyle bir bakıma emperyalizmin zayıf halkalarından biridir. *Gerici egemen çevreler, burjuvazi* faşizme tırmanma yoluyla, terörle bu halkayı korumaya çalışıyor" (abç).

Bilen yoldaş aynı görüşü TKP MK Plenumu'nda da yinelemişti. Yani o günlerde açıkça Türkiye zayıf halkadır, kopması söz konusudur (ki bu devrimci durumun varlığı anlamına gelir), faşizm tehlikesi bu nedenle çıkıyor deniyordu. Biz hâlâ öyle diyoruz.

Faşizm MHP ile Sınırlı Değildir

Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye kitabında, yurdumuzda faşizm tehlikesi şu ya da bu siyasal partinin öznel isteminden doğmuyor demiştik. Faşizm isteği yapısaldır demiştik. Sosyal demok-

rat CHP, MHP'yi kapatamaz, kapatsa bile bu toplumsal çerçeve içinde yenileri çıkıverir, onun için faşizmi doğuran nedenlere de vurmak gerekir demiştik. TKP'nin Sesi Radyosu, büyük bir sorumsuzluk içinde, söylediklerimizi, kapsamından soyutlayıp, "cımbızlayıp" bizi MHP'nin kapatılması savaşımından yan çizmekle suçluyor. Onun için en iyisi, okuyucuya kitapta ne dediğimizi göstermektir. Böylece yapılan çarpıtma olduğu gibi ortaya çıkacaktır.

Zayıf Halka'da faşizm sorununu *üç düzeyde* ele almıştık: 1) Faşizm tehlikesinin genel ekonomik temeli (yani faşizmin yapsal bir istek oluşu), 2) Faşizmin acil bir istek oluşunun nedeni, 3) Sosyal-demokrasi ve faşizme karşı tutumu.

Her üç düzeyde de getirip anti-faşist savaşımın anti-emperyalist ve anti-tekelci savaşımla bütünleşmesi gereğini vurgulamıştık. TKP'nin Sesi ise bizim üçüncü düzeyde söylediklerimizi, yani bu toplumsal çerçeve içinde sosyal-demokrat CHP eliyle faşizme karşı yürünemeyeceğini anlatan sözlerimizi yukarıda okuduğumuzca çarpıttı.

Şimdi tek tek bu iç düzeyde neler söylemiş olduğumuzu ele alalım. Göreceksiniz ki her üç düzeyde de militanların kafasını karıştırmayan, soruyu ortada bırakmayan açık duru yanıtlar verdik. Bu yanıtları, bizi eleştirenlerin bulanık, ikircimli, "laf" dolu yanıtlarıyla karşılaştırmalısınız.

Birinci düzey, faşizm tehlikesinin genel ekonomik temeli: Şöyle demişiz:

> "Türkiye'de de, Batı'da olduğu gibi, tekeller ve finans-kapital oluşmuş ve devletle bütünleşmiş, onu ele geçirmiştir. Ama bu oluşum, genel ekonomik farklılık nedeniyle, Batı'daki sonuçları doğurmuyor, doğuramaz.
>
> "İleri kapitalist emperyalist ülkelerde devlet tekelci kapitalizmi, ... sömürülen az gelişmiş ülkelerin insafsız talanı ve bilimsel-teknolojik devrimin olanaklarıyla birleşince, toplumsal çelişkiler II. Dünya Savaşı'ndan günümüze dek oldukça yumuşak gelmiştir. Batı'da çelişkiler ancak şimdilerde yeniden keskinleşiyor.
>
> "Oysa Türkiye'de durum farklıdır. 1970'lerle birlikte ekonomiyi ahtapot gibi saran, devletle sarmaşan finans-kapital olgusu toplumsal çelişkileri yumuşatmıyor. Tersine azdırıyor. Gerçekten de yurdumuz, özellikle 1968'lerden bu yana sürekli olarak ekonomik, toplumsal ve siyasal bunalımlara

sahne oluyor...

"Başka bir tarihsel konumda, başka ülkeler için de söylenmiş olsa şu sözler Türkiye'nin durumunu anlamada önemli bir yardımcı olacaktır: Stalin, Doğu ülkelerinden söz ederken, bu ülkelere dayatılan çifte boyunduruk, iç boyunduruk (kendi burjuvazilerinin) ve dış boyunduruk (emperyalist burjuvazinin), bu ülkelerde devrimci krizi yoğunlaştırıyor ve derinleştiriyor' diyor. Türkiye'de de buna benzer bir durum var. Üstüne bir de finans-kapital oluşmuş. Artık olağan kârla da doymayan, tekelci süper kâr peşinde giden bir mekanizma kurulmuş. ..

"Tekelci süper kâr, sermaye birikimini hızlandırır. Öte yanda, geniş yığınları hızla yoksullaştırır. Bu nedenle ve aradığı da olağan değil tekel kârı olduğu için, *ülke içinde 'kârlı' alanlar bulamaz olur.* Böylece, *ülkenin gelişme düzeyi ne olursa olsun*, bir *artık sermaye* ortaya çıkar. Bu nedenle, tekellerin ve finans-kapitalin ortaya çıkışıyla birlikte, sermaye ihracı da gündeme gelir.

"Son yıllarda Türkiye'de de sermaye ihracı denemeleri var. ... Ama bu denemeler çok cılızdır.

"Lenin, *Emperyalizm* yapıtında, bir İngiliz 'finans kralı' olan Cecil Rhodes'in 1895'de söylediği şu sözleri aktarıyor: *'Eğer iç savaşı önlemek istiyorsan emperyalist olacaksın'* (abç). Ve, '...önde gelen Britanyalı burjuva siyasetçiler bile modern emperyalizmin salt ekonomik denebilecek kökleriyle, sosyo-siyasal kökleri arasındaki bağı gördüler' diye ekliyor. Bugün Türkiye'nin önde gelen burjuva siyasetçilerinin bu bağı görmediklerini mi sanıyoruz? Görüyorlar. Son 10-15 yılda gelen giden tüm hükümetlerinin programları gördüklerini kanıtlıyor. Ancak, tükenmez sermaye ile ve çok yüksek teknolojiyle donanmış emperyalist devlerin varlığı, bu kapıyı açtırmıyor. Yapılan kısıtlı 'sermaye ihraçları' da yine şu ya da bu emperyalist tekelin koltuğu altında gerçekleşebiliyor. Başka bir deyişle, Türkiye dış yatırımlarda da 'emperyalizmin atlama tahtası olmaktan öteye geçemiyor. ...

"Lenin'in dediği gibi, kapitalizm yayılma gereksinimi duyup da yayılmazsa derinleşir, içerde yoğunlaşır. Türkiye'de olan da budur. Batı'da bir zamanlar olduğu gibi, kolayca açılacak kapılar bulamayan Türkiye tekelleri devleti yedeğe

alıyor, onunla kaynaşıp bütünleşiyor, onu kendi çıkarlarına bağlayarak *ülke içindeki sömürüyü yoğunlaştırmada* kullanıyor. Çünkü onların Türkiye halkından başkaca bir sömürü kaynakları yoktur.

"Bu duruma bir de emperyalist sömürüyü katınca görürüz ki, Türkiye işçisi, emekçisi katmerli sömürü altındadır. Emperyalizm-yerli finans oligarşisi işbirliği halkımızın iliğini kurutuyor. Yığınların yaşantısı giderek çekilmezleşiyor. İşte bu 'çifte sömürü' (Bak: TKP Konferans Raporu) nedeniyle, Türkiye işçi sınıfında *sömürü oranı* ileri kapitalist ülkelerde olduğundan *çok daha* yüksektir. Türkiye ve benzeri ülkeler işçi sınıfı daha ağır bir sömürü altındadır.

"Böylece, Lenin'in yukarıya aktardığımız, 'iç savaşı önlemek istiyorsan emperyalist olacaksın' sözünü de akılda tutarak bir sonuca varabiliriz: Türkiye'de orta gelişmiş bir taban üstünde oluşan finans-kapital dışa açılamadığı, üstelik bir de kendisi emperyalizmin sömürüsü altında olduğu için tüm çelişkiler olağanüstü keskinleşiyor. 1968'lerden bu yana ardı kesilmeyen bunalımların temelinde böylesi bir sosyo-ekonomik neden yatıyor. Türkiye'de kapitalizm çıkmazdadır.

"Böyle bir ortamda, 'Batı biçimi burjuva demokrasisi' yaşayamaz. Batı'daki ılık demokrasinin temeli, emperyalist süper kârdır. Oralarda tekellerin kârlarının büyük bölüğü kendi işçi sınıflarının sömürüsünden değil, dünya halklarının ve bu arada Türkiye'nin sömürüsünden geliyor. Oysa, Türkiye finans-kapitali için başlıca sömürü kaynağı, Türkiye işçisidir, emekçisidir. ...

"Bu durum, emekçi yığınlar için 'disiplin' demektir, baskı zorbalık demektir. Türkiye Komünist Partisi'nin 57 yıllık illegal savaşıma zorlanışının altında yatan nesnel nedenlerden biri de budur. Türkiye burjuvazisinin 'özgürlükler' vermeye nefesi yoktur. Türkiye'de bugünkü faşist tehlikenin kaynağı da burada, bu ekonomik ve toplumsal yapıdadır. Faşizm isteği yapısaldır" (*Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye*, Üçüncü basım, s.38-41).

İşte Türkiye'de ekonomik, toplumsal bunalımın ve onların üstünde yükselen faşizm tehlikesinin nereden kaynaklandığı konusuna bizim yanıtımız böyle olmuştur.

Bunun karşısında bizi eleştiren yoldaşlar ne diyor? Nedir faşizm tehlikesini doğuran ekonomik temel?

İkinci düzey, faşizmin *acil* bir istek oluşu: (Birinci ve ikinci düzeyler arasındaki fark şuradadır. Birinci düzey, faşizmin yapısal, kalıcı bir istek olduğunu açıklıyor. İkinci düzey, neden bugün *acil* bir istek olduğunu açıklıyor.) Bu konuda da şöyle demişiz:

"Yurdumuzda devrimci durum da, faşizm tehlikesi de aynı kaynaktan, bugünkü ekonomik ve toplumsal tabandan yükseliyor. Kapitalizmin içine düştüğü bunalımdan çıkıyor. Sınıf savaşımının dev boyutlar alması Türkiye'de kapitalizmin geleceğini sorguya çekiyor. ...

"Halkın savaşımının yükseldiği yerde 'demokrasi' biter, faşizm, zorbalık, çıplak diktatörlük başlar. Şöyle diyor Lenin: 'Britanya savaş öncesinde, dünyadaki tüm ülkelerden çok daha geniş ölçüde özgürlüğe sahipti. ... Özgürlük vardı, çünkü orada devrimci hareket yoktu.' Aynı fikri SBKP Genel Sekreteri L.İ. Brejniyef'in SBKP 25. Kongresi'nde okuduğu Merkez Komite Raporu'nda da buluyoruz: 'Tekelci sermayenin ve onun siyasal ajanlarının egemenliğine karşı ciddi bir tehlike ortaya çıktığında, emperyalizm her çeşit demokrasi benzeri görünümleri kaldırıp atmada bir an duraksamayacaktır. Bu da doğaldır çünkü faşizm finans kapitalin, burjuva diktatörlüğünün yani devletin kendini koruma yolundaki güdüsünden doğmaktadır.

"İşlerin göreceli olarak rahat gittiği, sınıf savaşımının sönük durduğu dönemlerde ve ülkelerde faşizm hiçbir zaman gerçek bir tehlike olamaz, olamamıştır. Ne zaman ki ülkede sınıf savaşımı yükselir, keskinleşir, yığınlar kurtuluş yollarına yönelir, ne zaman ki burjuvazi 'bildik yöntemlerle' yönetemez olur, işte o zaman egemen güçler çıkarı faşizmde görür. Erkini tehlikede gören burjuvazi çıplak diktatörlüğe, faşizme sarılır. Boşuna, inine yaklaştıkça çakalların uluması artar dememişler. Türkiye'de olan da budur. *Giderek artan faşist tehlike, giderek olgunlaşmakta olan devrimci durumdan ayrılamaz*" (agy, s.107-108).

Evet, giderek acilleşen faşist tehlikenin anlamı konusunda bizim yanıtımız böyledir. Bizi eleştiren yoldaşlar ise "neden faşizm bugün güncel bir tehlikedir" konusunda hiçbir şey söylemiyorlar.

Üçüncü düzey, sosyal-demokrasi ve faşizme karşı tutum. Bu

konuda da şöyle demişiz:

"Sosyal demokrasinin ülkemizdeki şu son bir yıllık iktidarı, kimi umutların tersine gösterdi ki, ya faşizm, ya ileri demokratik halk devrimi ikilemi yapısaldır ve sürmektedir. 'Üçüncü yol'un, ülkemizin toplumsal yaşamında *geçici bir ara aşama* olduğu iyice belirlendi. Bir yanda devrimci güçler hızla büyüyüp güçleniyor, öte yanda faşizm tehlikesi giderek artıyor.

"Sosyal demokrat iktidarın MHP'ye karşı tutumu da birşey anlatmıyor. Çünkü Türkiye'de faşizm MHP ile sınırlı değildir. Faşizm, finans-kapitalin seçimidir. MHP, faşizmin bugünkü vurucu gücüdür. İktidar MHP'yi kapatsa (ki o zaman en az bir o kadar da devrimci örgütü kapatacak demektir, uygulaması bunu gösteriyor), ertesi gün başka vurucu güçler çıkıverir. ...

"Aradan geçen bir yıl içinde bu hükümetin hiçbir sorunu çözemediği, faşizmi geriletemediği, tersine komünistlere, ilericilere baskı uygulamaya kalktığı ortaya çıkmadı mı? Önce yanaştığı ortak pazar ülkelerinden beklediğini bulamayınca *açıkça* yeniden Amerikan emperyalizmine yattığı anlaşılmadı mı?

"Bu gelişimi görebilmek güç değildi. Perşembenin gelişi, Çarşambadan bellidir. Komünistler için sosyal demokrasinin ve Türkiye'de sosyal demokrasinin ne olduğu açıktır.

"Sosyal demokrasi, emekçiler arasına sızmaya çalışan burjuva ideolojisidir. ... (agy. s.109).

Görüldüğü gibi, bu üçüncü düzeyde de faşizme karşı savaşımı anti-emperyalist, anti-monopolist savaşımla bağlıyoruz. CHP'nin ya da herhangi bir başka burjuva gücünün "anti-faşizmi"ne bel bağlamayın diyoruz. Onlar MHP'nin üstüne yürümezler. Yürürlerse, halkımızın, işçisiyle, köylüsüyle faşizmin üstüne yürüdüğünü görüp, devrimci bir patlamayı önlemek için "yürürler". Ya da ipliği pazara çıkmış, bugünkü ulusal ve uluslararası koşullar altında iktidar şansı olmayan MHP'ye vurarak öteki faşist güçleri iktidara itmek için "yürürler" diyoruz.

Gerçekten, faşist bir iktidar olasılığı üstünde düşününce görürüz ki bugünkü uluslararası ve ülke içi koşullar altında MHP eliyle bir faşizmdense, "demokratik ve yurtsever ordumuz" eliyle ya da onun ardında durduğu Kemal Satır gibi "tarafsız"lar eliyle bir faşizm çok daha olasıdır. Ve de son günlerde ordu kumandanlarında, MİT'de görülen "MHP'li temizleme" mavalı halka, "faşizme

karşı" görünümünde faşist bir iktidar dayatma hazırlığıdır.

İşçinin Sesi'nin 100. sayısında Zeynep Arbat yoldaş bu gerçeği şöyle açıklamıştır:

> "Son haftalarda ülkemizde sıkıyönetim, MİT, sosyal demokrat CHP hükümeti, burjuva basını gibi çevreler arasında 'anti-faşist'(!) giysiler moda oldu.
>
> "Yıllardır kapalı kalan cinayetlerin sanıkları birden yakalanıvermeye başlandı! Faşist katillerin 'itiraf'ları çarşaf çarşaf gazetelerde yer alıyor! Kahramanmaraş davasında savcının 'idam' istemlerine zam geldi! MHP Beşiktaş Şube başkanının MİT ajanı olduğu ortaya çıktı! Bundan sonra MHP, MİT'lilerden, MİT, MHP'lilerden 'arındı'! MİT'deki 'temizliği' 'yurtsever generallerimiz' üstlendiler. 'Milli haysiyetimizi koruyan' kumandanlarımız önünde faşistler çil yavrusu gibi dağılırken(!) 'ordumuzun' ilericiliği üstüne konuşmalar aldı yürüdü. BBC radyosu, 'Türk ordusu ilericidir, demokrasiyi koruyabilecek tek güçtür' diye yayın yapıyor. Oportünist basın da bu modayı yakından izliyor.
>
> "Nedir yükseklerde esen bu 'anti-faşist' rüzgârlar?
>
> "Bu 'anti-faşist' rüzgârların altında yatan, halkımızda faşist katillere ve onlara el altından, el üstünden destek verenlere karşı biriken öfkeyi yatıştırma çabasıdır. Önümüzdeki dönemde bu öfkenin işçi sınıfımızın önderliğinde gerçek bir anti-faşist, anti-emperyalist, anti-tekelci halk hareketine dönüşmesinin engellenmeye çalışılmasıdır. ...
>
> "Bugün tek tük MHP'li avına çıkarak, 'anti-faşist' modaya uyanların hiç de anti-faşist olmaları gerekmiyor! Tam tersine amaç sıkıyönetimi, ordunun tepesini tutanları, CHP hükümetini temize çıkarabilmek. Faşizm tehlikesi önleniyor mavalıyla halkımızın öfkesini boşaltmak, böylece gerçekte tehlikeyi artırmak!
>
> "Bu oyuna düşmemek gerek" (Zeynep Arbat, *İşçinin Sesi*, sayı: 100).

Evet! Bu oyuna düşmemek gerek! Unufak olmakta oluşunu hep birlikte izlediğimiz CHP şemsiyesi yerine "ordumuz"da yeni bir şemsiye aramamak gerek.

Peki, artık soralım. "Türkiye'de faşizm MHP ile sınırlı değildir. Faşizm, finans-kapitalin seçimidir. *İktidar* (altını çizelim, *iktidar*) MHP'yi kapatsa, ertesi gün başka vurucu güçler çıkıverir"

demek, MHP ve ÜGD'nin kapatılması savaşımından yan çizmek mıdır? Yukarıya aldığımız alıntılardan böyle bir anlam mı çıkıyor? Hayır, bin defa hayır! Böyle yorumlayan ya okuduğunu anlamıyordur, ya dürüst değildir, ya da, ya da... haksızlığının bilincindedir!

"Türkiye'de faşizm MHP ile sınırlı değildir" demek, MHP, ÜGD ve öteki kiralık katil yuvalarının yerle bir edilmesi savaşımını, faşizmi besleyen ekonomik ve toplumsal yapıya karşı savaşla birleştirelim demektir. Anti-faşist savaşımı, emperyalizme, tekellere ve ulusal zulme karşı savaştan koparamazsınız demektir.

MHP, ÜGD ve öteki faşist yuvalar kapatılacaktır. Kapatılacak ne söz, yerle bir edilecek, tarlası sürülecektir. İşçi sınıfımız ve halkımız Demir-Dökümlerin, Profiloların, Sungurların ardında buna hazırlanıyor. Faşizme, emperyalizme, tekellere, ulusal zulme karşı ileri demokratik halk devrimine!

Tek Doğru Siyaset İlkeli Siyasettir

Stalin'in aktardığına göre Lenin her zaman "tek doğru siyaset, ilkeli siyasettir" dermiş. Bu, yaşamını halkının kurtuluşu yoluna koymuş komünistler için ihtardır. Uygulanan siyasetlerin vurulacağı denek taşıdır.

Birkaç önemli konuda takınılan tutumları bu denek taşına vuralım.

Konferans'da "barikata çıkacağız" dendi, sonra biz "kardeş kavgası kışkırtmak"la suçlandık(!).

"Türkiye emperyalizmin zayıf halkasıdır" dendi, devrimci durumun üç göstergesi peşpeşe sıralandı, sonra biz "devrim sabırsızlığı" ile suçlandık. Böylece, yurdumuzun somut ekonomik, toplumsal ve siyasal ortamından bilimsel sonuçlar çıkarmak yerine iç dengelere göre tutum alındığı ortaya çıktı.

"Hareketimiz için baş tehlike sağ oportünizmdir" dendi, sonra Leninizmi herşeyin üstünde tutan *İşçinin Sesi*'ne cephe açıldı. Kimdi sağ tehlike? CHP mi, TİP mi, TSİP mi, DİSK üst yönetimi mi? Komik! Kasıt onlar değildi. Böylece, devrimci sola vururken soldan konuşma taktiği uygulandığı ortaya çıktı.

"Hükümet halkı savunamıyor. Can güvenliği komiteleri kurun. Kendi canınızı kendiniz koruyun" dendi, sonra biz "serüvencilik"le suçlandık. Böylece, sıkışık, zor dönemlerde elin titrediği ortaya çıktı.

TİP ve TSİP'e "küçük burjuva sosyalistleri", "kendine göre anti-komünist cep partileri" dendi, sonra "işçi sınıfının birliği yolunda TİP-TSİP-TKP birliğini kuralım" dendi.

Öte yanda, TEP, Vatan Partisi, Emeğin Birliği, Kurtuluş gibi hareketlerin adı ancak küfür etmek için ağza alınıyor. Karşı olup olmamak ayrı iş, bizim tutumumuz açıktır, bunlarla ötekiler arasında ne fark vardır? Neden anti-TKP'ciliği her yayınının her satırında sırıtan TİP'e mesaj üstüne mesaj çekilir de, halkının kurtuluşu yolunda hergün kurban veren hareketlere karşı devrimci bir tutum alınmaz? (Aslında amaç TİP'dir, TSİP, ötekisi tek başına baş parmak gibi kalmasın diye takılmış eklentidir. Ne hikmet varsa bu TİP'de!).

Daha çok sayılır. Yürüyen ve hergün hızla yükselen bu tartışma yoldaşça ölçüler içine girmezse sayacağız.

Atılım'ın bir sayısı bir sayısından, hatta aynı sayıda bir yazı ötekinden farklı çıkıyor. Militanların kafası çorbaya döndü. Türkiye'deki bazı yayınlar ise *Atılım*'dan çok daha tutarlıdır ama çok daha sağdadır. Bu durumda zaman geçirmeden, "tek doğru siyaset, ilkeli siyasettir", ihtarına uymak gerekiyor.

Akarsu Pislik Tutmaz

Atılım'ın temmuz sayısında bize yapılan haksız ve demagojik saldırıdan sonra *İşçinin Sesi*'ne yurdun dört bir yanından mektup yağıyor. Yüzünü görmediğimiz, adını duymadığımız bu yiğit yoldaşlarımızın granitten desteği devrim hareketimiz açısından çok sevindiricidir.

Öte yanda, Aydınlık, Tercüman gibi gericiliğin hizmetindeki bazı gazeteler, "TKP bölündü" diye manşet atıyor. "TKP'de batı-doğu ayrıldı", "katılar-yumuşaklar ayrıldı" gibi saçma, yalan yayın yapıyor. Bazı iyi niyetli, temiz yoldaşlar da bu yalanların etkisinde kalarak durumdan duydukları üzüntüyü yazıyorlar.

Oysa üzülecek birşey değildir bu. Evet, sorunlar vardır. Ve ilk kez halkın önünde tartışılıyor. Kadrolar, her katta gençtir. Bu ilkliğin kullanılan dilde ya da tutumda aşırılıklar getirmesi kaçınılmazdır. Ama kısa zamanda dengeleneceği inancındayız. Önemli olan, farklı görüşler ve tutumların ilk kez halkın önünde tartışılıyor olmasıdır. Lenin'in şu sözlerini hatırlayalım. "Temel ayrımlar üzerine tam berraklık olmadan, yığınlara partinin şu lideri, şu

örgütleri, şu ya da bu hattı savunuyor diye bilgi vermeden hiçbir şekilde yığın partisi olunamaz, sınıf partisi olunamaz. Bunlarsız da ismine değecek bir parti kurulamaz. Ve biz de onu kuruyoruz.

"Biz iki akımın görüşlerini gerçek olarak, berrak olarak ve açıkça herkesin önüne koymayı başardık. Kişisel kırgınlıklar, fraksiyoncu kavgalar, çekişmeler, skandallar ve bölünmeler, proleter kitlelere gerçekten ders öğreten iki taktiğin deneyimi ile kıyaslandığında, bütün bunlar saçma kalmaktadır..." (Lenin, c.13, s.159). Alışacağız, öğreneceğiz. Antalya'dan yazan bir yoldaşımızın dediği gibi "TKP'yi kimse bölemez. Ne likidatörler, ne Maocu yalanlar. TKP halkındır."

1893 yılında Engels şöyle yazıyordu: "Küçük, kapalı bir guruba dönüşmek istemiyorsak, tartışmaya açık olmalıyız" (Marks, Engels, *Werke*. Ed. 22, s.408-8).

Lenin, Engels'in bu görüşünü genişletti ve şöyle dedi: "Sorunu tartışmak, değişik görüşler söyleyip dinlemek, örgütlü Marksistlerin çoğunluğunun görüşlerini anlamak, bu görüşlerin kongre delegelerince onaylanmış kararlar olarak ortaya çıkması ve doğrulukla hayata uygulanması. Bu bütün dünyadaki mantıklı insanların birlik diyeceği şeydir" (Lenin, c.19, s.519).

Öyle, sorunları ortaya çıktığında ve hatta eğer adımıza yaraşır öncüler isek, çıkmazdan önce görerek ve açıkça, yoldaşça tartışmak gerekir.

Tarihin gündeminde açıkça tartışılması gereken çok sorun birikti. Yalnızca *Emperyalizmin Zayıf Halkası* çevresinde kaldırılan toz bulutu değil, kitap-gazete yasaklamalar, "gözlerini kapa görevini yap" tutumu değil. İleri demokratik halk devrimi, UDC, TİP-TSİP-CHP değil. Sizin o ağzınızdan kan saçarak "goşist" dediğiniz akımların tek tek değerlendirilmesi değil. Barışçı devrim hayalleri değil.

TKP'de bugün tıkanıklığı yaratan *çok önemli* bir sorunun da artık açıkça görüşülmesi gerekiyor. Hep kabul ediyor ve söylüyoruz ki 1973'e dek TKP eritilmiştir. Ne tüzüğü, ne programı, ne hücresi, ne örgütü, ne yönetimi olmuştur (Bu dediklerimiz 1973-74-75 yıllarının yayınlarında kolayca bulunabilir). Şimdi komünistlerin, işçi sınıfının ve halkın önünde açıkça söylemek gerekir: *Kimlerdir bu likidasyonun sorumlusu?*

Kimlerdir bu likidasyonun sorumlusu ve *suçlular cezalandırılmış mıdır?* Cezalandırılmadıysa neden?

Bunlar ve öteki tüm teorik-pratik sorular, sorunlar *açıkça* tartışılacak ve çözüme bağlanacaktır. Partinin geçmişini bugüne bağlayan sorular ve bugün önümüzde duran sorunlar açıkça görüşülmezse, partinin ilk kritik anda kendini birdenbire aciz, güçsüz hissetmesinden başka ne olabilir? Partinin önünde duran sorunlar açıkyüreklilikle ve soğukkanlılıkla tartışılmazsa, bu sorunların yaşamın zorlamasıyla ortaya saçılması, şaşkınlık ve moral kırıklığından başka ne getirebilir?

Bu durumun önüne geçmek zorundayız. Bazı yoldaşlar bizi bugün anlamayabilir. Kulaklara fısıldananların ya da "yurt dışında yayınlanan bir gazete", "baylar" gibi ayıp tanımlamaların etkisinde kalabilir. Kitap, gazete toplamanın, yasaklamanın, yakmanın etkisi altında "terörize" olabilir. Ama bunların hepsi geçicidir. Geçecektir. Doğrular egemen olacaktır.

Savaşımın Sonunu Kadrolar Belirleyecektir

Toplumlarda sınıf savaşımı düzeyi yükseldikçe, bunalım her kurumu, her evi pençesine aldıkça, sonuç belirleyici tarihsel dönemlere girdikçe öznel öğenin, bilinçli çalışmanın, örgütlülüğün rolü giderek belirleyici olur.

Lenin, bu nedenle, "devrim olgunlaşmış olabilir ama onu yaratacak güçler yetersiz kalabilir" (Lenin, c.9, s.368), diyor.

Stalin bu nedenle, "herşeyin sonunu kadrolar belirleyecektir" diyor.

Bugün Türkiye'de öznel öğe geri kalıyor. Ülke nesnel olarak devrim isteyip de siyasal güçler yeterli hazırlıkta olmadı mı "çürüme" gelir. Öyle oluyor.

İşte, böyle bir ortamda kadroların niteliği sorunu giderek öne çıkıyor. Kadrolara yüklenen görevler, sorumluluklar katıyla artıyor.

En başta, hareketimizde boy atan sorunları pasif bir rahatlık içinde elinin tersiyle itmek yerine düşünmek, geçmişini araştırmak, söylenenleri ilk elden izlemek gerekiyor. Eski bir atasözündeki gibi, "aza sormuşlar nereye, çoğun yanına demiş" değil, doğrunun yanına! Doğrunun yanında duran kadro!

Bugün hareketimizi rahatsız eden tüm yetersizlikler ideolojik, teorik yetersizlikten kaynaklanıyor. Ağzından yarım saatte iki söz çıkan çok ağırbaşlı büyük devrimci tutumları ayıbı örtmeye

yetmiyor. Marksizm bilimse bilim gibi çalışmak gerekiyor. Onun için ideolojik-teorik yönden silâhlanmış, oportünizmi tanımış kadro!

Yalnızca teoriyi bilmek de yetmiyor. İnsan denen varlığın hem çok güçlü, hem çok zayıf yanları var. Oportünistlerin çeşitli yöntemleri var. Kimine etek altından sopa gösteriyorlar, kimine "ikbal" açıyorlar, "seni bilmem ne yapacağız"! gibi ballar çalıyorlar. Her iki yolla da yumuşatmayı amaçlıyorlar. Oportünistler böyle ya, burjuvazi daha da usta, çok daha deneyimli. Kalleş. Onun için siyasal yönden yetişkin kadro! Dayatmasını bilen, mevzilerini bırakmayan ama esnek kadro!

Savaşımın yolları, cehennemin yollarından çok daha kaygan. Sınıf savaşında burjuvaya — ne renkte olursa olsun — oportüniste hiç güven olmaz. Herşeyi bekleyeceksin, her yolla yanıt vermeye hazır olacaksın. Onun için pratik yönden usta kadro! Gözünü budaktan sakınmayan, yaratıcı, güçlü ama uyanık ve tedbirli kadro!

Toplumdaki kargaşa dönemleri örgütleri de etkiler, başıbozukluğu körükler. Öte yanda her boydan oportünist, "yetkisini kullanarak" disiplin adına gerçek Leninci disiplini boğazlar. Onun için Marksçı-Leninci ideolojiyi başa almış bir disipline bağlı kadro! Disiplin duygusunu damıtmış, onu Program ve Konferans metinlerine bağlamış kadro! Demir diyoruz, *demir disiplinli* kadro!

Komünistler için can alıcı bir başka koşul da yığınlarla kaynaşma yeteneğidir. En doğru fikirlerin, o fikirler sokakları, alanları dolduran işçi-köylü alaylarında nesnel güce çevrilmezse pek bir anlamı yoktur. Onun için, yığınlarla bağlanma yeteneği olan kadro!

Türkiye işçi sınıfının ve emekçi halkının öncüsü komünistler için pusula Lenin'in aşağıdaki sözlerindedir:

"*Yığınlarla bağlan.*
Onlara *yakın* yaşa.
Onların *ruhsal durumlarını bil.*
Herşeyi bil
Yığınları anla.
Onlara yaklaşabil.
Onların *mutlak* güvenlerini kazan.
Liderler yönettikleri yığından, öncü tüm emek ordusundan kopmamalıdır. ...

Yığınları yaltaklama ve de onlardan kopma" (Lenin, *Toplu Yapıtlar*, Rusça, beşinci basım, c.44, s.497-98).

Türkiye devrimci durum yaşıyor. Devrimci durumda iyi değil, olağanüstü kadrolar gerekiyor. Faşistini, emperyalistini, tekelcisini dişinin arasında çiğneyecek kadro!

Savaşımın sonunu kadrolar belirleyecektir!

(*İşçinin Sesi*, 15 Ağustos 1979, Sayı: 101)

X. Sınıf Savaşımı Kardeş Kavgası Değildir

Hasan Komser

İç savaş, sınıf savaşımının en yüksek, en keskin biçimidir. Lenin Rusya'da Şubat Devrimini izleyen 6 aylık devrim döneminden çıkarttığı dersleri değerlendirirken şöyle demişti: "Bu deneyim, 18. yüzyılın sonundan bu yana tüm Avrupa devrimlerinin deneyimi gibi, iç savaşın, sınıf savaşımının en keskin biçimi olduğunu gösteriyor. Bu sınıf savaşımında, kendilerini yineleyen, gelişen, genişleyen, keskinleşen ekonomik ve siyasal çatışmaların ve savaşların bir sınıfın diğerine karşı silâhlı savaşımına dönüştüğü noktadır" (Lenin, *Toplu Yapıtlar*, İngilizce basım, c.26, s.29).

Günümüzde burjuvazi her türlü silâh ile donanmış, parlamentosu, bürokrasisi ordusu ile baskı mekanizmasını geliştirmiştir. Sınıf savaşında elinde kartı çoktur. Sürebildiği zaman yasalarını sürer, olmadı, sopanın ucunu gösterir. Öte yandan da işçi sınıfı içine sızmış ajanlarını oportünistleri, kullanır.

Burjuvazi hiçbir yerde egemenliğinden gönül rızasıyla vazgeçmemiştir, vazgeçmez. Vurmadan düşmez. Egemen sınıf ancak, zorlu savaşımlar sonunda alt edilecektir. Bu nedenle Lenin diyor ki: "İç savaşı yadsımak ya da unutmak, aşırı oportünizme düşmek ve sosyalist devrimi yadsımak demektir" (Lenin, c.23, s.78).

Oportünizm burjuvaziye hoş gözükmeye çalışır

R. Yürükoğlu Yoldaş *Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye* kitabında "dün genel teorik sorunlar olan proleter hegemonyası, devrimci zor kullanım, ayaklanma ve devrim, burjuva devletinin yerle bir edilmesi ve diktatörlük sorunları bugün *çeşitli yönleriyle* pratik

sorunlar olmuştur" (s.118) diyor.

Bu fikre burjuvazi ve Maocular saldırdılar. İç savaş kışkırtıcılığı dediler. Bu saldırılar karşısında kendilerini "temize"(?) çıkarmak için, koroya devrimci saflardan bazıları da katıldılar. Biz "kardeş kavgası istemiyoruz" dediler. Ülkemizde şu anda çıkacak bir iç savaşın devrimci güçler açısından elverişsiz olacağını söylemek başka şey, iç savaşa "kardeş kavgası" demek başka şeydir.

Marksizm-Leninizm, "bütün ülkelerin proleterleri birleşin" diyor. Oysa iç savaşa kardeş kavgası demek pratikte "bütün ülkelerin proleter ve burjuvaları birleşin" demektir. Bugün kardeş kavgasından sözetmek işçilerin, emekçilerin sınıf bilinçlerini bulandırmak, düzene başkaldırmaları önlemek böylece burjuvaziyi emekçi halkın hiddetinden korumaktır.

Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye kitabında şu anda bir iç savaş çağrılmıyor, ama barış kardeşlik de denmiyor. Yukarıdaki alıntı, ideolojik ödevler konusu altında geçiyor ve açıktır ki işçi sınıfına, yığınlara bu yönde devrimci bilinç verme görevini vurguluyor. Devrimci durumun komünistlere yüklediği bir görev hatırlatılıyor ve yerine getiriliyor. Doğaldır ki burjuvazi bundan "hoşlanmayacaktır", buna saldıracaktır. Ama devrimci saflardan bazılarının aynı ağızla saldırmaları ve burjuvaziye dönüp "biz masumuz" demeleri nasıl anlaşılacak? Bunlar işin propaganda açısından hazırlığına bile böyle karşı çıkıyorlar, devrimde ne yapacaklar?

> "Lenin'in dediği gibi, kapitalizm yayılma gereksinimi duyup da yayılmazsa derinleşir, içerde yoğunlaşır. Türkiye'de olan budur. Batı'da bir zamanlar olduğu gibi, kolayca açılacak kapılar bulamayan Türkiye tekelleri devleti yedeğe alıyor, onunla kaynaşıp bütünleşiyor, onu kendi çıkarlarına bağlayarak ülke içindeki sömürüyü yoğunlaştırmada kullanıyor. Çünkü onların Türkiye halkından başkaca bir sömürü kaynakları yoktur. Bu duruma bir de emperyalist sömürüyü katınca görürüz ki Türkiye işçisi, emekçisi katmerli sömürü altındadır. Emperyalizmin yerli finans oligarşisi işbirliği halkımızın iliğini kurutuyor"(R.Yürükoğlu, s.39-40).

Bu, Türkiye'deki devrimci durumun ve faşist tehlikesinin ekonomik temelidir. İç savaş olasılığını devrimci durum, bunalım kendi içinde taşıyor. İç savaş "kışkırtıcılığı" yapan Türkiye'nin toplumsal ekonomik gelişmesinin bugünkü vardığı aşamadır. Yani Türkiye de sınıf çelişkilerinin keskinliği, her an bir, "toplumsal pat-

lama" olasılığının nesnel olarak varlığıdır.

Burjuvazi tüm olanaklarıyla habire saldırıyor. Onlar üstümüze geldikçe işçi sınıfı saflarındaki oportünizm de daha bir belirginleşiyor, oportünistlerin açığa çıkış süreçleri hızlanıyor. İçsavaşa dil sürçmesiyle bile olsa, kardeş kavgası demenin anlamı budur.

İç savaşa kardeş kavgası diyen mantık, savunma komitelerini de çarpıtıyor. İç savaş konusunda gerekli devrimci bilinci vermemenin acısı ilerde çıkar. Savunma komitelerini çarpıtmak ise *bugün* halkımızın can güvenliğini somut, yakından ilgilendiriyor. Savunma komitelerinin devrimci özünü boşaltıyor. Burjuvazinin kanla, kurşunla halkımıza saldırdığı, hergün en az 3-5 yurtseverin canına kıyıldığı bir ortamda, can güvenliğini sağlamayı amaçlayan bu komiteleri, eylem birliğiyle çelişir gösteriyorlar. Hayır, aktif savunma komiteleri eylem birliğiyle çelişmez. Tersine nesnel gerçekliklerin zorlamasıyla, aynı zamanda saldırı görevini de üstlenerek devrimci anlamda eylem birliğinin oluşması ve gelişmesini hızlandırır. Yürükoğlu yoldaş, Savunma komiteleri konusundaki devrimci yanaşımı, TKP'nin 5 Ekim 1978 tarihli bildirisinin ışığında şöyle koyuyor:

> "Devrimci durumun, bunalımın, faşist zorbalığın dayattığı bu çeşit örgütlenmeler (savunma komiteleri) yalnızca savunma görevini üstlenmiş değildir. Halkın artık farkına vardığı gereksinimlerden onu ileriye, devrimci savaşımın üst aşamalarına yöneltmeyi de üstlenmiştir. Bu kişi irade ve isteğinden bağımsız olarak böyledir. Böylesi örgütlenmeler, bu nedenle yalnız savunma değil, aynı zamanda faşizme ve bu yıkılası düzene yönelmiş saldırı görevini üstlenmiştir" (s.122).
>
> (*İşçinin Sesi*, 30 Temmuz 1979, Sayı: 100)

XI. Oportünistlerle 'Solcular' Aynı Çamurdan Yoğrulmadır

Şahin Vural

Yurdumuz 1968'lerden bu yana zaman zaman gerileyen, ilerleyen ama giderek derinleşen bir süreç içinde devrimci durum yaşıyor. TKP'nin Konferansı'nda devrimci durum tek tek belirtileriyle ortaya kondu. Biz de 1976'dan bu yana Türkiye'de devrimci durum olduğunu işledik. 1979 şubatında R. Yürükoğlu'nun yazdığı *Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye* kitabı çıktı. Kitapta ana

olarak işlenen, yine Türkiye'de devrimci durum ve onun kaynağı idi.

Ne var ki, çeşitli çevrelerden kitapta işlenen Leninci fikirlere şiddetli "eleştiri"ler geldi. Kitap, "cephe sorununu atlamak"la, hatta "goşistlik"le bile suçlandı. Ama ilginç olan bir nokta vardır. Yürükoğlu'nun getirdiği Leninci çözümlemelere "goşist" diye saldıranların asıl kendileri, birçok konuda, bu arada *devrimci durum* konusunda "goşistler"le birleşiyorlar. Birbirlerini "goşist", "revizyonist" diye küfredercesine suçlayanların söyledikleri ideolojik olarak aynı kapıya çıkıyor.

Devrimci durum, devrimin nesnel koşuludur. Türkiye devrim hareketinin yazgısı, bu nesnel saptamayla can evinden bağlıdır. Hareketin acil sorunları, örgütlenme biçimleri ve daha birçok görev devrimci durumla birlikte gündemimizin birinci maddesi olur. Bu nedenle, devrimci durumu yadsımanın temelinde devrimci görevlerden kaçmak, devrimden korkmak yatar. Tarih, devrimci durumla birlikte bir zamanların teorik sorunlarını bugün gündemimizin pratik sorunları yapmıştır. Eğer devrim istiyorsak, bu sorunları çözmek de boynumuzun borcudur.

Oportünizm ile "solculuk" devrimci duruma ve bu durumun bize yüklediği görevlere nasıl oluyor da özde aynı yanaşıyor? Lenin *Ne Yapmalı*'da bunu açıklıyor. Ekonomistlerle teröristlerin ortak noktasını açıkça koyuyor:

> "Ekonomistlerle günümüz teröristlerinin bir ortak kökü vardır, o da, *kendiliğindenliğe boyun eğmek*... İlk başta bu söylediğimiz çelişkili gözükebilir. 'Renksiz günlük savaşımı" vurgulayanlarla, kişilerin en özverili savaşımı için çağrılar yapanlar arasındaki fark öyle büyük ki... Ama bu çelişkili değil. Ekonomistler ve teröristler, yalnızca kendiliğindenliğin değişik kutuplarına boyun eğerler. Ekonomistler 'işçi hareketinin duru ve basit' kendiliğindenliğine, teröristler ise, devrimci savaşımı ve işçi sınıfı hareketini bir bütün içinde birleştirme yeteneğinden ya da olanağından yoksun entellektüellerin ateşli öfkesinin kendiliğindenliğine boyun eğerler" (Lenin, *Toplu Yapıtlar*, İngilizce basım, c.5, s.74-75).

Yıl 1979 ve Türkiye'deyiz. "Bizim" oportünistlerimiz ve "solcu"larımız da aynı kendiliğindenliğin ayrı iki kutbuna boyun eğiyorlar. Hareketimizin bugün önümüze getirip koyduğu yoğun devrimci bilinçlendirme ve propaganda görevinin üzerinden,

değişik biçimlerde de olsa, atlıyorlar. Birisi geriye çekerek, ötekisi ileriye zıplayarak, ama her ikisi de, Leninci devrimci durum teorisini çarpıtıyor.

Ekonomistlerin yaptıkları nedir? Bunlar, devrimci durumun ortaya çıkışını, emekçilerin yığınsal ayaklanmalara girişmesiyle bağlıyorlar. Lenin'in devrimci durum anlayışının önemini yitirdiğini söylüyorlar. "Yığınların hareketliliğinde dikkate değer bir artış" diye, Lenin'in koyduğu göstergenin yerine, ta ayaklanmaya dek uzun bir bekleyiş koyuyorlar. Öznel öğe, bu uzun bekleyişin sonunda "eksiksiz devrimci durum" aşamasında devreye giriyor.

Ekonomistlerin "devrimci durum" anlayışına göre, herşey yer değiştiriyor. Lenin'in ulusal çapta bunalım dediği, bu anlayışa göre, "devrimci durum" oluyor. Lenin'in devrim dediği bu anlayışa göre "eksiksiz devrimci durum" oluyor. Devrimci durumun kendisi ise, gündeme getirdiği görevlerle gerektirdiği hazırlıkla birlikte yok olup gidiyor. Devrim için devrimci hazırlık atlanınca, yığınların *kendiliğinden* devrime ulaşacakları veri sayılmış oluyor. Bu "kafa sürçmesi", dil sürçmelerinde de kendini ele veriyor. Devrimci durum yerine "devrim durumu" sözü kullanılabiliyor.

Öte yandan, "solcu"ların binbir gurubunun hemen hepsine tek "teorik" kaynak oluşturan Mahir Çayan soruna nasıl yanaşıyor? Çayan "evrim-devrim" aşamalarından söz ederken temel bir yanılgıya düşüyor. Lenin'in devrim aşaması için söylediklerini, evrim aşaması içinmiş gibi alıyor. Alıntıyı aynen veriyoruz:

"Bu dönemin (evrim dönemi—İ.S.) proleter devrimci çalışma tarzını Lenin şu şekilde özetlemektedir: 'Propaganda ve bilinçlendirme, bilinçlendirme ve propaganda o sırada objektif şartlar tarafından gerçekten en ön plana itilmişti. Bütün ülkeye hitap eden, haftalık olarak yayınlanması ideal gibi gözüken bir siyasi gazetenin yayınlanması için çalışma, o zaman devrim hazırlığı çalışmasının temel taşı olarak görünüyordu (ve "Ne Yapmalı" meseleyi böyle koyuyordu) (silahlı aksiyon *yerine*) yığınların bilinçlendirilmesi şiarı, (yöresel ayaklanmalar *yerine*) ayaklanmanın sosyal ve psikolojik şartlarının hazırlanması şiarı, o sırada devrimci sosyal demokrasinin biricik doğru şiarıydı.' (*İki Taktik*, s.79)" (Mahir Çayan, *Bütün Yazılar*, derleyen M. Ali Mugultay, Evren Yayınları, İstanbul 1976, s.299).

Lenin bunları devrim sürecinde yazıyor. "O sırada" diye söz ettiği dönem ise devrimci durumdur, evrim aşaması değildir. Alın-

tıda, Lenin, devrimci durumda yığınları bilinçlendirmenin, silâhlı savaş biçimlerinin propagandasını yapmanın önemini vurguluyor. Mahir Çayan bu gerçeği tepetaklak ediyor. Devrimci durumun ana görevi olan propaganda ve bilinçlendirmeyi, bilinçlendirme ve propagandayı evrim aşamasına atıyor. Siyasal ajitasyonun yerine terörü, silâhlı propagandayı koyuyor. Böylece Lenin'in *Ne Yapmalı*'da eleştirdiği Svoboda teröristlerinin yoluna çıkıyor. Ve ne raslantı ki, devrimci durumdan yer yer "devrim durumu" diye söz ederek, aynı "dil" sürçmesini bu "sollar" da yapıyor.

Oportünistlerle "solcu'ların ortak noktası, devrimci durumu ulus çapında bunalım, hatta devrimin kendisiyle eşitlemektir. Her ikisi de bu aynı anlayışla Türkiye'ye bakıyor, biri devrimci durum var, öteki yok diyor. Var diyeni, devrimci durumun değil, devrim sırasının "görevlerini" yerine getirmeye çalışıyor. Çünkü boyun eğdiği entellektüel öfkesinin kendiliğindenliği onu buraya itiyor. Yok diyeni ise emekçilerin kendiliğinden ayaklanmalarını bekliyor. Leninci anlamıyla devrimci durumdan söz ederek bu bekleyişi bozanlara, "serüvenci", "goşist" diye saldırıyor. Biri geri çekiyor, ötekisi ileri itiyor, ama her ikisi de devrimci durumun yüklediği görevleri atlıyor.

Nedir bu görevler? Lenin buna açık yanıt veriyor:

> "Devrimci durumun varlığını yığınlara duyurmak, açınımını ve derinliğini açıklamak, proletaryanın devrimci bilincini, devrimci kararlılığını yükseltmek, devrimci eyleme geçmesine yardım etmek ve bu amaçla devrimci durumun gereklerine uygun örgütler kurmak tüm sosyalistlerin tartışılmaz görevidir" (Lenin, c.21, s.216-217).

Biz, Lenin'in bu söylediğini işçi sınıfımızın ve halkımızın devrim için savaşımına nasıl uygulayacağız? Önümüzde 4 temel görev var. Sırayla:

1. İdeolojik savaşıma yeni bir hız vermek.

2. İşçi sınıfının ve halkın örgütlerini, en başta TKP'yi devrimci temelde güçlendirmek.

3. Devrimci durumun gerektirdiği, faşist saldırının acilleştirdiği, yeni duruma uygun örgütleri kurmak ve geliştirmek.

4. Yığınların eyleme geçmesine yardımcı olmak.

Yürükoğlu yoldaş, *Zayıf Halka* kitabında bu noktaları ayrıntılı bir biçimde işliyor. Bizim vurgulamak istediğimiz, kafalarda devrimci durumu ulus çapında bunalım ya da devrimle eşitlemenin

acil görevlerimizin üstüne sünger çektiğidir.

Çayan bu görevlere nasıl sünger çekiyor? Siyasal bilinçlendirme ve propagandaya, "soyutun propagandası" (agy, s.366) diyor, yerine silâhlı aksiyonu getiriyor. Tüm yazılarında işçilerin, emekçilerin "bilinçli" olduğunu veri sayıyor. "Halkın uyanık kesimleri düzenin bütün partilerinden umudu kesmişler ve bu sefaletten kurtulmanın tek yolunun isyan etmek olduğunun bilincine varmışlardır" (agy, s.363) diyor. Böylece iş, "düzen değişikliğinin şu veya bu biçimde gerekliliğine inanan kitlelere böyle bir değişikliğin mümkün olabileceğinin güvencini" (agy, s.365) yaratmaya kalıyor!

Çayan'ın veri saydığı "bilinç" ve "inanç" yığınların kendiliğinden ulaşabilecekleri düzeydir. Bu düzey ise devrimin utkusu için yeterli değildir. Yığınların düzenin bütün partilerinden umudu kestiklerini söyleyen bir çizgi, CHP'ye bağlanan umutları yıkmaya yönelik devrimci ajitasyon, propaganda yapabilir mi? Yapamaz, yapamıyor. Kendisi CHP'nin kuyruğuna takılmıyor ama takılan yığınları da kurtaramıyor.

Sonra, isyanların ,düzen değişikliklerinin utkusu, yığınların "ne için isyan", "nasıl bir düzen değişikliği" konusunda açık, net devrimci bilince sahip olmalarına bağlıdır. Yığınlarda kendiliğinden beliren isyan psikolojisi, eskisi gibi yaşamak istememe duygusu bu gerçek devrimci bilincin alıcısıdır. İşte devrimci durumda böyle bir alıcı olduğu için vericiye büyük görev düşer. Açık net devrimci bilinç verme, devrimci propaganda olağanüstü önem kazanır. Oysa Çayan, bilinçlendirme işinin evrim döneminde tamamlandığını sanıyor. Evrim-devrim dönemlerini karıştırıyor. Tarihsel olarak bakıldığında, devrim döneminin devrimci durumu, ulusal çapta bunalımı, devrimi, bunlar içinde de ileri-geri adımları kapsadığını göremiyor.

Çayan'ın sorunu, kurduğu teoriyle Leninizmi yalnızca Rusya'ya kısıtlaması ve böylece en önemli silâhtan kendini yoksun bırakmasıdır. Leninizm yerine ıvır zıvır bir sürü Latin Amerikalı anti-Leninci "teorisyen"e sarılmasıdır. Bugün bize düşen önemli bir görev, Çayan'ın izleyicisi olan yürekli devrimci gençleri Leninizmin saflarına kazanmak, onların devrimci ateşini Bolşevizmin bacasına çekmektir.

Oportünistler devrimci görevlere nasıl sünger çekiyorlar? Bunlar, "biz devrimci olmayan ortamlarda da devrimci çalışırız",

diyorlar. "Biz her ortamda devrim ışığını göstereriz" diyorlar. Ama devrimci ajitasyon propaganda yapmıyorlar, devrimci bilinç vermiyorlar. Kendi devrimci bilinçleri "eksik"(?) olduğu için, bir kez devrimci durumda devrimin ışığının değil, en başta kendisinin gösterileceğini anlamaya yanaşmıyorlar. Sonra, devrimci olmayan ortamlarda gereken devrimci çalışmayı bile yerine getirmiyorlar.

Oportünistler, "somut", "güncel" sorunları dillerine dolamışlar. Devrimden söz edeni somut, güncel sorunları atlamakla suçluyorlar. Faşizm tehlikesinden söz ediyorlar, sonra, yol, su, elektrik, kanalizasyon sayıp, "faşizm tehlikesi *de* somut bir sorundur" (italik bizden) diye ekliyorlar. Bu "somut sorun sözünün "derin" anlamını ise şöyle veriyorlar: "Somut sorunlar temelde ekonomik sorunlara dayalıdır. Ama bununla da sınırlı değildir." Ve böylece kokuşmuş ekonomizm hortluyor: ekonomik temelde siyasal ajitasyon! Sonra da yığın eylemi çağırdıkları halde, yığın eylemlerindeki durgunluktan söz ediyorlar. Bunlar yığınların gerisinde kalmışlar!

Lenin, *Ne Yapmalı*'da ne diyor? "'Emekçi yığınların eylemini yükseltmek', *ancak* bu eylem 'ekonomik bir temelde siyasal ajitasyon" ile *kısıtlı olmadığı* zaman olanaklıdır. Siyasal ajitasyonu genişletme gerekliliğini karşılamanın temel bir koşulu *çok yönlü* siyasal sergileme örgütlemektir. Yığınlar, böyle sergilemeler dışında *hiçbir yoldan*, siyasal bilinç ve devrimci eylem açısından eğitilemezler" (Lenin, c.5, s.412). Bu siyasal sergileme tüm sınıf ve tabakaların en başta siyasal yaşamını içerir. "...Hükümetimizin ve egemen sınıfların yaşamın her alanında neler yaptığının canlı *sergilemelerini*" içerir (Lenin, c.5.s.417).

Oportünistler, CHP'yi, liberal burjuvaziyi cepheye almak için böyle sergileme örgütleyemezler. Devrimci durum demek de onu ürkütür. Bu nedenlerle siyasal ajitasyon ekonomik temele itilir. Ve bu temelde de yığınların eylemi yükseltilemez. Yığın eylemleri yükselmeyince, "devrimci durum yoktur" tezine kanıt bulduk diye bir de sevinilir! Oysa yığınları eyleme çağırma, "enerjik siyasal ajitasyon, canlı ve çarpıcı sergileme" ile bağlıdır (Lenin, c.5, s.414).

Oportünistler hem kanalizasyonu, faşist tehlikeden ön plana alırlar, hem de "devrimci durum var, biz ileri demokratik halk devrimini başaramazsak, faşizmi de engelleyemeyiz" diyen Leninci görüşleri faşizm tehlikesine karşı savaşın önemini küçümsemekle suçlarlar. Bu mantıkla oportünistler değil devrimi yapmak, faşizmi

önlemek, Türkiye'nin kanalizasyon sorununu bile çözemeyeceklerdir. Kendileri tarihin kanalizasyonuna gideceklerdir!

(*İşçinin Sesi*, 14 Temmuz 1979, Sayı: 99)

XII. Komünist Basın Tartışmaya Açık Olur

Temel Bartınlı

Lenin, devrimci hareketin, komünist partisinin yaşamında yayının can alıcı önemini her zaman söylemiştir. Daha 1900 yılında Iskra ve Zarya'nın kuruluş bildirgesinde şöyle diyordu: "Partiyi kurmak ve pekiştirmek demek, tüm Rus sosyal-demokratları (komünistleri—İ.S.) arasında birliği kurmak ve pekiştirmek demektir. Bu birlik üstten emirle sağlanamaz. ... En başta ortak bir parti yayını geliştirmek gereklidir" (Lenin, *Toplu Yapıtlar*, İngilizce basım, c.4, s.320-330). Bu ortak yayın nasıl olmalıdır sorusunu da şöyle yanıtlıyordu:

> "Yalnızca tüm Rusya'daki harekete hizmet etmesi açısından ortak değil, ... aynı zamanda tüm yayın güçlerini birleştirmek, Rus sosyal demokratları (tek tek işçiler olarak değil, tek bir savaşta, tek bir program altında ve tek bir örgüt içinde birleşmiş yoldaşlar olarak) arasında hüküm süren fikir ve görüş ayrılıklarına yer vermek açısından da ortak bir yayın olmalıdır" (Lenin, c.4, s.320-330).

Evet, komünistlerin özgürce görüşlerini yazabilecekleri, birbirleriyle açık, yoldaşça polemiklere girebilecekleri bir yayın organı. Bu merkezi yayında, değişik görüşlerin Marksizm temelinde açıkça, herkesin gözü önünde tartışılabilmesini savunan Lenin, "farklı görüşler arasında açık polemiklerin olmamasını temel sorunlar üstündeki ayrılıkları gizleme çabasını bugünkü hareketin eksikliklerinden biri sayıyoruz" (Lenin, c.4, s.320-330), diyerek bu konuda Leninci tutumun ne olduğunu gösteriyor.

Yayınların Siyaseti ve Dili

Yayın siyaseti üstüne Lenin, "görevlerimizin niteliği doğal olarak yayın siyasetimizi belirler" diyor (Lenin, c.4, s.320-330).

Bugün önümüzdeki görevlerin doğru saptanması yayın siya-

setimizi çizecektir. Türkiye açısından, devrimci durum vardır dersek başka, yoktur dersek başka yayın siyasetimiz olacaktır. Yayınların dili, uslubu da bundan etkilenecektir.

Menşeviklerin liberal burjuvaziye karşı uzlaşmacı, onlara yanaşmaya çalışan siyaset anlayışının yayınlarda nasıl yansıdığını, nasıl kuyrukçuluğa gittiğini Lenin şöyle dile getiriyor:

"Burjuva oportünistleri ne yapıyor? Onlar, sosyal demokratlar ve sosyalist devrimcilerin tüm yayınlarının toplamının birkaç katı büyüklüğünde bir basına sahiptir. Ve bağımsız bir siyaset izleyip Menşevikleri ve Popüler Sosyalistleri kuklaları durumuna getiriyorlar.

"Zavallı Menşevikler, zavallı Plehanof! Kadetlere yazdıkları aşk mektupları zevkle okunuyor ama şimdiye kadar ancak bekleme odasına kabul edilebildiler... Ve Kadetlerin bekleme odasına kabul edilebilmek için de Plehanof dün söylediklerini herkesin içinde geri almak zorunda kaldı" (Lenin, c.11, s.316-319)

Liberal burjuvaziye aşk mektupları yazmanın nereye kadar gidebildiği ortadadır.

"Siyasal ajitasyonun gerekli olan genişlemesinin temel koşullarından biri, *geniş* siyasal sergilemenin örgütlenmesidir. Bu sergilemenin dışında hiçbir yolla yığınlar siyasal bilinç ve devrimci eylemde eğitilemezler" (Lenin, c.5, s.412) diyen Lenin, "bizim işimiz sosyal demokrat (komünist—İ.S.) yayıncılar olarak bu siyasal sergilemeyi ve ajitasyonu derinleştirmek, genişletmek ve yoğunlaştırmaktır" (Lenin, c.5, s.414) diyerek komünist basın siyasetinin ne olması gerektiğini gösteriyor. Ve ekliyor: "...siyasal sergileme de hükümete karşı savaş ilân etmektir". Bu görevin liberal burjuvazi hükümete geldiğinde değiştiğini ise hiç söylemiyor!

Lenin, devrimci durumun dili üzerine ise Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi Merkez Komitesi'ne yazdığı bir mektupta, "sergilemenin tonunda ve karakterinde yeni birşey var. Mükemmel bir savaşım ruhu" (Lenin, c.36, s.149), diyerek bu ruha verdiği önemi dile getiriyor.

Lenin yayınlarda kızgın, hırçın bir dil kullanılmasını, yayına canlılık getirmesi bakımından her zaman savunmuştur. Kızgın, hırçın bir dil üstüne görüşlerini Lenin, Pravda'nın editörüne yazdığı bir mektupta şöyle belirtiyor: "Kötü, zararlı ve yalan üzerine 'kızgın' bir tavır ne zaman bir günlük gazeteye zarar verdi? Tam tersine meslekdaşlarım, tam tersine. Zararlı şeyler üzerine

'kızgınlık' olmadan yazmak, sıkıcı yazmaktır" (Lenin, c.35, s.47).

Gazetenin siyaseti ve dilinin açık olması da Lenin'in ısrarla üzerinde durduğu bir konudur.

Yayınlarda Değişik Görüşler

Bu konuda, en başta aktardığımız görüşlere ek olarak Lenin şöyle diyor:

> "...yayınlarımızın birçok değişik görüşteki sosyal demokratların tartışma organları durumuna gelmesini istiyoruz. Yoldaşlar arasındaki polemikleri reddetmiyoruz, aksine bunlara daha çok yer ayırmaya hazırız. Açık polemikler Rus sosyal demokratlarının ve sınıf bilinçli işçilerin gözleri önünde olursa var olan farklılıkların derinliğini göstermek açısından gerekli ve yararlıdır. Üzerinde görüş ayrılığı olan sorunların tüm açılardan tartışılması ... gerekli ve yararlıdır" (Lenin, c.4, s.320-330).

Görülüyor ki, komünistler yayın organlarında yoldaşların görüşlerine yer vermeli, yayınlar bir tartışma platformu olmalıdır. Değişik görüşler yayınlara canlılık getirecektir.

Leninci Savaşım Yolu

Lenin, komünist hareketin yayınları, yayın ilkeleri nasıl olmalıdır konusunda yukarıda yazılan görüşleri ödünsüz savunmuştur. Bu ilkelere karşı çıkanlara, kendi görüşleri dışında tüm görüşlere sansür koyanlara karşı çıkmış, onlarla savaşmıştır. Bu savaşta her yöntemi değerlendirmiştir. Lenin şöyle yazıyor: "Şimdiye kadarki parti yayınlarımızdan da bilebileceğiniz gibi yeni Merkez Komitesi bizim broşürlerimizi parti basın bürosundan çıkarttı. Bu yolla basın bürosunu belli bir çevrenin matbaası durumuna getirdi. ... Kaçınılmaz olarak kendi yayın çalışmalarımızı genişletmek ve kendi dağıtım yollarımızı bulmakla yüzyüze kaldık. ... Bu yayını — büyük bir olasılıkla Vperyod olarak isimlendireceğiz — başlatmaya Rusya'daki Bolşeviklerin çoğunun rızası ve parti içi savaşımdaki tavrımızla uyum içinde başlıyoruz. Bu silâha bir yıl boyunca daha kolay, parti için daha ekonomik ve işçi sınıfı hareketi açısından daha mükemmel olan her yolu denedikten sonra başvuruyoruz. Bunu yapmakla kesinlikle kongre için savaşımdan vazgeçmiş

değiliz" (Lenin, c.7, s.523-528).

Lenin'in bu yazdıklarını ve yaptıklarını disiplinsizlik, bölücülük diye niteleyen Menşeviklere en güzel yanıtı da tarih vermiştir. Lenin, ideolojik ayrılıklar üstünde hiçbir zaman uzlaşmaya yanaşmamış ve buna "...eğer barış ideolojik savaşın sona ermesi olarak alınıyorsa .. böyle bir barış yalnızca ilkesiz ve ikiyüzlü insanlar veya parti organlarını kâğıt üstünde var olarak gören kişiler tarafından önerilebilir" (Lenin, c.7, s.466-472), diyerek karşı çıkmıştır.

XIII. İdeolojik Savaşım Tüm Görevler Arasında Ana Halkadır

Aliye P. Atılgan

İdeolojik savaşım her zaman önemlidir. Proleter ideolojisiyle burjuva ideolojisi arasında bir orta yol yoksa, "...utkumuzu garanti edebilecek tek temel emekçi yığınların bilinci" ise, bu böyledir. "Ve herhangi bir ülkede sosyalist hareket ne denli gençse, sosyalist olmayan ideolojiyi güçlendirmeye yönelik her girişime karşı o denli daha enerjik savaşım verilmelidir" (Lenin, *Toplu Yapıtlar*, İngilizce basım, c.5, s.386).

İdeolojik savaşımın bu önemi devrimci durumda daha da artar. Lenin, devrimci teori olmadan devrimci hareket olmaz sözünü yığın çıkışlarının yükseldiği dönemlerde devrimci teori daha da önemlidir fikriyle örüyor. "...Yığınların kendiliğindenliğinin sosyal demokratlardan (komünistlerden—İ.S.) yüksek derecede bir bilinç gerektirdiğini anlamayan" (Lenin, c.5, s.396) kendiliğindenci oportünistlere karşı savaş veriyor.

Devrimci durum sınıf çelişkilerinin bıçak gibi keskinleştiği bir dönemdir. Devrimci cephenin doğru bir savaş çizgisi izlemesinin öneminin, karşı devrimci cephenin ise saldırılarının arttığı bir dönemdir. Devrimin utkusunun büyük ağırlığıyla öznel öğeye bağlı olduğu devrimci durumda ideolojik savaşımın öneminin artması doğaldır.

Türkiye, tarihinin en bunalımlı dönemini yaşıyor. 10 yılı aşkın bir süredir, inişiyle çıkışıyla devrimci durum süregeliyor. Devrimci durumun barışçıl uluslararası koşullarda ortaya çıkması,

dünya savaşı gibi bir etkenle bağlı olmaması onu böyle uzun bir sürece yaydı. Bir bakıma öznel öğeye şans tanıdı, hâlâ da tanıyor.

Ülkemizde devrimci durumun varlığı, ideolojik savaşımın önemini artırıyor. Ama yalnızca bu da değil. Bir de devrimci hareketin gençliği vardır. TKP 1920'de kuruldu ama oportünizm, likidasyon onu uzun bir süre yokluğa itti. Kadrolar çok büyük çoğunluğuyla gençtir. 1973'le birlikte yeni bir oluşum başlamıştır. Ve bu oluşum da devrimci duruma gözlerini açmıştır.

Anti-komünizmin, anti-Sovyetizmin, ulusçuluğun uzun yıllar, büyük ölçüde başıboş at koşturduğu, devrimci hareketin genç olduğu ve üstelik devrimci durum yaşayan bir ülkede, Türkiye'de, ideolojik savaşım daha da özel bir önem taşıyor. Bu nedenle "*...ideolojik savaşıma yeni bir hız verilmesi...* tüm görevler arasında *ana halkadır*" (R. Yürükoğlu, *Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye*, Üçüncü basım, s.115). Bu görev, en son TKP'nin 3 haziran tarihli bildirisinde de açık bir biçimde dile getirilmektedir.

Baş Tehlike: Sağ Oportünizm

Burjuvazi çeşitli yöntemlerle, taktiklerle saldırıyor. Kanla, kurşunla, açık halk düşmanı taktiklerle de, sosyal demokrat ideoloji yoluyla, kuzu postuna girerek, ince taktiklerle de saldırıyor. Burjuvazinin saldırıları yoğunlaştıkça, onun beşinci kolu oportünizme karşı savaşın da önemi artıyor.

Ülkemizde oportünizmin toplumsal tabanı küçük burjuvazidir. Küçük burjuvaların bir kesimi silâhı zamanından önce alıp kendi dünyasına kapanıyor. Bir kesimi ise işçi hareketine sızıp, işçi sınıfını burjuvazinin kuyruğuna takma işlevi görüyor. İşçi sınıfını duru bir Leninci bilinçten yoksun bırakıyor. Tam işçi sınıfının tarihsel misyonunu yerine getirmesi için nesnel koşullar varken, devrimci durumda bu kuyrukçuluk en büyük tehlikedir. Bu nedenle ana halka ideolojik savaşım, ideolojik savaşta da sağ oportünizmdir.

Avrupa'da Avrupa-komünistleri açıkça proleter diktatörlüğünü, proleter enternasyonalizmini reddettiler, doğrudan anti-Sovyet bir konuma geçtiler. Bu açık sağ oportünizmi seçmek, ayırmak kolay oluyor. Ama Lenin'in dediği gibi "modern uluslararası oportünizmin tıpatıp aynı toplumsal ve siyasal içeriği, ulusal özelliklere göre kendini çeşitli yollardan gösterir" (Lenin,

c.5, s.360). Aynı sağ oportünizm Türkiye'de daha değişik yansıyor.

Oportünizmin İncir Yaprağı

Ülkemizde devrimci durum var. Yığınlarda devrimci bir psikoloji var. Leninizmin temel ilkelerini açıkça tepmek bugün Türkiye'de pek tutmuyor. Bu nedenle daha çok "Marksizm-Leninizm" sözlerinin kalkanı ardında *ortacılık* (sentrizm) ortaya çıkıyor. Lenin ortacılığa "*oportünizmin incir yaprağı*" diyor. Türkiye'de sağ oportünizme karşı kıyasıya savaşabilmek için önce bu incir yaprağını kaldırıp, ayıpları açığa çıkarmayı öğrenmeliyiz.

Türkiye'de oportünistler proletarya diktatörlüğüne açıkça karşı çıkmıyorlar. Ama somutta, ileri demokratik halk devrimini utkuya götürmenin, oradan da proletarya diktatörlüğüne geçmenin yolunu tıkıyorlar. Devrimci durumun varlığını işçi sınıfına, yığınlara duyurmuyorlar. Nasılsa "her ortamda devrim ışığı gösterilir" diyorlar. Devrim ışığını göstermeye bu denli meraklı gözüküyorlar, devrimci durumu ağıza bile almıyorlar. Bu yoldan devrimci durumun yüklediği yeni görevlerden yan çiziyorlar.

Lenin, devrimci durumun varlığını yığınlara açıklamayı boşuna ilk görev olarak koymuyor. Bu, devrimci durumda işçi sınıfına, yığınlara verilmesi gereken devrimci bilincin parçasıdır.

Proleter enternasyonalizmi de öyle. Sovyetler Birliği'ni ağızdan düşürmüyorlar. Ama kendi ülkelerindeki devrimci görevleri yerine getirmeyerek Sovyetler Birliği'ne gerçekte zarar veriyorlar. Türkiye gibi ulusçu, belâlı militarist bir NATO üyesi ülkede devrimin yolunu tıkayarak, "Sovyetler Birliği" ve "proleter enternasyonalizmi" sözlerini de incir yaprağına döndürüyorlar. Ve bu tutumlarıyla gerçekte gizliden ve derinden anti-Sovyet propaganda yapıyorlar.

Oportünistlerin ağzında Leninci genel doğrular içi boş birer balon gibidir. "Her türlü savaş biçimine hazır olmak gerekir" derler ama hazır olma zamanı gelir geçer, onlar hâlâ bu genel doğruyu gevelemekle yetinirler. Hazırlığı biraz somut söyleyen oldu mu "goşist" diye yaygarayı koparırlar, onu gerçek goşistlerle aynı kaba koyarlar.

Genel sözler gevelemek, ortacılık biçiminde çıkan oportüniz-

min özelliğidir. "Sosyal demokrat ideolojiye karşı savaş gerekir" derler. Ama savaş yerine yalnızca bu sözü yinelerler. CHP hükümetinin ileri adımlarını desteklemek, geri adımlarına karşı çıkmaktan söz ederler. CHP hükümetinin değil ileri, 'i' adımının bile kalmadığı, sıkıyönetimler, olağanüstü hal yasaları, devalüasyonlar dayattığı bir dönemde bu söz emekçilerde boş yere "ileri adım umudu" yaratır. Oysa ülke işçi sınıfının, emekçilerin en çok kendi adımlarına umut bağlamaları, kendi güçlerine güvenmeleri gereken günler yaşar. Oportünistler işçi sınıfına böylece devrimci bilinç değil zehir saçarlar.

Ortacılık biçiminde çıkan oportünizmin bir de gizli antikomünizmi vardır. TKP'den yana, hatta TKP'li görünür. Ama CHP başa gelince "koşullar değişti" gibi "diyalektik" bir kılıf bulup TKP'nin 1977 Konferans Raporu'nu geçersiz sayar. Öne sürülen doğruların içini boşaltır. Leninci özünü yok eder.

İdeolojik Savaşta Öz ve Biçim Ayrılmaz

Oportünistler, "ideolojik savaş ana halkadır" doğrusunu alır, yinelerler. Ama sonra Leninci ideolojik savaş yerine düpedüz dedikoduculuk yaparlar. Bu biçim, onların verdikleri "savaş"ın ideolojik içeriğinin de aynası olur. Leninci ideolojik savaşımın biçimi kapı ardlarında kişilerle değil, yığınların önünde, açıkça, ana fikirlerle uğraşmaktır. Özle biçim birbirinden ayrılmaz. Nerede kulisçilik biçiminde bir "savaş" yürütülüyorsa, orada "Leninci ideolojik savaş" sözcükleri oportünist görüşlerin el altından yayılmasına *incir yaprağı* olarak kullanılıyor demektir.

Gerçekten oportünistlerin sosyal demokrasiye karşı sözde "ideolojik" savaşları da CHP saylavlarının, CHP'li belediye başkanlarının, ya da Ecevit'in kişisel dedikodusunun ötesine geçmez.

Ortacılığın "ilkesi" hoş gözükmektir. Hoş gözükmek için herşeyi söyleyebilir. İş eyleme geldi mi bildiğini okur. Sağ oportünizm baş tehlikedir der, sonra döner Leninci görüşleri savunanlara karşı "kendi yöntemleriyle", dedikodu ve kulisle ve kuralları, davranış yöntemlerini çiğneyen yollarla savaş açar.

Türkiye bir küçük burjuvalar denizidir. Her biçimde, incir yaprağıyla örtülü ya da açık, eli silâhlı ya da kırmızı karanfilli, türlü oportünizm çıkacaktır. Kaçınılmazdır. Sorun işçi sınıfımızın,

emekçilerin bilincini bu zehirlerden arı tutmaktır.

İşçi sınıfımızın biricik partisi TKP'nin Leninci birliğinin gelişmesi, devrim hareketinin tüm sorunlarını Leninci ışınlarla aydınlatması, her türlü oportünizmi yenmede, Leninci sözleri oportünist ayıpları örten birer incir yaprağı olmaktan kurtarmada baş güvencedir.

Yaşasın TKP'nin Leninci birliği!

(*İşçinin Sesi*, 25 Haziran 1979, Sayı: 97-98)

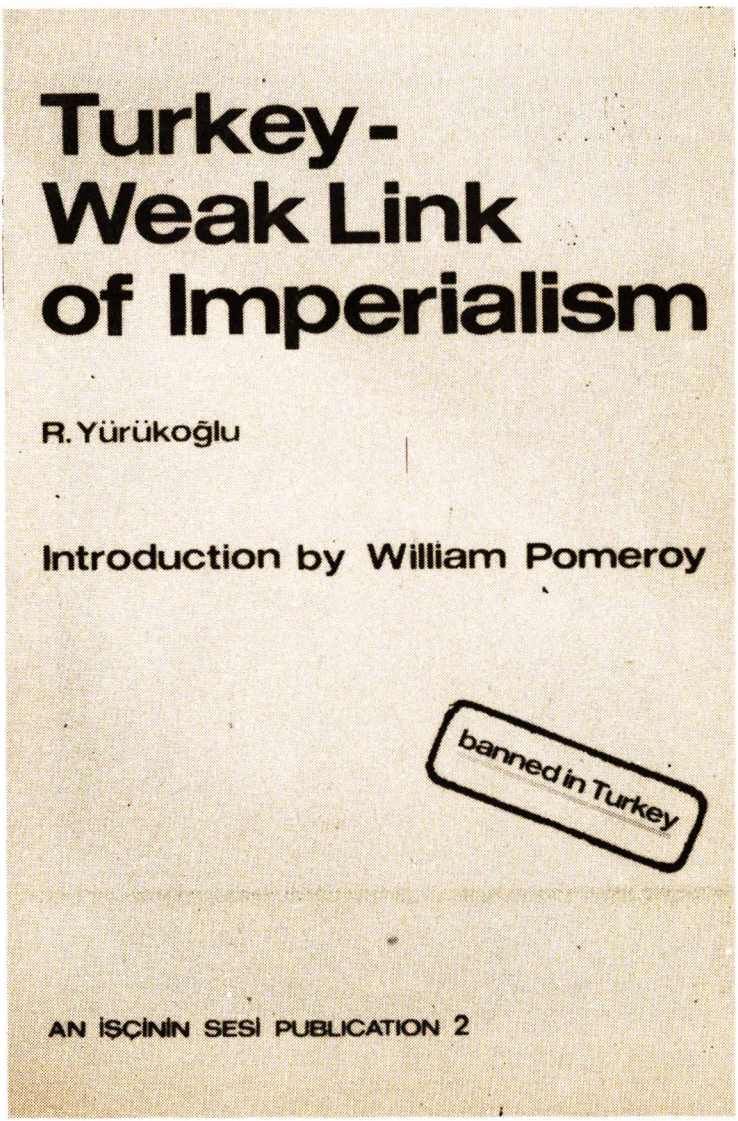
Turkey -
Weak Link
of Imperialism
R. Yürükoğlu
Introduction by William Pomeroy
banned in Turkey
AN İŞÇİNİN SESİ PUBLICATION 2

İşçinin Sesi devrim için savaşanların sesidir

Türkiye Devrimci Hareketinin Aylık, Tek İngilizce Dergisi

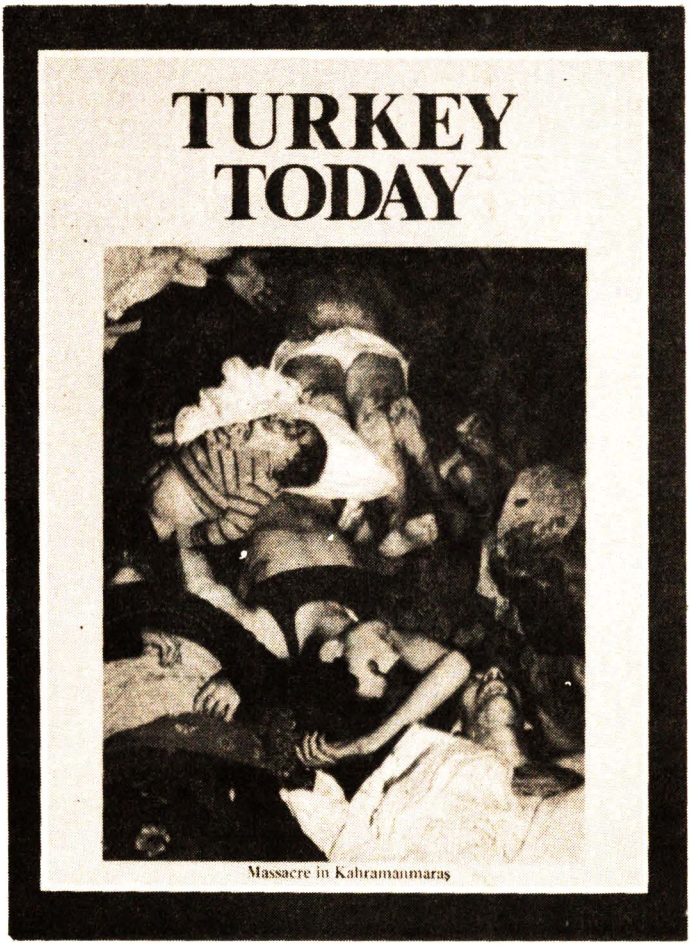

İTİB'in aylık İngilizce yayın organı Turkey Today'i isteme adresi: 28-29 Parkfield Street,

Cemil Silahtar

Parti disiplini

İŞÇİNİN SESİ YAYINLARI 9

Cemil Silahtar

Party discipline

AN İŞÇİNİN SESİ PUBLICATION

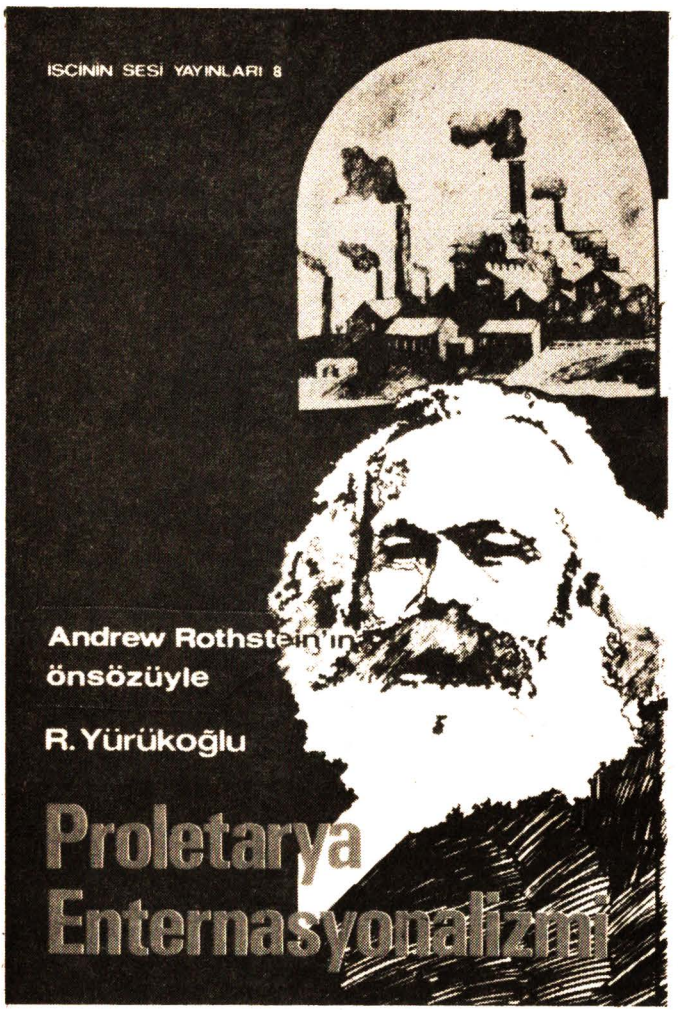
İŞÇİNİN SESİ YAYINLARI 8
Andrew Rothstein'in
önsözüyle
R. Yürükoğlu
Proletarya
Enternasyonalizmi

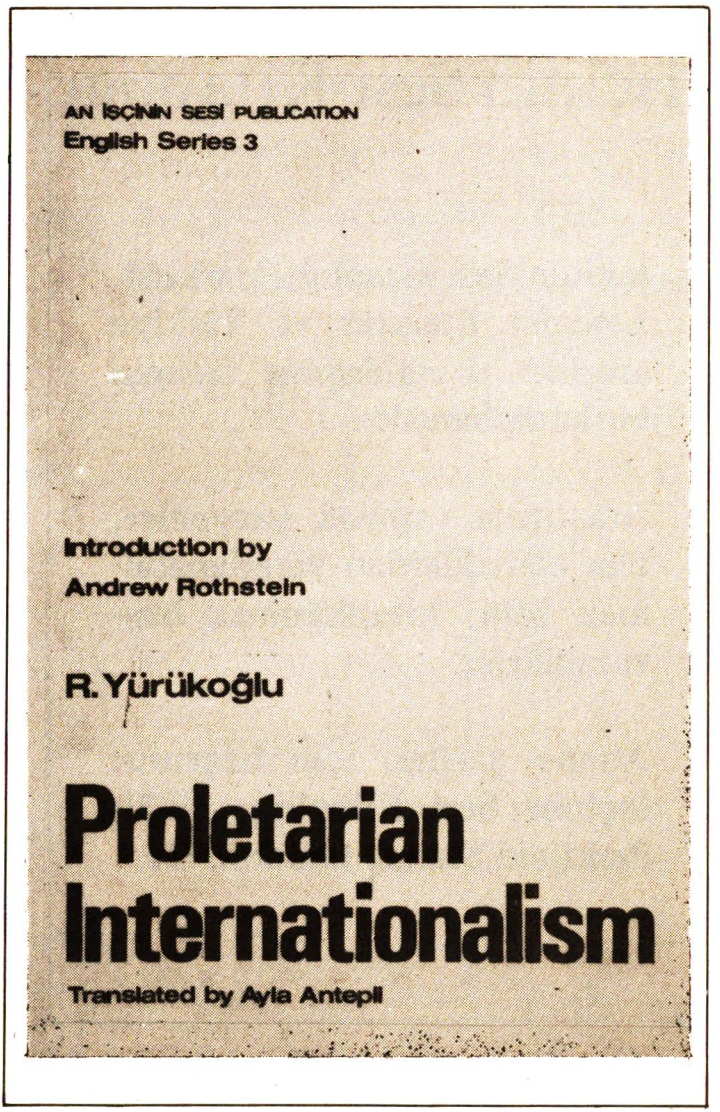
AN İŞÇİNİN SESİ PUBLICATION
English Series 3
Introduction by
Andrew Rothstein
R. Yürükoğlu
Proletarian
Internationalism
Translated by Ayla Antepli

İşçinin Sesi Kitaplığı

İşçinin Sesi Kitaplığı, Marksist-Leninist literatür ve Türkiye üzerine uzmanlaşmış zengin bir kütüphanedir.

Araştırma yapmak isteyenler, tüm olanaklardan yararlanabilmek için, kitaplığımıza başvurabilirler.

Abone şartları için başvuru: İşçinin Sesi Kitaplığı, 28-29 Parkfield Street, London, N1.

Ünlü komünist savaşçı William Pomeroy, *Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye*'nin üçüncü basımına yazdığı önsözde şöyle diyordu:

"...Siyasal ortamı berrak olarak ve derinliğine anlamak ve ne yapılacağını tastamam bilmek — bunlar devrimci liderliğin iki temel gereğidir. R. Yürükoğlu Yoldaş'ın bu kitabı bu yargının doğruluğunu gösteriyor. Kitap, hem geniş uluslararası konum, hem de iç ulusal koşullar açısından Türkiye toplumunun köklü bir çözümlemesidir. Türkiye'de gelişmekte olan devrimci krizi karşılamak için atılması gereken adımları da açık seçik ortaya koymaktadır...

(Yürükoğlu Yoldaş'ın bu kitabı) hem teorik, hem pratik-programatik bir yapıttır. Lenin'in polemik stilinde yazılmış Marksçı bir yanaşımdır. Emperyalizmin zayıf halkaları kendi kendine paslanmaz ya da kopmaz. İlkeli, bilimsel ideolojiye dayanan devrimci örgütlerin önderliğindeki halkın devrimci savaşımıyla koparılır. Yürükoğlu Yoldaş'ın kitabı Türkiye'de bu savaşımı ileriye götürmek için güçlü bir silâhtır."

Gerçekten de *Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye* güçlü bir silâh olduğunu kanıtladı. 20 binin üstünde basıldı, üç Türkçe basımı ve İngilizce basımı kısa sürede tükendi. Türkiye işçi ve komünist hareketinde, devrimci hareketinde bu denli yaygın okunan, yoğun tartışmalara konu olan bir başka kitap göstermek güçtür.

Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye, Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal yapısına getirdiği sağlam bilimsel çözümlemeyle, yepyeni fikirlerle, strateji ve taktiklere getirdiği ilkeli ve tutkulu yanaşımla, açıklıkla, tartışmalara getirdiği düzeyle kısa sürede devrimci hareketimizin *klasik* bir kitabı oldu.

Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye'nin dördüncü basımını sunmakla onur duyuyoruz.

İşçinin Sesi

İŞÇİNİN SESİ YAYINLARI 7 £2.50